ZAHARIA STANCU

rădăcinile sînt amare

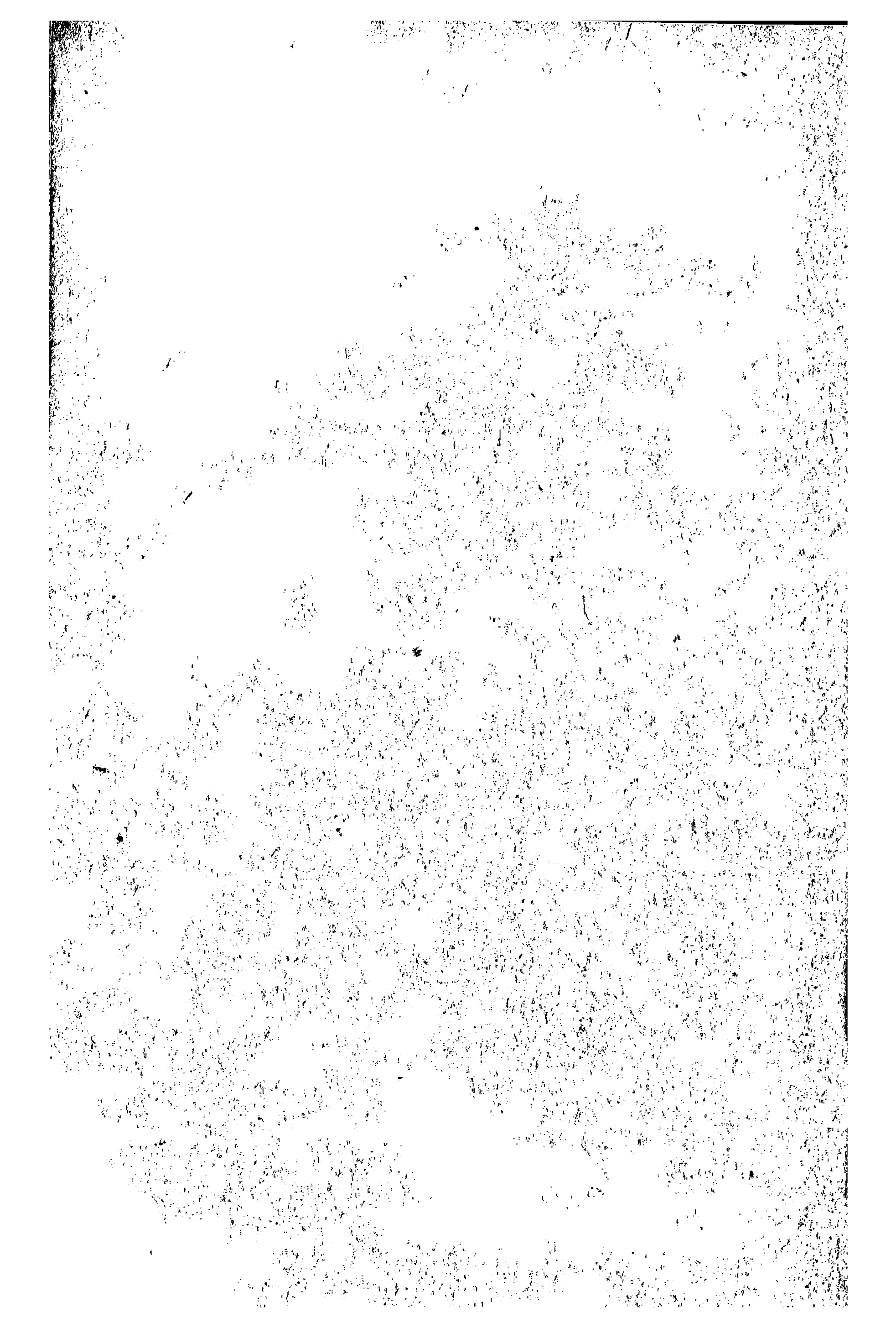
V

EDITURA DE STAT
PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

41

GALOP

Regele îi poruncise lui Urdăreanu să-i cheme numaidecît la palat pe ministrul Justiţiei, Derderian, pe subsecretarul de stat de la Interne, Pompil Orbescu, şi pe Milea Pitroc, primul-procuror al Tribunalului Ilfov.

Urdăreanu nici nu se grăbi, nici nu se sperie. Cunoştea mîniile regelui, accesele lui de furie, strigătele lui nebuneşti şi urletele lui isterice, după cum îi cunoştea zgîrcenia devenită proverbială şi vocabularul, care uneori era mai curînd de şatră decît de curte regală.

Cu o săptămînă mai înainte, bătrînul Lupescu, asistînd în casele din Parcul Filipescu la o ceartă dintre rege şi ţiitoare, spusese după ce capul încoronat plecase:

— Vai, fiica mea, fiica mea, în ce familie de sminţiţi ai intrat!... Frumoasă şi deşteaptă cum eşti, puteai să găseşti alta mai bună.

Vorbele bătrînului Lupescu făcuseră întîi ocolul Bucureştilor. Acum colindau ţara. Diplomaţii străini le însemnaseră şi ei în rapoartele lor. Dacă s-ar fi rămas la vorbe, parcă tot n-ar fi fost mare lucru. Regele însă nu numai că se certa, dar se şi încăiera cu surorile şi cu fratele lui mai mic, Nicolae, pentru moştenire. Se părea că tot mai aveau ceva de împărţit între ei, castele şi moşii, munţi

împăduriţi şi ferme, fabrici şi prăvălii şi chiar vechi şi scumpe bijuterii. Numai cu trei săptămîni în urmă, într-o întrevedere care avusese loc între rege şi prinţul Niculae, de la discuţie se trecuse repede la ceartă, iar de la ceartă se trecuse şi mai repede la bătaie. Prinţul Niculae îl lovise pe rege cu botul pantofului în pîntec şi izbindu-l cu pumnul îi spărsese arcada dreaptă. Înfuriat, regele izbutise pînă la urmă să-l pună jos pe prinţ, să-i frîngă o coastă şi să-i rupă o buză. Lacheii, grămădiţi pe la uşi, ascultau gemetele şi înjurăturile, însă nu cutezau să intervină. Nu îndrăznise să intervină nici el, Urdăreanu. Abia după ce prinţul Niculae plecase, ţinîndu-se de coaste şi ameninţîndu-l pe Buzat cu împuşcarea, intrase la rege, îi pansase arcada spartă şi îl ajutase să-şi schimbe hainele, hărtănite în toiul luptei, cu altele.

Regele dăduse poruncă să fie chemaţi cei trei înalţi demnitari pe cînd se afla încă în plapumă şi sub stăpînirea primelor impresii pe care i le făcuse lectura ziarelor. Pînă să-i primească pe cei chemaţi, suveranul trebuia să-şi ia baia, care, fără îndoială, îl va mai calma, să trimită după frizerul care-i rădea barba, deasă, ţepoasă şi roşcată, cu perdaf, să se îmbrace, să mănînce, să bea, să-şi fumeze primul trabuc. După împlinirea atîtor tabieturi, numaidecîtul regelui însemna peste cel puţin două ore. Îi chemară la telefon pe cei trei demnitari şi-i poftiră la palat pentru ora 13. Pe urmă le atrase glumeţ atenţia:

— Maiestăţii-sale îi place să vă vadă în uniforma Frontului şi cu decoraţii. Vă rog ca în

această privință cel puțin să nu-i faceți maiestățiisale nici o surpriză neplăcută.

Ministrul Justiției înțelese aluzia și încercă să pipăie terenul :

— Nu știți, domnule Urdăreanu, în ce chestiune sîntem chemați ? Eu unul aș vrea să nu fiu luat pe nepusă masa.

— Nu știu, răspunse Urdăreanu, însă, ca să-ți astîmpăr curiozitatea, îți fac o confidență : suveranul tună și fulgeră foarte supărat.

— Numai pe mine ?

— Ba și pe ceilalți doi.

Pompil Orbescu nu crezu că e nevoie să întrebe nimic. Primul-procuror Pitroc ar fi vrut, însă nu cuteză.

În timpul nopții, colonelului Dănuț, șeful cenzurii, i se atrăsese atenția asupra conținutului reportajelor din *Uraganul* și din *Globul*. Șeful cenzurii, care era de felul lui un om prudent și sperios și care pe deasupra mai și tremura de frică să nu-și piardă postul, le citise cu îndoită băgare de seamă, și se înspăimîntase. Cu toate că orele erau destul de înaintate, telefonase la Interne și ceruse să fie primit imediat. Aci, dîrdîind de teamă și de indignare, îi arătase lui Pompil Orbescu lungile reportaje din *Uraganul* și din *Globul* privitoare la „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan", care schimbau cursul bătăioasei campanii. Subsecretarul de stat de la Interne le citise și el cu atenție și cu mult interes, ba făcuse haz și-i ordonase colonelului :

— Dă-le drumul, domnule colonel. N-avem pentru ce le opri.

— Fără să mă ating de ele ?

— Fără.

— Dar, domnule ministru...

— Îmi asum întreaga răspundere.

Colonelul Dănuț nu se lăsa convins :

— Vă atrag respectuos atenția că apariția acestor reportaje în ziare va produce vîlvă, va supăra palatul, va...

— Aceasta, domnule colonel, este o chestiune care depășește atribuțiile dumitale. Îți spun pentru a doua oară că, în calitatea pe care o am, îmi asum întreaga răspundere.

Colonelul, deși nedumerit, bătuse din călcîie și se retrăsese pînă la ușă de-a-ndaratelea.

După plecarea colonelului, Pompil Orbescu își chemă directorul de cabinet, care nu era altul decît Orbescu cel pirpiriu, care lucrase pînă de curînd la Satu Mare, în subordinele inspectorului Grunz și, frecîndu-și mîinile, zise :

— Ah ! Ce mult îmi place ! Ce mult îmi place ! Nici Butaru, nici Protopopescu nu știu ce mare serviciu îmi fac.

— Da, spuse Orbescu cel pirpiriu, ne fac mare serviciu, domnule ministru.

Subsecretarul de stat se tolăni în fotoliul său larg și mare, își concedie nepotul și formă un număr de telefon :

— Dumneata ești, domnule Klaus ? Da. Bine. Bine.

Vorbi nemțește o jumătate de oră. Apoi se duse acasă, se culcă și adormi mulțumit. Orbescu cel

pirpiriu luă o mașină și se grăbi spre barul „Colorado", unde îl aștepta Mamița.

Primul-procuror Pitroc avusese o noapte agitată. Îi căzuseră pe cap cîteva dosare foarte încurcate. Se descoperiseră mari fraude la o administrație financiară. Administratorul formase, în complicitate cu casierul și cu alți doi funcționari, o adevărată bandă care lucra din plin de mai bine de doi ani. Suma defraudată fusese evaluată, la prima ochire, la mai mult de o sută de milioane. Se lansaseră cuvenitele mandate de arestare împotriva defraudatorilor, însă cineva din apropierea lui îi vestise din vreme pe făptași. Toți patru vinovații dispăruseră fără urmă.

Pitroc bănuia de indiscreție pe toată lumea din juru-i. De supărare și nesomn, îi vuia capul. La ora patru luase somnifere și, cu chiu, cu vai, abia adormise. La șase îl trezise cu telefonul neisprăvitul de Tretin.

Nici judecătorul de instrucție nu avusese somn. Dîrzenia bancherului Drugan, care continua să susțină că nu el o omorîse pe Tia Cudalbu, declarațiile care se băteau cap în cap ale diferiților informatori, și care, în loc să-l ajute, mai mult îl încurcau, îl năuciseră. În ziua în care Arno Pelican și Nedelcu Nedelcovici alergau după mărturii și documente și își scriau reportajele, el își pusese în joc toată iscusința pe care o avea și-l interogase din nou pe bancher pînă tîrziu. Însă, pe cînd bancherul Drugan se ținea tare, scărpinîndu-se destul de des din cauza păduchilor, cu care încă nu se obișnuise, pe el îl lăsaseră nervii. Îl insultase în

chip grosolan pe bancher, ba chiar fusese cît pe-aci să depășească instrucțiunile pe care le primise de la primul-procuror și să-l bată ca pe un delicvent de rînd. Părăsise tribunalul enervat și, ocolind restaurantele mari, se dusese să mănînce la „Amiciția", lîngă Cișmigiu. Abia după ce se instalase la o masă și dăduse comanda, văzuse cît de rău fusese inspirat. Venise cu „servus, frate" și se așezase la masa lui părintele ministru Firică, însoțit de un avocat ardelean căruia îi arătase un scaun gol între ei și pe care i-l prezentase:

— Permite-mi, stimate domnule jude, să-ți fac cunoștință cu eminentul meu prieten, domnul avocat doctor Claudiu Pap de la Satu Mare.

Nu avusese încotro. Strînsese mîna avocatului doctor și se înclinase mulțumind pentru onoare și pentru favoare.

Nici nu apucase să guste din friptură, cînd Pap îl încunoștințase malițios că s-au tocmit mari avocați care vor intra în acțiune să-l apere pe Drugan. Adăugase, cu vădită mîndrie, că printre acești mari avocați penaliști are norocul să se numere și domnia-sa.

— Ne-am adunat pînă acum douăzeci și șase de avocați, domnule jude, care ne-am hotărît să-l apărăm în fața tribunalului pe domnul Alion Drugan. După opiniunea noastră, bancherul n-a făptuit nici o crimă. O să facem uz de toată știința și elocința noastră și-o să-l smulgem din mîinile justiției. Așa că dumneata ostenești degeaba în căutarea probelor. Nu sînt probe, domnule jude. Și fără probe îi va fi cu neputință tribunalului să-l condamne.

Judecătorul de instrucție tăcu. Înfipse furculița în friptură și încercă s-o taie cu cuțitul. Furculița avea dinții strîmbi, cuțitul nu tăia, farfuria era crăpată la margine, fața de masă plină de pete. Reuși, cu greu, să taie o bucățică. O duse la gură. Era rece friptura și aproape numai zgîrciuri. O mîncă totuși. I se întoarse stomacul pe dos și-l năpădi greața. Ca să-i treacă, și ca să le facă plăcere conmesenilor, ciocni păhărelul de rachiu tare cu părintele ministru Firică și cu avocatul doctor Claudiu Pap.

— Servus.

Avocatul doctor Claudiu Pap, care suferea de mîncărime de limbă, îi spuse încă o dată :

— Da, domnule jude, vă osteniți zadarnic. Nu sînt probe, și fără probe...

Lui Tretin îi veni să-l repeadă, ba chiar să-l poftească să plece de la masa lui. Orchestra începu să cînte un cîntec unguresc, de pustă. Cîntecul lung, dulce și melancolic îl mai calmă.

Calmul care îi revenise, cîntecul dulce și melancolic, de pustă, care îi gîdila urechile, dorința de a părea în fața avocatului doctor de la Satu Mare un om binecrescut și, mai mult decît toate acestea, prezența la aceeași masă a unui membru al guvernului, care mai era și prieten al lui Pap și al lui Derderian, îl împiedică să fie grosolan. Surîse fals și spuse încet :

— Avem probe, domnule avocat, chiar mai multe decît ne-ar trebui, ca să-l trimitem pe Alion Drugan la ocnă pe viață.

Avocatul doctor prinse această afirmaţie şi, agăţîndu-se de ea, cu toate că nu credea nici o iotă din spusele judelui, îl întrebă repede pe Tretin:

— Atunci, pentru ce nu încheiaţi actul de acuzare, să-l cunoaştem şi noi? Pentru ce întîrziaţi?

— O să-l întocmesc zilele acestea. N-am nici o grabă. În afară de acestea sînt şi foarte obosit, stimate domnule avocat doctor.

— Dumneavoastră nu aveţi grabă. Însă noi avem. Clientul nostru, domnul Alion Drugan, după cîte sîntem informaţi, îndură greu detenţiunea...

— Cînd a făptuit crima, trebuia să se gîndească şi la consecinţe. Nu e aşa, părinte ministru?

— Aşa e... Aşa e...

Avocatul doctor Claudiu Pap insistă:

— Chiar în ipoteza că ar fi făptuit crima, dată fiind situaţia socială a domnului Alion Drugan, domnia-sa avea dreptul la un tratament omenos.

— L-am tratat cît se poate de omenos, domnule avocat doctor.

Îndurase greu lunga conversaţie la care participa şi părintele ministru Firică, luînd în glumă, cînd partea unuia, cînd a altuia.

Friptura rece şi plină de zgîrciuri rămăsese aproape întreagă pe vînăta farfurie. Altceva nu mai comandase. Băuse însă destul de mult cu ardelenii, care aveau chef şi de vorbă şi de băutură şi care, întărîtaţi de orchestră, se aşterneau pe petrecere lungă. Abia se despărţise de ei. Plecase pe Bulevard, în sus, şi apoi o cotise la dreapta, pe Calea Victoriei. Îl cuprinseseră, cu şi mai multă neîndurare, urîtul şi plictiseala.

Acasă! Iar acasă! Odaia — odaie de becher — îl aştepta rece, antipatică.

În apropiere de Dîmboviţa, se răzgîndi. De ce să se mai ostenească degeaba? Tot trecuse de miezul nopţii. Somn nu-i era. Dacă s-ar fi dus acasă, s-ar fi răsucit singur, pînă la ziuă, în aşternutul rece, fără să se lipească somnul de el. Intră în barul din vasta clădire a societăţii de asigurare „Generala". Ca şi cum ar fi vrut să nu fie văzut de nimeni în lumina albăstrie a barului, se ascunse într-un colţ şi ceru de băut.

— Ceva tare. Orice. Numai să fie tare.

— Numaidecît, domnule jude. Veţi fi servit numaidecît.

Îl ascultă pe Lizin cîntînd cîteva cîntece străine. Cîntăreţul, care fusese cîndva o faimă a Bucureştilor, îmbătrînise şi răguşise, însă tot se mai găseau amatori care veneau să-l asculte şi mai ales să vadă numărul de senzaţie al barului. Către sfîrşitul programului — adică tocmai către ziuă — de după un paravan pictat cu motive japoneze, îşi făceau apariţia surorile cîntăreţului. Erau două fete roşcovane, înalte şi osoase, cu nasuri lungi, ca de pasăre, care se jupuiau. Pudra, risipită din belşug, nu izbutea să acopere jupuiturile. Surorile Lizin îmbătrîniseră şi ele în acelaşi bar de la etaj, capitonat în mov. După ce publicul le aplauda frenetic şi ele mulţumeau surîzînd, arătîndu-şi dinţii mari şi rari, înclinîndu-se, cîntăreţul le punea în cap căpestre cu clopoţei şi ciucuri. Surorile Lizin, la un „hip-hip" strigat ca pe Bărăgan, începeau să alerge ca două iepe de rasă. Cîntăreţul, din mijlocul roton-

dei, chiuind, smucind hățurile și plesnind din bici, le îndemna să fugă și mai cu temei.

— Galop! În galop! În galop...

Tretin privi și el, ca toată lumea din bar, femeile-cai. Orchestra intona, ca la circ, cînd ies caii în arenă, galopul. Se gîndi că surorile Lizin semănau cu surorile regelui Ahmet Zogu, pe care le văzuse într-un jurnal la cinematograf. Galopul orchestrei îi aminti circul. Circul i-l aminti pe piticul Zeno Zadig. Da... Da... Zeno Zadig nu era chiar cu totul neștiutor, cum vrusese să pară la interogatoriu. Va trebui să-l mai aducă o dată la instrucție. Și pe Carlo Ciutacu va trebui să-l mai aducă o dată la instrucție. Și pe...

I se păru nesfîrșit numărul oamenilor pe care ar fi vrut să-i interogheze în „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan". Dacă s-ar fi putut, ar fi vrut să interogheze toată țara. Toată țara? De ce nu! Trebuia să interogheze chiar pe unii cetățeni străini. De ce nu i-l aduseseră încă la instrucție pe Aramic Tair? Mintea i se învălmăși. Avu, prin aburul alcoolului, o vedenie: el, Tretin, judecător de instrucție, se afla așezat pe un înalt tron de aur, iar prin fața lui alergau în galop, cu căpestre pe cap, toți oamenii din țară. El, Tretin, stînd măreț pe tronul lui de aur, plesnea dintr-un harapnic năprasnic și striga: hip-hip-hip...

— Ce-ați spus, domnule jude?

— Am spus plata.

— N-aveți nimic de plătit. Patronul... Patronul vă admiră. O să-l trimiteți la ocnă pe ucigașul Drugan. Toată lumea vă admiră, domnule jude. Un judecă-

tor de instrucție atît de ferm, atît de inteligent, atît de...

La șase fără un sfert, simțindu-și capul mare cît banița, judele de instrucție părăsise barul. Se și deschiseseră chioșcurile. Se repezi, ca în fiecare dimineață, și cumpără ziarele. Curiozitatea îl îndemnă să se întoarcă în holul „Generalei" și să se apuce să le răsfoiască.

Reportajul lui Arno-Pelican din *Uraganul* îl uimi. Măriuța Lupei, ticăloasa, avea o soră, pe Mălina Lupei, care slujea chiar în același bloc în care trăise și murise Tia Cudalbu. Cum de nu-i dăduse lui în gînd să cerceteze mai de aproape ce este și ce nu este cu această misterioasă Măriuța Lupei? I se va da de urmă într-o zi. O va avea el, într-o zi, în mîini. O va sili el atunci să-i plătească înșelăciunea cu vîrf și îndesat. Iar tînărul acela de care vorbise Călărașu! Cine era? De unde își procurase Arno Pelican fotografia lui? Afurisită afacere mai era și „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan"! Fiecare ceas din zi și din noapte îi punea în față noi și noi probleme pe care el trebuia să se chinuiască, să-și stoarcă creierii, să le descifreze și să le dezlege. Celelalte ziare vînturău banal, cu ușoare adăugiri, cunoscutele ipoteze despre vinovăția bancherului.

În răsfoirea pripită a gazetelor, lăsă la urmă, într-adins, marele și multrăspînditul ziar *Globul*. Proprietarul și directorul *Globului* fusese de cîteva ori ministru de Justiție. Era posibil să mai fie. Mulți vorbeau și chiar credeau că s-ar putea ca Stelian Protopopescu să devină într-o zi președinte de con-

siliu. *Globul* sprijinise necondiționat eforturile judelui instructor pentru căutarea și aflarea dovezilor de netăgăduit. Îl atacase temeinic pe Drugan număr de număr. El, Tretin, nu avea nici un motiv să se teamă de *Globul*, între altele și pentru faptul că unul din cei mai buni prieteni din presă ai săi era Nedelcu Nedelcovici. Judele de instrucție Tretin îi servea lui Nedelcu Nedelcovici taine de-ale justiției, pe care reporterul de la *Globul* le folosea fie pentru a da la ziar așa-zisele „lovituri de presă", fie în scopuri personale. În schimb, Nedelcu Nedelcovici îi făcea publicitate tînărului judecător de instrucție ori de cîte ori se ivea ocazia. Deschise liniștit *Globul*, însă cum îl deschise, i se păru că-l arde cineva cu biciul peste obraz. Văzu fotografia din mijlocul paginii. Citi dintr-o singură privire titlurile și subtitlurile. Se uită împrejur. Nu-l văzu decît pe portar dormitînd pe scaun în cușca lui de scînduri și de sticlă. Vîrî repede, ca pe niște obiecte de furat, ziarele în buzunar, ieși în stradă năuc și se repezi la tribunal. Cînd trecu peste planșeul care de cîțiva ani acoperea în dreptul tribunalului apele mocirloase, pline de gunoaie, ale Dîmboviței, era cît pe-aci să-l calce o mașină plină de cheflii care se duceau la hale să se trezească mîncînd ciorbă acră de burtă. Năvăli, galben ca un mort, peste oamenii de serviciu care făceau curățenie, și îi izgoni din cabinet. Întoarse cheia în ușă de parcă s-ar fi pregătit și el să făptuie o crimă ca bancherul Alion Drugan, scoase ziarele din buzunar și le răsfoi din nou. Întîrzie cîteva clipe pe pagina *Globului*. Reportajul era iscălit Nedelcu Nedelcovici. *Globul*!

Şi Nedelcu Nedelcovici! Tocmai *Globul* i-o făcuse. *Globul* şi amicul său Nedelcu Nedelcovici. Se uită la ceas. Era şase. Dimineaţa era plină de neguri întunecoase. Norii atîrnau, ca nişte uriaşe burdufuri negre, deasupra oraşului. De ce nu era cerul de plumb? Ar fi vrut să fie cerul de plumb şi să se năruie dintr-o dată asupra oraşului, să-l strivească, să-l dea nimicirii cu oameni cu tot, să nu mai apuce nimeni să citească în infamul *Glob* infamul reportaj al şi mai infamului reporter Nedelcu Nedelcovici. Dori să se întîmple o catastrofă uriaşă. Se pomeni rugîndu-se:

— Distruge, Doamne, lumea. Distruge, Doamne, lumea.

Nu se mai rugase de copil. Acum se ruga. De unde îi venise gîndul să se roage? Îşi spuse:

— Înnebunesc... Simt că înnebunesc.

Nu mai ţinu seamă că e prea devreme şi că, trezindu-l din somn pe primul-procuror la o oră atît de matinală, l-ar putea supăra. Îl chemă la telefon pe Pitroc. Primul-procuror îi răspunse acru şi somnoros:

— Ce vrei, dragă Tretine? Ce Dumnezeu ai cu mine? Nu puteai să ai răbdare şi să mă trezeşti ceva mai tîrziu?

Tretin se scuză, bîlbîindu-se, apoi îi citi pe sărite cîteva titluri şi subtitluri din pagina publicată în *Globul* de Nedelcu Nedelcovici. Continuînd să rămînă acru şi somnoros, primul-procuror Pitroc îl îndemnă să rămînă calm. Prins însă ca de un fel

de nebunie, Tretin stărui. Îi spuse că ține să-l vadă imediat. Pitroc nu se lăsă impresionat. Zise :

— Vino la opt și jumătate la mine, să discutăm. Fără îndoială că *Globul* minte. Va trebui să-i dai în judecată pentru fals și calomnie.

Telefonul se închise. Lui Tretin i se păru că acum cerul se năruie într-adevăr, însă nu peste întreaga lume și nici măcar peste oraș, ci numai peste făptura lui. Îl cuprinse groaza.

Tretin urlă. Oamenii de serviciu se adunară la ușă îngrijorați. Își mușcă mîinile. Durerea îl mai potoli. Atunci descuie ușa, o deschise și-l trimise pe ușierul Ion să-i aducă de la bufet o cafea mare, amară. Ușierul spuse :

— N-a venit nimeni la bufet, domnule jude. E prea de dimineață.

Îi aruncă bani și-i porunci să-i aducă ceea ce ceruse de la o cafenea de pe cheiul Dîmboviței.

Îi ardea obrazul. Pînă acum îi plăcuse presa. Îl lăudase, îl măgulise, îi creașe iluzia că a devenit cineva important. Acum... Acum prea îl izbea fără milă. Va fi arătat cu degetul pe stradă.

— Fiu de curvă...

— Frate de curvă...

— Și mai are nas să-i judece pe alții !

— Ticălosul...

Dar confrații din magistratură ? Îi vor întoarce pur și simplu spatele...

Îi trecu prin minte, ca un fulger galben și usturător, gîndul sinuciderii. Dacă ar deschide fereastra...

Se duse la fereastră și o deschise. Se uită în gol. Aruncîndu-se, ar cădea pe mormanul de zăpadă de dedesubt. N-ar muri. S-ar schilodi numai. Închise fereastra. Ion îi servi cafeaua amară. Ordonă să-i fie adus Drugan la ora opt. Își aduse aminte că la ora opt jumătate se va duce la primul-procuror Pitroc. Contramandă ordinul. Chemă prefectura poliției. Spuse :

— Țineți-l la dumneavoastră pe asasin. Dacă o să am nevoie de el mai tîrziu, o să vi-l cer.

Comisarul de la capătul firului — probabil un tînăr licențiat în drept și neobrăzat — îl întrebă familiar :

— Dar pentru ce nu-l instruiți azi pe Drugan, cucoane Tretin ? Nu cumva din pricina articolului din *Globul* ?

— Nu, nu, spuse judele în receptor, nu e nici o legătură între calomniile și falsurile *Globului* și faptul că eu nu am nevoie acum de Drugan. E altceva la mijloc.

— Da, da, desigur, domnule jude instructor. Cum doriți dumneavoastră.

Pentru ce se simțise dator să-i dea comisarului necunoscut atîtea explicații ? Presa !... Iar presa... Regele avusese grijă s-o pună în lanțuri, însă nu îndeajuns. De ce mai era regele rege, dacă nu avusese curajul să meargă pînă la capăt ? Ar fi trebuit s-o suprime cu totul. Cine avea nevoie de presă în țara maiestății-sale regelui Carol al II-lea ? Supușilor maiestății-sale le-ar fi ajuns *Monitorul Oficial*. Ah ! Dacă el ar avea mai multă putere decît are. Dacă ar putea sta, într-adevăr, pe un înalt tron

de aur, ce mai căpestre le-ar pune oamenilor, cum i-ar mai plesni cu harapnicul și cum i-ar mai sili să alerge în galop!

— Hip-hip-hip...

La ora 13 fără un sfert ministrul Justiției, Derderian, subsecretarul de stat de la Interne, Pompil Orbescu, și Milea Pitroc, prim-procuror al Tribunalului Ilfov, se găseau în biroul lui Urdăreanu.

Derderian nu-și afla astîmpăr. Nu-și afla astîmpăr nici Pitroc. Singurul care își păstra nu numai calmul, ci chiar și zîmbetul era Pompil Orbescu. Urdăreanu, cu ochii pe ceas, deschise discuția:

— Urîtă vreme, domnilor.

— Urîtă, spuse și Pompil Orbescu. Și după cum se prevede, în următoarele trei zile va fi și mai urîtă.

— Va ninge? întrebă Urdăreanu.

— Nu. Se pare că a nins destul. Va fi zloată, moină, ceață.

— Ai citit în ziare? îl întrebă Urdăreanu. Și adăugă imediat, pripit, ca și cum ar fi voit să se scuze: Azi nici n-am deschis ziarele. N-am avut timp.

Pompil Orbescu îi privi pe Derderian și pe Pitroc și zise:

— Nici eu n-am avut vreme să citesc azi ziarele. Însă mă dor picioarele. Mă supără niște vechi reumatisme. Și știu că atunci cînd stau prost cu picioarele vine vreme urîtă, cu zloată, cu moină și cu ceață.

Mai schimbară între ei și alte cuvinte tot atît de neînsemnate și, cînd ceasornicul arăta 13 fără trei minute, Urdăreanu se ridică și le spuse :

— Să mergem la maiestatea-sa.

Între timp regele se îmbăiase. Feciorul Kron îl spălase pe cap și pe spinare și-i masase obrajii, care se buhăiau și-i cădeau, și pîntecul, care se balona. Frizerul Vili îi răsese barba, cu perdaf, și-i potrivise și mustățile.

— To, Vili, potrivește-mi și sprîncenele.

Regele își luă de unul singur micul dejun. Nu-l putea suferi în preajma lui nici măcar pe Mihai. Prințul moștenitor era greoi de cap, încrezut și nerăbdător să se urce pe tron. Multora dintre intimi le mărturisise că moartea regelui l-ar ferici.

După ce își termină masa și-și fumă havana îl pofti la el pe generalul Teofil Sidorovici și, cînd acesta veni, îl întrebă :

— Sidorovici...

— La ordin, maiestate...

— Ai ceva economii la Straja Țării ?

— Am, maiestate.

— Cam cît, Sidorovici ?

— Șaisprezece milioane, maiestate.

— Adu-mi banii, Sidorovici.

— Dar cum să justific lipsa lor din casă, maiestate ?

— Cum vrei și cum te pricepi, Sidorovici. N-o faci întîia oară.

Generalul plecase, împachetase banii în patru baloturi și-i adusese personal regelui.

— I-ai numărat bine, Sidorovici ?

— I-am numărat, maiestate.

— Nu lipsește nici o bancnotă ?

— Nu lipsește, maiestate.

— Mulțumesc, Sidorovici. Poți să te duci.

După plecarea generalului Sidorovici, îl chemă la telefonul direct pe Negrilă, guvernatorul Băncii Naționale :

— Negrilă, vino la mine chiar acum. Doresc să te văd.

Guvernatorul, mic, negru, se înfățișă regelui în uniforma albastră a Frontului și se înclină pînă la pămînt.

— Îți stă bine, Negrilă, în uniformă.

Guvernatorul se înclină din nou.

— Vă mulțumesc, maiestate.

— Vrei să-ți mai dau o decorație, Negrilă ?

— Vă mulțumesc încă o dată, maiestate, spuse guvernatorul.

— Cum stai cu dolarii ?

— Cum doriți să stau ?

— Bine să stai, Negrilă. Bine.

— Bine stau, maiestate.

— Atunci, Negrilă, să-mi mai transformi cincizeci de milioane de lei în dolari, la „Banca Week" din Berna.

— Am înțeles, maiestate.

— Stai, Negrilă, că nu ți-am spus tot. Dolarii mi-i acoperi cu lei din fondurile Băncii Naționale. Ai fonduri, Negrilă ?

— Voi găsi, maiestate.

Urdăreanu mergea înainte. După el mergeau înșiruiți : Derderian, Pompil Orbescu și Milea Pitroc.

Toţi trei aveau tunicile albastre croite pe trup şi strînse în centiron. Pe piept, decoraţiile, ciocnindu-se între ele, sunau ca nişte mari nasturi de tinichea.

Pe coridor se întîlniră cu guvernatorul mic şi negru şi se salutară milităreşte, ducînd degetele la chipie.

Urdăreanu intră la rege să-i anunţe, însă nu apucă să spună nici un cuvînt. Cum îl văzu, ochii bulbucaţi şi tulburi ai regelui scînteiară, se bulbucară şi se tulburară şi mai mult. Îl întrebă cu glasul siteav :

— Au venit măgarii ?

— Au venit, maiestate.

— Să intre şi să bată din copite.

Urdăreanu le deschise uşa şi-i pofti. Cei trei intrară, se înclinară şi-şi ciocniră, milităreşte, călcîiele. Regele îi lăsă să stea mult timp înclinaţi. Le privi creştetele capetelor şi spinările îndoite. Derderian avea capul lunguieţ ca un pepene, uşor turtit şi chel. Capul lui Pompil Orbescu era rotund, cărunt şi se grăbea şi el să chelească. Numai căpăţîna lui Milea Pitroc era acoperită cu păr des, creţ şi negru. Regele gîndi : „Spinarea lui Derderian aş putea s-o rup cu pumnul. Pentru a lui Pompil Orbescu mi-ar trebui un topor. Singurul căruia nu m-aş încumeta să încerc să-i rup şira spinării nici cu securea este Pitroc. Şi totuşi... Şi totuşi... Deşi are şira spinării tare, şi Pitroc se îndoaie în faţa mea, ca şi Pompil Orbescu, ca şi Derderian... Aproape toată ţara se încovoaie în faţa mea."

Îi spuse lui Urdăreanu :

— Îi vezi, Urdăreanule ?

— Da, maiestate, îi văd.

— Le-am dat ranguri mari, Urdăreanule.
— Da, maiestate, le-ați dat ranguri mari.
— Crezi că le merită, Urdăreanule ?
— Le merită, maiestate. Le merită din plin.
— Atunci pentru ce oamenii aceștia nu mă iubesc pe mine, Urdăreanule ?
Urdăreanu se înclină și-l contrazise curajos pe rege :
— Vă iubesc, maiestate, toți trei vă iubesc și vă adoră, maiestate.
— Atunci pentru ce nu-mi apără interesele, Urdăreanule ?
— Au greșit, maiestate, se cuvine să-i iertați, maiestate. În viitor nu vor mai greși.
— Garantezi, Urdăreanule ?
— Nu, maiestate. Nu garantez decît pentru mine.
Regele începu să se plimbe nervos prin vastu-i birou. Începu să-i înjure pe cei trei înalți demnitari în gînd ca să se monteze. Se montă destul de repede și răcni :
— Au greșit !... Au greșit !... De ce au greșit ? Au greșit pentru că sînt măgari. Au greșit pentru că nu sînt cinstiți. Au greșit pentru că nu-mi sînt credincioși. Au greșit pentru că sînt gata oricînd să mă vîndă. Pompil Orbescu !... Era un terchea-berchea. Eu l-am cules din gunoi, Urdăreanule, și l-am făcut ministru... Ministru într-un guvern al meu !
Luă ziarele de pe masa regală de lucru și i le aruncă în cap lui Pompil Orbescu.
— Subsecretar de stat... Te-am numit ministru subsecretar de stat. La Interne. Ți-am dat pe mînă paza și liniștea țării. Ți-am dat pe mînă cenzura.

Şi ce ispravă mi-ai făcut, domnule ministru ? Nici una. În ţară se întinde neliniştea şi dezordinea. Comuniştii se mişcă. Vechii politicieni uneltesc împotriva mea. Prin cafenele şi restaurante, prin trenuri şi prin tramvaie, prin cîrciumi şi prin case, oamenii mă înjură şi mă bîrfesc. Da, da. Aşa e. Am aici rapoartele lui Moruzof, în care mi se spune totul. Iar în ceea ce-i priveşte pe ziarişti... Ziariştii îşi fac de cap, domnule ministru subsecretar de stat, domnule şef suprem al cenzurii. Şi dumneata... Dumneata dormi. Şi cînd nu dormi, mi te ţii de matrapazlîcuri.

Pe măsură ce se uita la cei trei şi-i vedea tăcuţi şi frînţi de mijloc şi pe măsură ce răcnea, regele se monta şi mai mult. Ochii i se învineţeau şi-i ieşeau din cap, obrazul i se umfla şi i se roşea, vinele gîtului i se întindeau ca nişte corzi de vioară. De cîte ori îl vedea aşa, Urdăreanu se temea ca nu cumva regele să se prăbuşească lovit de un atac de dambla.

Mai mult de jumătate de oră regele îi ocoli, gata să se repeadă la ei şi să-i lovească în coaste cu picioarele, cum îl lovise cu puţină vreme în urmă pe prinţul Niculae. Îi spurcă şi îi bălăcări cum îi veni la gură pe toţi trei laolaltă. Apoi se năpusti cu ocări numai asupra lui Derderian, ministrul de Justiţie. Îi aminti că e clănţău de tribunal. Îi reproşă că trişează la cărţi şi umblă cu intrigi. Îl jigni şi mai adînc, pomenindu-i că nu e vrednic să păstreze pe lîngă el o nevastă. Dacă fusese bărbat, unde şi cînd se transformase în muiere slabă ? Se apucă iarăşi să-l înjure. Şi-l înjură pînă i se umplu gura de spume.

Acum însă ochii îi luceau de plăcere și chiar de mîndrie. Se fălea cu un lucru pe care îl cunoștea toată țara, că încă de mic deprinsese de la ordonanțe și de la slugi, de la aghiotanții regali și de la anturajul părinților săi să rostească bine, cu haz și cu must sudalmele romînești. Nenorocitului de Pitroc nu-i aruncă nici o injurie, semn grav, că-l desconsideră cu desăvîrșire. În sfîrșit, cînd își simți puterile pe istovite, își pofti miniștrii și pe primul-procuror al Tribunalului Ilfov să se îndrepte de mijloc și să ia loc. Demnitarii mulțumiră din cap ca necuvîntătoarele și se așezară pe scaune. Regele îi întrebă:

— Ei, ce aveți de spus, domnilor?

Ministrul Justiției zise:

— Sînt gata, sire, să pregătesc un decret-lege pentru suprimarea ziarelor *Uraganul* și *Globul*.

După ministrul Justiției, se rosti și primul-procuror:

— Dacă mi se ordonă, pot lansa mandate de arestare împotriva indivizilor Onufrie Butaru și Stelian Protopopescu, directorii proprietari ai ziarelor numite de domnul Derderian, ministrul de Justiție, precum și împotriva reporterilor Arno Pelican și Nedelcu Nedelcovici.

Pompil Orbescu nu se grăbi să vorbească. Își strînse buzele cu voință ca să nu scape totuși o frază nechibzuită și făcu semn cu ochii lui Urdăreanu că se miră mult de gugumăniile spuse față de maiestatea-sa de către doi oameni atît de inteligenți ca Derderian și Pitroc. Regele băgă de seamă mirarea intrigantului subtil care era subsecretarul

de stat de la Interne, îi înțelese gîndurile și-l întrebă :

— To n-ai nimic de zis, Pompile ? De ce taci ca lemnul ?

Subsecretarul de stat se ridică în picioare, se înclină cît putu mai adînc și, plin de grav respect, spuse cu vorbe mieroase :

— Ba da, maiestate. Am multe de raportat maiestății-voastre, ba chiar foarte multe. Dacă maiestatea-voastră va binevoi să mă asculte, voi fi foarte mulțumit să fac maiestății-voastre o amplă expunere.

— To, Pompile, eu trebuie să fiu mulțumit, nu to. Eu sînt rege, Pompile, nu to. To nu ești decît slujitorul tronului.

— Da, maiestate. Nu sînt decît...

— Lasă că știu, știu eu ce ești to, Pompile. Vorbește. Însă pe scurt, Pompile, că avem lipsă de timp.

Subsecretarul de stat arătă, în primul rînd, că el personal a dat drumul, tîrziu, în cursul nopții, celor două reportaje asupra „Afacerii Tia Cudalbu-Drugan" din *Uraganul* și *Globul*, care au avut darul să-l supere pe maiestatea-sa. Își asumă, prin urmare, întreaga răspundere și este hotărît să tragă consecințele, dacă va fi cazul. Colonelul Dănuț, șeful cenzurii, a fost de părere să le oprească, însă el i-a ordonat să nu clintească din loc o virgulă. Este bine ca unele ziare să-l atace pe Drugan cu violență, iar altele să-l apere cu strășnicie. Cine are poftă să mai dea și pe alături, ca *Globul*, adică să atace o persoană sau chiar mai multe din ca-

drul justiţiei, să fie liber s-o facă. Aceasta va înrădăcina în ţară, şi nu numai în ţară, dar şi în străinătate, ideea folositoare monarhiei, că sub domnia maiestăţii-sale regelui Carol al II-lea presa este cu desăvîrşire liberă, că cenzura, chiar dacă există, există numai de formă. Ce-i poate păgubi palatului dacă *Globul* susţine că judecătorul de instrucţie Tretin se trage din nu ştiu cine şi are o soră care se ocupă cu nu ştiu ce? Judele de instrucţie Tretin e un element eminent şi docil. Cu asemenea elemente eminente însă şi docile, curtea regală şi guvernul maiestăţii îşi ţin la respect adversarii, care sînt mai numeroşi decît se crede în general. Păcat, mare păcat că justiţia nu are în sînul ei multe elemente de soiul preţios al lui Tretin. Bietul jude! Nu e cîtuşi de puţin — după nici o lege din lume — răspunzător de comportarea mamei, care, de altfel, nici nu se mai află printre cei vii, nici de a soră-si. Şi, la urma urmelor, ce neajunsuri pot ieşi din atitudinea de azi a *Uraganului?* Un reporter oarecare îl apără pe Drugan într-un chip destul de naiv. „Asasinul nu e Drugan. E un tînăr care...!" Tînărul a cărui fotografie a publicat-o *Uraganul* nu are nici în clin, nici în mînecă cu adevăratul asasin al actriţei. El, Pompil Orbescu, e în măsură să afirme că omul a cărui fotografie s-a tipărit în *Uraganul* nu numai că nu se află în Romînia, dar că nici nu a călcat măcar prin această ţară. Poate că şi acesta a murit de mult. Vrea maiestatea-sa să ştie totuşi a cui este fotografia şi, cum a ajuns ea în paginile *Uraganului?* O va afla dintr-un raport confidenţial pe care chiar l-a adus.

Asupra acestei chestiuni minore nici nu e cazul să mai și vorbească. Ce va păzi el, Pompil Orbescu, ca ministru subsecretar de stat la Interne? El va avea grijă — și răspunde cu capul — ca maiestatea-sa și anturajul maiestății-sale să nu fie atinși în presă cu nici un cuvînt. S-ar putea ca maiestatea-sa să se teamă că Alion Drugan, fiind apărat de unul sau chiar de mai multe ziare, ar putea să scape din mîinile justiției fără condamnare. Bine, dar de ce a pus maiestatea-sa, recent, în capul justiției țării un bărbat atît de inteligent și atît de abil ca excelența-sa domnul ministru Derderian, aci de față, și de ce în locul de prim-procuror de Ilfov a fost păstrat tot domnul Milea Pitroc — și el aci, de față — a cărui mînă tare e bine cunoscută?

Se întoarse iar la presă și adăugă:

— Se poate aranja într-un fel sau altul ca pamfletistul Ilion Căpușă, care e și nătăru, nu numai talentat, să-l atace cu violență pe Butaru în *Știrea* lui Fericeanu. De asemenea, s-ar mai putea pune la cale în taină ca Garoiu de la *Izbînda* să-l împungă nițeluș pe Stelian Protopopescu. Încăierarea va fi, deci, generală, sau aproape generală. Acea parte din scopul urmărit prin arestarea bancherului și implicarea lui într-o crimă pasională, de a se crea o mare diversiune, va fi și mai bine atinsă. Ziariștii, între altele, vor fi dezbinați, se vor compromite reciproc, și atunci, este de la sine înțeles, vor fi mai ușor de ținut în frîu și de manevrat. Cînd situația va fi coaptă, ultimele libertăți ale presei pot fi suprimate. Dacă va fi nevoie

— și probabil că va fi — vor putea fi suprimate ziarele și închiși ziariștii recalcitranți. Domnul Adolf Hitler în Germania...

Regele îl ascultă atent. La sfîrșit îl și aprobă.

— To, Pompile, ești deștept. To, Pompile, ai și dreptate.

I se descleștară și lui Derderian fălcile și-l întrebă pe rege dacă nu sînt cumva motive care să ducă la îndulcirea regimului aspru aplicat bancherului Drugan.

— Nu, nu s-au ivit încă asemenea motive. Regimul de instrucție și de închisoare trebuie să rămînă același.

— Bancherul doarme pe jos, maiestate, laolaltă cu pleava. De cînd a fost arestat pînă acum, nu s-a spălat și nu s-a schimbat. L-au năpădit și păduchii și a început să miroasă urît, ca un derbedeu.

— To, Derderian, așa îi trebuie. Era mîndru și încăpățînat și nu lua în seamă voința și dorința noastră.

Pompil Orbescu îndrăzni să vorbească iarăși :

— Îngăduiți-mi, maiestate, să vă atrag atenția că în două-trei zile ne vom vedea totuși siliți să-i îmbunătățim asasinului atît condițiile în care este anchetat, cît și condițiile de închisoare.

Regele păru adînc contrariat.

— To, Pompile... Dar pentru ce ? Cine ne-ar putea sili ?

— Trebuie să cunoașteți, maiestate, că, după informațiile pe care le posed, cîțiva miniștri și ambasadori ai unor țări apusene vor face demersuri în acest sens la Ministerul nostru de Externe.

Drugan are în străinătate mult mai multe capitaluri decît s-a presupus pînă acum, iar în afacerile din ţară ale „Băncii Drugan" sînt interesaţi destui bancheri străini dintre cei al căror cuvînt atîrnă greu.

— Şi ce propui tu, Pompile?

— Să le-o luăm înainte, maiestate.

— Adică?

— Să ameliorăm cît de cît viaţa bancherului.

Regele căută faţa prelungă, plină de adîncituri şi gălbuie a ministrului de Justiţie şi spuse:

— Să i-o ameliorezi, Derderiane, dar nu cine ştie cît.

Ministrul de Justiţie îl întrebă pe Pompil Orbescu:

— Străinii vor interveni numai pentru ameliorarea condiţiilor de viaţă ale lui Drugan?

— Da, răspunse Pompil Orbescu. După cîte sînt informat, se va interveni mîine sau poimîine la Externe în acest sens.

Regelui i se păru că în aer pluteşte o primejdie. Spuse:

— Dar tu, Derderian, crezi că vor mai interveni şi pentru altceva?

— Da, maiestate. Sînt îndreptăţit să cred că străinii vor interveni, în primul rînd, pentru ridicarea sigiliilor aplicate la „Banca Drugan" şi la întreprinderile finanţate de „Banca Drugan."

— Cum? Cum? Credeţi că vor îndrăzni?

— Vor îndrăzni, maiestate, spuse Derderian.

— Vor îndrăzni şi vor insista, zise Pompil Orbescu.

— Şi dacă nu-i vom satisface, ce se va întîmpla ?

Derderian tăcu. Tăcu şi Pompil Orbescu. Nu deschise gura nici Pitroc şi nici Urdăreanu.

Regele se mînie din nou şi începu să-i înjure ca la uşa cortului.

— De ce tăceţi ? Laşilor ! Ştiţi mai multe decît îmi spuneţi. De ce tăceţi ? Ce-mi ascundeţi ?

Pompil Orbescu spuse deschis :

— N-am vrea să vă supărăm, maiestate.

— Dar nu vedeţi ? Cel mai mult m-a supărat tăcerea voastră. Laşitatea voastră.

Pompil Orbescu zise :

— Eu am crezut că maiestatea-voastră ştie.

— De unde să ştiu, Pompile ? De unde să ştiu ?

— Am crezut că v-a informat domnul Moruzof.

— Moruzof !... Moruzof !... În această chestiune nu am găsit nici o indicaţie în rapoartele lui Moruzof.

Subsecretarul de stat de la Interne găsi că e momentul cel mai potrivit să înceapă să-l sape pe rivalul său. Insinuă :

— De la un timp, maiestate, domnul Moruzof se ocupă de mărunţişuri, numai de mărunţişuri. Pentru marile probleme ale statului şi ale tronului nu mai are nici timp, nici ochi.

Regele zîmbi :

— Nu-l iubeşti pe Moruzof, Pompile.

— Aş dori să vă servească mai bine, maiestate.

— Mă serveşte destul de bine, Pompile. Se vede de la o poştă.

— În cazul cînd condițiile în care se află azi asasinul Drugan nu vor fi îmbunătățite, iar sigiliile nu vor fi ridicate, se va începe în presa apuseană o mare campanie împotriva maiestății-voastre și a Duduii.

În pofida oricărei așteptări, de data aceasta regele rămase calm. Clipi totuși de cîteva ori din ochii-i tulburi și bulbucați și zise :

— Ce-ar mai putea să scrie ? Au scris tot ce-au știut.

Pompil Orbescu fu de altă părere :

— Vor publica noi amănunte asupra avuțiilor Coroanei, maiestate.

— Coroana trebuie să aibă avuții, Pompile.

— Se vor ocupa de investițiile maiestății-voastre în pămînturile și marile întreprinderi din America de Sud, maiestate.

— Un suveran poate să facă ce voiește cu avutul lui, Pompile.

— Vor scrie despre averea Duduii.

— Femeia pe care o iubesc eu nu trebuie să fie săracă, Pompile.

— Vor face mare caz de neînțelegerile dintre maiestatea-voastră și moștenitorul tronului, măria-sa Mihai, mare voievod de Alba Iulia.

Regele tăcu un timp, apoi îl întrebă pe subsecretarul de stat de la Interne :

— To, Pompile, și altceva ce vor scrie scribii străini ?

— Atîta știu, maiestate, însă este posibil să mai scrie și alte lucruri dezagreabile.

— Cine îi ajută pe corespondenții străini să culeagă date despre mine, Pompile? Ai putea să-mi spui?

— Destui, maiestate. Acum cred că vor începe să-i ajute Butaru și Protopopescu.

— Derderiane, tu ce crezi? Să cedăm?

Ministrul Justiției se temu să-și dea părerea. Se înclină adînc și spuse:

— Înțelepciunea maiestății-voastre este bine cunoscută, sire. Înțelepciunea maiestății-voastre va găsi singură soluția cea mai bună.

Regele îl sictiri. Pe urmă îi spuse:

— De ce te-am luat sfetnic, Derderian, dacă nu ești capabil să-mi dai sfat?

Derderian se înclină și mai adînc și spuse:

— Dacă aș avea asigurarea că maiestatea-voastră nu se supără, aș cuteza să sugerez o soluție.

— Sugereaz-o, Derderian.

— Aș opina pentru o tranzacție.

— Cu cine?

— Cu asasinul actriței. Cu Drugan.

— Am fost plin de bunăvoință față de acest tîlhar, Derderian. L-am trimis pe Sîmburaș. Banditul l-a luat peste picior. N-a cedat nimic.

— Îmi permit să cred, maiestate, că discuția a fost dusă înainte de vreme.

— Poate că ai dreptate, Derderian. Am să-l chem chiar azi pe Sîmburaș să-i dau instrucțiuni, iar tu, Derderian, să iei măsuri ca discuția să aibă loc în condiții favorabile.

Urdăreanu, care pînă atunci mai mult tăcuse decît vorbise, interveni:

— Cu voia maiestăţii-voastre, aş dori să spun şi eu ceva.

— Vorbeşte, Urdăreanule.

— Domnul Sîmburaş va înregistra încă un eşec.

— De ce presupui aceasta?

— Drugan nu-l suferă pe Sîmburaş. Au între ei nişte socoteli vechi şi încurcate. Prin urmare nu-i va ceda.

— Atunci ce propunere faci, Urdăreanule?

— O propunere care o să vi se pară foarte îndrăzneaţă, maiestate.

— S-o auzim, Urdăreanule. Nu mă tem de propunerile îndrăzneţe.

— Maiestate, propun ca astă-seară bancherul Drugan să fie adus aici de către domnul ministru Derderian şi să trateze cu el chiar maiestatea-voastră.

Derderian se miră. Se miră şi Pitroc. Însă Pompil Orbescu zîmbi şi spuse:

— Cu voia maiestăţii-voastre m-aş alia propunerii domnului Urdăreanu.

— Să-l despăducheaţi, să-l îmbăiaţi, să-l primeniţi şi să mi-l aduci diseară pe la nouă. Ideea lui Urdăreanu e bună. Îi voi smulge eu personal acestui mistreţ colţii.

Vesel că s-a găsit o soluţie, se întoarse către primul-procuror Pitroc şi-l întrebă:

— Pitroc, este adevărat ce scrie în *Globul* despre judecătorul tou de instrucţie?

— Din nefericire, este adevărat, maiestate. Am cercetat personal cazul azi-dimineaţă. Tot ce scrie la ziar este adevărat. Din nenorocire, maiestate.

— De ce din nenorocire, Pitroc? Spune-i băiatului, din partea mea, să se liniștească. Dă-i curaj, Pitroc. Și propune-mi-l la proxima ocazie pentru decorare și avansare.

Drugan se trezi, își potrivi hainele pe el și aștepta lungit lîngă zid să se deschidă ușa, să-l cheme și să-l ducă la instrucție. Ușa se deschise de mai multe ori, comisarul chemă pe unul și pe altul. La Drugan nici nu se uită. Mirat, bancherul îl întrebă:

— Cu mine ce aveți de gînd astăzi, domnule comisar? Nu mă duceți la tribunal?

— Nu te supăra, boierule. Pînă acum încă nu am primit nici o dispoziție în privința dumitale. Este probabil că se face pauză de o zi.

Drugan îi mulțumi. Ar fi vrut să mai doarmă. Foiala din jur îl împiedică.

Se ridică, se trase în colț și se ciuci țărănește, rezemîndu-se de zid. Se obișnuise cu beciul. Se obișnuise și cu pleava pe care o culegea poliția în fiecare noapte de prin cele mai tăinuite cotloane ale orașului. Începuse să fie socotit ca un fel de edec al beciului. Ceilalți oameni care erau aduși și înghesuiți aci erau triați după o noapte ori după două nopți. Infractorii puși în urmărire și prinși erau identificați și trimiși cu duba la Văcărești. Tot acolo erau trimiși și cei evadați de prin închisori și femeile surprinse practicînd prostituția fără condicuță. Celor ridicați din greșeală și la grămadă li se întocmeau dosare, li se luau amprentele digitale și li se dădea drumul.

Într-o săptămînă, bancherul cunoscu la beci mai mulţi oameni decît cunoscuse în zece ani de libertate. Misterul, care îl înconjurase în prima lui noapte de beci, dispăruse. Bărbaţii şi femeile care veneau de afară îl recunoşteau. Nu li se părea ciudat că bancherul dormea laolaltă cu ei, că se scărpina ca şi ei de păduchi, că respira ca şi ei aerul greu şi acru al odăii supraîncărcate de trupuri omeneşti vii. Un spărgător, care fusese prins în zorii zilei jefuind un chioşc de tutun, îi oferi un pachet de ţigări, rîzînd:

— Ţine, boierule, şi fumează.

Drugan primi ţigările, îi mulţumi şi-l întrebă:

— Pentru ce mă miluieşti? Eu nu ţi-am dat niciodată nimic şi probabil că dacă m-ai fi întîlnit şi mi-ai fi cerut ceva, nici nu m-aş fi uitat la dumneata şi te-aş fi refuzat.

Spărgătorul — era un tînăr bălan, cu ceafă groasă şi dinţi mari şi albi — îi răspunse prompt:

— Tocmai de-aia...

Nu-l întrebă nimeni, cum îl întrebaseră în prima noapte, dacă a ucis sau nu. Toată lumea care trecea prin ciurul des al beciului era convinsă că el a ucis-o pe actriţa Tia Cudalbu, şi nu altcineva. Un pungaş de buzunare îi zise:

— Bine ai făcut, bancherule, c-ai ucis-o.

— Crezi într-adevăr că am făcut bine?

— Da, îi răspunse omul.

— De ce crezi că am făcut bine?

— Dumneata o întreţineai.

— Da, eu o întreţineam.

— Şi tot dumneata îi dădeai bani să-şi ajute familia.

— Tot eu.

— Şi ea te înşela.

— Mă înşela.

— Atunci, boierule, ai fost în dreptul dumitale s-o ucizi.

— Nu, protestă bancherul, n-aveam dreptul s-o ucid.

— Atunci de ce-ai ucis-o, dacă socoteai că nu aveai dreptul ?

— N-am ucis-o.

— Cum n-ai ucis-o ?

— Nu, n-am ucis-o, spuse Drugan.

— Dar dumneata o întreţineai, şi ea te înşela.

— Da, aşa este. Eu o întreţineam, şi ea mă înşela, şi totuşi n-am ucis-o.

— Dar dobitoc ai fost, boierule ! Mare dobitoc ai fost, boierule ! Mai bine o ucideai.

— De ce era mai bine dacă o ucideam ?

— Pentru că ai lăsat-o s-o ucidă altul şi acuma tot dumneata stai la puşcărie. Mai bine o ucideai. Atunci aveai pentru ce sta la puşcărie.

O florăreasă oacheşă, cu ochi mari şi galbeni ca de şarpe, îl întrebă :

— Te-ai gîndit mult, boierule, pînă să te hotărăşti s-o omori ?

— Dar pentru ce întrebi ?

— Pentru că şi eu am vrut o dată să omor un om. M-am gîndit mult dacă trebuie să-l omor sau nu. M-am gîndit atît de mult, pînă a început să mă doară capul. Şi cînd a început să mă doară capul

mi-am spus că e bine să nu-l omor. Şi nu l-am mai omorît. L-am iertat.

Spărgătorul bălan şi cu ceafă groasă veni lîngă ea, o apucă de bărbie şi o iscodi:

— Şi acum îţi pare rău că nu l-ai omorît pe omul acela?

— Nu, răspunse oacheşa, nu-mi pare rău. Era un bărbat grozav de păcătos şi dacă omori un păcătos nu ai nici o plăcere. Plăcerea o ai atunci cînd omori un om nevinovat. Eu cred că dumnealui a simţit o mare plăcere cînd a omorît-o pe actriţă.

— Dar actriţa era vinovată. El o întreţinea, şi ea îl înşela.

Florăreasa protestă şi îşi argumentă protestul:

— Cînd o femeie tînără înşeală un bătrîn bortos ca dumnealui, nu are nici un păcat. E în dreptul ei. Dumnealui... Dumnealui...

— Aliron Drugan...

Bancherul sări în picioare:

— Sînt aici, domnule comisar.

— Hai.

O luă după comisar. Îl duse într-un birou unde, spre surpriza lui, văzu pe o canapea înşirate: un costum negru, de seară, o cămaşă albă, cu pieptii scrobiţi, o cravată, ciorapi, pantofi.

— Pentru mine?

— Pentru dumneata. De la dumneata. Din garderoba dumitale. Însă nu te grăbi să te schimbi. Trebuie să treci întîi pe la duş şi pe la frizer.

Îl duse la duş. Îl dădu pe mîna unui frizer, care-l tunse şi-l bărbieri, apoi îi aduseră rufăria, hainele şi încălţămintea.

— Schimbă-te.

Se schimbă. Fără jeg şi fără păduchi, i se păru că s-a născut din nou. Întrebă cu bucurie bine ascunsă :

— Nu cumva îmi daţi drumul să mă duc la mine acasă ?

— Nici vorbă, Drugane.

— În orice caz, vă mulţumesc.

— Nu trebuie să ne mulţumeşti nouă. Am primit ordin.

— De la cine ?

— De la cine are putere să ne dea ordin.

Comisarul îl duse într-un birou şi trimise să i se aducă masa de la un restaurant din apropiere. După ce mîncă, i se dădură ziare. Bancherul se aruncă asupra lor cu lăcomie. Citi, bineînţeles, tot ceea ce se scria despre „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan". Reportajul lui Arno Pelican din *Uraganul* şi pagina publicată de Nedelcu Nedelcovici în *Globul* îl bucurară pentru cîteva clipe. Apoi bancherul căzu pe gînduri şi îşi spuse :

— Cît oare mă va costa apărarea ocolită a *Uraganului* ? Şi cît anume îmi va pretinde Stelian Protopopescu pentru mîna de ajutor pe care mi-o întinde prin *Globul* ? Nici unul, nici altul nu au sărit în ajutorul meu de dragul ochilor mei.

Comisarul veni. Îl întrebă :

— Ai citit ziarele, domnule Drugan ?

— Da, răspunse bancherul, indiferent.

Coborîră. Se urcară într-o mașină închisă.

Noaptea căzuse peste oraș. Comisarul îi spuse șoferului :

— Fii bun, te rog, și du-ne la Ministerul Justiției.

Șoferul nu auzi bine. Întoarse capul și întrebă :

— Unde ?

— La Ministerul Justiției.

42

FEREASTRA

Excelența-sa, domnul Derderian, ministrul Justiției, ieși în întîmpinarea bancherului Alion Drugan și-l primi cu surîsul pe buze și cu mîna întinsă. Mai-mai că nu-l îmbrățișă.

— Îmi pare bine că te văd, scumpe domnule Drugan, îmi pare chiar foarte bine.

O dată cu ministrul îi surîse cu drăgălășenie bancherului și secretara voinică și ciolănoasă, care îl și ajută, cu toate protestele lui, să se dezbrace.

După ce secretara se retrase, împreună cu comisarul, Derderian, plin de curtoazie, îi spuse musafirului:

— Fii bun, stimate domnule Drugan, și ia loc. Nu ne-am văzut de mult și avem de vorbit.

Drugan tăcu și se așeză stînjenit, cu obrazul împietrit. Clipea des, ca și cum ar fi vrut să-și ferească ochii de o lumină prea mare. Derderian îl privi atent, sperînd că-l va surprinde lăcrimînd. Drugan însă se stăpîni și-l dezamăgi. Secretara voinică și ciolănoasă, care primise mai dinainte instrucțiuni, aduse cafele fierbinți și o cutie cu havane. Surîse către ministru și către Drugan și plecă lăsînd în urma ei un miros stins și dulce de mort. Se așeză și Derderian într-un fotoliu adînc, în fața lui Drugan. Între ei se afla măsuța rotundă și neagră pe care fumegau, ademenitoare, cafelele.

— Ai trecut prin încercări grele, domnule Drugan, spuse compătimitor ministrul Justiţiei.

— Da, răspunse cu glas de gheaţă bancherul. Mă bucur că, în sfîrşit, o recunoşti.

Derderian, distrat, ca şi cum nu ar fi auzit răspunsul lui Drugan, scoase din buzunar un cuţitaş special, reteză vîrfurile havanelor şi-i întinse lui Drugan una. Bancherul o luă. Ministrul Justiţiei se grăbi să i-o şi aprindă. Drugan trase fumul adînc în piept, îl aruncă afară şi spuse:

— Mulţumesc. De mult n-am mai fumat o havană veritabilă.

— Depinde de dumneata ca de acum înainte să fumezi oricînd şi oricîte vei dori.

— Crezi ? Crezi că numai de mine ?

Derderian surîse, dar nu răspunse.

Se delectară cu cafelele ca nişte turci bătrîni şi fumară tăcuţi şi pe îndelete. Bancherul observă cu uşurinţă că ministrul Justiţiei nu se află în apele lui. Aci voia să-i propună ceva, aci se temea să nu fie refuzat şi ezita. Ministrului îi tremurau uşor mîinile bătrîne, pline de vine şi osoase, cu degete lungi, încărcate de inele. După repeziciunea cu care i se aprindeau şi i se stingeau luminile din ochi, bancherul bănui că Derderian ia droguri.

În birou era cald şi plăcut. În aer pluteau lenea şi somnul, însă nu şi liniştea deplină. Arterele principale ale Bucureştilor, pe care cîteva săptămîni nu se putuse circula decît pe jos, fuseseră, în sfîrşit, curăţate de zăpadă. Pe Bulevard se auzeau huruind greu tramvaiele, care abia se mişcau. Uneori, pe lîngă tramvaie, treceau spre Cotroceni ca-

mioane militare încărcate cu soldați. Atunci, geamurile ferestrelor mari dinspre Bulevard zuruiau cîteva clipe, de parcă ar fi bătut în ele măzărichea. Derderian se scutură de somnolența în care căzuse, își lungi gîtul, surîse profesional, ca un chelner care vrea să cîștige bunăvoința clientului, și zise dulceag:

— Sper, domnule Drugan, că presupui pentru ce te-am poftit la mine.

— Nu, răspunse bancherul, însă aș fi bucuros s-o aflu.

Derderian nu se grăbi să-i astîmpere curiozitatea. Sorbi zațul gros și dulce al cafelei, își șterse buzele și mustățile și apăsă butonul soneriei. Secretara voinică și ciolănoasă intră, aducînd încă o dată cu ea miros stins și dulce de cadavru. Drugan strîmbă ușor din nas, însă Derderian adulmecă mirosul cu vădită plăcere. Secretara își legănă șoldurile planturoase și întrebă:

— Doriți ceva, domnule ministru?

Derderian, ca trezit dintr-un vis plin de farmec, zise:

— Ai spus ceva?

— M-ați sunat, domnule ministru. V-am întrebat dacă doriți ceva.

— Să mai vie un rînd de cafele. Sîntem amîndoi cam obosiți.

Rămaseră iarăși numai între ei. Ministrul Justiției căută sămînță de vorbă, își ciuguli mustățile, zîmbi melancolic și spuse:

— Arăți bine. Ai mai slăbit. De acum înainte o să placi și mai mult femeilor.

— Cunoști rețeta, îi replică pripit Drugan. Dacă vrei să arăți și dumneata bine ca mine și să placi femeilor, n-ai decît să ți-o administrezi.

Derderian făcu mare haz.

— Cum adică, domnule Drugan? Să dau ordin să mi se lanseze și mie mandat de arestare, cu indicația să mă instruiască nătîngul de Tretin și să mă trimită în fiecare noapte să dorm la beci, alături de pleava Capitalei?

— De ce nu? Ai slăbi în mai puțin timp decît am slăbit eu și poate că ai deveni și mai înțelept decît ești.

— N-aș avea pentru ce să fiu arestat, domnule Drugan. Eu n-am omorît încă pe nimeni. Îmi place o femeie, mă însor cu ea. Nu-i place ei cu mine, mă lasă. Îmi caut altă nevastă. Nu mă supăr. Și crime din amor nu făptui.

— Nici eu nu am omorît pe nimeni, domnule ministru. Știi bine că sînt nevinovat ca un prunc.

Aducîndu-și aminte cum a fost părăsit de ultima nevastă, Derderian se posomorî. Zise:

— Dacă n-ai omorît, dacă ești nevinovat, va trebui să te silești să i-o dovedești cît mai curînd judecătorului de instrucție. Eu sînt ministru. Nu anchetez. Judecător de instrucție este Tretin. Lui îi poți spune tot ce vrei. Însă ceea ce îi vei spune va trebui să i-o și dovedești. Și îți va fi greu să dovedești că n-ai omorît.

— Atunci dumneata crezi că într-adevăr eu am omorît?

— Cred, spuse rece ministrul Justiției. Am toate motivele să cred.

— Atunci crezi şi că am fraudat fiscul?

— Orice bancher şi orice om care finanţează mari întreprinderi, ca dumneata, fraudează fiscul. Cu moravurile acestea care s-au împămîntenit la noi de multă vreme, cel care n-ar face-o ar fi idiot.

— Şi crezi, de asemenea, că m-am ocupat cu spionajul?

— Da, cred.

— Şi de ce m-aş fi pretat?

— Din interes. Ca să-ţi întăreşti şi mai mult relaţiile cu străinătatea. Între alţii ai avut legături şi cu Aramic Tair.

— Am avut. Legături de afaceri.

— La instrucţie i-ai declarat lui Tretin că nu-l cunoşti pe Aramic Tair, sau că-l cunoşti foarte vag.

— Oi fi spus şi aşa ceva.

— De ce?

— Poate din oboseală. Judecătorul dumitale de instrucţie are un fel de a lucra care m-a obosit mult.

— Aşa şi trebuia.

— Aramic Tair e un om de afaceri corect. Este adevărat că are un spirit de aventurier, însă e cît se poate de corect. Niciodată n-am avut să mă plîng de el.

— S-ar putea să ai dreptate, domnule Drugan. Însă acum s-a dovedit că Tair se ocupă şi cu spionajul. A fost arestat ieri şi e supus unor aspre cercetări. Cum individul are nervi slabi, se presupune că va vărsa tot ce are în guşă.

— Nu mă interesează de loc ce va spune ori ce nu va spune Aramic Tair.

— S-ar putea, totuși, să te intereseze.

Bancherul se hotărîse, atunci cînd aflase că este dus la Derderian, să-și păstreze calmul, să rămînă, orice i s-ar spune și orice i s-ar propune, rece și să vorbească numai ce trebuie, liniștit și chibzuit. Consecvent cu această hotărîre, făcu mari eforturi să nu-și iasă din fire, și în prima parte a întrevederii izbuti.

— Domnule ministru, aș vrea să fim serioși măcar cinci minute.

— Serioși ? Poftim ! Nu ne împiedică nimeni.

— Dumneata crezi, prin urmare, că eu sînt asasin, defraudator al fiscului și spion ?

— Da, cred. Așa cum ți-am mai spus și adineauri, nu am nici un motiv să nu cred.

— Atunci, pentru ce ai ordonat să fiu adus aici ? De ce stai dumneata de vorbă, în cabinetul dumitale ministerial, cu un asasin, care pe deasupra mai este și defraudator al fiscului, ba chiar și spion ? De ce nu mă lași să fiu anchetat în continuare de Tretin și trimis în judecată ? Să hotărască instanța dacă sînt sau nu vinovat.

Ministrul de Justiție clătină cu neîncredere din cap. Zise :

— Domnule Drugan, domnule Drugan, să te ferească Dumnezeu de hotărîrea instanței.

— Pentru ce ?

— Pentru că, în cazul dumitale, instanța va hotărî ceea ce i se va porunci să hotărască.

— Și cine îi va porunci să mă condamne? Dumneata?

— Poate eu. Poate altcineva mai mare decît mine. Depinde. Iată, m-ai întrebat pentru ce te-am adus aici.

— Da. Te-am întrebat.

— Am primit ordin să te aduc aici și să stau cu dumneata de vorbă. Aducîndu-te, n-am făcut decît să împlinesc ordinul primit. Înțelegi?

— Înțeleg, spuse Drugan. Vrei nu să vorbești, ci să tratezi cu mine. Să dau ceva. Pentru cineva.

Lui Derderian i se păru că bancherul este dispus să cedeze. Se însenină:

— Te înșeli, domnule Drugan. Nu am nici un mandat să tratez cu dumneata. De altfel, dacă mi s-ar fi dat un mandat în acest sens, aș fi rugat să fiu scutit. Chestiunea este prea delicată.

— Atunci care e scopul transportării mele aici?

— Am fost rugat, date fiind relațiile noastre mai vechi, să stau de vorbă cu dumneata și să te pregătesc pentru o întrevedere importantă la care, cu voia sau fără voia dumitale, te voi conduce peste o jumătate de oră.

— A, spuse bancherul zburlindu-se. Pricep. Sîmburaș. Mă duci la banditul de Sîmburaș. Vrei să tratez cu escrocul... Refuz, domnule ministru. Refuz cu indignare.

— Te superi degeaba, domnule Drugan. În cazul de față nu poate fi vorba de Sîmburaș. Pentru această persoană am tot atîta dispreț ca și dumneata. Cu Sîmburaș, de altfel, mi se pare că te-ai mai văzut.

— M-am văzut, însă împotriva voinței și dorinței mele. A avut neobrăzarea să mă viziteze în cabinetul lui Tretin și să-mi facă niște propuneri pur și simplu nerușinate.

— Poate că nerușinată era numai persoana lui Sîmburaș. Propunerile... Propunerile veneau, fără îndoială, din altă parte.

— Nu știu de unde veneau propunerile, dar te asigur, domnule ministru, că erau nerușinate.

Ministrul Justiției căută să-l liniștească:

— Astă-seară, domnule Drugan, voi avea onoarea să te duc la o persoană sus-pusă care... care și-a exprimat dorința să te vadă.

— Nu cumva vrei să mă duci la Urdăreanu?

— Ai avea ceva împotrivă?

— Urdăreanu e tot atît de murdar ca și Sîmburaș. Poate mai murdar.

Excelența-sa se ridică din fotoliu și începu să se plimbe prin cabinet. Se ridică și Drugan, se apropie de fereastră, dădu perdeaua cu zeci de pliuri la o parte și se uită afară. Bulevardul larg, luminat mediocru, era plin de oameni. Și nici unuia din oamenii aceia nu-i păsa de el, de Drugan. Cei mai mulți îi aflaseră numele abia acum, cînd i-l vînturau în toate chipurile ziarele, în legătură cu moartea actriței.

Dincolo de Bulevard se înălța, ca o pădure uriașă și neagră, Cișmigiul. Se miră că vechiul parc mai există! Trecuseră mai mult de douăzeci de ani de cînd nu mai văzuse Cișmigiul. Alergase pe lîngă el de nenumărate ori cu mașina. Însă fiind veșnic ocupat, veșnic cu gîndul la combinații, la afaceri,

nu mai avusese timp nici măcar să arunce o privire într-acolo. Își dădu seama cu tristețe că de ani de zile nu mai văzuse arbori și cîmp, și nici măcar cerul. Copacii pe care îi privea erau negri. Negru era și cerul plin de nori și de noapte. Nici la cer nu se mai gîndise de ani de zile. Prostul! Era gata să cadă în mrejele melancoliei. Nu avea ce face cu ea. Deveni dîrz. Se întoarse și așteptă răspunsul lui Derderian. Ministrul Justiției zise:

— Domnule Drugan, noi doi ne cunoaștem de multă vreme. Permite-mi deci să-ți spun cîteva lucruri care, în situația în care te afli dumneata, ți-ar putea fi de folos.

— Dacă ții negreșit, poți să mi le spui, însă vreau să te avertizez că nu am nevoie de sfaturi. De obicei, de-a lungul întregii mele vieți, pînă acum, m-am condus mai mult după capul meu decît după al altora.

— Și crezi că ai făcut bine?

— Da. Cînd am greșit, nu am avut să reproșez nimănui nimic. Acum cîtva timp, am fost ridicat de la Capșa, de la masă, în mod abuziv. Și de atunci, în mod abuziv, sînt ținut arestat. Judecătorul dumitale de instrucție m-a chinuit, în tot acest timp, în mod abuziv. Și tot în mod abuziv sînt trimis în fiecare seară să dorm noaptea pe dușumea, în beciul poliției, laolaltă cu spărgătorii, cu pungașii de buzunare, cu prostituatele fără condicuță și cu alte lepădături ale societății.

Derderian îi privi fața agitată, ochii, care începuseră să i se umple de mînie, buzele, din care pierise sîngele și care îi tremurau, și deodată, prin-

zîndu-se cu mîinile de rezemătoarea unui fotoliu, izbucni în hohote de rîs. Rîsul hohotit îl istovi atît de mult, că încheieturile i se muiară și nu-l mai ținură picioarele. Se răsturnă, ca un sac plin, scăpat din brațe, în fotoliu, unde continuă să rîdă nestăvilit.

Surprins de această comportare neobișnuită, Drugan veni lîngă ministru, îl privi cum se zvîrcolește de rîs și cum pe obrajii tuciurii, supți și brăzdați de vicii ai acestuia curg în șiroaie lacrimi de veselie. Răcni la el :

— De ce rîzi, domnule ministru ? Ai putea să-mi spui de ce rîzi ?

Ușa se deschise. Se ivi secretara voinică și ciolănoasă.

Văzînd-o, Derderian se mai potoli.

— Fii drăguță, Angi, și mai adu-ne două cafele. Poți să pui lîngă ele și cîte un păhăruț de rom.

Secretara, tăcută, se retrase să fiarbă cafeaua. Derderian sări de pe fotoliu și se înfipse în fața lui Drugan.

— Mă întrebi de ce rîd ? Păi cum să nu rîd, domnule Drugan, cum să nu rîd cînd te aud spunînd niște gugumănii mai mari decît dumneata ? Cum să nu rîd ?

Bancherului îi năvăli tot sîngele în obraz. Vru să răcnească din nou. Își aduse însă la timp aminte că, dincolo de ușă, se află secretara și comisarul. Se stăpîni. În loc să răcnească, îl întrebă pe Derderian aproape în șoaptă :

— Și cam ce gugumănii ai găsit dumneata în ceea ce am rostit eu, domnule ministru ? Niciodată,

pînă acum, nimeni n-a rîs de ceea ce am spus eu. Dumneata de ce ai rîs? Şi de ce mai rîzi încă?

— Asta e bună! Păi cum să nu rîd, domnule? Eşti om în toată firea.

— Da, se pare că sînt încă în toată firea, cu toată suferinţa pe care justiţia dumitale m-a silit s-o îndur.

— Păi dacă eşti om în toată firea, de ce te plîngi, domnule, că eşti ţinut arestat prin abuz, că eşti instruit în mod abuziv şi că tot în mod abuziv eşti trimis în fiecare seară să dormi în beciul poliţiei? A? Dacă eşti om în toată firea, de ce te plîngi, domnule?

— Şi toate acestea dumneata, dumneata, ministrul Justiţiei, le numeşti gugumănii? Şi de toate acestea, dumneata, ministrul Justiţiei, rîzi, şi încă hohotind?

— Dar cum te-aş putea numi altfel, domnule Drugan? Şi, mai ales, de ce nu aş rîde? Spui că eu sînt ministrul Justiţiei. Este adevărat. Sînt ministrul Justiţiei şi stau cu dumneata de vorbă chiar în Ministerul Justiţiei, în cabinetul meu din Ministerul Justiţiei. Dar ia întreabă-te: cine m-a făcut pe mine ministru al Justiţiei? Şi pentru ce m-a făcut tocmai pe mine? Poate crezi că meritam? Poate crezi că regele m-a făcut ministru pentru că meritam? Nu, domnule Drugan, pe mine nu m-a făcut regele ministru al Justiţiei pentru că eu meritam mai mult decît alţii acest post. Pe mine m-a făcut regele ministru pentru că ştiu să ling unde am scuipat şi nu mă jenez să scuip unde am lins. Pe mine m-a făcut regele ministru pentru că sînt

lichea, pentru că sînt lipsit de caracter, pentru că sînt gata oricînd să-i ascult cele mai stupide ordine, pentru că, dacă-mi spune să mă tîrăsc în fața lui în patru labe, eu mă tîrăsc, ba și latru... Prin abuz și înșelînd țara, regele și-a însușit întreaga putere în stat. Prin abuz și bătîndu-și joc de oameni, regele m-a numit ministru al Justiției. Crezi că regele m-a făcut ministru al Justiției ca să păzesc legea ? Nu, domnule Drugan. Regele m-a făcut pe mine ministru al Justiției prin abuz, ca tocmai prin abuz, din lipsă de caracter, din lichelism și din lipsă de scrupule să calc legea ori de cîte ori interesele palatului o vor cere.

— Bine, spuse bancherul bîlbîindu-se, dar ceea ce spui dumneata este pur și simplu monstruos.

— Se poate că tot ceea ce spun eu să fie monstruos, însă este sută la sută adevărat. Alți confrați ai mei din guvern o ascund... Eu... Eu am acum, aici, între acești patru pereți, un moment de sinceritate și ți-o spun.

— Totuși, e monstruos... E monstruos, repetă Drugan.

Angi, secretara voinică și ciolănoasă, aduse al treilea rînd de cafele. Aduse și păhărelele cu rom. Derderian sorbi păhărelul cu licoare gălbuie-maronie dintr-o singură înghițitură. Îl îndemnă și pe bancher să facă la fel.

— Întărește. Dacă bei, spui mai ușor și suporți mai ușor adevărurile...

Drugan sorbi. Ministrul de Justiție îl întrebă :

— Domnule Drugan, știu că n-o să-ți facă plăcere, totuși aș vrea să-ți pun o întrebare delicată.

— Pune-mi-o. Îţi voi plăti sinceritatea cu sinceritate şi dacă voi fi în stare să-ţi răspund, îţi voi răspunde.

— Într-adevăr, cu toată sinceritatea?

— Bineînţeles, cu toată sinceritatea de care e în stare un om ţinut de atîta vreme sub stare de arest în mod abuziv.

— Cam de cînd ai început dumneata să bagi de seamă că în ţara romînească se calcă în mod flagrant legile şi se făptuiesc fel de fel de abuzuri şi chiar crime care rămîn nepedepsite?

Bancherul rămase cîteva clipe tăcut, de parcă ar fi vrut să mestece bine ceea ce auzise, apoi se trase îndărăt ca fript. Întrebă scrîşnit:

— Dar pentru ce îmi pui dumneata mie o astfel de chestiune spinoasă?

— Nu-ţi place întrebarea?

— Nu, nu-mi place de loc.

— Tocmai de aceea ţi-am pus-o. Tocmai de aceea şi pentru că doresc să-ţi aud răspunsul.

Bancherul măsură de cîteva ori odaia în lung şi-n lat. După aceea, se opri în faţa lui Derderian şi zise:

— De! Încă de pe cînd eram băieţandru şi am început a pricepe mai limpede ce se petrece în jurul meu.

— Pînă aici ai răspuns cinstit. Să vedem însă mai departe. Dumneata, domnule Drugan, ai protestat vreodată, în vreun fel oarecare, împotriva abuzurilor pe care le vedeai petrecîndu-se în jurul dumitale?

Pe bancher îl uimi și această întrebare. După cîteva momente de ezitare, răspunse totuși :

— De ce să protestez ? Nu mă atingeau pe mine. Îi atingeau pe alții. Ce rost ar fi avut să protestez eu ? Doar n-am venit pe lume ca să-i îndrept toate strîmbătățile. Mi-am făcut viața mea. Mi-am văzut de afacerile mele.

— Bine ! Bine ! Să mergem și mai departe.

— Să mergem, zise Drugan.

— Dumneata, dumneata, domnule Drugan, n-ai abuzat niciodată de nimic ?

— Cum adică ?

— N-ai făcut niciodată abuz de puterea pe care ți-o dădeau banii dumitale și situația dumitale ? Nu ți-ai impus niciodată prin abuz voința pentru a obține anumite avantaje materiale ?

— Nu știu dacă ceea ce am făcut eu, într-o împrejurare sau alta, ar putea fi numit abuz. Însă cînd am vrut să obțin ceva, m-am folosit de toate mijloacele pe care le-am avut la îndemînă pentru a obține acel ceva pe care l-am dorit. Însă eu nu am omorît oameni pentru a-mi atinge scopurile și nici nu i-am închis.

— De omorît, să zicem cu nu i-ai omorît, deși se spune că ți-ai omorît, cu douăzeci și ceva de ani în urmă, asociatul, pe un anume Opran Baboie, și acum, recent, amanta, însă de închis n-ai închis pentru că n-ai avut puterea s-o faci.

Acum, lui Drugan, cuvintele ministrului de Justiție i se părură prea dure. Îl întrebă cu neliniște :

— Dar, în definitiv, unde vrei să ajungi cu această sinistră discuție, domnule ministru ?

— Te-ai neliniştit? Te-ai speriat? Nu trebuie. Cu discuţia am vrut să ajung acolo unde, de fapt, am şi ajuns. Dar mai vreau să-ţi pun încă o întrebare, domnule Drugan.

— N-am să-ţi mai răspund.

Derderian căută ochii bancherului şi cînd îi prinse într-ai lui, stărui:

— Cu judecătorul de instrucţie să fii atent. El e periculos.

— Judecătorul de instrucţie pe care l-ai pus să mă ancheteze e un prostănac înfumurat.

— Să te fereşti totdeauna de proştii înfumuraţi. Te pot băga în foarte mari bucluciuri.

— Şi care ar fi noua întrebare?

— Una foarte simplă.

— S-o aud.

— Dacă dumneata, Alion Drugan, te năşteai şi creşteai într-o ţară ideală — subliniez, într-o ţară ideală — ai fi putut, prin muncă cinstită, să aduni averea pe care o ai şi să ajungi la situaţia la care ai ajuns înainte de a fi arestat?

Bancherul tăcu iarăşi un timp. Tăcu şi se gîndi, uitîndu-se cu ochii amintirii în urmă. Ministrul de Justiţie se repezi asupra lui:

— Ei! Vezi? Vezi că nu ai curajul să-mi răspunzi cinstit? Vezi că nu ai curaj?

— Ba am, răspunse Drugan. De ce să n-am? Acum, pentru mine, e totuna. Ţi-am spus destule pe care altcuiva şi în alte împrejurări nu i le-aş fi spus. La drept vorbind, cred că prin muncă cinstită nu aş fi ajuns cine ştie ce. Poate, dacă aveam noroc, deveneam director de minister, ori, poate, funcţio-

nar de mijloc la o mică întreprindere particulară. Aşa e ţara. Aşa sînt moravurile. Ca să te ridici, trebuie să-i loveşti şi să-i dobori pe alţii. Ca să aduni avere, trebuie să-ţi aproprii şi să-ţi însuşeşti, ocolind pe cît posibil laturile legilor, munca altora, uneori, de ce-aş mai tăinui-o, chiar averile altora. Cu cît îţi însuşeşti munca şi averile mai multora, cu atît devii tu însuţi mai bogat şi mai puternic.

Fără să-i ceară voie lui Derderian, cum îl obliga politeţea, bancherul reteză vîrful unei havane, o aprinse, trase cîteva fumuri, bău cafeaua, care se răcise de mult, şi adăugă :

— Cred însă, domnule ministru, că nici dumneata, nici alţii nu-mi fac o vină din faptul că am urmat şi eu, ca toată lumea, legea nescrisă a societăţii.

— Nu, nu e vorba despre asta !

— Atunci despre ce este vorba ?

— Dumneata ţi-ai însuşit munca altora, averea altora. Este ?

— Este, răspunse prompt Drugan.

— Acum, o persoană mai presus decît noi amîndoi doreşte să-şi însuşească averea dumitale.

— Dar asta e...

— ... furt. Abuz de putere. Ticăloşie. Tîlhărie. Spune-i cum vrei. N-o să mă sperii eu, avocat faimos şi orator şi mai faimos, de cîteva cuvinte. Dar, domnule Drugan, trebuie să ţii seamă de faptul că această persoană, care e mai presus decît noi amîndoi, are în mîinile ei justiţia, poliţia, armata, puş-

cărțile. Dai, scapi. Nu dai, Dumnezeu cu mila... Cine știe pe unde îți putrezesc oscioarele!

Pentru bancher era clar că acum ministrul de Justiție trecuse la amenințări directe, deși el își rostea cumplitele-i cuvinte cu glas de mătase. Se ținu încă tare și spuse răspicat:

— Nu voi da nimic. De buna mea voie nu voi da absolut nimic. Să nu care cumva să crezi, domnule ministru, că m-a speriat judecătorul dumitale de instrucție, care mă tutuie și mă ține în picioare. Nu m-au speriat nici beciul poliției și nici păduchii. Nu mă sperie nici amenințările dumitale.

— Vei da, domnule Drugan. Pînă la urmă vei da totul. Vei da și cămașa, numai să scapi cu pielea întreagă.

— Nu voi da nimic, domnule ministru. Nu mă sperie nici procesul, nici pușcăria.

— Dar glonțul?

— Cum glonțul? Care glonț? Și al cui?

— O încercare de fugă de sub escortă, noaptea, cînd vei fi trimis de la instrucție la Văcărești. Un glonț tras la picioare, dar care nimerește din nedibăcie în cap... Li s-a mai întîmplat multora.

— S-ar merge oare atît de departe?

— De ce să nu se meargă? Cine și cînd va avea curajul să-i ceară regelui socoteală? Regele nu dă nimănui socoteală de ceea ce face. Este stăpînul deplin al țării și al nostru, al tuturor.

— Ar fi întîia oară cînd regele ar porunci să fie asasinat un bancher.

— Ei şi ? Te-ar măguli oare faptul că ai fi întîiul bancher din România împuşcat din ordinul secret al maiestăţii-sale ?

Drugan îşi simţi inima bătîndu-i neobişnuit de repede în piept. Un uriaş val de căldură porni de undeva din adîncul fiinţei lui şi-l copleşi. Îl năpădi sudoarea, o sudoare deasă, fierbinte aproape. Răspunse :

— Cîtuşi de puţin, domnule ministru.

Cu toate că de data aceasta dăduse un răspuns oarecum încurajator pentru Derderian, bancherul băgă de seamă că inima nu i se potoleşte. Se înfricoşă. Inima îi bătu şi mai repede. I se păru chiar că inima îşi părăseşte locul ei ştiut şi că, prinzînd picioare, urcă spre gît să-l sufoce. Întinse mîna spre sticla de rom, care-l ademenea drăceşte din mijlocul tăviţei de argint. O apucă. Mîna îi tremură aşa de tare, că nu izbuti să-şi toarne în pahar. Derderian observă tremurarea mîinii bancherului şi interveni :

— Dă-mi voie...

Luă el sticla. Umplu paharul şi i-l duse lui Drugan la gură ca unui copil cu mîini crude şi neîndemînatice.

— Bea, domnule Drugan. Bea. Dacă poţi, dintr-o înghiţitură.

Bancherul bău. Inima i se mai potoli.

Ministrul sună. Intră, zîmbind şi tîrînd după ea mirosul stins şi dulce, de cadavru, secretara voinică şi ciolănoasă.

— Dă ordin, te rog, să iasă maşina la scară.

Ministrul se îmbrăcă. Apoi îl ajută și pe bancher să-și pună paltonul. Derderian îl luă de braț. Coborîră amîndoi scările, urmați de comisar.

Drugan se clătina și șoptea într-una, ca pentru sine:

— Totuși e monstruos... E monstruos... E monstruos...

La palatul regal din Calea Victoriei, îi primi Urdăreanu. Fu deosebit de amabil. Le servi havane și-i pofti să mai aștepte. Le explică:

— Maiestatea-sa regele e obosit. A lucrat pînă acum un sfert de oră cu ministrul de Finanțe.

— Colegul meu, ministrul de Finanțe, insinuă Derderian, are prostul obicei de a-l obosi pe maiestatea-sa, ori de cîte ori are audiență de lucru la palat. E nițeluș cam pisălog cu cifrele lui.

Urdăreanu trecu, pe neașteptate, la confidențe:

— Maiestatea-sa e nemulțumit de buget. Deficite. Mereu deficite. De la un timp reflectează cu seriozitate la schimbarea șefului acestui gingaș departament. S-ar putea să fie la mijloc și altceva, nu numai incapacitatea. Maiestății-sale nu i se dau suficiente fonduri pentru armată. Și aceasta cînd, domnilor? Tocmai acum, cînd războiul bate și la ușa noastră.

Derderian, care în ceea ce privea politica internațională era cu capul în nori, tresări și întrebă:

— Credeți că ne apropiem și noi de război, domnule Urdăreanu? Ar fi o nenorocire!

Omul regelui glumi:

— Nu noi ne apropiem de război, domnule ministru, ci războiul se apropie de noi. E inevitabil. După știrile care ne parvin, se pare că la primăvară războiul va lua o nouă întorsătură. Trebuie să fim și noi gata.

Zicînd acestea, începu să bată cu degetele pe cristalul biroului său un marș militar.

Urdăreanu îl primise pe Drugan cu aceeași cordialitate cu care îl primise și pe Derderian. Nu făcuse nici o aluzie la faptul că Drugan se află sub stare de arest și că era cu totul neobișnuit ca un om arestat pentru crimă să fie chemat în audiență — și încă într-o audiență de noapte — la palatul regal.

— Bani! Bani și iar bani, observă Derderian. Războiul se duce nu numai cu oameni, ci și cu bani. De unde să mai scoată și bietul ministru de Finanțe atîția bani? Cu capul lui, mă mir că nu ne-a păscut mai demult falimentul.

— Creșterea veniturilor bugetare este o chestiune care îl privește, spuse Urdăreanu. De aceea l-a făcut maiestatea-sa ministru de Finanțe. Să aibă cap. Să se priceapă. Și să scoată bani din piatră seacă.

— Chiar din piatră seacă nu se pot scoate bani, zise rîzînd malițios Derderian.

— Știu și eu că din piatră seacă nu se pot scoate bani, însă așa vine vorba.

— O minte mai coaptă și mai pricepută ar mai găsi. Se află în țară destui oameni bogați și destule averi. În fața iminentei primejdii a războiului, s-ar

putea face apel la acești posesori de mari averi să dea cea mai mare parte a avutului lor pentru înzestrarea armatei. Țăranii — ne-o spune istoria — dacă au arme, merg la moarte cu plăcere. Așa că un apel...

— Un apel? Ar fi zadarnic. Avem, și în această privință, experiența noastră de guvernare. De bunăvoie nu va da nimeni nimic. Va trebui, domnule ministru, să recurgem la alte mijloace.

Încheindu-și fraza, Urdăreanu aruncă o privire indiferentă spre Alion Drugan, ca și cum nu ar fi fost în nici un fel vorba și despre el. Tăcu un timp, apoi adăugă:

— Îi cunoaștem noi bine pe acești posesori de mari averi. Îi cunoaște și maiestatea-sa regele. Va trebui, domnule ministru, să le punem unghia în gît. Să-i scuturăm haiducește.

Alion Drugan își pipăi, fără să vrea gîtul. O unghie, chiar regală, ar fi fost el în stare să îndure în gît. Însă acum nu era vorba, cum spunea Urdăreanu, de o simplă unghie, ci de o adevărată gheară de leu.

Omul regelui observă jena lui Drugan și schimbă vorba. Îl întrebă pe bancher:

— Cum îți mai merg treburile, domnule Drugan?

— Bine, răspunse bancherul. Mulțumesc de întrebare. Niciodată nu mi-au mers atît de bine ca acum.

— Dar familia? Sănătoasă?

— Slavă Domnului! E cum nu se poate mai sănătoasă.

Omul regelui exprimă o cugetare de palat, profundă :

— Cea mai mare fericire pentru un bărbat cu familie este sănătatea familiei. Dacă familia e sănătoasă, restul parcă nici nu mai contează.

— Aveți dreptate, zise Drugan. Restul nici nu mai contează.

Lui Derderian i se păru că Urdăreanu face o aluzie răutăcioasă la adresa lui. Zise :

— Eu, domnule Urdăreanu, nu mai am familie. Bogdaproste ! M-a părăsit și cea de a șasea nevastă.

Urdăreanu glumi :

— Nu pari de loc nefericit din cauza aceasta.

— N-am nici un motiv, domnule Urdăreanu. Mă voi căsători a șaptea oară. Sper că de data aceasta să am un noroc mai trainic. Am și pus ochii pe o fetișcană.

— Berbantule ! Nu îmbătrînești de loc și nu te mai astîmperi ! ...Tot cu fetițele... Tot cu fetițele...

Telefonul țîrîi. Urdăreanu puse receptorul la ureche :

— Da. Sînt la mine. Amîndoi. Venim numaidecît.

Așeză cu grijă receptorul în furcă. Spuse :

— Domnilor, ne așteaptă maiestatea-sa regele.

Becul anemic, cu pălăriuță mică și verde, atîrnat de tavan, ardea necontenit. Încăperea de la subsol nu avea nici o fereastră. Ușa dădea într-un coridor îngust, luminat și el zi și noapte de becuri anemice.

Uneori, pe acest coridor se auzeau pași grei, soldățești, grăbiți. Alteori se auzeau gemete înfundate ori chiar țipete care erau retezate repede. Oamenii închiși laolaltă pierduseră șirul zilelor. Îl pierduseră și pe al nopților.

La început fusese închis aci numai grupul de la Satu Mare. Lăpturel, care-l certase cu străşnicie pe Grunz și-l învinuise că nu se pricepe să-i ancheteze cum trebuie pe comuniști, pentru ca aceștia „să verse și laptele pe care l-au supt de la mamele lor", luase asupra lui cercetările. În prima zi adusese de la subsol, într-un birou de la etaj, întregul grup maramureșean. Era întîia oară cînd Lăpturel dădea ochii, în noua lui calitate de director la Interne, cu niște oameni despre care se spunea că ar fi comuniști. Pe scări, la urcuș, pe unii îi înjurase, iar pe alții îi și lovise cu picioarele. Arestații, care făcuseră lungul drum de la Satu Mare la București într-un vagon-închisoare aproape înghețat, arătau obosiți și trudiți. Lăpturel îi privi îndelung. Licu Oroș avea buzele crăpate și obrajii trași. Buze crăpate și obraji trași aveau și Minu Uibaru și Gavril Toduță. Ceva mai bine arăta Justin Vlaicu, care era cel mai tînăr dintre ei și care fusese arestat mai de curînd în fundătură. Barba cea mai mică o avea Dragalina Farcaș, care la Satu Mare se bucurase de un regim special. Însă tot el avea obrazul cel mai galben și ochii cei mai speriați. Galina era somnoroasă. Sînii ei mari și pietroși, pe care se odihnise de atîtea ori obrazul lui Gherghe Stoienică, împungeau obraznici flanela colorată cu care era îmbrăcată femeia. Căsca, și ca să-și acopere

căscatul, își acoperea mereu gura cu mîna. Bălănica Dron nu-și pierduse nimic din sprinteneala și vioiciunea de pisică sălbatică de pădure, care făceau farmecul ei. Se ținea strînsă lîngă Marișca Balint și era vădit că o rodea să vadă cum se va termina aventura ciudată în care căzuse fără voia ei, în fundătură, pe cînd se întorcea acasă de la o petrecere, beată de dragoste pentru Justin Vlaicu și la brațul lui puternic și cald...

Lăpturel se miră. Pe urmă trecu de la mirare la indignare și-l întrebă pe inspectorul Cloanță, un specialist cu oarecare faimă, și care se îndeletnicea de ani de zile cu urmărirea, anchetarea și strivirea comuniștilor :

— Ia spune-mi, dragă inspectore, într-adevăr, aceștia sînt comuniști ?

— Da, îi răspunse specialistul, sînt comuniști și încă dintre cei mai primejdioși.

Lăpturel voi să-i înspăimînte, să le arate că el e un om tare cu care nu se poate glumi, un om grozav cum ei încă nu mai întîlniseră pînă atunci și începu să urle :

— Voi sînteți comuniști, mă ? De ce v-ați făcut comuniști, mă ? Am să vă arăt eu vouă, mă...

Galina nu mai căscă. Își acoperi urechile cu podurile palmelor, strîmbă din nas și spuse, spre marea surpriză a lui Lăpturel și a lui Cloanță :

— Dar de ce urli la noi, domnișorule, că doar nu sîntem surzi și nu te afli în pădure să dai gură după lupi ? Vorbește ca oamenii...

Pe buzele lui Cloanță fulgeră un zîmbet care se stinse numaidecît. Lăpturel debuta prost. Așa erau

toţi directorii aceştia care veneau la minister o dată cu miniştrii şi plecau o dată cu ei: nepricepuţi. N-avea de gînd să-l ajute pe noul director, ci să-l lase să meargă din greşeală în greşeală, din gafă în gafă, pînă ce se va compromite.

Lăpturel, care-şi văzu demnitatea jignită şi autoritatea surpîndu-i-se, se năpusti la femeie şi o pălmui.

Galina îşi mîngîie uşor obrajii, care se roşiseră din cauza palmelor primite, şi zise:

— Bătu-te-ar Dumnezeu să te bată, domnişorule, că dacă te-ar vedea maică-ta, te-ar stuchi în gură...

Lăpturel se repezi şi o lovi iarăşi. După ce directorul cel nou se depărtă de ea, femeia pieptoasă tăcu o vreme, pe urmă agrăi:

— Ies eu odată şi odată de aici, domnişorule, că nu mi-s eu cu nimic vinovată, şi te spun eu lui Gherghe al meu. Nici în gaură de şarpe n-o să scapi dumneata de cuţitul lui Gherghe al meu...

Lăpturel răcnise şi la Marişca Balint, răcnise şi la Bălănica Dron, însă nu le mai pălmuise. Se gîndi că într-un fel se răzbună pe nevastă. Acasă ţipa la el Moa Lăpturel. Ba uneori, cînd îl bănuia de infidelitate, îl şi înghesuia. Aci, el, Lăpturel, era acela care ţipa la oameni şi-i lovea.

Întreaga zi îi frecase pe Licu Oroş, pe Gavril Toduţă, pe Minu Uibaru şi pe Justin Vlaicu. Strigase la ei, îi pălmuise, îi lovise cu boturile pantofilor în pîntece. Pe Justin Vlaicu, care îl indispusese cu tinereţea lui mîndră şi frumoasă, îl şi scuipase. În noul director, numit la Interne de Pompil Orbescu la stăruitoarea cerere a excelenţei-sale Stănică Pa-

leacu, ieşi la suprafaţă tot gunoiul pe care fostul derbedeu şi trişor — pe care îl cunoscusem cu ani şi ani în urmă, prin fraţii Piţigoi, la Ruşii de Vede — îl purta în suflet. Averea pe care i-o adusese, multă şi toată deodată, căsătoria pripită cu Moa Buculei, fiica mezină a petrolistului Decebal Buculei din Cîmpina, lumea în mijlocul căreia trăia pe picior mare în Bucureşti îl spălaseră şi-l ferchezuiseră numai pe din afară.

Vechiul copoi, inspectorul Cloanţă, îl asistă trei zile şi trei nopţi şi nu-l stînjeni cu nimic. Îl lăsă să-şi facă de cap. Grupul comuniştilor din Maramureş, cu excepţia lui Dragalina Farcaş, de care Lăpturel nu se atinse, fu făcut zob. După ce trecu acest timp, Cloanţă raportă subsecretarului de stat Pompil Orbescu :

— Domnul director Lăpturel lucrează ca un măcelar. Urlă, ţipă şi loveşte. Loveşte, ţipă şi urlă.

— Şi rezultatul ?

— Egal cu zero.

— Ce propui, inspectore ?

— Domnului Lăpturel să i se dea alte misiuni. De acest interesant grup, care s-ar putea să aibă legătură şi peste frontieră, în Slovacia, aş dori să mă ocup personal.

— Şi dumneata ce mijloace vei utiliza pentru a-i aduce în stare să vorbească ?

— Mijloacele cele mai moderne, domnule ministru, absolut cele mai moderne.

— Îţi urez succes, inspectore. Şi... să te văd la lucru.

Cloanţă nu se grăbise cu interogatoriile. Îi lăsase pe comuniştii de la Satu Mare să se odihnească într-una din întunecoasele şi sufocantele încăperi din beci şi să-şi mai vindece vînătăile cu care le umpluse trupurile Lăpturel. Apoi poruncise ca în fiecare seară să fie băgaţi peste ei fie deţinuţi de drept comun, care poposeau în Capitală pentru o noapte, în drumul lor de la o închisoare spre altă închisoare, fie adunătură de felul aceleia în care-l amestecau, de la arestare, pe bancherul Alion Drugan.

Printre deţinuţii de drept comun se găseau mulţi care aveau în urma lor cîte zece-cincisprezece ori chiar cîte douăzeci de ani de închisoare, ceea ce echivala cu o vastă experienţă. Unii tîlhăriseră la drumul mare şi omorîseră oameni, alţii spărseseră şi jefuiseră case de bogătaşi. Se găseau destui, în general oameni de pe la ţară, care uciseseră înfierbîntaţi la încăierare şi la beţie şi care spuneau: „Aşa mi-a fost scris" şi trăiau resemnaţi aşteptînd fără nici o bucurie, dar aşteptînd totuşi, de dragul aşteptării, ziua în care se vor închide în urma lor, pentru totdeauna, porţile închisorilor pe care le cunoşteau pînă la fund. Erau şi dintre aceia care omorîseră din gelozie sau din ură şi nu lipseau nici dintre aceia care făptuiseră omor de om la împărţirea unei moşteniri, pentru o palmă de pămînt. Poliţiştii îi duceau şi-i băgau buluc peste grupul care acum primise denumirea de grupul lui Oroş. Vechii puşcăriaşi îşi căutau locuri mai comode, pe lîngă

ziduri sau prin colțuri, ca să se poată odihni peste noapte mai bine. Îi întrebau:

— Voi ce-ați făcut?

În asemenea împrejurări răspundea totdeauna Licu Oroș:

— Politici.

— A! Sînteți comuniști?

— Cei care ne-au arestat și ne țin aici pentru cercetări spun că am fi comuniști.

— Și voi susțineți că nu sînteți?

— Așa susținem.

— Aveți printre voi caiafe?

— Poate.

— Care?

— Descoperiți-le singuri.

Licu Oroș, deși numai de rîs nu-i ardea, rîdea totuși, și atunci i se vedeau gingiile pline de rădăcinile dinților pe care i-i rupsese la Satu Mare inspectorul Grunz. Rîdea și Gavril Toduță. Rîdeau și Minu Uibaru cu Justin Vlaicu. Și cele trei femei rîdeau, începînd cu Galina cea pieptoasă. Numai Dragalina Farcaș nu rîdea. Se făcea ghem lîngă zid, lăsa capul în jos și începea să tremure. Îl recunoșteau numaidecît.

— A! Tu ești caiafa! Tu ești iuda! De ce ai trădat, mă, ticălosule?

Dragalina Farcaș se tîra în genunchi.

— De frică. Mi-a fost frică să nu mă bată. Ierta-

nici de cîştigat, propuneau deschis să-i facă de petrecanie. Licu Oroş intervenea :

— Lăsaţi-l în pace. Un păcătos. O să-l judecăm noi cînd va veni timpul.

De la rîndurile de puşcăriaşi care poposeau lîngă ei o noapte ori chiar două, aceşti arestaţi aflau multe. Aflau în primul rînd că se poate trăi şi în închisoare, cu toate că regulamentele erau dure, iar aplicarea lor şi mai dură. Dormeau cum puteau şi cît puteau. Nopţile de iarnă erau lungi, iar în subsolul acela fără ferestre, pe care numai becuri anemice, atîrnate de tavan, îi luminau, ele păreau şi mai lungi, aproape fără sfîrşit. Puşcăriaşii erau bucuroşi de cunoştinţele noi pe care le făceau şi ca tuturor să le treacă mai repede timpul, povesteau felurite întîmplări pe care le trăiseră ori pe care le auziseră şi ei de la alţii. Mulţi îşi depănau pe îndelete, cu meşteşug şi cu înflorituri, propria lor viaţă ca pe un basm auzit de la alţii.

Licu Oroş asculta. Ascultau şi ceilalţi, tăcuţi. Dar Galina pieptoasa se mira şi cerea ca unele fapte, care ei i se păreau neclare, să fie povestite încă o dată şi mai pe larg. Făcea şi reflecţii :

— Ah ! Doamne, Doamne, dacă ar fi fost acolo Gherghe al meu !

— Ei, ce s-ar fi întîmplat, muiere, dacă ar fi fost acolo Gherghe al tău ? Ar fi căzut şi el ca noi în mîinile jandarmilor.

— N-ar fi căzut ! Gherghe al meu n-a căzut niciodată nici în mîinile poliţiei şi nici în mîinile jandarmilor. Gherghe Stoienică al meu n-a căzut

niciodată nici măcar în mîinile grănicerilor maiorului Blîndu.

— Dar ce aveau grănicerii cu Gherghe al tău ?

— Cum ce aveau ? Gherghe cunoaște mai bine decît oricare altul toate potecile și toate cotloanele de pe lîngă graniță. Gherghe al meu trece cînd vrea și cu ce vrea, sau pe cine vrea, de la noi în Slovacia și din Slovacia la noi. E-he ! Cît aur a dus Gherghe dincolo...

— Și tu cu ce te alegeai ?

— Uneori îmi da un inel, alteori o salbă.

— Numai atît ?

— Dar ce ? Nu era destul ? Gherghe al meu trăiește cu multe femei și nici una nu se plînge de el. E harnic și e darnic.

— Cam cu cîte trăiește ?

— Poate cu șapte. Poate cu opt.

— Grozav rumîn !

Galina rîdea fericită cu gîndul la Gherghe al ei, care, atunci cînd va afla că Lăpturel a pălmuit-o, va veni din Maramureș la București și-și va spăla cuțitul în pîntecul directorului de la Interne.

Într-o seară, un vieţaș tînăr o apucă de bărbie și o întrebă :

— Eu sînt mai urît decît Gherghe, muiere ?

— Nu, zise Galina. Ești chiar mai frumos decît el.

— Vrei să te lași iubită de mine ? De cinci ani n-am mai îmbrățișat femeie.

Galina îl rugă să-și retragă mîna și-i răspunse :

— M-aș lăsa, dar nu pentru că îmi placi, ci de milă.

— Și de ce nu te lași ?

— Unde ?

— Aici.

Galina ieşi numaidecît din întunericul poftei şi al visării şi-i răspunse scîrbită :

— Dragostea ! Dragostea se face departe de ochii lumii. Într-o odaie închisă ori într-un ascunziş de pădure, unde să nu te vadă nici ochi de pasăre. Numai cîinii se împreună sub privirile oamenilor. Cîinii !... Şi am auzit că şi unii boieri în care a intrat stricăciunea.

Uneori întîmplările pe care le povesteau unul sau altul aveau un sens mai adînc.

— L-am cunoscut la Rîmnic pe unul Parpală... Boier vechi şi, după cîte se spunea, avînd în vine şi o picătură de sînge domnesc. Moşier mare. Împărţise treizeci de ani dreptatea ca judecător, întîi prin provincie şi apoi la Curte, aici, la Bucureşti. Ştiţi cum îşi petrecea el noaptea de Anul Nou ? Scotea un mic catastif pe care-l ţinea în buzunar şi după însemnările mîzgălite acolo zi de zi, făcea socoteala cîte sute ori cîte mii de ani de puşcărie a dat el oamenilor pe care-i judecase în anul care se stinsese. Totdeauna găsise că nu fusese îndestul de aspru. Se ducea la icoană — era de altfel bun creştin, bisericos nevoie mare, purta şi barbă, ca sfinţii apostoli — îngenunchea şi se ruga lui Dumnezeu ca în anul care începe să-i dea prilejul şi tăria să condamne la puşcărie şi mai mulţi oameni la şi mai mulţi ani. Nu se însurase. Trăia cu o ţărancă pe care o adusese la Bucureşti de la moşie. A bănuit că ţăranca s-a încurcat cu un şofer din vecini. A ucis-o cu satîrul de la bucătărie, a

făcut-o bucăţi şi a pus-o în sac. A fost prins pe cînd voia să arunce sacul în Dîmboviţa. La puşcăria din Rîmnic, se bate cu oamenii pentru un colţ de pîine şi face printre ceilalţi deţinuţi pe caiafa directorului, pentru o lingură de fasole în plus la porţia de prînz. Atunci, cînd se afla afară şi era moşier şi judecător, cu ce era el mai bun decît oricare dintre noi?

Licu Oroş înţelese ceea ce înţeleseră şi Gavril Toduţă, Minu Uibaru şi Justin Vlaicu, că puşcăria îi schimbă pe oamenii slabi în jalnice zdrenţe.

Careva o întrebă pe Galina:

— Ascultă, ia spune-ne, şi tu eşti comunistă? Şi dacă eşti, pentru ce te-ai făcut?

— Nu sînt comunistă, răspunse Galina. Dacă aş fi, nu m-aş feri s-o spun. Însă îmi pare rău de tot că nu sînt. Dar după ce am să scap de aici, am să devin.

Licu Oroş se uită la ea cu uimire. Cu uimire se uitară la ea şi ceilalţi comunişti. Dar de spus, nici unul dintre ei nu spuse nimic. Acelaşi puşcăriaş de drept comun care îi pusese întîia întrebare i-o aruncă şi pe a doua:

— Şi pentru ce ai vrea să devii comunistă?

— Vezi tu, prea limpede nu mi-e nici mie gîndul, aşa că n-aş putea să te lămuresc îndeajuns. Totuşi, o să încerc, după cît o să mă ajute mintea. Eu trăiam liniştită cu Gherghe al meu; bună sau rea, îmi aveam viaţa mea. Nu făceam nimănui nici un rău. Trăiam. Şi într-o noapte m-am pomenit ridicată din patul meu de oamenii inspectorului Grunz, dusă într-o casă cu obloane. Acolo am fost

smintită în bătaie ca să recunosc că sînt comunistă și să spun tot ce știu despre ceilalți comuniști pe care îi cunosc. „Nu sînt comunistă", le-am spus. Ei nu m-au crezut și m-au bătut mai departe. „Nu cunosc nici un comunist", le-am spus. Ei nu m-au crezut și m-au bătut mai crunt. Păi, spune-mi și tu, omule, ce fel de țară e asta în care oamenii nevinovați pot fi luați noaptea de la casele lor și omorîți în bătăi pentru fapte la care nici nu s-au gîndit? Acolo, la noi, în Maramureș, inspectorul Grunz și haidamacii lui au schingiuit mulți oameni și-au făptuit și omoruri. Acum, de curînd, au omorît o studentă care venise de la București, și-au aruncat-o la marginea orașului, în rîu. Apa n-a păstrat-o și-a aruncat-o afară și așa s-a aflat despre omor. A pățit ceva Grunz? N-a pățit nimic. Eu am înțeles, din cîte am văzut de cînd m-au arestat pînă acum, că oamenii aceștia, comuniștii, vor să facă o țară mai bună și o lume mai bună, în care să domnească dreptatea. Mi-ar place și mie să trăiesc într-o lume mai bună și mai dreaptă... Aici... Aici m-a pălmuit unul Lăpturel, un domn în toată firea. De ce m-a pălmuit? Ah! Cînd o să ies eu de aici, cum o să-i povestesc eu lui Gherghe al meu cîte am pătimit!... Și cum o să vină aici, să-l caute și să-l spintece pe domnișor Gherghe al meu...

După cîteva zile, inspectorul Cloanță îl chemă la el în birou pe Dragalina Farcaș:

— Cum stă cu moralul grupul lui Oroș?

Dragalina Farcaş nu-l cunoştea prea bine pe inspector. Se temu să nu-l supere spunîndu-i adevărul. Tăcu. Inspectorul se răsti la el :

— N-auzi ? Ori eşti surd ?

— Nu sînt surd, domnule inspector.

— Atunci spune-mi cum stă cu moralul grupul lui Oroş.

Dragalina Farcaş se trase lîngă uşă şi se lipi de ea. Scînci :

— Sincer ?

— Desigur că sincer. Să nu-mi serveşti minciuni, Farcaş, că n-aş avea ce să fac cu ele.

— Contactul cu puşcăriaşii nu i-a demoralizat de loc, domnule inspector. Ba pot spune că i-a întărit. În afară de astea le-a trecut mai uşor timpul. Puşcăriaşii au îndrugat tot soiul de poveşti.

— Să fie adevărat ce-mi spui, Farcaş ?

— Pe onoarea mea, domnule director.

— Taci, mă prăpăditule, din gură. Unul ca tine n-are onoare !

Cloanţă încetă să mai trimită deţinuţi de drept comun peste grupul lui Oroş. O noapte îi lăsă numai între ei, însă într-a doua comuniştii din Maramureş se pomeniră cu trei ţărani care fură azvîrliţi cu violenţă între ei.

Uşa grea, de fier, se încuie în urma lor. Auziră scrîşnind broasca şi paşii îndepărtîndu-se. Cei trei ţărani îşi pipăiră părţile din trup pe unde fuseseră loviţi, se uitară la bărbaţii peste care fuseseră aruncaţi şi nu se mirară cînd observară că printre ei

se află și trei femei. Se uitară întîi unul la altul, se înțeleseră din ochi și, luîndu-și căciulile mari și flocoase din cap, spuseră toți trei într-un glas :

— Bună seara, fraților.

— Bună seara, le răspunseră locatarii mai vechi ai subsolului.

Comuniștii din Maramureș îi priviră și observară numaidecît că cei trei țărani se aseamănă la chip și la statură între ei, dar că unul e blond, altul smead și al treilea roșcovan.

Țăranii se ciuciră lîngă zid și tăcură. Blondul se scociorî în brîu și scoase la iveală o bășică de porc doldora de tutun. Smeadul se căută prin buzunare și găsi foiță. Roșcovanul fu gata cu chibriturile.

— Răsucim țigări ? îi întrebă pe ceilalți doi blondul.

Smeadul tăcu, dar roșcovanul se grăbi să-i răspundă :

— De ce să nu răsucim, dacă avem și cu ce le aprinde ?

Bășica de porc trecu din mînă în mînă. Tot din mînă în mînă trecu și foița. Cînd țigările fură răsucite și lipite, roșcovanul aprinse un băț de chibrit.

Traseră fiecare cîte un fum. Smeadul îi întrebă pe blond și pe roșcovan :

— Le dăm și lor ?

— Dacă zici tu să le dăm, le dăm.

— Dar voi ce spuneți, sînt oameni de treabă, ori nu sînt ?

— Întîi să mai sorbim cîte un fum și să-i mai privim, zise roșcovanul.

— E dreaptă propunerea, zise blondul.

Mai traseră un fum. Roșcovanul grăi:
— Mie mi se par oameni de treabă.
— Afară de unul, zise blondul.
— Care dintre ei? întrebă smeadul.
— Acela din colț, preciză blondul.
Smeadul hotărî:
— Atunci aceluia să nu-i dăm.
Roșcovanului i se muie inima de milă.
— Zic să-i dăm și lui. Mucurile.
Blondul adăugă:
— Dacă mai rămîn mucuri.
Răsuciră țigări pentru Licu Oroș, pentru Gavril Toduță, pentru Minu Uibaru și pentru Justin Vlaicu.
— Lipiți-le cu scuipatul vostru.
Oamenii își lipiră țigările, le aprinseră și începură să fumeze.
— De pe unde sînteți, fraților? îi întrebă Licu Oroș.
Cei trei țărani se uitară iarăși unul la altul și se înțeleseră din ochi. Răspunse smeadul pentru toți trei.
— Dar voi de pe unde sînteți?
— Din Maramureș, zise Licu Oroș, de la Satu Mare.
— Cam știm noi pe unde vine orașul acesta, spuse roșcovanul.
— Este destul de departe de București, adăugă smeadul.
— Dar pentru ce v-au adus aici? îi întrebă blondul. Văd că pe unii v-au adus și cu femeile...
— Nu știm, răspunse Oroș.
— Nici femeile nu știu? întrebă roșcovanul.

— Nu, nici ele nu știu, răspunse în locul lor Gavril Toduță.

Blondul întrebă :

— Acela din colț știe, fără îndoială.

— Știe, zise Uibaru. Și dacă o să-i dăruiți nu numai un muc de țigară, ci și două palme, o să vă spună.

— N-o să-i dăruim palme, că nu ne intră în obicei să pălmuim oameni, mai ales cînd sînt închiși, însă nici muc de țigară. Aceasta să-i fie pedeapsa.

Își fumară țigările pînă cînd chiștocurile le arseră degetele. Atunci le stinseră cu grijă și le băgară în buzunare. Țăranul smead, care părea a fi și cel mai în vîrstă, zise :

— Nici noi n-am făcut nimic.

— Și totuși ne-au arestat, adăugă blondul.

Roșcovanul întregi :

— După ce ne-au arestat, ne-au bătut de ne-au smintit.

— N-am spus nimic, zise smeadul.

Blondul grăi :

— Ce era să spunem dacă n-aveam ce spune ?

— Și de acum înainte o să tăcem, orice ne-ar face, zise roșcovanul.

Lui Licu Oroș și tuturor celorlalți oameni din Maramureș care se aflau aci li se luminară ochii.

Oroș spuse încet și apăsat :

— Nici noi n-o să spunem nimic, chiar dacă ne-ar omorî.

Dintr-o notă confidențială a lacheului Kraft de la palat, Gavrilă află că regele și-a petrecut noap-

tea în compania lui Sîmburaș, a lui Rotin și a lui Țibică. Cu lux de amănunte, Kraft îi raporta prefectului de poliție cum regele a părăsit palatul, a dat tîrcoale barului de noapte „Raiul", a agățat patru profesioniste și le-a introdus pe poarta din dos a palatului. Kraft indica ora tîrzie la care se spărsese petrecerea și adăuga că, din nefericire, nu era în măsură să dea nici o informație cu privire la identitatea celor patru profesioniste și a discuțiilor care avuseseră loc între rege și cei cu care își trecuse noaptea.

Citind nota lui Kraft, Gavrilă spumegă de mînie. Așadar regele se săturase de el, cum se săturase cu cîțiva ani mai înainte de Puiu Dumitrescu, pe care îl aruncase nu numai în dizgrație, dar și dincolo de hotarele țării.

Începu să se frămînte și să se întrebe: Cine mă sapă la rege? Urdăreanu? Nu. Urdăreanu e carne și unghie cu mine. Avem prea multe interese comune. Urdăreanu nu mă poate săpa. Atunci, cine? Duduia? Dar Duduia, la rîndul ei, e carne și unghie cu Urdăreanu. Țibică? Nici bețivanul de Țibică nu are interes. Rotin! Rămînea Rotin! Și mai rămînea canalia de Sîmburaș!... Pe aceștia doi trebuia el să-și țină ațintiți ochii. Va pune să fie urmăriți pas cu pas și minut cu minut. Va cere să i se raporteze fiecare întîlnire a lor, indiferent cu cine. Va cere să i se raporteze fiecare cuvînt al lor și chiar cuvintele bîlbîite pe care vreunul din-

tre ei le-ar rosti în somn. Îl chemă pe Renescu și-i dădu instrucțiuni precise în acest sens:

— Răspunzi cu capul... Auzi? Dacă aflu pe alte căi că ți-a scăpat ceva, răspunzi cu capul.

Trimise apoi după Caloianu. Îi arătă nota confidențială a lui Kraft și-l întrebă:

— Ai putea să-mi aduci într-o oră pe cele patru fete care s-au bucurat de favoarea maiestății-sale?

— Da, răspunse Caloianu, specimenele de acest fel nu-și țin gura. Pălăvrăgesc ca să se laude. S-ar putea să vi le aduc chiar într-o jumătate de oră.

— Adu-mi-le, Caloianule, nu mă aștepta să-ți spun a doua oară.

Peste o jumătate de oră, Caloianu se întorcea la prefectură aducînd cu Lincolnul lui patru femei fanate, luate pe neașteptate din pat și de pe al căror obraz nu se risipise încă somnul.

Prefectul poliției Capitalei le primi molfăind în gol din fălcile lui mari și jucîndu-se cu o vînă de bou.

Caloianu îi raportă:

— Acestea sînt domnișoarele, domnule prefect.

— Bine. Mersi. Lasă-mă cu ele.

Caloianu plecă. Gavrilă le pofti să se așeze în fotoliile din jurul lui. Femeile, ostenite și încă somnoroase, se așezară, își deschiseră poșetele, scoaseră pufușoarele și oglinzile și începură să se fardeze. Gavrilă le întrebă:

— Voi sînteți?

— Noi, răspunse una pufoasă și grăsună.

— Ați petrecut bine ?
— Bine, răspunse una slăbănoagă.
— Să-mi spuneți ce s-a vorbit.
— Vă spunem, domnule general, cum să nu vă spunem, nu sînteți dumneavoastră tatăl nostru ? Regele i-a spus aceluia, cu chelie, domnului Sîmburaș, că dumneavoastră...

43

CĂDEREA TĂUNOSULUI

Părintele Coriolan Bold o ajută pe Velica să-şi prindă picioarele de trup şi să se îmbrace. Apoi îi spuse :

— Du-te cu Dumnezeu, femeie, şi caut-o pe Rafira. Umblă cu băgare de seamă, să nu cazi.

— Nu-mi purta de grijă, părinte Cori. Am început a mă obişnui.

Plecă. Şi bălăbănindu-se pe picioarele ei artificiale, care scîrţîiau şi scrîşneau, dar de care totuşi ea era grozav de mîndră, şi sprijinindu-se în două bastoane de corn, Velica străbătu oraşul, peste care atîrnau nori vineţi şi grei, de miez de iarnă. Mergea, şi cînd ostenea se oprea şi se rezema de un gard ori de un zid. Dacă n-ar fi fost bine îmbrăcată prin bunăvoinţa părintelui Cori, văzîndu-i infirmitatea, mulţi i-ar fi aruncat pomană un gologan. După ce se odihnea puţin, pornea voiniceşte mai departe. Abia după multe popasuri şi după îndelungată osteneală ajunse la locanta domnului Maicu. Se apropiase ora prînzului. Chelnerul Fred, ajutat de picol, aşeza fluierînd feţele de masă şi tacîmurile. Velica dădu bună ziua şi rosti plină de cuviinţă :

— Să mă ierţi, domnule, că te conturb. Dar o fac pentru că vreau să vorbesc cu Rafira din Condor, o prietenă a mea, care lucrează aici.

— Așteaptă. O să vină numaidecît, îi răspunse chelnerul.

Cioanta se mișcă, voind să se lase mai cu temei în bastoane. Picioarele scîrțîiră și scrîșniră din nou. Picolul, nătîng, rîse de-a binelea, iar chelnerul Fred glumi :

— Scîrțîie ! Scîrțîie, leleo ! Se vede că nu le-ai uns la încheieturi.

Velica nu luă în seamă nici rîsul picolului nătîng, nici gluma chelnerului, ci răspunse cu nădejde :

— Ba le-am uns, domnule, însă nu le-am uns cum trebuie. Pînă le-oi lua seama.

— Sînt bune ?

— Bune, rele, plec la drum cu ele...

Pe ușa din fund, de lîngă tejghea, se arătă Rafira din Condor cu brațele încărcate de farfurii. O văzu pe Velica și pricepu că o caută să-i aducă veste. Puse farfuriile pe o masă și se duse la ea.

— Dumneata, Velico, poate că te-a trimis părintele Cori, cu vorbă.

— Da, răspunse Velica, întocmai așa. Însă, ca să vorbim în voie, se cuvine să ne tragem mai la o parte.

Chelnerul Fred auzi și, ca să nu le stingherească, luă picolul și se duse cu el la bucătărie. Velica zise :

— Părintele Cori te sfătuie să cauți să-l vezi. Pe Licu l-au trimis la București pentru proces. E grabă mare.

— Mulțam. Am să-l caut pe părintele Cori chiar azi, Velico.

— No! Că asta e bine. Dar să nu-l cauți acasă, la preoteasa Tilda.

— Doamne! Dar unde să-l caut eu, în altă parte, pe părintele Cori? Că doar n-o sta toată ziua la sfînta biserică...

Velica rîse, mulțumită parcă dinainte de mirarea pe care o va vedea scrisă pe obrazul Rafirei.

— La mine, pe ulița Capriței. Mi-a închiriat sfinția-sa o odaie, la familia Loghil. În afară de ceasurile de slujbă părintele Cori își petrece toată vremea la mine.

Rafirei însă nu i se păru nimic neobișnuit și fața ei rămase mai departe îngrijorată.

— Cum nu cunosc încă bine orașul, îmi va fi greu să găsesc ulița de care îmi vorbești dumneata, Velico. Mai bine am merge acum împreună.

Chelnerul Fred și picolul se întoarseră în locantă. Veni, după ei, și patronul, domnul Maicu. Rafira îi ceru voie să plece cu Velica și patronul îi îngădui.

Ieșiră în stradă și o porniră la drum. Rafira din Condor ar fi vrut să zboare, însă trebuia să țină pas cu Velica, iar picioarele artificiale ale cioantei scîrțîiau și scrîșneau jalnic. Se depărtaseră de locantă cu o sută și ceva de pași, cînd le ajunse din urmă Jol, fata pistruiată a lui Ioil Kern, cu birja. Opri în dreptul lor. Le spuse:

— Vă duc unde vreți. Urcați-vă. Îmi dați cît vă lasă inima. De azi-dimineață și pînă acum, deși am bătut toate străzile, n-am cîștigat un cinci.

Velica se supără:

— Nu, nu, fată. Părintele Cori s-ar face foc dacă ar afla că am dat un gologan pentru birjă.

Rafira se gîndi o clipă și zise:

— Suie-te în birjă, Velico. O să-i plătesc eu fetei.

— Dacă o să mă ajuți, o să mă urc. Singură n-aș izbuti. Picioarele sînt țepene și îmi atîrnă greu de șolduri.

Rafira o ajută, în timp ce birjărița îi ținu bastoanele de corn.

Părintele Cori vorbi multă vreme cu Rafira. Avea obrazul senin și mulțumit și glasul cald, de om fericit. De la sfinția-sa, Rafira din Condor află că Licu Oroș a fost trimis pe neașteptate la București împreună cu ceilalți oameni arestați de Grunz.

— Eu zic să mă duc, părinte Cori, să vorbesc cu domnul avocat doctor Claudiu Pap, care s-a angajat să mi-l apere pe Licu în proces.

— Avocatul doctor, Rafiră, se află și el la București.

Inima asprită a Rafirei se lumină:

— S-o fi dus pentru procesul fiului meu, părinte Cori?

— Nu, Rafiră. Cînd domnul cumnatu-meu a plecat la București, Licu se afla încă aici. Domnul avocat doctor a fost chemat în Capitală de părintele ministru Firică să apere un bancher care a făptuit omor de om.

— Atunci e musai să mă duc și eu la București, zise Rafira. Numai că pentru tug o să am nevoie de bani și nu știu nici cum și nici unde să-i găsesc.

— Pentru ţug, pentru dormit, pentru mîncat...

— Numai pentru ţug îmi trebuie, părinte Cori. Pentru dormit şi pentru mîncat, voi lucra. Am învăţat, de cînd mă aflu aici, să lucru la locante.

Părintele Cori îi propuse să vîndă lucrurile care-i mai rămăseseră la Condor, în casa pe care i-o cumpărase frate-său, prefectul Marius Bold.

— Ai vrea să le cumperi chiar sfinţia-ta?

— Ca să te ajut. Ca să-ţi fac un bine, Rafiră.

Rafira i le înşiră, părintele Cori le scrise pe hîrtie, iar Rafira semnă hîrtia şi primi în schimb, de la sfinţia-sa, preţul unui bilet de tren de clasa a treia, de la Satu Mare la Bucureşti, plus zece lei.

— Să ai în primele zile pentru pîine, că dacă omul mîncă o fărîmă de pîine pe zi şi bea o cană de apă, trăieşte, Rafiră.

— Da, părinte Cori, trăieşte.

— De lucrurile pe care mi le-ai vîndut, nici să-ţi pară rău, nici să le duci grijă, Rafiră. Au încăput pe mîini bune şi harnice. Le-am cumpărat pentru Velica, să n-o mai ţin cu odaie mobilată, să-i închiriez odaie goală şi s-o mut acolo cu ce vom găsi şi vom putea aduce de la Condor...

Patronul îi dădu pentru munca ei două pîini mari, să aibă ce mînca pe drum şi chiar la Bucureşti. Grataragiul fură o bucată mare de carne de vacă, o fripse, o înfăşură într-un jurnal şi i-o dărui.

Cu această hrană în desagă, Rafira din Condor se duse la gară, îşi cumpără bilet şi se sui în ţug. Găsi loc pe un colţ de bancă, lîngă fereastră. Ţu-

gul, după ce locomotiva fluieră de două sau de trei ori, plecă. Rafira se uită pe geam. Văzu lumini la cîteva case, văzu cîteva felinare aprinse, apoi nu mai văzu nimic. Întunericul venise de undeva de departe și copleșise cerul acoperit de nori și pămîntul.

În vagon era lume multă. La început oamenii se îmbulziseră la uși, se călcaseră unii pe alții pe picioare, strigaseră, însă îndată ce pătrunseseră în vagoane și găsiseră locuri pentru ei și pentru bagaje, se potoliseră. După plecarea trenului se apucaseră să vorbească vrute și nevrute, pentru a le trece mai repede vremea.

— Mă duc la Cluj. Am un fecior care își face armata acolo.

— Eu tocmai la București, la o soră care a intrat în leafă la stat.

După cum reieșea din vorbele lor, cei mai mulți dintre oamenii aceia, pe care trenul îi tîra prin noapte, aveau treburi la București. Rafira, care acum se urcase pentru întîia oară în tren, ascultîndu-le vorbele nici nu se bucură, nici nu se întristă. Cu uruitul năprasnic al roților, cu legănatul — care, de fapt, era mai mult zdruncinătură decît legănat — al vagonului, se obișnui în mai puțin de un sfert de oră. Și obișnuindu-se i se păru că întreaga ei viață de pînă acum nu făcuse altceva decît să călătorească mereu cu trenul. Oamenii aceia mergeau, ca și ea, la București. Fiecare își avea pricina sau necazul lui care-l pusese pe drumuri. Puteau vorbi cît voiau. Ea, Rafira, nu era vorbăreață. Viața pe care o dusese în munți, la

Condor, o învățase, între multe altele, să nu simtă nevoia de a vorbi oricînd și orice. Cît trăise bărbatul ei, Balc, vorbise cu Balc. După ce venise pe lume Licu și crescuse mărișor, vorbise cu Licu. Balc plecase la război și nu se mai întorsese. Licu plecase și el la lucru, la armată și pe urmă iar la lucru, și nici Licu nu se mai întorsese în munții mîndri de la Condor.

Acum, afară era noapte. Și ea, Rafira, se afla în țug. Iar țugul alerga prin noapte, huruind năprasnic, către un oraș care era departe și care se numea București. În acel oraș se afla fiul ei, Licu, zăvorît într-o închisoare din ordinul mai-marilor țării pentru că se făcuse comunist. Trebuia întîi să găsească închisoarea, să afle om care să-i ducă acolo, înăuntru, veste lui Licu că ea, Rafira, a venit în marele oraș și că se ocupă de procesul lui. Omul acela va trebui să-i aducă și ei știre afară de la Licu dacă mai e viu și cum stă cu sănătatea...

Dacă mai e viu! Cum să nu mai fie viu fiul ei? Poate că l-au bătut iarăși. Poate că l-au mai chinuit iarăși. Poate că îl țin tot în lanțuri, ori numai închis departe de lumina soarelui. O să afle ea. De viu, însă, trebuie să fie viu. Altfel, i-ar fi spus-o inima. Deseori inima ei îi spunea ceea ce nu-i grăia nici o gură de om.

Trudită și sleită cum era, nu mai auzi huruitul roților și nici vorbele care se răreau și se stingeau ale oamenilor din jurul ei. Își lăsase capul pe umăr și adormi cît ai zice pește.

Dormi adînc, întreaga noapte. Se trezi abia dimineață, cînd țugul se opri într-o gară cu multe

linii și cu multă forfotă. Îi atraseră atenția mai ales două trenuri lungi, militare. O parte din soldați stăteau înfofoliți în mantale, în vagoane de marfă. Aveau toți fețele vinete. Gerul iernii și umezeala nopții care se scursese mușcaseră adînc din ei. Alții se aflau ghemuiți în vagoane-platforme lîngă tunuri sau lîngă chesoane. Tunurile erau acoperite cu prelate verzui, însă țevile lungi ieșeau de sub prelate și amenințau cerul cu gurile lor mari și buzate.

Rafira, deși trăise departe de vîltoarea orașelor, în munții Maramureșului, la Condor, și apoi în locanta plină de zgomot și de bețivani a domnului Maicu, știa și ea ceea ce știau toți oamenii, că bîntuie din nou, în lume, războiul. Vederea soldaților zgribuliți de frig, a chesoanelor și a tunurilor o umplu de tristețe.

Își aduse aminte de tinerețea ei îndepărtată, din care nu-i mai rămăseseră decît amintirile. Bîntuise și atunci pe lume războiul. Orașele, satele din șes și acelea dintre dealuri și dintre munți se goliseră de bărbați. Din cei plecați pe cîmpurile de luptă puțini se întorseseră. Judecă îndelung cu mintea ei simplă și sănătoasă. Războiul!... Războiul era un blestem care se năpustea din cînd în cînd asupra oamenilor. Dar oamenii pentru ce se supuneau blestemului? Pentru ce nu se ridicau ei nu unii împotriva altora, ci toți laolaltă împotriva războiului? Războiul care bîntuise lumea — atunci cînd ea fusese tînără — i-l luase și i-l mîncase pe Balc. Războiul acesta, care se apropia cu tălpile lui mari,

grele și pline de sînge de hotarele romînești, avea oare să i-l fure și să i-l ucidă pe Licu? Soldații tremurau zgribuliți pe platformele vagoanelor, lîngă chesoane și lîngă tunuri. Licu se afla la închisoare. Poate că acolo, la închisoare, aveau să-l ucidă.

O chinui iarăși și iarăși gîndul morții fiului ei. Faptul că știa că acum pe toate mămucile din lume le chinuia gîndul morții fiilor lor plecați la război nu-i aduse nici o alinare.

Locomotiva pufăi, vagoanele se ciocniră violent unele de altele, cîteva cufere și desăgi rău așezate se rostogoliră cu zgomot de la locurile lor și căzură în capetele călătorilor. Trenul porni. Stația rămase în urmă, cu forfota ei și cu trenurile militare.

Rafira își alungă gîndurile și își plimbă multă vreme privirea peste cîmpurile acoperite de zăpadă, peste păduri și peste sate pierdute în zare. Din unele localități mai depărtate, ochii ei nu văzură decît turlele înalte ale bisericilor. Case ale lui Dumnezeu, ridicate cu trudă de oameni, se aflau pretutindeni, însă Dumnezeu nu se vedea pe nicăieri. Nu se vedea nici măcar umbra lui.

Trenul trecu munții a doua zi după-amiază și Rafira ajunse la București seara tîrziu. Foiala din Gara de Nord, cu care ochii ei nu erau obișnuiți, nu o miră. Orașul în care descinsese era mare și i se păru firesc ca aici să sosească toate trenurile și ca tot de aci să plece, spre marginile țării, toate trenurile. Cu desaga ei vărgată, de păr de capră, la

spinare, se luă după şirul de oameni care pogorîseră o dată cu ea din ţug, ieşi în piaţa gării şi apoi, ţinîndu-se mereu după alţii, o apucă pe Calea Griviţei, spre centrul oraşului. Ieşi în Calea Victoriei şi coti, instinctiv, spre dreapta. Vitrinele luminate nu-i chemau privirile.

Mergea încet, cu băgare de seamă, cu ochii mai mult în jos. Cînd trecu prin faţa palatului regal se opri ca să lase să-i treacă pe dinainte şi să intre în curte Lincolnul albastru, în care, lîngă şofer, se afla un comisar, iar în spate ministrul Justiţiei, Panait Derderian, şi bancherul Alion Drugan. Maşina intră în curtea palatului, trase la scară şi poarta se închise. Rafira văzu soldatul care, nemişcat, făcea de gardă. Se duse la el şi-l întrebă :

— Rogu-te, maică, să-mi agrăieşti, nu cumva aici se află închisoarea ? Fiul meu se găseşte închis şi eu caut închisoarea.

Soldatul, care nu avea voie să vorbească, îi făcu semn cu ochii să plece. Rafira din Condor nu înţelese semnul şi stărui :

— Rogu-te din inimă, maică, agrăieşte-mi dacă aici se află puşcăria.

Ora era tîrzie şi trecătorii rari. De milă, soldatul trecu peste consemn şi-i spuse încet, printre buze :

— Nu, mămucă, aici nu se află închisoarea. Aici e palatul regal. Aici locuieşte maiestatea-sa regele. Pleacă. N-am voie să vorbesc.

Rafira privi palatul luminat şi zise :

— O fi, maică. Dar tare seamănă a puşcărie.

Soldatul, ca să nu pară că a auzit-o, se uită la cerul nopţii acoperit cu nori deşi fără să clipească

şi strînse tare, cu mîna-i înmănuşată în alb, arma rece.

*

Urdăreanu avusese dreptate. Ministrul de Finanţe Crum Canciu îl supărase nespus de mult pe rege. Vechiul buget se încheia cu cîteva zeci de milioane de lei deficit. Posibilitatea, pe care între cele două războaie mondiale o avuseseră aproape toate guvernele care trecuseră pe la cîrma ţării, de a face mari împrumuturi de la bancherii din ţările apusene nu mai exista. Atît Franţa cît şi Anglia se aflau de mai mult de un an în război cu Germania hitleristă. Nu numai că nu mai erau în măsură să împrumute altora bani, dar aveau ele însele nevoie de mari împrumuturi. Dacă frontul din apus, care rămăsese încremenit chiar de la începutul războiului, nu începuse încă să mănînce oameni, el mînca destui bani. De concesionat, guvernul Frontului nu mai avea ce să concesioneze şi nici cui. Tot ceea ce putuse fi concesionat — extracţia petrolului, exploatarea telefoanelor, monopolul tutunului şi al chibriturilor — fusese concesionat cu mult înainte. Neputînd să prevadă cu certitudine cînd şi în favoarea cui se va sfîrşi războiul, bancherii din ţări neutre, ca Elveţia şi Suedia, nu mai investeau nici o para în concesiuni şi se ocupau intens cu afacerile de război care însemnau pentru ei o adevărată nouă mană cerească. Pentru ei, ploua cu aur.

Între altele, în după-amiaza acelei zile, regele inspectase Comandamentul general al jandarmeriei de pe Şoseaua Bonaparte. Ca totdeauna cînd in-

specta jandarmeria, regele îmbrăcase uniforma — în care realmente îi stătea bine — de general de jandarmi. În locul generalului Dumitrescu, care se prăbușise o dată cu fiul său Puiu, pe care camarila îl alungase din sînul ei, regele numise la Comandamentul jandarmeriei pe generalul Burete, om mult mai docil. Jandarmilor, pe care îi trecuse într-o scurtă revistă, regele le spusese:

— Me bocor de chite ori vă ved. Voi sînteți mandria mea. Pe voi se sprijine tronul me... Sa traiți...

Generalului Burete regele îi declarase că noua uniformă a jandarmilor, deși e nouă, nu-i mai place.

— La tron potérnic, trebuie jandarmerie poternică. Iar jandarmeria poternica fara uniforma faloasă no se poate. To, Burete, precepi?

— Pricep, maiestate.

— To, Burete, de bani ma îngrijesc eo...

Ministrul de Finanțe Crum Canciu însă îi demonstrase regelui cu creionul în mînă că schimbarea uniformelor jandarmeriei ar costa o avere și că o asemenea avere, el, Crum Canciu, ministru de Finanțe, nu mai are de unde s-o scoată.

— To, Canciole, o să te schimb. To, Canciole, nu-ți iubești suveranul.

— Mai îngăduiți-mi o săptămînă, maiestate, să revăd bugetul.

— To, Canciole, o să te schimb cu Negrila.

— Dar Negrilă are Banca Națională, maiestate.

— O să-i dau și Finanțele, to, Canciole! Negrila a învățat de la Porcu să-și servească soveranul...

Cînd mareșalul palatului intră cu Derderian, ministrul Justiției, și cu bancherul Alion Drugan, îl găsi pe rege îmbrăcat în uniforma lui de general de jandarmerie și cu o vînă de bou în mînă. Se plimba prin vastu-i birou, agitat și cu ochii mult ieșiți din orbite. Mareșalul palatului și cei doi care îl însoțeau se înclinară. Regele se uită o clipă la ei, îi veni poftă să-i lovească peste grumaz cu vîna de bou mlădioasă, se stăpîni însă și spuse:

— To, Urdăreanule, ia-l cu tene pe Derderian și lasați-ma singur cu Drogan...

Mareșalul palatului se retrase în anticameră. În urma lui se retrase, mergînd de-a-ndaratelea către ușă, și ministrul Justiției. Abia apucară să închidă ușa în urma lor, că-l auziră pe rege răcnind ca scos din minți. Tremurînd ca un copil slăbănog prins de friguri, Derderian îl întrebă pe Urdăreanu:

— Ce credeți, domnule mareșal, îl bate? Ar fi îngrozitor.

Urdăreanu îi răspunse zîmbind:

— S-ar putea, domnule ministru. Uneori maiestății-sale îi place să se asemuie lui Constantin Vodă Brîncoveanu. Atunci se interesează cu ardoare de faza în care se află tipărirea noii traduceri a Bibliei. Alteori îi place să se asemuie lui Ștefan Vodă al Moldovei, despre care hronicul spune că atunci cînd chefuia și i se aprindea mintea își mustra boierii cu buzduganul. Maiestatea-sa își dă seama că în timpurile noastre moderne mustrarea cu buzduganul nu ar mai fi posibilă. Își ironizează și uneori chiar își înjură miniștrii. Ba îi și amenință cu vîna de bou. Însă cazuri de lovire

a miniștrilor, de către maiestatea-sa la chef sau la mînie, ce este drept este drept, pînă acum încă nu s-au înregistrat. În ceea ce îl privește pe domnul Drugan, cu domnia-sa este o altă chestiune. Domnul Drugan nu este ministru al maiestății-sale, ci un simplu bancher, ba încă un bancher arestat pentru crimă pasională și pentru încă multe alte călcări grave de lege. Dacă maiestatea-sa nu-și va putea stăpîni mînia îl va mustra pe bancher cu vîna de bou.

Răcnetele creșteau și se înteţeau. Mareșalul palatului se apropie de ușă și își ciuli urechea. Se apropie de ușă și își ciuli urechea și ministrul de Justiție. Ascultară ce ascultară ca niște lachei. Pe urmă își dezlipiră urechile de ușă și se depărtară de ea. Urdăreanu zise :

— Vorbește numai maiestatea-sa. Ticălosul de bancher tace !

Panait Derderian clătină din cap admirativ și spuse șoptit de parcă s-ar fi temut să nu-l audă, de dincolo de ușa capitonată, regele, care răcnea :

— Se ţine tare bancherul !...

— Da, se pare că se ţine destul de tare. Va fi vai de capul lui.

— În cazul acesta, domnule mareșal, cu toate că îmi pare rău de el, e totuși un om de lume, mă voi vedea nevoit să-l trimit din nou să doarmă și să se aprovizioneze cu păduchi, la beci.

Regele deschise ușa și strigă :

— Urdăreanu !... Derderian !... Poftiţi !...

După ce intrară iarăși în biroul regelui, se uitară la Drugan. Bancherul sta în picioare, militărește,

cu călcîiele lipite și cu mîinile lungite și înțepenite pe lîngă trup. Vîna de bou din mîna regelui lăsase pe obrazul lui două dungi negre.

— E on magar Drogan, domnilor. E on magar. No-ș iobește țara și no-ș iobește soveranul. Sa mi-l iei, Derderian, și sa mi-l bagi la poduchi...

Ministrul Justiției înclină capul în semn că a înțeles. Regele strigă :

— Acum sa mi-l iei, Derderian, chiar acum ! Și sa mi-l doci la zdop.

Ministrul Justiției îl luă pe bancher de braț. Regele rămase să se sfătuiască cu Urdăreanu. Înainte de a se urca în mașină, ministrul Justiției îl întrebă pe Drugan :

— Ce mi-ai făcut, domnule ? M-ai nenorocit, domnule, m-ai nenorocit.

Bancherul tăcu. Iritat, Derderian insistă :

— Ți-a cerut mult ?

— Aproape tot, spuse Drugan. Și înainte de a-mi cere, a strigat la mine și m-a lovit.

Derderian ridică din umeri :

— N-am nici o putere.

Se urcară în Lincoln. Comisarul trecu lîngă șofer. Ministrul Justiției îi spuse șoferului :

— La Prefectura poliției. Apoi îi spuse comisarului : Îl duci să doarmă la beci, la păduchi. Nici o concesie. Pînă la noi ordine, bineînțeles.

Rafira merse mai departe pe Calea Victoriei. Orașul n-o înfricoșă de loc. Dimpotrivă, îi plăcu. Oamenii izbutiseră în bună parte să alunge întu-

nericul nopții. Vitrinele sclipeau. Automobilele, cu toată ora tîrzie, se țineau aproape lanț.

Ajunsă în piața Teatrului Național, văzu și citi firma luminoasă a restaurantului „Continental". Își aduse aminte de Velica. Îi povestise că aci dormise și mîncase ea cu părintele Cori tot timpul pe care și-l petrecuseră, cu puțin înainte, la București. Curajul nu-i lipsea. Învățase să deschidă și să închidă ușile mari și grele ale clădirilor din oraș. Patronii nu o speriau. Cu domnul Maicu de la Satu Mare vorbise cum ar fi vorbit la ea în munți, la Condor, cu cîrciumarul Ford. Nu o speriau nici portarii, cu toate ifosele pe care unii dintre ei și le dădeau. Așteptă pînă se rări șirul mașinilor, trecu strada și intră în holul hotelului.

— Pe cine cauți, muiere ? o întrebă portarul.

— Pe cineva de la noi din Ardeal, care ar lucra aici.

— Cauți de lucru ?

— Caut adăpost, pentru care aș da muncă.

Portarul era un bărbat înalt, deșirat și negricios de pe lîngă Dunăre, colțos din fire și rău. Era în ceartă cu femeile care lucrau în hotel și la restaurant și care, mai toate, veniseră din Ardeal. Din această pricină nu le avea de loc la inimă pe ardelence. Se răzbună pe Rafira :

— Așa ceva nu poți găsi dumneata la noi. Caută în altă parte.

Rafira îi simți răutatea și dușmănia în glas și nu mai insistă. Plecă mai departe și o ținu drept înainte.

Se iscă vînt rece. Vîntul o ajunse din urmă la Dîmbovița. Rafira întoarse spatele vîntului și o apucă, pe chei, la stînga. La hale intră într-o foială de oameni care descărcau din niște camioane hălci de carne și coșuri cu pește. Mirosul cărnii, plină încă de sînge, și al peștelui îi izbi nările. Își aduse aminte că nu gustase peste zi nici măcar o fărîmă de pîine. Se trezi foamea în ea. Ieși din forfota în care intrase pe neașteptate și vru să meargă mai departe pe chei. Dîmbovița neagră sclipea ici și colo unde lumina unui bec se răsfrîngea în apă. Vîntul se înteți și o înfășură înghețînd-o.

Înainte, încotro voia să se ducă, cheiul era aproape pustiu. Nu avea nici un rost să mai meargă cine știe cît pentru a ajunge la marginile orașului, în cîmp. Trebuia să se cuibărească pînă la ziuă pe undeva, pe aci, prin preajma oamenilor care lucrau. Erau destule ferestre luminate în spatele halelor.

Se duse într-acolo. În cîteva din casele acelea cam răpănoase, auzi scîrțîit de viori și zdrăngănit de cobze. Mai văzu rezemați de ziduri și icnind cîțiva domni care se întrecuseră cu băutura. Locante! Acestea erau locante asemănătoare locantei din Satu Mare a domnului Maicu. Cum spălase acolo vasele și dușumelele, le putea spăla și aci, numai să dea peste un om cu inimă s-o primească la lucru.

O s-o ajute Dumnezeu să izbîndească? O s-o ajute. Și dacă n-o s-o ajute Dumnezeu, o să dea ea peste un om de omenie?! Nu se poate altfel. Mai

sînt pe lume și oameni de omenie, nu numai ticăloși.

Împinsă de nevoie, dar și de vîntul aprig care nu-i dădea pas, pătrunse într-una din locante, la întîmplare. Fumul vînăt îneca încăperea scundă cu pereți mohorîți. La mesele înghesuite una într-alta din lipsă de spațiu se aflau o sumedenie de bărbați, mai toți băuți. Pe lîngă ei se aciuaseră femei care se osteniseră să-și ascundă veștejirea sub straturi groase de fard. Osteneala fusese zadarnică. Straturile de fard se topiseră, nu se mai vedeau din ele decît urme vagi, și obrajii palizi și plini de crețuri ieșiseră, parcă și mai bătrîni, la iveală. Prin ceața beției care le acoperise ochii cheflii, care poate că nici nu erau de felul lor prea pretențioși, nu le vedeau. Un lăutar negricios, cu fața adînc mîncată de vărsat și purtînd sub nas o mustăcioară-muscă, plecat pe ieftina-i vioară, cînta:

Bea, bea, nu te lăsa,
Uită că viața e grea .

Bețivanii îi ascultau sfatul. Umpleau paharele, le duceau la gură și le răsturnau pe gît. Femeile aciuate pe lîngă ei beau și ele la fel, fără măsură și fără socoteală.

— O ciorbă de burtă... Acră.

— O cafea cu cenușă...

— Cinci mititei...

— Trei fleici în sînge...

— O baterie...

Bea, bea, nu te lăsa,
Uită că, viața e grea...

Rafirei i se strînse inima. Aerul îmbîcsit de fum, de mirosul acru al vinului prost și al mîncărurilor începute și lăsate să se răcească și să se sleiască pe farfurii îi făcu greață. Toate erau aci mai cu moț decît la locanta domnului Maicu din Satu Mare. Îi veni să-și scuipe sufletul de scîrbă. Ca să n-o facă, fugi cu toate gîndurile la munții înalți și pietroși, plini de păduri și de sălbătăciuni, unde trăise ea pînă nu demult, unde îl cunoscuse și-l iubise ea pe Balc al ei, unde îl născuse și-l crescuse pe Licu și unde atîta amar de ani pușcase lupi și vulpi cu coadă stufoasă.

— Ce vrei, mătușico? De ce nu iei loc la masă? Te servim îndată...

Picolul care o întrebase era năltuț, avea nasul turtit și obrajii trași de nesomn și de aerul otrăvit pe care îl respira, însă ochii îi erau mari și negri și nu-și pierduseră încă vioiciunea.

— N-am venit să iau loc la nici o masă, dragul mămuchii, că nu-mi arde de petrecere. Du-mă dumneata la domnul patron să-i agrăiesc.

— N-avem patron, zise picolul. Avem patroană, pe doamna Meza Deftu, însă dumneaei nu se află acum la local, ci numai mîine către prînz.

— Atunci du-mă, băiatul mămuchii, la cine e mai mare aici în noaptea asta.

— Mai mare? Noaptea e mai mare peste noi nepotul doamnei Deftu, domnul Tavi Deftu. Dacă vrei să vorbești cu dumnealui, vino după mine.

Rafira îl urmă pe picol. Trecură pe lîngă bucătărie și ajunseră într-o odăiță în care se aflau o masă,

cîteva scaune și o canapea șoldie. La masă scria într-o condică cu scoarțe groase și verzi un domn slăbănog, blond, cu ochelari groși pe nas.

— Domnule Tavi, dumneaei vrea să vorbească cu dumneata.

Domnul Tavi Deftu înălță fața din hîrtii, o privi pe Rafira și zise :

— Zi-i...

Rafira nu se pierdu cu firea.

— Am picat astă-seară tîrziu la București. Mă aduc aici mari necazuri...

Nervos, domnul Tavi Deftu o întrerupse :

— Și ce am eu cu necazurile dumitale ? Ce sînt eu vinovat că dumneata ai necazuri ?

— Caut de lucru. Dacă s-ar putea să lucrez aici în schimbul dormitului și al...

— Da, da... Să lucrezi aici în schimbul dormitului și al mîncării. N-am loc. N-am loc și nu pot. Se răsti la picol : De ce-mi aduci, mă scîrnăvie, la miezul nopții lume care mă deranjează ?

Picolul o trase de mînecă pe Rafira :

— Hai, leleo... Pe coridor, picolul mai spuse : L-am găsit în toane rele. Altfel, nu e om rău. Să încerci să-l vezi iarăși mîine spre seară.

— Mă gîndesc cum și unde să-mi petrec noaptea. Mîine dimineață o să văd eu ce-o să fac.

— Dacă e vorba numai pentru o noapte...

În local, picolul se duse la una din femeile veștede care sta singură într-un colț și ațipise cu capul pe masă. O trezi din ațipeală și-i spuse ceva

la ureche. Femeia veştedă se ridică, se duse la Rafira şi-i zise:

— N-am la ce să mai pierd vremea în noaptea asta. Tot n-o să-mi pice nimic. Dacă vrei, te iau să dormi la mine. Stau aproape. Numai să nu ai cine ştie ce pretenţii.

— Cum o fi, spuse Rafira, cum s-o putea. Mulţam frumos, cucoană.

— Nu sînt cucoană, zise femeia veştedă, şi nici n-am fost. Mă cheamă Linca, Linca Licurici.

— Pe mine, zise Rafira, pe mine mă cheamă Rafira Oroş şi sînt din satul Condor.

— N-am auzit de satul ăsta, spuse femeia veştedă.

— N-aveai de la cine. Condorul se află tare departe. Tocmai la capătul pămîntului, în munţii Maramureşului.

Afară, vîntul nopţii se repezi asupra lor şi le îmbrăţişă cu îmbrăţişare rece.

— O să ningă iar, zise femeia veştedă.

— Dacă nu chiar în noaptea asta, mîine o să ningă negreşit, adăugă Rafira.

Femeia veştedă nu locuia chiar în apropierea halelor, aşa cum spusese, ci ceva mai departe. Merseseră un timp pe lîngă cheiul Dîmboviţei pînă ajunseseră la un pod. Trecuseră podul şi intraseră într-o ulicioară cotită, cu case mici, ca în oraşele de provincie. Curînd se ivi pe cerul nopţii silueta masivă a unui bloc. Femeia veştedă spuse:

— Aici locuiesc. Sus, la mansardă. Aproape de cer...

Rafira răspunsese glumei cu glumă:

— Și Dumnezeu te vede?

— Nu, zisese Linca Licurici. Deși locuiesc aproape de cer, Dumnezeu nu mă vede.

Urcaseră pe o scară dosnică. Odaia era mică, însă curată și albă ca un ghioc. Femeia veștedă pregăti patul. Îi pregăti și Rafirei culcuș jos, lîngă patul ei. Rafira se dezbără de desagă și se uită în noapte peste oraș. Pîlpîiau pretutindeni lumini mărunte.

— Ce mare e orașul, spuse Rafira. Parcă s-ar întinde pînă la marginea lumii.

— E mare, zise și Linca Licurici. E mare și urît și mănîncă mulți oameni.

— Pe oameni îi mănîncă pămîntul, spuse Rafira.

Se culcară. Femeia veștedă stinse lumina. Vîntul rece le înghețase carnea și le alungase somnul. Femeia veștedă o întrebă:

— Dumneata ce cauți aici? Ai venit după servici? Greu să găsești. Orașul e plin de lume care nu are de lucru și moare de foame.

— Am venit să-mi caut și să-mi văd băiatul.

— Face armata la București?

— Nu, spuse Rafira, armata și-a făcut-o la noi, în Maramureș, la Satu Mare.

— Atunci are servici aici, la București?

— N-are nici un servici.

— Dacă n-are servici, cum de trăiește?

Rafira, care de obicei era destul de inchisă și scumpă la vorbă, zise :

— Nici nu știu măcar dacă trăiește. L-au arestat la Satu Mare. Lucra la Căile Ferate și l-au arestat. Și acum cîteva zile l-au adus la București.

Linca Licurici sări din pat, răsuci butonul și lumina becului umplu odaia. Rafira, surprinsă, își acoperi mai bine pieptul. Gazda întrebă repezită :

— Nu cumva a omorît om ? Ori a furat ?

Rafira tăcu o vreme. Apoi răspunse :

— Poate că ar fi fost mai ușor pentru fiul meu dacă ar fi omorît om ori dacă ar fi furat.

Caloriferul se răcise de mult. În odaie se făcuse frig. Femeia veștedă lăsă lumina aprinsă și intră în pat. Rafira o întrebă :

— Dar pentru ce te-ai speriat dumneata atît de tare ? În locanta aceea în care... în care ne-am întîlnit, trebuie să fi văzut destui oameni care au furat ori au omorît om. Cît am stat acolo, în fum acru, nu mi-am ținut ochii închiși. M-am uitat destul de bine la ei. Nu mi s-au părut a fi oameni de soi, ci adunătură, pleavă.

— Am cunoscut prea mulți bărbați care au furat și care au ucis. Am ajuns să am spaimă de ei... Cînd aud numai de asemenea oameni mă și cuprinde spaima.

— Totuși, zise Rafira, după cît am înțeles, îți petreci acolo fiecare noapte.

— Da, îmi petrec în locantă fiecare noapte. Foamea — dar dumneata n-ai de unde să cunoști asta — e mai puternică decît orice spaimă.

Se auziră undeva departe, mai către margine, sirenele fabricilor. Apoi, după cîteva clipe se auziră sfărîmînd liniștea zorilor, care se apropiau, cîteva sirene ce se aflau chiar în preajma blocului. Văzduhul vibră și se potoli.

— Fiul meu nici n-a furat avut străin, nici n-a omorît om, zise Rafira.

— Atunci ce-a făptuit?

— Nimic. Fiul meu nu putea să făptuie și nici n-a făptuit ceva rău.

— O fi căzut pe capul lui o năpastă, își dădu cu părerea femeia veștedă. Uneori se întîmplă.

Rafira din Condor mărturisi brusc:

— Fiul meu a fost arestat pentru că e comunist.

Gazdei i se păru că n-a auzit bine.

— Cum?

— Fiul meu a fost arestat pentru că e comunist.

Femeia veștedă nu zise nimic. Se duse, stinse lumina și se vîrî la loc, sub plapumă. Fereastra deveni fumurie. Rafira spuse:

— Ți-e teamă?

— Nu, răspunse Linca Licurici. Nu mi-e teamă.

— Dacă socotești că vei avea neajunsuri după urma mea, pot să mă îmbrac și să plec. Văd, de altfel, că s-a apropiat dimineața.

— Acum că ai venit, poți să rămîi. Însă altcuiva să nu-i mai spui ce mi-ai spus mie.

Iarăși se așternu între ele o tăcere lungă și apăsătoare. Fereastra se albi și mai mult. Începu să sfîrîie caloriferul. Se auzi urcînd și coborînd ascensorul. Se auziră și voci și pași omenești. Dinspre Dîmbovița porniră și ajunseră pînă sus, la urechile

lor, sudalmele grozave pe care le aruncau căruțașii care își băteau caii de povară. Peste toate acestea răsunară clare clopotele unei biserici. Rafira se sculă din așternut, se spălă la chiuveta prinsă în perete și se îmbrăcă. Se întoarse cu fața spre răsărit și se închină de trei ori. Scoase o pîine, rupse din ea o bucățică și o mîncă. Își legă desaga la gură și zise :

— Mulțumesc pentru găzduire. Acum pot să plec.

— N-ai pentru ce să-mi mulțumești, spuse simplu Linca Licurici. Sîntem oameni. Și de plecat, încotro vrei să pleci ?

Rafira din Condor arătă cu mîna spre partea orașului care nu se vedea, dar pe care ea o străbătuse cu o seară mai înainte :

— În oraș, să-mi caut băiatul.

Linca Licurici rîse din toată inima și spuse :

— Iartă-mă că rîd. Dar cum o să-ți cauți dumneata băiatul, dacă nu știi unde se află ?

— Nu știu unde se află, însă am să-l găsesc.

— Stai să ne sfătuim, zise gazda. Nu te grăbi. E prea dimineață.

Se sculă și se spălă și ea, se îmbrăcă și pregăti două cești cu ceai. Rafira dezlegă din nou desaga, scoase pîinea, rupse din ea și mîncă pîine cu ceai. Pîine și ceai mîncă și gazda, care o întrebă pe Rafira :

— Cum socotești să dai de urma fiului dumitale ?

— Se află aici, la București, tras la un hotel, un domn avocat doctor de la noi, de la Satu Mare,

căruia i-am dat eu bani să-mi apere băiatul, domnul avocat doctor Claudiu Pap.

— Şi ştii la care hotel a tras?

Rafira scoase din sîn o bucată de hîrtie şi i-o arătă gazdei:

— Scrie aici...

Linca Licurici citi biletul.

— Domnul Pap trebuie să fie un avocat meşter, dacă locuieşte la un hotel atît de luxos.

— Este, spuse Rafira.

— Cum să nu fie! Cînd un avocat prinde omul la strîmtoare îi ia şi pielea.

— Cu mine, pînă acum domnul avocat doctor Claudiu Pap s-a purtat cu omenie. Nu mi-a luat decît casa pe care o aveam la Condor, în munţi...

Linca Licurici se oferi s-o conducă pe Rafira pînă la marele hotel din centru la care trăsese eminentul avocat doctor din Satu Mare.

În grupul de mari penalişti pe care Chilim Cartianu, şeful contenciosului de la „Banca Drugan", izbutise să-i angajeze pe credit pentru apărarea patronului său învinuit de crimă şi de defraudare a fiscului, avocatul doctor Claudiu Pap nu întîrzia să se remarce. La consfătuirile care aveau loc seară de seară în casa lui Chilim Cartianu, avocaţii din provincie nu participau. Maeştrii baroului de Ilfov veneau grăbiţi, aruncau o vorbă, două, se uitau la ceas şi spuneau:

— Te rog să mă scuzi, domnule coleg, nu pot să rămîn mai mult. Sînt foarte ocupat. Mîine am un proces greu la Casaţie. Trebuie să-l pregătesc. Dacă

nenorocitul meu de client pierde procesul, pierd și eu o jumătate de milion.

Unii se retrăgeau sub pretextul că le-au venit niște veri din provincie. Cei căsătoriți îi serveau lui Chilim Cartianu același și același motiv :

— Mă așteaptă nevasta cu masa întinsă, iubite colega. Dacă nu mă duc la timp, îmi atîrnă lingura de gît.

Deseori rămîneau pînă tîrziu să dezbată problemele legate de procesul care i se pregătea bancherului numai Chilim Cartianu și avocatul doctor Claudiu Pap de la Satu Mare.

Părintele ministru Firică nu greșise de loc atunci cînd îi spusese lui Pap că din „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan", a cărei importanță nu consta în crima banală pe care o înfăptuise ori nu bancherul, ci în multe și ciudate dedesubturi, el, Claudiu Pap, și-ar putea făuri norocul. La sugestia avocatului doctor se ceruse și se obținuse prin intermediul bancherului elvețian Krauss, care se afla, ca din întîmplare, în trecere prin București, o sumă fabuloasă. Nu se știa cu claritate de unde veneau banii, însă Krauss fusese acela care îi adusese și îi depusese în mîini lui Cartianu, luîndu-și, bineînțeles, toate măsurile ca mai curînd sau mai tîrziu să-i fie restituiți. După ce avocatul doctor Claudiu Pap îl văzuse pe Chilim Cartianu în posesia banilor, propusese înființarea unui birou de presă care să încerce să cîștige de partea bancherului unele ziare din Capitală și chiar pe cele din provincie.

— Să dăm bani presei ? întrebase Cartianu.

— Să-i dăm. Dacă lîngă *Uraganul* şi lîngă *Globul*, cu ai căror patroni va discuta însuşi domnul Drugan cînd aceasta va fi posibil, se vor mai alătura şi cîteva ziare mai puţin importante, atmosfera se va schimba mult în favoarea clientului nostru. La proces, străduinţa noastră, a avocaţilor, va fi mult mai uşoară.

— Dar dacă jurnaliştii ne vor păpa banii şi nu ne vor servi ?

— Una ca asta nu se va putea întîmpla, zisese, sigur de sine, avocatul doctor Claudiu Pap. Garantez.

Avocatul doctor de la Satu Mare era şi el amestecat de multă vreme în contrabandele cu vite care se făceau la frontiera slovacă. Oameni ca Gherghe Stoienică, iubitul Galinei, nu puteau fi crezuţi pe cuvînt şi nici acte în care să se spună că ei se obligau să treacă peste graniţă atîtea capete de vite în schimbul cutărei sume nu se încheiau. Înţelegerile se făceau totuşi. Contrabandiştii treceau cirezile de vite dincolo şi apoi îşi încasau partea. Nu se încheiau convenţii scrise nici cu maiorul Blîndu, comandantul grănicerilor. Procedeul era simplu. Maiorului de grăniceri, care închidea ochii, şi contrabandiştilor li se înmînau sumele convenite, în bancnote, înainte de trecere, adică atunci cînd se făcea înţelegerea. Însă bancnotele erau tăiate în două cu foarfeca. Maiorul şi contrabandiştii primeau deci numai o jumătate din pachetul de bancnote. A doua jumătate era dată după trecere.

Așa se făcea că în tot nordul Ardealului circulau, în epoca pe care ne ostenim s-o înfățișăm aici, bancnote de o mie, de cinci sute și chiar de o sută de lei lipite la mijloc cu o bandă îngustă de hîrtie transparentă.

Avocatul doctor Claudiu Pap se gîndi să aplice și aci metoda tăierii în două a bancnotelor. Îi spuse lui Chilim Cartianu:

— Banii nu trebuie dați toți deodată, ci de la zi la zi. Să zicem că-i dăm unuia bani luni seara.

— Să zicem.

— Ne servește marți? Ne servește! Îi dăm marți pentru miercuri și așa mai departe.

— Dar dacă totuși unul căruia îi dăm luni bani nu ne servește pentru marți, ce facem? Pierdem banii. N-aș vrea să ne păcălească nimeni. Sîntem juriști, iar banul pe care-l dăm nu e al nostru.

Avocatul doctor Claudiu Pap se văzu silit să-l pună în curent pe Cartianu și cu metoda de a tăia drept în două, cu foarfeca, bancnotele.

— Ne trebuie o foarfecă.

— Nu costă mare lucru. Merită să investim cîțiva lei și în cumpărarea unei perechi de foarfeci.

— Și cine va sta de vorbă cu gazetarii? Dumneata?

— Vom găsi omul potrivit. Operația ne-ar putea compromite. Nu e de obrazul nostru, domnule Cartianu.

Pierdut în milionul de oameni care populau Capitala, ca o picătură de apă în Dîmbovița, trăia de peste douăzeci de ani în București un bărbat trecut de puterea vîrstei, scund și groscior ca un butoi

de bere, cu cap mare și față lată și care se legăna pe picioare scurte și îndoite ca de călăreț mongol. Era publicistul Iliuță Voinic. Unde scrisese, cînd scrisese și ce anume scrisese nu știa nimeni.

În 1918 se proclamase, pe cîmpia istorică de lîngă Alba Iulia, unirea Ardealului cu Romînia. În timp ce soldații romîni înaintau către Cîmpia Tisei, trei politicieni ardeleni se urcau în tren și porneau spre București să-i aducă guvernului lui Ferdinand „actul unirii". Se luase după ei și publicistul Iliuță Voinic, care se lăudase că el cunoaște capitala Romîniei și că dacă îi îngăduie să-i însoțească el, va descrie drumul lor într-o carte care va deveni nepieritoare și că, o dată ajunși la București, îi va conduce de la gară direct la Președinția Consiliului de Miniștri.

Cei trei politicieni, între care se afla și un popă cu barba roșie, făcuseră haz:

— Să-l luăm, părinte?

— De ce să nu-l luăm? Să-l luăm, că doar nu-l ducem la spinare. Îl duce țugul.

Pe drum îi amuzase spunîndu-le snoave și bancuri. La București — ce era adevărat era adevărat — îi dusese cu birja la Președinția Consiliului. Cum? Se urcase cu ceilalți într-o birjă și poruncise:

— Să ne duci la domnul prim-ministru.

— Acasă? întrebase birjarul.

— Nu, direct la Președinția Consiliului de Miniștri.

Politicienii intraseră la președinție, unde fuseseră primiți cu onoruri. La ieșire se repeziseră foto-

grafii să-i prindă în obiectiv. Iliuță Voinic se vîrîse între ei:

— Lăsați-mă și pe mine, domnilor, să ies în poză.

Părintele cu barbă roșie spusese:

— Vino lîngă mine, Voinicule. Poate îmi porți noroc.

Fotografia popularizată de presa timpului continua să fie popularizată de Iliuță Voinic. Publicistul o multiplica mereu în sute și mii de exemplare. Pătrundea prin ministere, cerea audiențe la secretarii generali și la miniștri:

— Cumpărați-mi, vă rog, o sută de fotografii.

— Ce fotografii?

— Poftiți! O fotografie istorică. Actul unirii adus la București. Am făcut, cum se vede, parte din delegație. Sînt, din nefericire, șomer. Nu m-am priceput, ca alți făuritori ai unirii, să mă căpătuiesc.

Vindea ilustrația istorică prin restaurante, prin cafenele. O dată sau de două ori pe an întreprindea lungi călătorii de „desfacere" prin provincie.

— Dați pentru un crainic al unirii.

— Sprijiniți un delegat care...

Ajunsese proverbial. Cunoștea pe toată lumea și îl cunoștea toată lumea.

Avocatul doctor Claudiu Pap îl văzuse dîndu-i tîrcoale prin holul hotelului.

— Aveți ceva pentru mine, cucoane Pap?

— N-am, Voinicule. Însă mai treci pe la mine.

— Cînd?

— Dimineața. Între 9 și 10 mă găsești totdeauna în hol.

La acest om bun la toate și la nimic se gîndi avocatul doctor.

— Ai ceva pentru mine, cucoane Pap ?

— S-ar putea să am. Poftim sus, să vorbim între patru ochi.

Vorbiră, și nu puțin. Iliuță Voinic întrebase :

— Și partea mea ?

— Cît poți să rupi de la fiecare.

— Dar dacă unii declară că nu știu ce să scrie ?

— Să reproducă tot ce se publică în favoarea noastră în *Uraganul* și în *Globul*.

Din banii pe care Chilim Cartianu îi dădea avocatului doctor pentru presă, acesta își oprea pentru sine o treime. Din ce i se înmîna lui Iliuță Voinic, ajungea în mîinile jurnaliștilor, care-i făceau servicii mai mari sau mai mici — după posibilități — cam un sfert. Avocatul doctor Claudiu Pap se ruga lui Dumnezeu drăguțul ca „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan" să dureze cel puțin o lună. Pe urmă, după proces îi va veni marea răsplată din partea bancherului Alion Drugan.

Iliuță Voinic însă nu aștepta nici o răsplată. Era posibil ca Drugan să intre, totuși, la pușcărie. Era posibil însă și ca Drugan să fie achitat. Și într-un caz, și în altul, un om neînsemnat ca el nu avea nimic de așteptat. Nădejde în cioara de pe gard nu-și punea, ci ținea cît mai strîns vrabia grasă care îi căzuse în mînă. Aduna ban lîngă ban. Pusese ochii chiar pe o căscioară. Încă o săptămînă de activitate, și își împlinea un vis vechi : devenea proprietar în București.

Chilim Cartianu nu-şi precupeţea de loc admiraţia pentru noul său colaborator şi prieten.

— Domnule avocat doctor, mă simt obligat să ţi-o mărturisesc deschis: mă întreb cu toată seriozitatea, cum a fost posibil ca un om atît de priceput ca dumneata să-şi piardă atîţia ani într-un oraş de provincie de la marginea ţării?

— Nu i-am pierdut zadarnic, iubite colega. Am mai învăţat cîte ceva şi pe acolo.

Îmbrăcămintea, de care la Satu Mare era mîndru, în Capitală începu să-l jeneze. Se vedea, după ea, că e provincial. Renunţă la gambetă. Renunţă la haina închisă sus, aproape de gît. Renunţă şi la gulerul tradiţional înalt şi scrobit. Îşi comandă straie noi, din stofe englezeşti, la Mathias Neuwirth, croitorul la modă al bărbaţilor cu pretenţii de eleganţă. Se aproviziona din belşug cu cămăşi, cu cravate, cu ciorapi şi cu o jumătate de duzină de pantofi. Miile veneau zilnic şi multe se lipeau de buzunarul lui şi nu-l mai părăseau. Deveni năzuros. Găsea că vinul nu e destul de vechi sau destul de aromitor. Bucatele cele mai alese nu-i mai plăcură. Icrele negre i se părură că nu sînt destul de negre şi cele roşii nu îndeajuns de roşii. Racii! Racii ori nu erau îndestul de mari, ori prea puţin fierţi. Cînd plătea nota pentru masă ori pentru odaie punea pe tava chelnerului ori pe a portarului-şef tot mii noi, ieşite parcă atunci din tiparniţă. Circulau bancnote de o mie, de cinci sute şi chiar de o sută tăiate drept în două şi lipite la loc cu bandă îngustă şi străvezie. Nu se sezisa şi nu se sinchisea nimeni, însă atunci cînd se întîmpla ca în teancul de sute

care i se aducea rest să se găsească una din ele, o restituia cu silă :

— Dă-mi, te rog, una nebandajată...

Ardelenii trăitori în București, văzîndu-l cum se schimbă la fire, la obiceiuri, la port și chiar la vorbă, spuseră :

— Avocatul doctor Claudiu Pap al nostru calcă a ministru. N-o să mai treacă mult și o să vedem că-l întrece în carieră pe părintele ministru Firică.

Vorbele, repetate de unul sau de altul, ajungeau la urechile lui Pap și-l bucurau. Își spunea :

— Numai să iasă bancherul din pușcărie, și să se înfigă el, Claudiu Pap, temeinic în cașcavalul „Băncii Drugan". Atunci vor vedea ei, prietenii, de cît este el în stare și pînă unde poate el să se înalțe...

Linca Licurici o duse pe Rafira la marele hotel din centru, unde aflase din biletul pe care aceasta i-l arătase că locuiește avocatul Pap. Intrase cu ea în hol. Rafira îl văzuse pe cel căutat îndreptîndu-se spre bar. Îi spusese femeii veștede :

— Uite, acela e domnul avocat doctor Claudiu Pap, pe care îl caut eu.

— Atunci te las să vorbești cu dînsul. Dacă vrei să ne mai vedem, să mă cauți diseară la locantă.

— Mulțam. O să te caut negreșit, zise Rafira.

Se duse după avocatul doctor. Îl găsi urcat pe un scaun înalt și rotund așteptînd să i se servească un păhărel cu băutură.

— Bună ziua, domnule avocat doctor.

— Bună, îi răspunse Pap abia uitîndu-se la ea.

Barul era gol. Chelnerul îi întinse păhărelul. Pap îl dădu pe gît.

— Aş vrea să vorbesc cu dumneavoastră, domnule avocat doctor. Eu sînt... Mă cunoaşteţi dumneavoastră... Eu sînt Rafira Oroş. Am venit acasă la dumneavoastră cu părintele Coriolan...

— Da, da, îmi aduc aminte.

Obrazul îngheţat de frig al Rafirei se îmbună şi se lumină.

Avocatul doctor adăugă însă numaidecît:

— Şi ce vrei dumneata de la mine?

— Cum ce vreau? Am venit pentru băiat. Pentru proces. L-au adus pe Licu aici, la Bucureşti, să-i facă proces.

— Bine, bine. O să mă interesez. Unde se găseşte acum fiul dumitale?

— Nu ştiu. Poate că dumneavoastră o să vă fie mai uşor să aflaţi...

— Bine, bine. O să mă interesez. O să aflu.

— Cînd să mai trec pe la dumneavoastră?

— Peste o săptămînă. Ba nu. Nu peste o săptămînă. Peste două săptămîni să treci. Ori chiar peste trei.

Rafira înţelese ceea ce trebuia să înţeleagă. Îi dădu bună ziua şi plecă.

Afară o înfăşură iarăşi frigul şi o izbi. Ca şi seara trecută, o luă înainte, pe Calea Victoriei, către Dîmboviţa. Ajunse la Bulevard. Aşteptă să treacă tramvaiul, şi vardistul să dea cale liberă. Se simţi prinsă uşor de mînă. Întoarse capul şi văzu lîngă

ea un bărbat bălan, cu sprîncene albe și ochi albaștri. Bărbatul îi zîmbi și o întrebă :

— Pe dumneata te cheamă Rafira Oroș ?

— Da, răspunse ea. Rafira Oroș mă cheamă.

— Ține-te de departe după mine în așa fel ca să nu se bage de seamă.

Calea deveni liberă. Bărbatul bălan o apucă înainte. Rafira trecu și ea Bulevardul și se luă după el. De teamă să nu-l piardă, parcă se făcuse toată numai ochi.

Mă prinsese înserarea într-o cafenea de pe Lipscani. Mă aflam singur la masă și isprăvisem un lung poem liric. Îl reciteam și, cum nu-mi plăcea, mă gîndeam să mototolesc hîrtia pe care îl scrisesem și s-o arunc la coș. Cînd citeam sau lucram prin cafenele, nu auzeam nimic din cîte se vorbeau în preajma mea și aproape că nici nu vedeam nimic. Chelnerul tocmai îmi adusese a cincisprezecea cafea și a patra cutie de țigări, cînd simțisem că mi se așezase cineva, pe bancă, alături. Întorsesem capul și văzusem obrazul galben de mort al lui Ilion Căpușă. Publicistul mă sfredelise cu ochii lui cenușii-gălbui și-mi spusese :

— Iar ai comis...

— Iar...

— Citește-mi...

M-am apucat și i-am citit încet poemul. Publicistul m-a ascultat atent. Cînd am terminat de citit, mi-a spus :

— Rupe-l. N-are vlagă.

•

Am rupt hîrtia în zeci de bucățele. Nu se afla nici un coș prin apropiere. Am pus bucățelele de hîrtie în scrumieră.

— Trebuie să-mi rămîi recunoscător.

— Pentru ce ?

— Te-am împiedicat să te faci de rîs în fața posterității.

— Și cum ai vrea să-ți arăt recunoștința ?

— Să-ți petreci seara cu mine. Mi-e urît.

— Cu plăcere. Dezbracă-te și să cerem ceva de mîncare.

— Nu aici.

— Dar unde ?

— În altă parte.

Am plecat cu Ilion Căpușă. Vîntul se întețise. Începuse din nou să ningă. Am ieșit în Calea Victoriei, lîngă Palatul poștelor.

— Să mergem la „Grand", i-am propus.

— Am trecut pe acolo. Localul e plin. În afară de asta, mă plictisesc caricaturile cu care Haim a pus să se acopere pereții cafenelei.

— De ce ? Cîteva sînt foarte reușite.

— Au murit prea mulți dintre scriitorii și artiștii ale căror caricaturi stau sub sticlă. De cîte ori intru la „Grand" și dau cu ochii de caricaturi, mi se pare că mă aflu într-un cimitir.

L-am întrebat, cunoscînd că boala de care suferea îl făcea să aibă mereu frică de moarte :

— Și nu-ți place cimitirul ?

— Ești sinistru, mi-a spus Căpușă. Știi bine că mă zburlesc numai cînd aud cuvîntul.

Ne pătrundea frigul. Am oprit un taxi și ne-am urcat în el. Șoferul ne-a întrebat :

— Încotro ?

Inspirat, Ilion Căpușă i-a spus :

— Pe 11 Iunie, la „Leul și cîrnatul". Vrem să ne regalăm cu fripturi în sînge.

— Am înțeles, a zis șoferul și a pornit mașina.

— Ascultă, Căpușă, dispui ?

— Din plin. Trăiască „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan". Acum sînt ca mielul care suge de la două oi...

— Cum ?

— Tu nu urmărești ziarele ?

— Nu prea.

— Faci rău. Ai avea multe de învățat. Sub semnătură îl atac pe Drugan. Pentru asta mă onorează Sîmburaș. Alături, reproduc fragmente din reportajele pe care le publică *Uraganul* și *Globul* și în care Drugan e apărat.

— Și pentru apărare cine dă bani ?

— Ți-am mai spus o dată, însă tont cum ești ai uitat. E la mintea cocoșului. Pentru apărare dă bani cine are interes ca Drugan să iasă cu fața curată din proces.

Localul era aproape plin. Ne-am găsit loc mai în fund, în apropierea orchestrei. Alături de noi, pe o masă mai mare se afla o inscripție : REZERVAT. Nici eu, nici Ilion Căpușă nu am dat vreo atenție deosebită inscripției, însă n-a trecut mult și au venit și s-au așezat la masa rezervată Norocel Tăunosu și Onufrie Butaru. I-a indispus faptul că

le căzuse să stea lîngă noi, nici nouă nu ne-a plăcut, însă altă masă neocupată în local nu se afla. Butaru ne-a dat bună seara. Tăunosu s-a făcut că nu ne vede. Ilion Căpuşă nu s-a putut abţine şi i-a spus cu vocea lui răguşită:

— De cînd ai ajuns ministru, ai căpătat orbul găinilor, domnule Tăunosu. Nu mai vezi lumea.

— Sînt ostenit, i-a răspuns Tăunosu, am atîtea treburi, că nu mai îmi văd nici capul. A fi ministru e o adevărată nenorocire.

Rînjind şi arătîndu-şi dinţii mari şi galbeni, verzi la rădăcină, Căpuşă i-a zis:

— De ce te-ai îndesat? Mureai să ajungi ministru.

— Soarta, i-a replicat Tăunosu, aşa a vrut soarta. Nu mă puteam opune.

Am mîncat şi-am pus pe limbă şi cîteva picături de vin. Căpuşă s-a cherchelit repede. Cei doi de lîngă noi s-au îndopat şi ei. Tihniţi, au vorbit mult în şoaptă şi din cînd în cînd au şi rîs zgomotos. Orchestra, vulgară, cînta într-una de ne spărgea urechile.

Căpuşă, care se uita în toate părţile să vadă şi să fie văzut, s-a plecat spre mine şi, arătînd discret cu degetul, m-a întrebat:

— Cunoşti cumva pe doamna aceea?

— Care?

— Aceea negricioasă şi voinică, de la a treia masă, care e însoţită de băieţandrul pirpiriu, cu ochelari.

— Nu.

— E noua senzație a Bucureștilor. Umblă noapte de noapte prin toate localurile.

Femeia pe care mi-o arătase Ilion Căpușă era într-adevăr negricioasă și monumentală. Purta o coafură ciudată, o rochie de modă veche cum nu mai văzusem, cercei rari și scumpi, și degetele, aproape toate, pline de inele. Am crezut că, fără îndoială, băiețandrul care o însoțea nu putea să-i fie decît fiu. Ilion Căpușă, în curent cu toate, s-a grăbit să mă scoată din eroare :

— Pe femeie o cheamă Mamița. E putredă de bogată. Băiatul e bărbatul ei, un nepot al lui Pompil Orbescu. Subsecretarul de stat de la Interne l-a adus din provincie și l-a luat director de cabinet. O să se umple și mai mult de bani.

Mamița trona și mînca distinsă salată de portocale. Tînărul Orbescu se lupta cu o friptură dublă, în sînge.

Trecuse și murise de mult timpul în care mă miram de unii oameni și de unele fapte ale lor. Am lăsat în pace perechea ciudată și nepotrivită. Poemul pe care îl scrisesem în cafeneaua de pe Lipscani, și pe care îl rupsesem la îndreptățitul îndemn al lui Ilion Căpușă, nu se lăsa omorît. Învia și se închega în mintea mea zăbăucă și strîmbată de puținul vin pe care îl băusem sub altă formă, într-un alt cadru și cu alte imagini. Așteptam ca pamfletistul cu cap galben, de mort, să se plictisească, să plecăm și să ne despărțim ca să mă adăpostesc undeva, într-o cafenea care ar ține deschis

pînă în zori, și să-l scriu. L-am auzit pe Onufrie Butaru spunîndu-i oberului :

— Să ni se cînte *Steluța*. E dorința mea și a domnului ministru Tăunosu.

— Dar, domnule Butaru, orchestra nu are această romanță în programul de astă-seară.

— S-o aibă.

Peste cîteva clipe diseurul cînta :

Tu, care ești pierdută în neagra veșnicie,
Steluță mult iubită a sufletului meu...

Onufrie Butaru, care iubise în tinerețe o fată pe care o chemase Steluța și de care îl despărțise războiul, beat turtă, începuse să suspine și să plîngă. Tăunosu căzu și el în melancolie cîteva clipe și apoi se reculese, dădu un pahar pe gît și, amintindu-și vremea îndepărtată în care fusese seminarist, se ridică în picioare și începu să facă exerciții țîrcovnicești :

pa, vu, ga, di
che, zo, ni, pa...

Surprinsă, orchestra tăcu. Publicul din local făcu haz. Ilion Căpușă aplaudă. Mai aplaudară și alții. Butaru îl apucă de mînecă :

— Stai jos, ministrule, rîde lumea de tine și nu e bine.

Tăunosu se așeză. Bău mai departe. Privi. Și o descoperi pe Mamița. Femeia negricioasă și monumentală făcu o impresie puternică asupra lui. Luă o bucată de pîine din coșuleț, îi scoase miezul și începu să făurească între degete gogoloaie

de pîine. După ce făuri zece, le apucă şi le aruncă unul cîte unul în obrazul Mamiţei, spunînd tare :

— Dulce eşti, negricioaso ! Voinică eşti, negricioaso ! Îmi placi, negricioaso !... Vin' la mine, negricioaso...

Tînărul Orbescu fu uluit. Nu-l cunoştea încă pe Tăunosu şi nici nu bănuia că e ministru în acelaşi cabinet cu unchiu-său Pompil. Mamiţa, văzînd că nu-i ia apărarea, îi reproşă :

— Grunz n-ar fi îngăduit în ruptul capului una ca asta. Pînă acum l-ar fi făcut bucăţi, bucăţele pe impertinent. Iar tu, Orbescule, tu...

Tînărul Orbescu îşi scoase ochelarii, şi-i puse pe masă, se ridică şi veni la Tăunosu. Onufrie Butaru vru să zică ceva, însă tînărul Orbescu îi astupă gura cu un dos de palmă. Norocel Tăunosu holbă ochii. Tînărul Orbescu îl prinse de grumaz, îl trase lîngă el şi, cum ştia să bată, îl băgă cît ai clipi din ochi într-un nemaivăzut vîrtej de palme.

— Nu da, nu da, striga Tăunosu. Sînt ministrul maiestăţii-sale. Nu da, nu da, că sînt ministru...

Orbescu îl pocnea şi zicea :

— De ce să nu dau ? Eşti ministru ? Şi ce dacă eşti ministru ? Şi unchiul meu e ministru.

Clienţii localului, afumaţi şi veseli, făcură în jurul lor cerc larg. Butaru se trase deoparte. Ilion Căpuşă rînji şi se urcă cu picioarele pe masă ca să vadă tot. Îmi spuse :

— Petrecem. Niciodată pînă acum n-am văzut cum e bătut un ministru.

După ce-l pălmui, tînărul Orbescu îl culcă pe Norocel Tăunosu pe duşumea şi-l călcă în picioare.

îl lăsă. Tăunosu se trezi din beție, se ridică în genunchi, își împreună mîinile și spuse printre sughițuri :

— Iartă-mă, domnule...

Tînărul Orbescu se întoarse către femeia negricioasă și monumentală și o întrebă :

— Să-l iert, Mamițo ?

— Iartă-l, cu condiția să se tîrască pînă la mine în genunchi.

Norocel Tăunosu o auzi. Se tîrî în genunchi pînă lîngă ea și-i sărută pantofii. Mărinimoasă, Mamița îi întinse mîna și zise :

— Sărută-mi-o, dacă într-adevăr ești ministru, sărută-mi-o.

Tăunosu spuse :

— Da, sînt ministru.

Și îi sărută mîna.

Veni, anunțată de patron, poliția. Tînărul Orbescu se legitimă. Comisarul luă poziție de drepți și-l salută. Pe Norocel Tăunosu îl culeseră de pe jos și-l duseră cu ei. Onufrie Butaru se folosi de învălmășeală și plecă.

A doua zi, Buzatul află din rapoartele care i se aduceau dimineața, și din ziare, întîmplarea. Îl chemă pe Urdăreanu și-i spuse :

— Tăunosu nu-mi era fedel, Urdăreanule. Telefonează-i premului menestru și spune-i că l-am scos din govern pe Tăunosu. Meneștrii mei no trebuie să se îmbete pren cărciumi.

— Da, maiestate, miniștrii maiestății-voastre nu trebuie să se îmbete prin cîrciumi.

— Urdăreanule, cine spui că e tînărul care l-a batut pe Tăunosu?

— Un nepot al lui Pompil Orbescu. Lucrează la Interne.

— Să fie propus spre decorare.

— Am înțeles, maiestate.

După ce plecă Urdăreanu, regele, rămas singur, simți că i s-a uscat gîtul. Sună și ceru de băut.

44

VÎNA DE BOU

Ziua era de nesuferit. Din cerul vînăt și scund, zăpada se cernea în fulgi mici și rari. Furios că se izbea de atîtea case, de atîția oameni și de atîtea vehicule, vîntul șuiera ascuțit. Orășenii, încă neobișnuiți cu asprimea iernii, mergeau zgribuliți, cu gulerele paltoanelor ridicate și cu pălăriile trase adînc pe ochi.

Crescută și trăită pînă de curînd la Condor, în munții mîndri și colțuroși ai Maramureșului, unde vîntul era mai sălbatic și iarna crîncenă și mai lungă, Rafira nu se ferea nici de vînt și nici de zăpadă. Mergea cu băgare de seamă, purtînd la spinare desaga ei vărgată, de păr de capră, în care una din pîinile dăruite de domnul Maicu înghețase și se uscase. Întregul ei gînd era dus la Licu, pe care trebuia să-l găsească și la care era musai să ajungă, iar întreaga ei atenție era îndreptată spre bărbatul tînăr și bălan pe care îl urma de departe.

Cînd o întrebase dacă ea este Rafira Oroș și-i spusese să se țină după el, Rafira se temuse o clipă. Își spusese că s-ar putea ca tînărul acela bălan să fie unul din copoii despre care ea auzise în vremea din urmă că se ocupă cu adulmecarea comuniștilor și cu arestuirea lor. Teama îi trecuse. Tînărul blond avea chipul cinstit și ochii deosebit de limpezi și în clipa în care se uitase în ei nu surprinsese nici un

ascunziş. Apoi, dacă ar fi fost s-o arestuiască, poate că n-ar fi întrebat-o nici măcar cum o cheamă. Ar fi luat-o de braţ şi i-ar fi spus printre dinţi :

— Hai cu mine.

În munţi, la Condor, cînd jandarmii arestuiau pe careva, veneau cîte doi ori chiar cîte trei, înarmaţi pînă în dinţi, la om acasă, după miezul nopţii. Băteau la uşă, trezeau omul din somn, năvăleau asupra lui cu pumnii şi cu paturile armelor. Dacă omul era mai voinic, îl legau fedeleş, îl luau cu ei şi revărsatul zorilor îi găsea la post.

Ea, Rafira, nu aflase încă nici măcar cum fusese arestat Licu. Nu ştia cum erau arestuiţi oamenii la oraş şi cu atît mai puţin într-un oraş mare ca Bucureştii. Poate că... Poate că totuşi, cu tot obrazul lui blajin şi senin, cu toată limpezimea ochilor lui, tînărul blond era unul din cei ce adulmecau şi arestau comunişti. Îşi aduse aminte de vechiul proverb care spunea că hoţul are un păcat, pentru că fură, şi păgubaşul o mie, pentru că bănuie pe toată lumea. Viaţa, cu întîmplările crude prin care fusese nevoită să treacă, o învăţase să fie prudentă. Era prudentă. Însă unde avea ea, Rafira, să ajungă, dacă ar merge cu prudenţa pînă la marginea din urmă şi şi-ar pierde încrederea în oameni, în toţi oamenii ?

Trecu pe lîngă Prefectura poliţiei, văzu vardişti cu pistoale la brîu şi comisari cu eghileţi. Unii ieşeau din sumbra clădire, alţii intrau. Inima i se strînse de întristare şi de durere. Se întrebă dacă nu cumva fiul ei se afla chiar în beciurile clădirii aceleia. Ar fi vrut să se oprească şi să întrebe.

Omul blond după care se ținea o luase prea mult înainte. Cîteva clipe nu-i mai văzu pălăria veche și grăbi pașii.

Într-o vitrină mare, un Moș Crăciun cu barbă de vată albă închidea și deschidea ochii automat și cu mîna-i metalică arăta spre jucăriile risipite în juru-i. O mulțime de oameni se opriseră și-l priveau. Rafira ocoli oamenii. Tînărul blond și bălan se oprise la colț și o căuta îngrijorat cu ochii prin mulțime. O văzu. Îl văzu și Rafira. Tînărul plecă însă cu pași mari, înceți. Ajunse lîngă Dîmbovița și o apucă la dreapta. Pe aci, trecătorii erau destul de rari. Vîntul sălbatic vîntura zăpada și o învîrtejea. Rafira își acoperi aproape în întregime obrazul cu colțul broboadei. Pe la ușile caselor înșirate de-a lungul cheiului, văzu o mulțime de fete vopsite care se legau de bărbații care treceau, aruncîndu-le vorbe deșucheate și poftindu-i să intre la ele. Încercară să-l ademenească și pe tînărul bălan, însă acesta nici măcar nu întoarse capul să se uite la ele.

Pe Rafira o cuprinse o milă nesfîrșită de toate fetele acelea din care multe poate că nici nu trecuseră de cincisprezece ani. Pe urmă i se făcu rușine că e om și mai ales i se făcu rușine că ea însăși este femeie. Fără s-o dorească, se pomeni că-și aduce aminte de Neaga. Și cum își aduse aminte de Neaga, parcă un fier roșu îi arse inima. Poate că Neaga, înainte de a veni la Satu Mare și înainte de a-l cunoaște pe Licu, trecuse și ea printr-o asemenea casă. Cine putea să știe!

Acum, ea, Rafira, nici n-ar mai fi vrut să afle ceva despre Neaga. La Satu Mare cunoștea toată lumea că Neaga s-a încurcat cu Grunz și că a devenit unealta lui. Ultima dată o văzuse pe Neaga chiar în locanta domnului Maicu. Însă acolo, la locantă, ea nu venise cu inspectorul Grunz, ci cu un bărbat între două vîrste, spilcuit și fercheș, care cheltuia paralele cu nemiluita și căruia patronul și chelnerul Fred îi spuneau „domnul director Ianoș"...

Nu știa nimic de dragostea care înflorise la închisoare în sufletul fiului ei pentru Iovca Silef și nici că această dragoste, care ștersese în bună măsură chipul Neagăi din mintea lui Licu, nu-și mai avea acum nici un rost, pentru că Iovca Silef fusese omorîtă de Grunz. Își spusese cu amărăciune că fiul ei n-a avut noroc în dragoste și n-a avut nici un alt fel de noroc nici în viață.

Dar pentru ce se grăbea să judece dacă Licu a avut ori nu noroc în dragoste și în viață? Atît de tînăr era fiul ei! Mai avea înaintea lui ani și ani de trăit. Și în anii aceia, mulți, pe care Licu îi mai avea de trăit, nu se putea ca el să nu se întîlnească și cu dragostea și cu norocul. Deocamdată, fiul ei se afla închis. Însă ea, Rafira, va izbuti, pînă la urmă, să-și scoată băiatul din închisoare.

Șirul de case, în ale căror uși și la ale căror ferestre se hlizeau fete cu obrazul vopsit, se isprăvi. Omul bălan ocoli la stînga peste un pod, se uită ca din întîmplare în urmă. Rafira îl urma. Munteanca din Condor se ținea, cu înțelepciune și prevedere, după el. Omul urca dealul. Oare pînă unde avea

să meargă? Unde voia s-o ducă? Trecu pe lîngă ea, zuruind, un tramvai încărcat de lume. Pe urmă trecu încă un tramvai și încă unul. Licu o fi presimțind că ea, Rafira, a venit după el la București și-l caută? De cînd îl arestaseră pe Licu, ea aflase de la unul și de la altul că sînt mulți comuniști pe lume și că sînt mulți comuniști și în țară.

Părintele Coriolan Bold o ajutase să-și vîndă casa și apoi o ajutase să-și vîndă puținul care îi mai rămăsese. Părintele Coriolan Bold o înșelase. O înșelase și avocatul Claudiu Pap.

Gura îi era amară, amară. Și inima îi era amară. Surîse totuși. Nu-i văzu nimeni surîsul, nu pentru că gura ei era acoperită cu broboada, ci pentru că nimeni nu se uita la ea. Orașul, cît era de mare, era plin de țărani care veniseră aci din toate părțile, în căutare de lucru. Puțini găseau. Cei mai mulți se adăposteau noaptea prin ganguri, pe sub poduri ori în sala cea mare, de așteptare, a gării. Văzuse destui care întindeau mîna și cerșeau, uitîndu-se în toate părțile și ferindu-se să nu fie văzuți de polițiști. Prin satele și prin tîrgurile din munții Maramureșului, oamenii care întindeau mîna și cerșeau erau schilozi din naștere ori deveniți schilozi în vremea în care munciseră prin păduri ori pe la fabrici. Aci, în oraș, aproape toți cei care cerșeau erau oameni în toată firea, zdraveni, numai că nu aveau unde lucra pentru pîine.

După o oră și ceva de mers, Rafira își purtă pașii pe trotuare sparte. Capătul liniei tramvaiului rămăsese de mult în urmă. Pe aci casele erau mici, mă-

runte, cu acoperişuri teşite şi cu ferestre strîmbe. La ferestre se vedeau capete zburlite şi galbene de copii. Se răriseră şi trecătorii. La un colţ văzu o brutărie. Dincolo de fereastră, pe o masă, se găseau o sumedenie de pîini mari şi negre. În cuptor focul ardea cu flăcări roşii. Tînărul trecuse colţul şi se înfundase într-o ulicioară îngustă. Peste mormanele vechi de zăpadă, vîntul aprig aducea şi aşeza zăpada proaspătă care se cernea, cu zgîrcenie, din cerul mohorît şi mărunt. Tînărul bălan se opri la o poartă atît cît Rafira să bage de seamă la care anume. Pe urmă nu se mai văzu. Rafira ajunse la poarta care fusese lăsată deschisă şi intră în curte. Merse cîţiva paşi printre nămeţii uriaşi de zăpadă şi printre pomii negri, goi de frunze şi rămuroşi. Apoi bătu în uşa casei mărunte la care ajunsese. Nu fu nevoie să bată de două ori. Uşa se deschise numaidecît şi tînărul bălan îi spuse:

— Poftim, intră, şi fii binevenită în casa noastră.

Înainte de a intra, Rafira îşi scutură bine cizmele de zăpadă. În tindă îşi mai scutură o dată cizmele, îşi dezgoli obrazul, îşi potrivi şi îşi strînse broboada pe cap.

— Să ştii că aici te afli între prieteni, îi spuse o femeie tînără, bălană şi ea, şi care părea, după chip, sora băiatului care o îndemnase să-l urmeze.

Rafira strînse mîna care i se întinse şi răspunse:

— Era şi timpul. De aseară de cînd am picat în oraş, pot spune că aproape numai de neprieteni am avut parte.

Femeia tînără şi bălană zise:

— S-a aflat totuşi, în drumul dumitale, un om

de-al nostru, care te-a cunoscut şi ne-a dat ştire că ai venit la Bucureşti.

— Să-i spuneţi omului acela, cînd îl veţi mai vedea, că-i aduc mulţumire.

Îşi scoase bundra, o atîrnă de uşă, în cui, şi se aşeză pe scaun lîngă o sobiţă de tuci în care duduia focul.

— Să mă dezgheţ... Aş vrea să mă dezgheţ... Calea a fost lungă şi vîntul duşman.

Prin fereastra vînătă, dacă te uitai mai bine, vedeai că acolo se sfîrşea oraşul şi începea, neted şi nesfîrşit, cîmpul peste care, şuierînd, vîntul, amestecat cu zăpada, alerga în voie.

La minister, unde îl aştepta răbdătoare secretara voinică şi ciolănoasă, care îşi îmbiba părul şi veşmintele cu parfum dulce-stins ca mirosul de mort proaspăt, Derderian ajunse abătut. Îi telefonă primului-procuror Milea Pitroc şi-l chemă la el. Cînd primul-procuror veni, Derderian îl puse în curent cu cele petrecute la palat.

— Da, da, domnule prim-procuror, aşa e, cum îţi spun. Regele l-a bătut pe bancher cu vîna de bou peste obraz. Dacă se află, îţi închipui şi dumneata, va ieşi scandal. Drugan are multe relaţii de afaceri în străinătate. Va urla presa din apus. Maiestatea-sa va fi, din nou, ţinta unor atacuri violente şi denigratoare. Numai asta nu ne trebuia, dragă domnule prim-procuror.

Cu toate că acela care-i făcea această relatare era însuşi ministrul Justiţiei, primului-procuror nu-i venea să creadă.

— Cu vîna de bou, ziceți, domnule ministru? Peste obraz, ziceți, domnule ministru? Extraordinar! Extraordinar!...

— Întocmai, domnule prim-procuror. Întocmai. Dacă nu aș fi fost acolo, de față, îți mărturisesc că mi-ar fi fost și mie greu să cred.

— Ați fost chiar de față, domnule ministru? Ați văzut cu ochii dumneavoastră cînd regele l-a bătut pe bancher?

— Propriu-zis n-am fost de față, ci în anticameră, cu mareșalul palatului, cu Urdăreanu. L-am auzit pe rege urlînd la Drugan multă vreme. Apoi regele a tăcut, a deschis ușa și ne-a poftit înăuntru. Maiestatea-sa ținea încă vîna de bou în mînă, iar bancherul avea urme de lovituri pe obraz.

Primul-procuror Pitroc se uită grijuliu în jur, deși știa că în biroul acela nu se aflau decît el și Derderian, și zise:

— Nu credeți, domnule ministru... Dar ceea ce vreau să vă spun eu acuma... Nu credeți, domnule ministru, că maiestatea-sa...

Nu-și duse vorbele mai departe, Derderian îi înțelese gîndul, însă nu vru să discute problema. Răspunse repede:

— Da, domnule prim-procuror... Într-adevăr... Vezi și dumneata... Cred că maiestatea-sa a cam exagerat.

Primul-procuror Pitroc se înfricoșă de gîndul care îi trecuse o clipă prin minte: „Regele e nebun! Regele e nebun." Răspunse:

— Tocmai la aceasta mă gîndeam și eu, domnule ministru... Maiestatea-sa a cam exagerat. Să bată

personal un bancher! Da. Aveţi dreptate. Maiestatea-sa a cam exagerat...

Derderian spuse:

— Pe Drugan l-am lăsat la poliţie. Dumneata să iei măsuri, sau mai bine să controlezi dumneata personal, în cursul nopţii, ca bancherul să doarmă la beci, să nu cumva să i se îngăduie vreo concesie. Dacă află maiestatea-sa că ne purtăm cu Drugan ceva-ceva mai omeneşte, ne spînzură. Iar lui Tretin... lui Tretin să-i dai instrucţiuni să fie fără milă cu bancherul, fără nici o milă. Să-l trateze şi mai aspru ca pînă acum. Să-l trateze ca pe un delicvent de rînd. Fără nici un menajament...

— Tretin a început să se teamă de presă. Campania care s-a pornit împotriva lui este îngrozitoare. Bietul om îşi vede numele compromis, îşi vede cariera zdrobită. A început să-l arate lumea cu degetul pe stradă. Cît despre colegi, ce să vă mai spun! Îl ocolesc de parcă ar fi ciumat. Mulţi se duc seara, pe furiş, în casa aceea în care se află soră-sa, s-o cunoască.

— Asta are haz, spuse ministrul Justiţiei surîzînd.

— Are, într-adevăr, zise Pitroc, însă Tretin suferă îngrozitor.

Derderian îşi omorî surîsul şi zise ferm:

— Comunică-i din partea mea să nu se teamă de nimic, domnule prim-procuror. Regele va şti să-i răsplătească serviciile. Să aibă încredere în maiestatea-sa şi în noi. Să se ţină tare, e doar bărbat, şi să-şi îndeplinească datoria. Şi... auzi, domnule

prim-procuror? Să-și țină capul sus, cu mîndrie... Cu mîndrie, domnule prim-procuror...

Primul-procuror se duse la tribunal și avu o lungă întrevedere cu judecătorul de instrucție Tretin, pe care îl găsi profund dezamăgit. Nedelcu Nedelcovici nu-i da răgaz să răsufle. Primului reportaj îi urmase un al doilea. Garofița Tretin, care se văzuse dată la gazetă și devenită celebră într-o zi, se înveșmîntă cu tot ce găsi mai bun în dulapul ei, trecu strada și intră în clădirea impunătoare a *Globului*. Oamenii de serviciu o recunoscură și o duseră la Nedelcu Nedelcovici. La început, reporterul se sperie. Crezu că Garofița Tretin a venit să-i facă scandal pentru fotografia furată. Femeia însă nici nu se gîndea la așa ceva. Îi surîse dulce, profesional, și-i spuse:

— Șmechere!... Mi-ai plătit două sticle de șampanie și mi-ai șterpelit fotografia. Șmechere... Mi-ai șterpelit fotografia și-ai plecat fără să mă onorezi. Nici nu te-ai gîndit că mă jignești, domnule...

Lui Nedelcu Nedelcovici, care sta țeapăn la masa lui de lucru, nu-i plăcu limbajul vizitatoarei. Acolo, în odaia ei, avea dreptul să-i vorbească oricum. Aci însă, în palatul sever al *Globului*, el, Nedelcu Nedelcovici, era cineva. Nu-i putea permite să se arate lipsită de cuviință. Zise iritat:

— Doamnă...

Dar femeia, care știa că dacă nu ar fi divorțat ar fi fost acum nevastă de general, i-o reteză:

— Nu te mai fasoli. Mi-ai furat fotografia. E o fotografie de familie. Îmi trebuie. Am venit să-mi dai înapoi fotografia. Mi-ai furat fotografia ca un

hoț și-acum faci pe grozavul. Te reclam la poliție dacă nu mi-o dai.

Reporterul deschise un sertar și-i înmînă femeii fotografia. Vizitatoarea o privi și o puse pe masă.

— Șmechere... Te-am cunoscut eu de la început că ești un mare șmecher, deși te purtai ca un cotoi înfierbîntat. Dă-mi fotografia adevărată. Asta e copie.

— Aceea îmi trebuie, spuse Nedelcu Nedelcovici.

— Îți trebuie? Și ce dacă îți trebuie? Mi-ai furat-o ca un hoț. Dă-mi-o îndărăt, șmechere. Nu mai umbla cu șoalda și nu mai face pe grozavul, că nu mă sperii.

Tăcu un timp, apoi se repezi iarăși cu vorbe asupra lui:

— Nu mă sperii. Am văzut eu mulți mai ceva-șilea ca tine.

Reporterul fu nevoit să trateze cu Garofița îndelung. Îi plăti pentru fotografie cîteva sute de lei. Pentru alte cîteva sute Garofița, dornică de publicitate, se lăsă fotografiată în biroul lui Nedelcu Nedelcovici semnînd declarația în care afirma că fratele ei, judele de instrucție, îi ia săptămînal, prin amenințări, tot cîștigul.

Publicarea noii fotografii și a declarației stîrni senzație. *Globul* și Nedelcu Nedelcovici stîrniră invidie.

— Tot *Globul* e mai tare.

— Nedelcu Nedelcovici l-a întrecut pe Arno Pelican.

A treia zi, Nedelcu Nedelcovici publică în *Globul* fotografia Aureliei Clenciu, secretara obscuru-

lui avocat Babad. Aurelia Clenciu declara în scris, pe onoare și pe conștiință, că judecătorul de instrucție Tretin i-a cerut șperț, în aur, ca să pună în libertate, pe cauțiune, pe hoțul de cai Zarzără, clientul maestrului Babad... Hoțul refuzase. Judele de instrucție Tretin îl pălmuise.

Primul-procuror Pitroc îl învălui în vorbe măgulitoare, îi arătă prețuirea lui, îl asigură încă o dată de recunoștința casei regale și, pe lîngă decorație, îi promise, pe curînd, avansarea. Ca să-l întărească și să-l încălzească, îi încredință secretele aflate de la Derderian. Îi povesti cum ministrul Justiției l-a dus pe Drugan la palat și cum regele, enervat de încăpățînarea bancherului, care nu numai că nu mărturisește crima, dar rezistă presiunii regale și pe alte chestiuni mult mai importante decît „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan", îl lovise pe acesta cu vîna de bou peste obraz.

— Mîine, cînd ai să începi să-l instruiești din nou, ai să vezi că bancherul are obrazul umflat și înnegrit.

— Domnule prim-procuror, pot să-l strîng pe bancher în chingi? Pînă acum l-am cam cruțat.

— Cît poți și cît vrei, domnule jude. Ordinul maiestății-sale, transmis mie prin domnul ministru Derderian, este să-l tratezi pe Drugan ca pe un asasin de rînd.

Mulțumit oarecum și ceva-ceva mai liniștit, Tretin, căruia îi pierise somnul, se duse să-și petreacă noaptea la barul de la etaj, din clădirea „Generalei". Se aciuă într-un colț întunecos. Mîncă și bău. Îl

ascultă pe cîntărețul îmbătrînit Lizin și aplaudă numărul de atracție în care acesta, în plesnetul harapnicului, își punea surorile să alerge ca niște cai, cu căpestrele în cap.

Către miezul nopții îl primise la masa lui pe pamfletistul Ilion Căpușă, cu care avea raporturi de cafenea. Pățania cu Nedelcu Nedelcovici nu-l învățase însă minte. Amețit de băutură cum era, i se plînse lui Ilion Căpușă de presă.

— Totdeauna am servit și am respectat presa, dragă Căpușă, și acum, cînd mă străduiesc să înfund ocna cu un asasin sinistru ca bancherul Drugan, presa mă dă în stambă.

— Te referi la Nedelcu Nedelcovici și la *Globul*?

— În primul rînd. Însă mă mai refer și la alții.

— Nu cumva te plîngi și de mine?

— Nu. Dumneata încă nu m-ai atacat.

— S-ar putea ca într-o zi să te atac și eu, dacă interesul mi-o va cere, zise Ilion Căpușă.

— Presa, se lăudă Tretin, nu mai are multe zile de trăit. O să i se pună botniță. Ce credeți voi? Că maiestatea-sa regele o să vă mai lase multă vreme să vă faceți de cap? O să vă pună botniță și-o să vă bată personal cu vîna de bou...

Ilion Căpușă rîse. Apoi zise:

— Aș vrea să trăiesc. S-o văd și pe asta.

— Ai să trăiești, îi spuse Tretin.

Îl cuprinse un val de înfumurare. Îi povesti de-a fir-a-păr lui Ilion Căpușă tot ceea ce aflase de la primul-procuror Pitroc. Ilion Căpușă îl ascultă cu

un aer obosit și distrat și, după ce judele instructor își sfîrși confidențele, zise :

— Nu te cred, domnule jude. Nu te cred nici dacă mă pici cu ceară.

Judele de instrucție Tretin îi mai expuse încă o dată întîmplarea, însă Ilion Căpușă rămase tot neîncrezător :

— Ți-o fi spus Pitroc, iar lui Pitroc i-o fi spus Derderian, însă întîmplarea nu poate fi adevărată. Și, domnule jude, cu un om care îmi relatează niște întîmplări care nu au existat, eu nici nu concep să mai stau la masă. Plec. Plătește-mi consumația și spune-mi mersi.

Pamfletistul nici nu-i întinse mîna lui Tretin. Îi întoarse spatele și ieși. La garderobă își ceru paltonul și pălăria, aruncă un bacșiș și pogorî scările sărind cîte două și cîte trei trepte deodată. Năvăli la portar.

— Ai un telefon ?

— Iată-l aici.

— Dă-mi voie să dau un telefon în oraș.

Chemă la *Uraganul* pe Arno Pelican.

— Tot mai ești acolo, Pelicane ? Trebuie să te văd. Cînd ? Chiar acum. Mîine ? Mîine e prea tîrziu. În mai puțin de cinci minute sînt la tine. Cînd ai să afli pentru ce vin ai să mă pupi, șefule.

În schimbul unei promisiuni de cointeresare — ca între colegii de breaslă — Ilion Căpușă îi povesti lui Arno Pelican tot ceea ce auzise de la Tretin. Reporterul *Uraganului*, care tocmai își terminase reportajul despre „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan", redactă la repezeală un adaos sub titlul :

„La cine l-a dus aseară ministrul Justiţiei pe bancherul Drugan şi în ce scop? Cine l-a bătut pe bancher cu vîna de bou? Judecătorul de instrucţie Tretin — a cărui biografie o întregeşte zilnic confratele Nedelcu Nedelcovici, de la *Globul* — a primit ordin să-l schingiuiască pe bancher. Îndreptăţită, opinia publică se întreabă: unde trăim?"

Colonelul Dănuţ de la Cenzură se duse şi cu acest reportaj la subsecretarul de stat Pompil Orbescu:

— Nu pot, domnule ministru, nu pot să dau drumul unor asemenea insinuări.

— Ba ai să dai drumul reportajului, domnule colonel, fără să te atingi de o iotă.

— Nu pot, domnule ministru.

— Dai drumul. Pe răspunderea mea.

— Dar este vorba aici de însăşi maiestatea-sa regele!

— Unde vezi dumneata că e vorba de rege? Nu e vorba de nici un rege aci, domnule colonel. Cum o să bată maiestatea-sa un bancher, cu vîna de bou? Maiestatea-sa...

Vîna de bou lăsase pe obrazul bancherului cîteva dungi. Pînă atunci nimeni şi niciodată nu cutezase să-l lovească pe Drugan nici măcar cu vîrful degetului. Cînd regele îl lovise întîia oară cu vîna de bou peste obraz, aproape că nu-i venise să creadă. Lovitura îl duruse atît de tare, încît îi venise să ţipe. Îşi dăduse seama fulgerător că ţipînd ar da dovadă de slăbiciune şi i-ar procura regelui o mare plăcere. Îşi înăbuşise ţipătul în gît, îşi strînsese fălcile şi îşi muşcase buzele. Atunci căzuse

asupra lui a doua lovitură, a treia, a patra. Văzuse stele verzi și albastre jucîndu-i drăcește prin față. Printre aceste stele care jucau, se spărgeau în țăndări și se închegau iarăși, i se păruse că însuși obrazul regelui se sfărîmă în țăndări, și țăndările, după ce dansează cîteva clipe separat, se adună la loc. Regele îl lovise peste față, însă nu numai fața îl duruse, ci întregul trup. Fiecare lovitură îl despicase parcă în două.

— Să-mi dai tot, Drogane, îi spusese regele cu gura plină de balele poftei și ale mîniei.

— Nu pot să vă dau nimic, maiestate. Mi-am adunat averea cu sudoare, nu pot să v-o dau.

— To, Drogane, te bat pînă te omor.

— Cum veți binevoi, maiestate. Nu dau nimic. Am muncit pentru averea mea.

— Ai forat țara, Drogane. Trebuie să dai... Daca nu dai, te omor, Drogane...

Își aduse aminte de tot. Își aduse aminte că regele îl și scuipase. Își ieșise din neclintire și își ștersese scuipatul regal de pe frunte cu dosul mîinii.

— De ce ștergi scoipatul me, Drogane? E o censte, Drogane, scoipatul soveranului. O mare censte, Drogane...

Acum, ghemuit, flămînd, sta la beci. Pe obrazul proaspăt ras și umflat, dungile vinete se înnegreau și-l usturau. Comisarul, înainte de a-i da brînci în beci, îi luase cravata și șireturile de la pantofi. Un țigan oacheș, care spusese că-l cheamă Caian, le povestea celorlalți oameni prinși chiar în ziua aceea cerșind, vagabondînd sau furînd și aduși la beci povestea lui:

— Azi n-am avut noroc. Am furat, la Obor, o căruță din fața circiumii lui Anghelus. Tocmai cînd o împingeam după colț, afurisitul de țăran a ieșit din cîrciumă, și-a văzut caii legați la gard, m-a ochit și pe mine și-a început să strige: „Hoțul! Săriți! Prindeți hoțul!" Am lăsat căruța în drum și-am luat-o la sănătoasa. De țăran aș fi scăpat eu cum aș fi scăpat — era cam tofolog — însă s-au încîrduit după mine niște olteni cu cobilițele, m-au ajuns, m-au încolțit și ca să nu-mi frîngă oasele, m-am lăsat prins.

— Și nu te-au bătut de loc?

— Ba m-au bătut, însă numai cu pumnii. La drept vorbind, au fost băieți de treabă. Mie nu-mi era frică de pumnii, ci de cobilițele lor. Parcă știau. Cu cobilițele nu m-au atins.

Careva îi aruncă altă întrebare:

— Dar de ce-ai lăsat caii și-ai încercat să furi numai căruța? Dacă tot te-ai apucat de furat, trebuia să furi căruța cu ei cu tot.

Oacheșul Caian își arătă disprețul pentru cel ce-i pusese întrebarea. Arătîndu-și dinții albi ca zahărul, zise:

— Se vede cît de colo că nu cunoști legea.

— Tu o cunoști?

— Cum îmi cunosc buzunarele. Pentru furt de cai, nenișorule, se dau cinci ani de pușcărie. Dacă avem în vedere că viața e scurtă, cinci ani de pușcărie nu sînt glumă. Așa că eu n-am furat niciodată cai și nici n-am să fur. Fur căruța. O vînd la oamenii mei, care-i schimbă vopseaua și-o mărită. Dacă sînt prins, cum am avut nenorocul să mi se

întîmple astăzi, iau şase luni. Atît se dă pentru furt de căruţă : şase luni. Şase luni de puşcărie trec mai repede decît cinci ani, nenişorule. Socoteala e la mintea cocoşului.

— Cu alte cuvinte, mă faci prost?

— Eu ? Te-am făcut eu prost ? Eu nu te-am făcut prost. Prost te-a făcut, nenişorule, stimata dumitale mumă.

Închişii gustară gluma. Mai povestiră şi alţii întîmplări, însă Drugan nu le mai ascultă. Ghemuit într-un colţ şi înfăşurat în paltonu-i călduros, încercă să doarmă. Obrazul lovit îl durea cumplit şi cu toate că era sleit de osteneală, somnul nu venea. Păduchii se furişară pe sub straie şi pe sub cămaşa lui albă şi-l năpădiră. Se scărpină de zor, însă fără folos. Simţi că i se aprinde pielea. Parcă intrase gol puşcă într-un uriaş muşuroi de furnici. Îşi spuse murmurînd :

— Păduchii ! Trebuie să mă obişnuiesc şi cu păduchii.

Îşi încordă voinţa, se concentră, încercă să-şi adoarmă pielea, să nu mai simtă arsura muşcăturilor mărunte, însă, de cînd se afla închis, puterea lui de concentrare mai slăbise. Nu izbuti decît în parte.

Tîrziu se deschise uşa. Veni comisarul de serviciu însoţit de primul-procuror Pitroc.

— Iată-l pe asasinul Drugan, spuse comisarul. Se află unde îi e locul. Nu ne-am îngăduit să-i facem nici o concesie, domnule prim-procuror. Am fost bănuiţi pe nedrept.

— Da, da, asasinul se află aici. Nu v-am bănuit, însă am primit indicații să controlez.

— Sper că veți raporta rezultatul inspecției, domnule prim-procuror.

— Fără îndoială. Atît maiestatea-sa regele, cît și domnul ministru Derderian se interesează îndeaproape de acest criminal încăpățînat.

Primul-procuror Milea Pitroc nici nu se uită la ceilalți arestați, ci numai la bancher. Clătină a întrebare din cap și-l întrebă :

— Cum te simți, domnule Drugan ?

Ca să-i strice buna dispoziție pe care o arbora, bancherul rînji și-i răspunse :

— Ca în sînul lui Avram, domnule prim-procuror. Mai bine nici că s-ar putea.

Adunătura rîse de răspunsul bancherului. Rîse și comisarul. Primul-procuror îl privi cu încruntare. Se încruntă și comisarul și răcni la oameni :

— De ce vă rînjiți, mă păcătoșilor ? A ? De ce vă rînjiți ?

O muiere slăbănoagă, cu buze subțiri, îi răspunse :

— Doar n-oți vrea să plîngem.

Comisarul o numi „muma-pădurii" și o înjură ca la ușa cortului.

Primul-procuror și comisarul plecară. Muierea slăbănoagă, cu buze subțiri, se tîrî pînă lîngă Drugan. Se uită la obrazul lui negru de lovituri și umflat și zise :

— Va să zică dumneata ești bancherul care a omorît actrița de la „Colos" ?

— Da, răspunse Drugan, eu sînt.

— Şi de bătut cine a cutezat să te bată, bancherule ?

— Regele, spuse Drugan. M-a chemat la palat şi m-a bătut cu vîna de bou.

Unii dintre oamenii din beci îl crezură. Alţii socotiră că bancherul se laudă. Careva spuse :

— S-ar putea să-l fi bătut chiar regele. Cu ani în urmă, pe cînd eram şofer de taxi, pe mine m-a bătut prinţul Niculaie. Îi plăcea să şofeze. I se părea că şoferii nu se dau destul de repede la o parte din calea lui. Oprea maşina, se ducea la ei şi-i pălmuia.

Femeia slăbănoagă, cu buze subţiri, tăcu un timp. Pe urmă zise ca pentru sine :

— Pe noi ne bat vardiştii şi comisarii. Pe bancheri îi bate regele. Dar, la urma urmelor, oricine te-ar bate, bătaia rămîne bătaie şi nu se mai întoarce.

Drugan recunoscu :

— Da. Aşa e. Bătaia rămîne bătaie. Şi uneori se întoarce.

— M-au ridicat de acasă, spuse femeia slăbănoagă, cu buze subţiri, pentru că le ghicesc oamenilor în palmă şi le dau în cărţi. Mi-a zis comisarul de la circă : „Omul nu trebuie să ştie ce-l aşteaptă. De ce te-ai apucat tu, fa, să le spui oamenilor azi ce-o să li se întîmple lor mîine ? Dacă omul ştie ce-o să i se întîmple mîine sau la anul, viaţa nu mai are nici un gust." I-am răspuns : „Parcă altfel are ?! Nici dacă ştii ce-o să ţi se întîmple mîine, nici dacă nu ştii, viaţa tot nu are cine ştie ce gust."

O durdulie vopsită la chip o contrazise :

— Ba are. Uneori e dulce. Alteori e amară. De cele mai multe ori însă e o amestecătură de dulce cu amar.

Slăbănoaga se întoarse spre Drugan :

— Pe mine, bancherule, m-a bătut comisarul cu vîna de bou, la fund. Pe mătăluță, zici că te-a bătut regele, tot cu vîna de bou, însă pe obraz. Mai greu de mătăluță. Obrazul omului e sfînt. Seamănă cu obrazul lui Dumnezeu. Nu trebuie atins.

Se iscă între închiși lungă și aprinsă dispută. Unii susținură că orice i s-ar întîmpla omului pe pămînt, viața are totuși rost și gust. Unii spuseră că viața nu e decît un fel de vis.

— Eu, spuse un bătrînel ciung care fusese arestat și aruncat în beci pentru vagabondaj și cerșeală, de cînd mă știu pe lume, visez că umblu în zdrențe, că mi-e foame și că dorm pe lîngă garduri. Dumnealui — îl arătă pe Drugan — pînă acum a visat că e bancher, a visat că e puternic, a visat că e iubit de femei tinere și frumoase, și deodată acest vis a pierit și i-a luat locul altul. Acum dumnealui visează că e la pușcărie. Într-o zi n-o să mai viseze nimic. Într-o zi nici eu n-o să mai visez nimic. Atunci nici unul dintre noi n-o să mai fie.

Caian, hoțul de căruțe, zise :

— Bine ar fi fost să visez eu că astăzi am încercat să fur o căruță și apoi să visez că am fost prins. Însă nu am visat. Tot ce s-a întîmplat cu mine și alaltăieri, și ieri, și azi a fost adevărat.

— Și care e deosebirea între ce ai visat și ce ai trăit ? îl întrebă cerșetorul. După ce ai visat nu mai

rămîne nimic din vis, şi după ce ai trăit, nu mai rămîne nimic din ce ai trăit. Unde e zîmbetul de ieri? Şi unde lacrima?

— Dacă numai aş fi visat că fur căruţa şi că am fost prins, nu m-aş afla aci şi mîine n-aş fi trimis la Văcăreşti.

— Aş! Ţi se pare! Visezi şi acum. O să visezi şi mîine. O să visezi pînă n-o să mai visezi...

Femeia slăbănoagă şi cu buze subţiri luă mîna bancherului şi-i examină îndelung palma. Apoi spuse:

— Ai să trăieşti mult, bancherule, şi-o să mai nenoroceşti mulţi oameni cu capul şi cu mîinile mătăluţă. N-ai să fii fericit şi nici pe alţii n-o să-i faci fericiţi.

Bancherul Alion Drugan îşi smulse mîna dintre mîinile ei.

— Este adevărat. Niciodată n-am fost fericit.

— Atunci, la ce-ţi slujeau banii pe care îi aveai? îl întrebă cerşetorul bătrînel. Şi la ce-ţi slujea faptul că aveai putere pe unii oameni să-i pricopseşti, iar pe alţii să-i laşi în sapă de lemn?

— Poate că îmi slujeau, spuse Drugan. Şi s-ar putea să-mi mai slujească şi de aci înainte.

— Spui că n-ai fost fericit. Crezi că de acum înainte o să fii? Crezi că o să visezi că eşti fericit?

Bancherul nu răspunse. În sfîrşit îl ajunse somnul. Căscă. Îl durură fălcile... Se văietă încetişor. Slăbănoaga îl auzi. Îl întrebă:

— Bancherule, te doare rău obrazul?

— Mă doare, zise Drugan. Rău de tot.

Slăbănoaga scoase din sîn o cutiuță rotundă, de metal. Zise :

— De cîte ori mă arestează, iau la mine cutiuța asta cu alifie. După ce mă bate comisarul de la circă, mă duc la umblătoare și-mi ung șezutul cu alifie. Durerea mi se mai ostoiește. Uite, mai am alifie. Vrei mătăluță să-ți ung nițeluș obrazul ? O să-ți treacă durerea de parcă ți-aș lua-o cu mîna.

— Da, răspunse Drugan, ți-aș rămîne îndatorat.

— Nu e nevoie. Zice zicala : Fă binele și aruncă-l în apă.

Deschise cutiuța. Luă alifie pe degete. Unse și masă fața umflată a bancherului. Niciodată Drugan nu simțise pe obrazul lui lunecînd degete mai dulci și mai mîngîietoare. Durerea i se micșoră. Mulțumi slăbănoagei, mai căscă o dată și adormi.

Judecătorul de instrucție Tretin, furios că Ilion Căpușă relatase întîmplarea de la palat lui Arno Pelican, iar acesta o făcuse publică prin *Uraganul*, începu să-l ancheteze pe Drugan de la opt dimineața. Urlă cît putu la el. Il insultă. Il batjocori în toate chipurile ca pe un pungaș de rînd. Il amenință cu pumnii. De lovit însă nu-l lovi.

Bancherul răbdă totul, însă cînd îl văzuse ridicînd pumnii, îi spusese :

— Nu cumva să îndrăznești ! Dumneata nu ești rege. Dacă te atingi de mine, fac un scandal monstru. Se va auzi pînă la capătul lumii.

— Am să dau ordin să fii pus în lanțuri, spuse Tretin. Am să te instruiesc în lanțuri... Iar scandal

poți să faci cît poftești. Nu mă tem de nimeni. Nici de Dumnezeu nu mă tem.

— N-ai dreptul s-o faci și n-ai s-o faci. N-ai să mă pui în lanțuri.

— Pot să fac tot ce doresc, auzi ?

— Aud, însă nu te cred.

Judecătorul de instrucție spuse cu ură și cu ciudă :

— Mi-am sleit creierii de cînd te instruiesc și încă nu mi-ai mărturisit.

— N-am ce mărturisi.

— Cum ai ucis-o pe Tia Cudalbu și pentru ce ai ucis-o ?

— N-am ucis-o eu pe Tia Cudalbu și nici nu aveam pentru ce s-o ucid.

— Cîți bani te-a costat Tia Cudalbu ?

— Mulți. Foarte mulți.

— Cîți anume ? Spune-mi suma.

— Nu-mi aduc aminte.

— Dar familia Cudalbu cît te-a costat ?

— Nu-mi aduc aminte.

— Cum se poate ca un om de cifre să nu-și aducă aminte cifrele ?

— N-am ținut niciodată socoteala banilor cheltuiți pentru plăcerile mele personale. Cheltuiam cît voiam. Slavă Domnului, aveam de unde.

— Așadar, recunoști că ai cheltuit mulți bani cu Tia Cudalbu ?

— N-am negat niciodată faptul acesta, care, de altfel, era de notorietate publică.

— Dar otrava ? Cine ți-a procurat-o și cît te-a costat ?

— Care otravă ?

— Otrava cu care ai ucis-o pe Tia Cudalbu.

— N-am ucis-o eu pe Tia Cudalbu. Dacă te amuză, poţi să-mi mai pui această întrebare de un milion de ori, tot n-am să-ţi dau răspunsul pe care îl aştepţi.

Judecătorului de instrucţie îi zvîcneau la tîmple vinele. Drugan privea zvîcniturile vinelor umflate şi gîndea : „Dacă îi plesneşte una, se prăbuşeşte. Atunci îl voi lăsa aici. Voi făgădui un sfert de milion de lei gardianului de la uşă, să mă facă scăpat. Voi fugi şi mă voi ascunde. Dar unde să mă ascund ? N-am nici un prieten. Niciodată n-am avut prieteni adevăraţi pe care să mă pot bizui la caz de nevoie."

— De ce ţi-ai încercat otrava pe cîinii baronului Ciutacu ?

— Cînd ? Şi unde ?

— Acum un an sau acum doi ani, la moşia baronului Ciutacu, la Şopîrla. Ai stat cîteva zile, în vizită, la conacul de la Şopîrla al baronului Ciutacu.

— N-am otrăvit nici un cîine, iar la Şopîrla am fost o singură dată.

— Cînd ?

— Acum doi ani.

— De ce ?

— M-a invitat baronul.

— Cît timp ai rămas acolo ?

— Trei zile.

— Ce-ai făcut în aceste trei zile ?

— M-am odihnit.

— Şi altceva ?

— Am discutat cu baronul Ciutacu încheierea unor afaceri.

— Şi le-aţi încheiat?

— Nu.

— De ce?

— Baronul Ciutacu e un om ciudat.

— În ce-i constă ciudăţenia?

— Vrea ca în afaceri să cîştige mult fără să rişte nimic.

— Şi nu ai otrăvit nici un cîine al baronului?

— Nu. N-aveam nimic cu cîinii. Nici măcar nu mă lătrau.

— Dar cît ai stat acolo n-ai fost supărat?

— Am fost, însă nu pe cîinii baronului, ci pe baron.

— De ce ai fost supărat pe baron?

— Pentru că nu-mi ceda. Pentru că vedeam că nu pot încheia cu el afacerile proiectate.

— Despre ce fel de afaceri era vorba?

— Am uitat.

— Dar în timpul pe care l-ai petrecut la Şopîrla nu i-a murit baronului Ciutacu un cîine de vînătoare?

— La drept vorbind mi se pare că am auzit într-o zi, la masă, povestindu-se despre moartea unui cîine de vînătoare.

— Cine omorîse cîinele?

— Carlo Ciutacu, fiul baronului.

— Prin otrăvire?

— Nu. Îl împuşcase din greşeală, la vînătoarea de prepeliţe. Carlo Ciutacu e un foarte prost trăgaci.

Tretin simți că-l prinde amețeala. Se așeză pe scaun, sună și cînd omul de serviciu intră, îi ceru un pahar cu apă. Bău paharul pe nerăsuflate. Alcoolul pe care îl consumase fără nici o socoteală în timpul nopții îi ardea măruntaiele.

— Mai adu-mi încă unul.

Apa băută îi mai potoli arsurile, însă de calmat nu-l calmă.

Se ridică și se repezi din nou asupra bancherului :

— Atunci, în depoziția pe care mi-a făcut-o, Carlo Ciutacu m-a mințit ?

— De ce nu ? Mint nu numai portarii. Mint și baroneții.

— Pentru ce ai rupt legăturile cu baronul Ciutacu ?

— Nu avea nici un rost să mențin relații cu un om cu care nu izbuteam să mai închei afaceri.

— Nu te lega de el nici o prietenie ?

— Nu. Cînd dispar interesele dispare și prietenia.

— Ce interese te leagă de Onufrie Butaru și de *Uraganul* ?

— Nici unul. Pe Butaru nu l-am servit niciodată cu nimic. Ziarul lui ? Nu l-am citit.

— Dar pe Stelian Protopopescu l-ai servit vreodată ?

— O singură dată.

— Cu ce ?

— Am subscris cinci sute de mii de lei pe lista pentru reconstrucția bisericii din Constandini.

— Bănuiai că Stelian Protopopescu nu va reconstrui niciodată acea biserică ?

— Nu numai că bănuiam. Eram sigur că folosește pretextul pentru a aduna ceva bani de la credincioșii naivi și de la bancheri și industriași.

— Atunci, de ce ai subscris?

— Am crezut că e bine ca un bancher ca mine să nu fie rău văzut de un om ca Stelian Protopopescu. Ziarul lui are mare influență asupra opiniei publice. Ziarul poate să-i aducă unui om ca mine și foloase, și prejudicii. N-am vrut ca într-un fel sau altul *Globul* să-mi aducă prejudicii. Era normal.

— Știi că de cîteva zile atît Butaru, cît și Protopopescu încearcă să te apere?

— Am aflat.

— Dacă scapi din mîinile noastre o să-i răsplătești, nu?

— Voi vedea. În orice caz acum nici nu pot hotărî, nici nu pot declara nimic în această privință. Însă dacă voi izbuti să scap te-aș fi răsplătit și pe dumneata, bineînțeles dacă te-ai fi purtat cu mine omenește. Dar nu te-ai purtat.

— Nici n-am de gînd să mă port.

— Păcat. Mai mult pentru dumneata decît pentru mine.

— Știi că *Globul*, care acum nu e numai al lui Stelian Protopopescu, ci într-o oarecare măsură și al tău, mă atacă și acționează în vederea compromiterii mele?

— Nu știu. Și de fapt, nici nu mă interesează. Dumneata ești și așa destul de compromis. Nu va trece mult și vei rămîne pe drumuri.

Tretin ridică mîna și se apropie de bancher să-l pălmuie. Bancherul se trase îndărăt să se ferească și să ia poziție de apărare. Tretin nu avu timp să-l lovească pe Drugan. Tocmai atunci se deschise ușa și omul de serviciu anunță:

— Domnul prim-procuror Pitroc.

Tretin își stăpîni mînia, se întoarse și schimbîndu-și mina ieși înaintea primului-procuror cu surîsul pe buze.

— Să trăiți, domnule prim-procuror. Să trăiți...

Pitroc îi strînse mîna, îi aruncă o privire ștearsă lui Drugan și-l întrebă pe Tretin:

— Ei! Cum a mers? A început să mărturisească, ori tace, ca și pînă acum, cu încăpățînare?

— Tace, domnule prim-procuror. Tace. Însă... Însă vă rog să aveți încredere. Îl voi...

— Știu... Știu... Îl vei face să verse și laptele pe care l-a supt de la sînul maică-si. Însă acum trimite-l jos. Să fie ținut jos, în izolare, pînă diseară. După ce se întunecă să dai ordin să-l ducă tot la beci. Mîine... Ehe! Mîine o să vedem noi cum se descurcă dumnealui, bancherul, dumnealui, asasinul...

Drugan fu luat și dus. Primul-procuror îl întrebă pe Tretin:

— Cum de-au aflat, domnule, măgarii aceia de la *Uraganul* că regele l-a cravașat pe Drugan?

— Eu știu, domnule prim-procuror? N-am de unde să știu... Ziariștii, scuzați-mă, sînt dați dracului, află tot, mai și născocesc.

— Eu, zise Pitroc, eu cred că Derderian nu și-a ținut gura. Cine știe față de cine o fi pălăvrăgit?!

Azi-dimineață, cînd a văzut știrea în *Uraganul*, regele a turbat. Pe onoarea mea, cît e el de ministru, n-aș vrea să fiu în pielea lui Derderian. O să-i tragă regele o săpuneală de-o s-o țină minte toată viața.

— Nici eu, pe onoarea mea, nici eu, domnule procuror, n-aș vrea să fiu în pielea domnului ministru Derderian.

Glumiră mult pe seama ministrului de Justiție. Între altele Pitroc îi spuse :

— Are o secretară, dragă jude, o matahală, nu altceva, care mai miroase și a mort. Mi se pare că i-a căzut cu tronc. Nu m-aș mira dacă aș auzi că inteligenta căzătură, care e ministrul nostru, ar cere-o în căsătorie. E maniac. Mereu se căsătorește. Pe urmă Pitroc îl informă pe Tretin : L-au dibuit pe Aramic Tair. L-au dibuit și l-au prins azi-dimineață în zori. De aceea am și venit la dumneata : să-ți comunic această importantă veste.

Judecătorului de instrucție vestea i se păru de necrezut :

— Cum ? Au izbutit să-l prindă pe Aramic Tair ?

— Închipuiește-ți, dragă jude, l-au prins. L-am văzut. Și am dat ordin să ți-l aducă azi după-amiază, la patru. Să începi fără întîrziere să-l anchetezi.

— Ah ! zise Tretin. Am să-l confrunt imediat cu Drugan.

— Nu, spuse Pitroc. Să nu faci această greșală. S-ar putea molipsi de la dîrzenia bancherului.

Stoarce tot ce poţi de la el şi numai după aceea confruntă-l cu Drugan.

— Aveţi dreptate, domnule prim-procuror. Dar cum l-au prins? Unde l-au găsit?

— La „Carlton", în odaia de la mansardă a călărețului de circ Zeno Zadig. Ţi-ai fi închipuit?

— Nu, domnule prim-procuror. Mărturisesc că n-aş fi mers atît de departe cu imaginaţia.

— Nici eu, dragă jude.

— Atunci l-au ridicat şi pe Zeno Zadig?

— Desigur. Zeno Zadig ştia că Tair era pus în urmărire şi totuşi l-a adăpostit la el. O să dezlegi dumneata şi legătura dintre Tair şi Zadig. N-am nici o îndoială că o s-o dezlegi. Acum, dragă jude, du-te şi odihneşte-te. După cum vezi, te aşteaptă o după-amiază grea şi o noapte şi mai grea. Îţi urez succes.

Din „Jurnalul secret al lui Darie":

21 decembrie 1939.

Azi după-amiază, la ora 5, mă aflam la „Capşa" cu poetul Alexandru Theodor Stamatiad. Maestrul, al cărui volum intitulat *Din trîmbiţe de aur* l-am citit pe cînd aveam doisprezece ani şi locuiam în cel mai frumos sat din lume, Omida, pe Călmăţui, cunoaşte că-i port o veche, caldă şi neştirbită admiraţie şi, de cîte ori mă prinde prin cafenele, mă apucă de nasturele hainei, mi-l răsuceşte pînă mi-l rupe şi-mi mărturiseşte cu feciorelnică nevinovăţie:

— Am mai scris ceva...

Cum de felul meu nu sînt prea greu de cap, mi-am dat seama că iubitu-mi maestru a bătut şaua ca să priceapă iapa şi l-am întrebat:

— Versuri?

Maestrul iubit s-a uitat la mine ca la un viţel de lapte şi a rostit una din nemuritoarele sentinţe cu care îşi înfloreşte de obicei vorbirea:

— Un poet adevărat nu se exprimă decît în versuri. În proză poate să scrie chiar şi acest picol imberb, care a uitat să ne aducă şvarţurile.

Cu tot respectul nemărginit pe care i-l port, am cutezat a-i spune:

— De imberb, picolul e imberb, maestre iubit. Însă vină nu are nici cît negru sub unghie.

— Cum n-are vină? Are. Dacă am zis eu că are, are.

Pusese mîna pe baston să mă lovească pentru că îl contrazisesem. Nimeni nu are voie să-l contrazică pe maestru, cu atît mai puţin admiratorii. Deşi ştiam că-mi periclitez integritatea corporală, l-am contrazis încă o dată, însă nu înainte de a-i lua bastonul noduros din mînă. Am zis:

— Picolul n-are vină. Nu ne-a adus şvarţurile, pentru că noi, afundaţi în discuţii divine, încă nu i le-am comandat.

— Trebuia să ni le aducă, mi-a răspuns maestrul, domolit. Ştie că în fiecare zi venim aci pentru şvarţ, nu pentru ochii lui zgîiţi.

Am rugat picolul să ne aducă două şvarţuri fierbinţi, apoi i-am spus maestrului Alexandru Theodor Stamatiad:

— Te rog, citește-mi versurile. Ard de nerăbdare. Și în genunchi n-ar sta frumos să cad. M-ar rîde confrații de care cafeul e plin.

— Mă rogi din inimă?

— Din inimă, nu numai din buze.

Maestrul știe că țin foarte mult la talentul meu. M-a atins deci tocmai unde știa că mă doare.

— Pe talentul dumitale?

— Pe talentul meu, iubite maestre.

M-a crezut. A scos din buzunar un caiet și-a început să-mi citească *Eșarfele de mătase*. Am ascultat cam preț de jumătate de ceas. Șvarțurile ni se răciseră. Maestrului puțin îi păsa. El își bea șvarțul rece. Eu însă dacă nu-l beau fierbinte, dacă nu-mi opăresc buzele și limba este ca și cum nu l-aș bea. Maestrul a închis caietul și mi s-a uitat în ochi.

— Minunate! Sînt minunate, i-am spus șoptind și cu ochii plini de lacrimi. Asemenea versuri n-a mai scris nimeni pe lume.

— Nici Eminescu?

— Nici Eminescu, maestre.

— Nici Macedonski?

— Nici Macedonski, maestre.

A lăcrimat. Și-a șters ochii și nasul jupuit cu batista și mi-a mărturisit:

— Le-am tradus din chineză. Însă le-am tradus în așa fel, că nici nu se mai cunoaște că sînt traduceri, și încă din chineză. Le-am creat cu geniul meu, din nou. Pot spune că sînt ale mele în întregime.

Mă pregăteam să-l întreb cînd a învățat chineza. A venit însă și s-a așezat la masa noastră pamfletistul Ilion Căpușă. Maestrul Alexandru Theodor Stamatiad nu poate să-l sufere pe Căpușă, însă nici curaj să se certe cu el nu are. A chemat chelnerul, și-a plătit șvarțul și-a plecat agitîndu-și bastonul noduros, cu care în nenumărate polemici literare s-a apărat.

— Cînd o să ne mai vedem, mi-a spus maestrul, înainte de a pleca, o să-ți mai citesc și altele.

— Abia aștept...

Ilion Căpușă și-a comandat o porție de icre negre și o sticlă de vin franțuzesc. Mi-a explicat:

— Am lucrat de azi-dimineață de la șase. N-am avut vreme să-mi iau nici micul dejun și nici masa de prînz. Am o foame de lup.

— Scrii o carte?

— Da. Voi cîștiga cu ea nemurirea.

— Proză?

— Dar ce? Eu sînt năuc ca Stamatiad să scriu versuri?

— Mă jignești, i-am zis. Și eu scriu versuri, nu numai maestrul Stamatiad.

— Aș! Ceea ce scrii tu nu sînt versuri, ci articole de ziar versificate. N-ai nici un talent, băiete. Ți-o spun deschis. Apucă-te de altceva.

— De ce anume m-ai povățui să mă apuc?

— Eu știu? Fă-te acrobat. Umblă pe frînghie. Vîră-ți, la circ, capul în gura leului.

Mi-a părut foarte rău că Ilion Căpușă nu mă apreciază ca poet. Mă gîndesc chiar dacă n-ar fi timpul să mă las de scris și să-i urmez sfatul.

Meseria de om care își vîră, sub ochii mulțimii uimite, capul în gura leului nu mi-ar displace.

Pamfletistul a mîncat, și-a băut vinul. Mi-am băut și eu svarțul rece. Ilion Căpușă a strigat să-l audă toată cafeneaua :

— Plata ! Chelnerului i-a întins o hîrtie de o mie de lei bandajată. Adu-mi restul.

— Numaidecît, cucoane Căpușă.

— Nu-mi zice cucoane, că nici nu sînt și nici nu vreu să devin boier.

— Ba sînteți, domnule Căpușă, că aveți milă de sărac. Dați bacșiș gras.

— Cînd am. Cînd nu, consum pe credit.

— Păi... de la cine nu are, nici Dumnezeu nu pretinde.

Restul i l-a adus chelnerul, tot în bancnote bandajate la mijloc ; Căpușă mi le-a arătat :

— Le cunoști povestea ?

— Le-o cunosc. Mi se pare că tot tu mi-ai spus-o.

— Dacă mai durează mult „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan", nu vor circula în toată țara decît bancnotele bandajate. Corupția ! Corupția o să ne mănînce ! Pînă atunci, dragă, mîncăm grație sfintei corupții.

Îmi sorbeam ultimele picături de șvarț rece și mă gîndeam să-mi mai comand unul pe care să-l beau fierbinte, cînd am auzit la spatele meu, prin zumzetul cafenelei, vocea lui Norocel Tăunosu, care ne întreba :

— Pot să stau și eu la masa voastră ?

Respectînd omul, dar şi poetul care zace în Tăunosu, am sărit în picioare şi i-am oferit scaunul meu. Căpuşă însă i-a răspuns rece:

— Poţi.

Norocel Tăunosu s-a aşezat pe scaun, iar eu m-am înghesuit pe bancă, lîngă Ilion Căpuşă. Tăunosu şi-a aprins trabucul, ne-a aruncat cîteva trîmbe de fum în nas şi ne-a întrebat cum stăm cu sănătatea.

— Bine, i-am răspuns. Nici capul nu ne doare. Fumăm, bem cafele şi stăm la taifas, ca paşalele.

Ilion Căpuşă, arţăgos, s-a înfipt în el:

— Dar dumneata?

— Nici eu nu stau rău cu sănătatea, i-a răspuns Tăunosu. Însă de cîteva zile parcă nu mă simt în apele mele.

— Obrajii te mai dor? a tunat Căpuşă.

— Nu, nu mă mai dor.

— Nici oasele?

— Nici oasele.

Răspunsurile ferme ale lui Norocel Tăunosu nu i-au plăcut lui Căpuşă. Şi-a arătat dinţii mari şi galbeni, verzi la rădăcină, şi i-a zis ritos:

— Va să zică, după ce te-au bătut, te-au dat afară şi din guvern?

Norocel Tăunosu nu s-a supărat, aşa cum eram îndreptăţit, cunoscîndu-i firea ţîfnoasă, să mă aştept. A zîmbit unsuros şi a spus:

— Mi se pare că eraţi amîndoi de faţă cînd a avut loc incidentul.

Ilion Căpuşă a rîs în lege. M-am temut pentru el. Credeam că-i cad dinţii, aşa de tare i se clătinau, şi că din greşeală şi-i înghite. Nu i-au căzut.

— Ce incident! Tînărul Orbescu te-a bătut de te-a smintit. Apoi te-a mai şi silit să te tîrăşti în genunchi şi să-i săruţi Mamiţii pantofii şi mîna...

— Era beat. Tînărul Orbescu era beat, a spus Tăunosu. Cred că la mijloc a fost vorba nu de o întîmplare stupidă, ci de o provocare. Buzatul începuse să nu mă mai înghită. Voia să mă scoată din guvern, mă pîndea cu lumînarea, mi-o cocea. Buzatului nu-i place să aibă sfetnici oameni de talent şi de caracter. Vrea să vadă în juru-i numai lichele. Motiv real să mă scoată din guvern nu avea.

— Poate că avea, i-a trîntit-o Căpuşă. Afacerea cu şoseaua Bucureşti — Turnu Severin... Comisionul...

Tăunosu a tras adînc din trabuc, ne-a învăluit în fum şi a zis oftînd:

— Comisionul! Toată lumea vorbeşte de comisionul meu. N-am apucat să-l iau. O să-i fie transferat Buzatului...

— Cred că ai fost destul de înţelept ca să-l şi încasezi, i-a spus Ilion Căpuşă.

— N-am apucat să-l iau. Nu m-am grăbit. Socoteam că o să rămîn mult timp în guvern. Mi se dăduse asigurări. Acum comisionul meu o să-i fie transferat Buzatului.

— Te ustură, îi spuse Căpuşă.

— Evident că mă ustură. Însă nici Buzatului n-o să-i meargă bine. N-o să mai treacă mult și-o să se curețe.

— Cine o să-l curețe ? l-a întrebat Căpușă.

— Cine ? O să vedeți voi cine...

A mai pufăit de cîteva ori din trabuc și pe urmă a scos din buzunar o hîrtiuță.

— Să vă citesc un poem...

Eu am tăcut. Ilion Căpușă și-a arătat din nou dinții mari, galbeni și verzi la rădăcină și a mîrîit :

— După ce ne-ai otrăvit cu fumul trabucului, ce mai contează că o să ne otrăvești și cu cîteva strofe ? Otrăvește-ne deci, păgubosule.

— Ești curios ? l-a întrebat Tăunosu.

— Sînt curios. Vreau să văd dacă în puținul timp cît ai fost ministru ți-ai pierdut și neînsemnatul talent pe care îl aveai.

— Măgar... Tot măgar ai rămas, Căpușă.

— Ca și dumneata...

Am intervenit, ca să nu le dau timp să se încaiere. Dacă nu aș fi intervenit și i-aș fi lăsat să se încaiere aș fi avut mustrări de conștiință.

— Citește, domnule Tăunosu. O să te ascultăm.

Norocel Tăunosu a dezdoit hîrtiuța.

— Poemul, ne-a lămurit el, se cheamă *Vîna de bou...*

— Citește-l. Nu mai da explicații. Un poem care are nevoie de explicații, ca să fie înțeles, nu mai e poem, e ghicitoare.

Tăunosu a început să citească :

Vîna de bou, vîna de bou
O minuie regele nou.
Pe obraz de bancher, pe obraz de ministru,
E sinistru. Sinistru.

O ! Națiune... O ! Națiune,
Cazi în adîncă rugăciune.
Roagă-te Domnului, că e uituc,
Să-l vezi pe rege dus la butuc.

— Taci ! Taci odată, domnule Tăunosu, i-a spus Ilion Căpușă, poruncitor.

Norocel Tăunosu a îndoit hîrtiuța, a pus-o în buzunar și apoi l-a întrebat :

— De ce ? Nu-ți place ?

— Nu ți-am spus să taci pentru că nu-mi place poemul. Dar dumneata nu vezi cîte urechi s-au întins spre masa noastră ? Pentru strofele astea proaste, regele, dacă aude, te bagă la pușcărie.

— A ! Ți-e frică ? Păi dumneata nu înțelegi, domnule, că eu tocmai pușcăria o caut ? Buzatul e pe drojdie, ascultă-mă pe mine. Mîine-poimîine cade. Nu-l înghite cuconul Führer. Și atunci, domnule, ce contează cîteva luni de pușcărie ? Cu poezioara asta eu îmi asigur viitorul, domnule Căpușă. Pentru că Romînia, domnule, va fi ocupată de cuconul Führer și guvernată de aceia pe care i-a persecutat Buzatul. Iar cuconul Führer va stăpîni lumea o mie de ani. Prin urmare, domnule Căpușă, eu voi fi iarăși ministru...

Ilion Căpușă îi reteză avîntul :

— Iar dumneata vei fi iarăși ministru. O mie de ani.

Norocel Tăunosu, trezit din bețiа propriilor lui cuvinte, zise :

— Nu chiar o mie de ani, dar ceva-ceva mai puțin : pînă la capătul vieții mele. Ai să trăiești, Căpușă, și-ai să vezi că am fost în această privință un adevărat prooroc.

— N-o să trăiesc, zise pamfletistul mohorîndu-se. N-o să mai trăiesc.

Arătă cu mîna spre gît, cum avea, de la o vreme, obiceiul și adăugă :

— Răul progresează. Mă curăț. Dacă mai am cîteva luni de trăit...

Chemă chelnerul și îi porunci încruntat, cu aprigă dușmănie :

— Încă o porție de icre. Și o sticlă de vin. Vechi. Franțuzesc. Repede.

45

ARHIVA LUI EULAMPIE

Presa află numaidecît despre arestarea lui Aramic Tair. Se află în acelaşi timp şi amănuntul, care multora li se păru curios, că faimosul şi frumosul levantin fusese dibuit şi ridicat din blocul „Carlton", unde se adăpostise în modestul apartament din turn al călăreţului de circ Zeno Zadig. Reporterii năvăliră pe culoarul tribunalului, unde îşi avea cabinetul judecătorul de instrucţie Tretin. Levantinul fusese arestat în legătură cu „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan". Pe bancherul Drugan şi pe toţi cei implicaţi în această tenebroasă afacere îi ancheta Tretin. Era firesc deci ca şi pe Aramic Tair să-l ancheteze acelaşi judecător de instrucţie. Reporterii îşi pregătiseră carnetele şi aparatele de fotografiat.

Cu puţin înainte, Drugan fusese dus în subsolul tribunalului. Reporterii nu apucară să-l vadă şi să-l fotografieze. Ca să se aleagă totuşi cu ceva, tăbărîră cu întrebările pe uşier :

— Cine se află la domnul jude, Niculae ?

— Nu mă cheamă Niculae, mă cheamă Ion. Niculae e altul.

— Scuză-ne. Cine se află la domnul jude, Ioane ?

— Nu ştiu.

— Pe cine a interogat azi domnul jude ?

— Nu ştiu.

— Domnul Drugan...

— Nu știu...

Reporterii se sfătuiră. Unul dintre ei scoase din buzunar o bancnotă bandajată și i-o puse în mînă. Ușierul o primi, însă nu mulțumi pentru ea.

— Poate îți aduci aminte, Ioane.

Ușierul făcu pe tontul. Întrebă:

— Ce să-mi aduc aminte?

— Poate îți aduci aminte dacă domnul jude l-a anchetat azi pe bancher.

— L-a anchetat.

— Unde se află acum bancherul?

— Jos, la subsol.

— Domnul jude a plecat?

— Nu, n-a plecat.

— Anchetează pe cineva?

— Nu. Nu anchetează pe nimeni. Stă de vorbă.

— Cu cine?

— Nu știu.

Același reporter mai scoase o hîrtie de o sută, tot bandajată. Ușierul o luă ca și pe cealaltă și iarăși nu mulțumi.

— Cu cine stă de vorbă domnul jude, Ioane?

— Domnul jude stă de vorbă cu domnul prim-procuror Pitroc.

— De mult stau de vorbă, Ioane?

— Să tot fie un ceas, un ceas și jumătate. Ori poate chiar două ceasuri.

— Pînă cînd crezi că mai au de vorbit?

— Asta numai Dumnezeu poate s-o știe.

Primul-procuror Pitroc ieși cu judecătorul Tretin. Amîndoi erau bine dispuși. Reporterii se tra-

seră îndărăt, luară distanţă şi-i prinseră în obiective. Apoi, cu carnetele în mînă, se repeziră asupra lor. Îi rugară :

— Noutăţi ! Daţi-ne noutăţi, domnule jude.

Tretin tăcu, însă primul-procuror Pitroc zîmbi şi spuse :

— Noutăţi ? Să vă dau eu dumneavoastră noutăţi ? Dumneavoastră ştiţi totdeauna mai multe decît noi. Aştept, domnilor, ca dumneavoastră să-mi daţi mie noutăţi...

Zîmbiră şi reporterii :

— Lăsaţi, cucoane Milea, dacă am şti noi măcar o parte din cîte ştiţi dumneavoastră... Sînteţi totdeauna doldora de taine şi de noutăţi.

Măgulit, primul-procuror căzu în cursa întinsă.

— Dacă vreţi să-mi puneţi întrebări, mă voi sili să vă răspund. Bineînţeles, dacă întrebările vor fi decente.

Reporterii îl înconjuraseră. Nu mai era chip să scape cu una, cu două de ei. Arno Pelican de la *Uraganul* deschise focul.

— Este adevărat, domnule prim-procuror, că a fost arestat supusul turc, cunoscutul om de afaceri Aramic Tair ?

— Da, răspunse Pitroc, este adevărat.

— În ce împrejurări ?

— Îngăduiţi-mi ca deocamdată, în interesul cercetărilor, să păstrez secretul.

Nedelcu Nedelcovici de la *Globul* spuse :

— Ziarul nostru ar vrea să ştie dacă o dată cu Tair a fost arestat şi călăreţul de circ Zeno Zadig.

— Desigur, răspunse Pitroc, Zadig îl adăpostea pe Tair, deși știa că acesta e pus în urmărire.

Arno Pelican zise:

— Eu aș mai avea de pus o singură întrebare, domnule prim-procuror.

— S-o auzim, domnule Pelican.

— Este adevărat că bancherul Drugan a fost bătut ieri cu vîna de bou peste obraz? Și dacă da, cine l-a bătut? Opinia publică vrea să știe, iar noi sîntem obligați s-o informăm cu obiectivitatea care ne caracterizează.

Tretin tuși semnificativ.

Reporterii deveniră numai ochi și urechi. Se uitară la primul-procuror și așteptară să-i audă răspunsul. Primul-procuror își accentuă zîmbetul pe care îl schițase mai înainte și zise:

— Trebuia să mă fi întrebat înainte de a fi publicat aceste neadevăruri sfruntate în *Uraganul*, domnule Pelican. V-aș fi răspuns la timp ceea ce vă răspund și acum: nici judecătorul de instrucție și nici vreo altă persoană din aparatul Ministerului de Justiție sau al Ministerului de Interne nu s-a atins de arestatul Alion Drugan.

— Totuși, domnule prim-procuror, insistă Arno Pelican, știm cu certitudine că bancherul a fost bătut cu vîna de bou peste obraz. Cine l-a bătut și pentru ce? Aștept să-mi răspundeți.

— Ar fi posibil ca arestatul Alion Drugan să aibă oarecare semne pe obraz. Noi îl ținem noapte de noapte pe acest asasin laolaltă cu alți asasini și hoți prinși asupra faptului. Uneori, arestații se mai ceartă între ei, ba chiar se mai și încaieră. Ce

putem face? O să cercetăm şi, dacă se va constata că într-adevăr bancherul Drugan a fost lovit, o să deschidem anchetă. Vom lua măsuri ca supărătorul caz să nu se mai repete.

Primul-procuror Pitroc şi judecătorul de instrucţie Tretin plecară. Reporterii rămaseră între ei. Nedelcu Nedelcovici îl chemă deoparte pe uşier şi-l iscodi dacă judele se va întoarce după-amiază la cabinet. Uşierul îi răspunse:

— Cred că se va întoarce pe la orele patru.

— Va continua să-l interogheze pe bancher?

Uşierul Ion, care trăsese cu urechea la conversaţia dintre judecător şi procuror, negă.

— Nu, nu pe bancher îl va cerceta azi după-amiază domnul jude.

— Dar atunci pe cine? Nu cumva pe Zeno Zadig?

— Nu, zise uşierul, nici pe călăreţul de circ. Pe celălalt, pe turc.

Reporterii tineri, mulţumiţi cu ceea ce aflaseră, se risipiră. Arno Pelican şi Nedelcu Nedelcovici rămaseră pe loc. Uşierul le aduse două scaune. Îi mulţumiră şi se aşezară. Apoi îl traseră mai departe de limbă pe Ion. Aflară că, într-adevăr, bancherul are obrazul umflat şi plin de dungi negre. Mai aflară că înainte de a fi dus la persoana care-l bătuse cu vîna de bou, bancherul fusese ras, tuns, primenit şi îmbrăcat în straie curate, aduse de la el de acasă.

— Dar judecătorul, domnul Tretin, cum arată de obicei? E bine dispus? E rău dispus?

— Parcă îi plouă şi-i ninge într-una, răspunse Ion. Niciodată, de cînd lucrează la noi, nu l-am văzut atît de abătut.

— Cînd îl anchetează pe bancher, urlă la el?

— Mamă, mamă... Uneori ne temem să nu i se spargă gîtul şi să rămînă, Doamne, fereşte, fără glas. N-ar mai putea să-i înjure pe arestaţi. N-ar mai putea să ne certe şi să ne înjure nici pe noi.

— Citeşte ziarele?

— Le mănîncă, nu altceva. După ce le citeşte, le rupe în bucăţi şi le aruncă la coş.

— Ştii cumva unde ia masa astăzi?

— Cred că de cîteva zile i-a pierit cu totul pofta de mîncare. Îi e ruşine să mai intre prin restaurante. Îl arată lumea cu degetul. Se plimbă de unul singur pe străzi. Vine şi ne trimite să-i cumpărăm covrigi şi să-i aducem ceai de la bufet. Ronţăie covrigi uscaţi şi bea ceai. Asta e toată mîncarea dumnealui.

— Mai primeşte, ca altădată, femei în cabinet?

— Nici pomeneală. Mi-a dat ordin ca, dacă mai văd pe vreuna dînd tîrcoale pe aici, s-o izgonesc.

Uşierul Ion, fericit că nişte jurnalişti atît de cunoscuţi ca Arno Pelican şi Nedelcu Nedelcovici îşi pierd vremea stînd de vorbă cu el, spuse tot ce ştiu, ba mai şi născoci. Astfel, le mărturisi celor doi reporteri că într-o zi, după ce-l anchetase opt ore în cap pe Drugan, judecătorul de instrucţie, rămas singur, începuse să plîngă. El, Ion, îl văzuse cu ochii lui plîngînd. Îl întrebase:

— De ce plîngeţi, domnule jude?

Judecătorul nu-i răspunsese. El, Ion, se retrăsese de teamă să nu-l supere, iar judecătorul plînsese pînă i se roșiseră ochii, ca la iepuri.

Arno Pelican îl întrebă:

— Cam cînd s-a petrecut asta?

Ușierul Ion îi răspunse:

— În ziua în care domnul Nedelcovici i-a publicat fotografia sora-sei în *Globul*.

Nedelcu Nedelcovici se bucură. Îi spuse lui Arno Pelican:

— Dacă l-am făcut să plîngă, e bine. Înseamnă că i-am trezit conștiința, că am înviat în el, măcar pentru cîteva clipe, omul.

Arno Pelican îi răspunse:

— Nu cred. Tretin nu are conștiință. Meseria pe care o face de cîțiva ani l-a abrutizat, l-a transformat într-o brută. Tretin nu mai e om. E neom.

— Atunci de ce a plîns?

— De ciudă. De ciudă că bancherul încă nu s-a prăbușit. Sau din cauza propriei sale neputințe.

Judecătorul de instrucție se întoarse. Cei doi ziariști nu-l salutară. Tretin trecu pe lîngă ei cu capul în jos. Avea fața palidă, însă ochii îi erau veseli. Se închise în cabinet.

Arno Pelican și Nedelcu Nedelcovici își pregătiră aparatele de fotografiat și se așezară la pîndă. Nu trecu mult și la capătul coridorului se iviră doi polițiști care duceau între ei un bărbat tînăr încă, înalt și frumos, cu ochi mari, languroși și cu mustață galbenă și subțire. Ziariștii îl prinseră în obiectiv zîmbind cu trufie între polițiști. Se părea că situația neobișnuită în care se afla îl amuza

ca o aventură plină de farmec. La ușa cabinetului judecătorului de instrucție ezită și întoarse fața către reporteri. Aceștia vrură să-l mai fotografieze o dată. Unul din polițiști deschise ușa, iar celălalt îl împinse cu brutalitate înăuntru. Reporterii fură bucuroși să prindă în obiectiv scena. Era mai mult decît se așteptaseră.

Judecătorul de instrucție rugă polițiștii să aștepte în culoar. Apoi îi telefonă primului-procuror Milea Pitroc.

— Vă rog, domnule prim-procuror, să luați măsuri ca să nu se mai circule pe coridorul unde se află cabinetul meu. Este posibil să năvălească din nou reporterii și să-mi pîndească ușa. Pelican și Nedelcu Nedelcovici l-au fotografiat pe Tair pe cînd era introdus la mine. Da? Se aprobă? Vă mulțumesc călduros. Să trăiți, domnule prim-procuror. Să trăiți.

Puse receptorul în furcă și-l privi pe Aramic Tair, care aștepta, cuminte, în picioare, lîngă cuier. Zise:

— Va să zică dumneata ești Aramic Tair?

Levantinul era bine dispus. Zîmbi și spuse:

— Da, domnule judecător, eu sînt Aramic Tair. Ai ghicit.

Pe Tretin îl supără întîi neobișnuita bună dispoziție a arestatului. Apoi îl supără că, deși el îi spunea lui Tair „dumneata", acesta, răspunzîndu-i, nu-i zisese „dumneavoastră". Răcni:

— Mă, dar unde crezi că te afli tu? A? Unde crezi că te afli tu acum?

Aramic Tair rîse de-a binelea şi, după ce se mai potoli, spuse încet şi cu voce dulce, catifelată:

— De, mă, acum nici eu nu prea ştiu unde mă aflu. Poliţiştii mi-au spus că mă duc la un judecător de instrucţie, adică la un domn, la un magistrat. Probabil că m-au păcălit şi, în loc să mă ducă la un magistrat, m-au dus la vreun subcomisar sau la vreun agent de poliţie oarecare, ca tine.

Judecătorului de instrucţie i se urcă sîngele la cap. Răcni din nou:

— Cum îţi permiţi să-mi zici mie „tu"? A? Cum îţi permiţi? Eu sînt judecător de instrucţie, înţelegi? Eu sînt magistrat, înţelegi? Numit în postul meu cu decret regal, înţelegi?

Aramic Tair, în ciuda urletelor judecătorului de instrucţie, îşi păstră buna dispoziţie. Rîse cu şi mai multă poftă şi, după ce rîsul îi trecu, zise:

— Nu cred. Nu cred că eşti magistrat. Un magistrat nu poate fi nici atît de prost-crescut şi nici atît de îngîmfat ca tine. Fă bine, băiatule, şi du-mă la un judecător de instrucţie adevărat, la un magistrat adevărat. Cu tine nici nu catadicsesc să stau de vorbă.

Trase un scaun şi se aşeză comod. Puse picior peste picior. Adăugă:

— N-ai priceput, băiete? Du-mă la un magistrat, ori trimite să vină aici un magistrat.

Galben, abia stăpînindu-şi turbarea, Tretin îngăimă:

— Eu sînt... Eu sînt magistratul care te va cerceta.

— Nu te cred, băiete, nu pot să te cred. Orice mi-ai face și orice mi-ai spune, nu pot să te cred. Nu semeni a magistrat.

— Aș putea să te bat, zise judecătorul. Aș putea să te bat, să te calc în picioare și să te las fără suflare.

— Degeaba! Tot nu te cred că ești magistrat. Iar cît despre bătaie, nici vorbă nu poate fi. Te lauzi. Cum o să mă bați? Pe lîngă mine, ești un sfrijit.

— Vrei să încerc?

— Încearcă. Eu unul însă nu te sfătuiesc. Îți atrag serios atenția că, în afară de faptul că eu nu sînt oricine, sînt și cetățean străin. Statul vostru îmi va plăti daune grele pentru orice injurie care mi s-ar aduce și pentru orice lovire.

Tretin căzu pe gînduri. Nu mai instruise pînă atunci cetățeni străini și s-ar fi putut ca Aramic Tair să aibă dreptate. Însă el primise ordin să se poarte cu Tair cu brutalitate, să facă pe dracul în patru și să scoată de la levantin cît mai multe declarații compromițătoare pentru bancherul Drugan. Trecu peste neobrăzarea arestatului și, găsind că e potrivit să-și schimbe tactica, trecu de la o extremă la alta. Zîmbi larg, scoase pachetul de țigări și chibriturile și-l întrebă pe arestat:

— Fumezi?

— Da, răspunse Tair, fumez, însă țigări ceva mai bune.

— Mai bune nu am.

— Nu face nimic. Aştept. S-ar putea ca judecătorul de instrucţie la care mă vei duce să aibă ţigări mai bune.

— Domnule Tair, lasă gluma, eu sînt judecătorul de instrucţie.

— Da? Mi-e greu să te cred, domnule. Chiar dacă aş vrea, mi-e greu să te cred.

— De ce ţi-e greu să mă crezi?

— M-ai primit ca un derbedeu.

— Să trecem peste asta.

Amuzîndu-se, Aramic Tair răspunse:

— Dacă ţii negreşit să trecem, să trecem, dar să nu te mai răsteşti la mine şi să nu mă mai tutuieşti, că noi doi, după cîte mi-aduc aminte, pînă acum nici nu ne-am cunoscut şi nici peste burtă nu ne-am bătut.

— N-am să mă mai răstesc. Şi nici n-am să te mai tutui.

— Dacă ai şti ce rău îţi stă, domnule! Grozav de rău îţi stă cînd strigi. Obrazul ţi se îngălbeneşte. Ochii ţi se bulbucă. Vinele ţi se umflă la gît şi la tîmple! Să nu mai strigi la nimeni, niciodată, domnule!

Judecătorul de instrucţie îşi aprinse o ţigară. După ce trase cîteva fumuri îl întrebă:

— Dumneata, domnule Tair, îl cunoşti de mult pe Drugan?

— Pe domnul Alion Drugan, bancherul?

— Da, de el te întreb.

— Îl cunosc de opt ani, ba nu, ca să-ţi dau un răspuns corect, trebuie să-ţi spun că îl cunosc de nouă ani.

— Drugan mi-a spus că te cunoaşte foarte puţin.

— A îmbătrînit. Bărbaţii care se ţin prea mult de femei îmbătrînesc repede. I s-o fi slăbit memoria.

— Unde v-aţi cunoscut? Îţi mai aduci aminte?

— La Istanbul.

— Ce căuta Drugan la Istanbul?

— Ce-a mai căutat şi prin alte oraşe mari ale Europei: să încheie afaceri.

— Şi a încheiat afaceri la Istanbul?

— Destule.

— Cu dumneata?

— Cu mine, însă şi cu alţii.

— Ce ţi-a vîndut dumitale Drugan?

— Lemnărie.

— Multă?

— Multă. Noi ducem lipsă de lemnărie, iar lemnăria romînească are mare preţ în Orientul Apropiat.

— Şi mai pe urmă unde te-ai mai întîlnit cu Drugan?

— La Bucureşti, la Paris, la Londra, la Roma, în Elveţia...

— Călătoreşti mult?

— Foarte mult, deşi călătoriile mă obosesc.

— Cum se face că ştii atît de bine romîneşte?

— Ştiu multe limbi. Romîna am învăţat-o de la bunica mea, care îşi petrecuse tinereţea la Brăila.

— La Bucureşti, după cîte sînt informat, ai venit destul de des.

— Da, însă nu atît de des cum aş fi voit-o.

— Ce te-a atras la București? Afacerile?

— M-au atras și afacerile. Cu romînii se pot face afaceri bune. Însă cel mai mult m-au atras femeile. Aveți femei grozave...

— Pe răposata Tia Cudalbu ai cunoscut-o?

De pe obrazul frumos al lui Aramic Tair pieri veselia. Pieri și buna dispoziție. Ochii languroși i se întristară.

— Aș dori, dacă este posibil, să nu-mi pui nici o întrebare cu privire la răposata Tia Cudalbu.

Judecătorul de instrucție se miră tare mult.

— Cum să nu-ți pun nici o întrebare cu privire la Tia Cudalbu? Dumneata nu știi pentru ce ai fost arestat?

— Nu, răspunse simplu Aramic Tair, nu știu. Mă aflam la prietenul meu Zeno Zadig în vizită, au năvălit peste mine niște polițiști, m-au arestat, m-au dus la poliție, m-au percheziționat, m-au tuns, m-au lăsat să dorm pe o masă și m-au adus aici.

— De cîte zile n-ai mai trecut pe la hotel?

— De patru zile.

— Și aceste patru zile și patru nopți ți le-ai petrecut la Zeno Zadig?

Lui Aramic Tair i se ivi iarăși bucuria vieții pe față.

— Vai! Domnule! Ce-aș fi putut eu să fac patru zile și patru nopți la bietul Zeno Zadig?

— Atunci unde ți-ai petrecut aceste patru zile și patru nopți?

— Este absolut necesar să-ți răspund la această întrebare?

— Absolut necesar, domnule Tair.

— Dar această întrebare privește viața mea personală, viața mea intimă.

— Trebuie să-mi spui.

— La... La Marin Cudalbu acasă.

— Ce căutai dumneata la Marin Cudalbu ? Și de unde îl cunoști dumneata pe Marin Cudalbu ?

— De mult.

— Precizează.

— De trei ani.

— Cum ai ajuns să-l cunoști pe Marin Cudalbu ?

— Mi l-a prezentat Tia.

— Atunci dumneata ai cunoscut-o pe Tia Cudalbu înaintea lui Drugan ?

— Desigur.

— Ai iubit-o ?

— Mult. Mult de tot.

— Dacă ai iubit-o, de ce i-ai lăsat-o lui Drugan ? Cu mijloacele financiare de care dispui...

— Tia nu avea nevoie numai de un om care s-o întrețină, ci de cineva care să stea mereu de veghe în preajma ei, de un prieten.

— Și crezi că tocmai Drugan era omul cel mai potrivit ?

— Nu, însă Tia se obișnuise cu el.

— Crezi că-l și iubea ?

Aramic Tair rîse de se prăpădi. Apoi zise :

— Cine ? Tia ? Tia să-l iubească pe Drugan ? Nu ! Nici vorbă ! Am spus că Tia se obișnuise cu Drugan. A te obișnui cu un om e una, și a iubi același om e cu totul altceva.

— Drugan știa că Tia Cudalbu nu-l iubește ?

— Știa și prea știa! Orice bărbat, bineînțeles dacă nu este un dobitoc notoriu ori un îmbrobodit, simte dacă o femeie îl iubește cu adevărat, ori numai se preface că-l iubește. Dumneata nu împărtășești această părere?

Judecătorul de instrucție tăcu. Uită că se află în exercițiul funcțiunii. Uită că omul din fața lui, care era atît de cuceritor, atît de fermecător, se afla sub stare de arest și că el îl anchetează. Uită totul. Privi în urmă, la anii pe care și-i trăise. Și se cutremură. Îi văzu goi de dragoste și de zîmbete. Îi văzu negri, pustii, triști. Nu iubise pe nimeni și nu fusese iubit de nimeni. Nu sărutase nici o gură fierbinte și nu mîngîiase nici o femeie care, la rîndul ei, să-i fi sărutat lui gura și să-l fi mîngîiat. Îl cuprinseră tristețea și durerea. Își închipui o clipă că Aramic Tair îi e prieten. Își ridică fruntea dintre palme și spuse:

— Pe mine nu m-a iubit niciodată nimeni. Și nici eu n-am iubit pe nimeni.

Aramic Tair nu-și putu stăpîni rîsul.

— Ai timp, domnule jude, ai timp să iubești. Și depinde numai de dumneata ca să fii și iubit.

Glasul arestatului, care era plin de înțelegere și de compătimire, îl aduse la realitate pe judecător. Întrebă cu voce uscată:

— Drugan, bancherul Alion Drugan o gelozea pe Tia Cudalbu?

— O gelozea. Îi era ciudă pe spectatorii de la „Colos", care o vedeau aproape goală și o auzeau cîntînd. Ura pe toți prietenii și pe toate prietenele

Tiei. Dacă ar fi putut, ne-ar fi ucis pe toți, ca să rămînă el singur cu Tia.

— Așadar, dumneata îl crezi pe Drugan capabil de crimă.

— Da, domnule jude, cred că bancherul Alion Drugan e capabil de crimă.

— Mulți se îndoiesc și, cum ai văzut desigur, unele ziare încearcă să-l apere.

— Rămîn la părerea mea, indiferent de ce cred unii sau alții, sau de ce se scrie ori nu se scrie în ziare: bancherul Alion Drugan e capabil de crimă.

Observă că fața judecătorului de instrucție se înseninează. Părerea lui, a lui Tair, cu privire la Drugan îl satisfăcea. Îl cuprinse un fel de poftă de a trăncăni fără rost și se miră el însuși de vorbele care-i ieșeau printre buze cînd se auzi spunînd:

— De altfel, domnule jude, nu numai bancherul Alion Drugan e capabil să omoare om din ură, din gelozie sau din interes. Și eu sînt capabil de crimă. Dacă aș fi pus în situația să văd cum un om se așează de-a curmezișul intereselor mele, fără îndoială că l-aș urî, și, dacă mi-ar fi la îndemînă, l-aș și ucide. Iar gelozia... Dacă aș iubi cu patimă o femeie și aș avea dovada că acea femeie mă înșeală, n-aș ezita s-o ucid. Nu m-aș gîndi de loc la consecințe.

— Pe Tia Cudalbu cum ai iubit-o? Cu patimă, sau fără patimă?

— La început, să-ți spun drept, la început am iubit-o cu infinită patimă. Apoi... Apoi s-a întîm-

plat cum se întîmplă deseori în dragoste. Patima s-a micșorat, s-a stins.

— Dacă patima dumitale pentru Tia Cudalbu s-a stins, atunci ce te mai lega de ea? Știu că o vedeai uneori. Știu că îi scriai destul de des.

— Uneori mă cuprindea un fel de duioșie. Mi-era dor de ea. Voiam s-o văd.

— Și-o vedeai?

— Dacă atunci cînd mă cuprindea dorul mă aflam la București, o vedeam.

— Unde?

— La ea acasă. Potriveam să ne vedem cînd bancherul era plecat din București. Alteori, însă, se trezea în mine vechea poftă. Îi scriam ori îi telefonam și ne întîlneam.

— Și unde vă întîlneați?

— La „Carlton". În micul apartament al lui Zeno Zadig.

— Ce-i plăteai lui Zadig pentru că îți punea la dispoziție apartamentul lui?

— Chiria apartamentului o plăteam eu, prin Zadig, bineînțeles.

— Drugan știa că dumneata continuai să întreții relații cu Tia Cudalbu?

— Nu mi-am dat niciodată seama dacă bancherul Alion Drugan știa ceva precis. Însă cred că avea destule bănuieli. Mă ocolea. Cînd ne întîlneam din întîmplare, se purta cu mine cu răceală. În orice caz, se vedea cu claritate că nu mă suferă.

— Dar acum, după ce Tia Cudalbu a murit, ce mai căutai dumneata la Marin Cudalbu?

— Cum ce căutam? Trăiesc cu una din fetele Cudalbu.

— Fetele Cudalbu sînt amîndouă minore.

— Tocmai de aceea trăiam cu una dintre ele.

— Cu care?

— Evident, cu cea mai tînără.

— De cînd durează această legătură?

— De mai bine de un an.

— Răposata Tia Cudalbu știa?

— Știa, chiar ea mă îndemnase.

— Știa și restul familiei?

— Cum să nu știe? Îmi era greu să aduc fata la hotel. Îmi era greu s-o aduc chiar în apartamentul lui Zadig de la „Carlton". Așa că mă duceam la familia Cudalbu. Mi se punea acolo la dispoziție o cameră.

— Dacă patima dumitale pentru Tia Cudalbu se stinsese, cum spuneai adineauri, atunci pentru ce ai ucis-o?

Aramic Tair făcu un cap nemaipomenit de mirat:

— Pe cine să ucid?

— Pe Tia Cudalbu.

— Cum? Am ucis-o eu pe Tia Cudalbu? Domnule jude, să fim serioși. Pe Tia Cudalbu a ucis-o bancherul Alion Drugan. Or, dacă pe Tia Cudalbu a ucis-o bancherul Alion Drugan, cum puteam s-o mai ucid și eu?

Judecătorul de instrucție Tretin observă că pe fruntea înaltă și limpede a lui Aramic Tair apar, mari și dese, broboane de sudoare. Levantinul zise:

— Chiar dumneata susții că pe Tia Cudalbu a ucis-o bancherul Alion Drugan.

Tretin zîmbi slinos :

— Să-ți fac o confidență, domnule Tair, însă te rog să n-o trîmbițezi, s-o păstrezi pentru dumneata : susțin, într-adevăr, că bancherul a ucis-o pe Tia Cudalbu, însă pînă acum nu am nici o dovadă concretă la mînă, iar Drugan nu vrea să mărturisească.

— Că bancherul Alion Drugan nu-și mărturisește crima, înțeleg. Dacă ar mărturisi, și-ar zdrobi viața. El n-o să mărturisească niciodată. Dar Măriuța Lupei, servanta Tiei, nu v-a spus nimic ? Nu v-a mărturisit nimic ? Măriuța Lupei știa multe și-ar fi putut să vă mărturisească măcar o parte din ce știa.

— Din nefericire, Măriuța Lupei a dispărut și încă nu i-am dat de urmă.

— Dar cu sora Măriuței, cu Mălina Lupei, care slujește în același bloc, la doctorul Drăguș, mi se pare, ai stat de vorbă, domnule jude ? Și Mălina Lupei cunoștea multe fapte care v-ar fi interesat.

Acum fu rîndul judecătorului de instrucție să se mire. Își țuguie buzele. Zise :

— Dar văd că ești grozav de bine informat, domnule Tair, nu numai asupra familiei Cudalbu și a lui Drugan, dar și asupra neînsemnatei familii Lupei.

— Am vizitat-o deseori pe Tia la ea acasă. Era firesc s-o cunosc pe Măriuța Lupei. Și tot atît de firesc era s-o cunosc și pe Mălina Lupei. Cînd luam masa la Tia, Mălina Lupei venea s-o ajute pe Măriuța Lupei.

— Le atrăgea, desigur, pe servante farmecul dumitale.

— La drept vorbind, cred că le atrăgeau bacşişurile.

— Se poate. Însă nu mi-ai mărturisit cum şi pentru ce ai ucis-o pe Tia Cudalbu.

— N-am ucis-o eu pe Tia Cudalbu.

— Nu cumva surorile ei au fost acelea care te-au îndemnat să făptui această crimă?

— Ce motiv ar fi avut să mă îndemne la crimă?

— Poate că erau geloase pe sora lor mai mare. Tia avea succese la teatru. Avea succese şi la bărbaţi. Le cam punea în umbră.

— Într-adevăr, amîndouă erau geloase şi pe succesele Tiei, şi pe frumuseţea ei. O şi urau. Însă nu cred că o gelozeau şi o urau într-o asemenea măsură, încît să-i dorească moartea şi chiar să îndemne pe cineva s-o ucidă. În orice caz, dacă fetele Cudalbu ar fi dorit aceasta, nu eu aş fi fost omul care să le împlinească ticăloasa dorinţă.

— De ce nu? Fără ca eu să te întreb mi-ai mărturisit cu puţin timp mai înainte că ai fi capabil, la o adică, din ură, din interes, sau din gelozie, să ucizi.

— De la a spune un lucru şi pînă a trece la înfăptuirea lui, calea e lungă. Dumneata, ca judecător de instrucţie, cu multă practică, trebuie să cunoşti aceasta mai bine decît mine. Şi apoi nu eram gelos pe Tia. Dragostea mea pentru ea se stinsese. N-o uram. Nici interese speciale ca Tia Cudalbu să nu mai trăiască nu aveam.

— De la gînd la faptă, uneori calea nu e lungă de loc; dimpotrivă, în unele cazuri, e chiar foarte scurtă.

— Totuși, domnule jude, cred că nu îți închipui cîtuși de puțin că eu aș fi ucis-o pe Tia Cudalbu. Cred, de altfel, că nu am fost arestat sub bănuiala de asasinat. Cred că am fost arestat din greșeală — de aceea m-am și amuzat — și sînt încredințat că vei pune capăt acestei regretabile erori și că voi fi eliberat de îndată. Douăzeci de ore de arest, în care timp am fost tuns, silit să dorm pe o masă, lăsat fără țigări și interogat de dumneata, îmi ajung.

— Nici nu mă gîndesc măcar să te pun în libertate, domnule Tair. Sîntem abia la începutul anchetei.

— Dar ce vrei să afli de la mine?

— În primul rînd amănunte care mi-ar întări convingerea că dacă nu dumneata ai ucis-o pe Tia Cudalbu, atunci actrița de la „Colos" nu a putut să fie asasinată de altcineva decît de Drugan.

— Și în al doilea rînd?

— În al doilea rînd... Hehe... În al doilea rînd...

Judecătorul de instrucție se înveseli savurînd mai dinainte spaima în care se va zbate Tair. Levantinului i se păru ciudată veselia lui Tretin. Îl întrebă:

— De ce rîzi? Ce năpastă vrei dumneata să mai arunci asupra mea?

Tretin, ca la comandă, își izgoni veselia de pe obraz și din ochi, se întunecă, se ridică de pe scaun și repezindu-se asupra lui Aramic Tair îl întrebă aspru:

— Acum... Acum... Pentru ce ai venit dumneata

la Bucureşti ? Pentru femei ? Pentru minorele lui Cudalbu ? Ori pentru afaceri ?

— Nu e nevoie nici să te încrunţi şi nici să începi iarăşi să ţipi la mine. De data aceasta am venit la Bucureşti mai ales pentru afaceri.

Judele de instrucţie nu-l slăbi :

— Pentru ce fel de afaceri ? Spune-mi ! Auzi, domnule Tair, trebuie să-mi spui !

— Am să-ţi spun, dacă insişti, domnule jude. Însă înainte de a-ţi răspunde, te avertizez că încerci să-mi smulgi un secret de stat de cea mai mare importanţă. Eşti autorizat să afli şi secrete de stat ?

— Sînt, răspunse Tretin. Sînt autorizat să aflu tot ce pot să aflu.

— Bine. Îţi voi spune, însă răspunderea va cădea asupra dumitale. M-ai silit.

— Da, te silesc. Te silesc şi te voi sili. Şi-mi asum întreaga răspundere.

— Am fost chemat în ţară de către domnul Sîmburaş printr-un mesaj confidenţial, care mi-a fost transmis de ministrul romîn de la Ankara.

— Cine te-a chemat ?

— Domnul Sîmburaş.

— În ce scop ?

— Trebuie să închei cu statul romîn un contract de armament.

— Ce fel de armament ?

— Tunuri antiaeriene. Mitraliere. Tunuri de cîmp. Obuze de diferite calibre.

— Dar de cînd se fabrică asemenea jucării în Turcia ?

— Ţi-am spus eu că asemena jucării, cum le spui dumneata, se fabrică în Turcia? Nu ţi-am spus.

— Atunci de unde poţi dumneata să procuri armamentul de care ai vorbit?

— Din Elveţia.

— Dar nici Elveţia nu fabrică armament.

— Ca Elveţia să-mi vîndă armament, nu e numaidecît necesar să-l şi fabrice.

— De unde cumpără Elveţia armamentul?

— Din Suedia, dacă ţii neapărat să ştii.

Judecătorul de instrucţie se miră prosteşte:

— Şi cum, domnule?!... Armamentul pleacă din Suedia... Trece prin Germania... Ajunge în Elveţia... Şi din Elveţia trece iarăşi prin Germania şi prin Ungaria şi ajunge la noi... Gogoşi, domnule Tair... Gogoşi de tufă! Germania se află în stare de război de cîteva luni.

— Elveţienii fac numai formele. Romînia îmi plăteşte mie armamentul în dolari. Eu îl plătesc elveţienilor. Elveţienii îl plătesc suedezilor. Iar suedezii trimit armamentul în Romînia. Pe unde? Îi priveşte.

Aceste socoteli complicate îl încurcară pe judecător. Încetă să le mai descifreze şi să le mai discute.

— Să zicem că aşa stau lucrurile, cum le prezinţi dumneata. De altfel, o să verific tot ce mi-ai afirmat aci. Voi sta chiar astă-seară de vorbă cu domnul Sîmburaş. Dar ia spune-mi, domnule Aramic Tair, cu spionajul cam de cînd te ocupi dumneata?

Lui Tair i se tulburară ochii. Fața i se strîmbă. Dinții îi clănțăniră. Îngînă printre buze :

— Cu spionajul ?

— Da, urlă Tretin. Cu spionajul. S-au găsit documente acuzatoare la „Banca Drugan", și acum s-au găsit în bagajele dumitale de la hotel „Splendid".

— În bagajele mele ?

— Da, da... Chiar în bagajele dumitale, pe care le-ai lăsat în camera de la hotel „Splendid" în timp ce petreceai acasă la Marin Cudalbu cu cele două surori...

Nimeni nu intrase în apartamentul lui Aramic Tair de la hotel „Splendid" și nimeni nu-i cercetase cuferele. Judecătorul de instrucție Tretin aruncase din întîmplare o vorbă, atunci cînd spusese că în bagajele levantinului fuseseră descoperite documente compromițătoare. Din uluiala în care căzuse Tair și din frica pe care i-o citise în ochi și pe față, judecătorul de instrucție trase concluzia că, dacă într-adevăr ar cerceta cu atenție apartamentul lui Tair și i-ar umbla prin boarfe, ar fi posibil să și descopere ceva date care l-ar ajuta în cercetările care începuseră să alunece pe o pantă nouă, însă extrem de dificilă.

Îl mai sucăli pe levantin, cînd strigînd la el, cînd zîmbindu-i, pînă se lăsă seara. Atunci luă măsuri să se golească de oameni coridoarele și porunci polițiștilor să-l ia între ei pe Aramic Tair, să-l ducă la subsol și să-l pună sub cea mai mare și mai strașnică pază. Mai porunci să i se dea mîncare și chiar țigări, însă în nici un chip să nu i se îngăduie

să ia contact cu cineva. Pe urmă, satisfăcut, îi telefonă lui Pitroc și-l rugă să-l primească numaidecît.

— Vino, îi răspunse primul-procuror. Te aștept chiar acum. Sper însă că nu-mi aduci vești proaste. Am avut destule de azi-dimineață și pînă acum.

— Dimpotrivă, domnule prim-procuror, dimpotrivă. Vin cu vești mari, uluitoare. O să vă crească inima.

— Atunci grăbește-te, domnule jude. Fă-mi plăcerea.

Tretin, mergînd spre biroul primului-procuror, se pomeni fluierînd încet un cîntec de inimă albastră. Levantinul îi dăduse argumente împotriva lui Drugan. Din declarațiile acestuia ieșise la iveală încă o afacere încurcată cu armament, în care era amestecat și omul palatului, fost de mai multe ori ministru, Sîmburaș.

„Ah ! Ah ! În sfîrșit, regele va afla că Sîmburaș e un tîlhar, își spunea judecătorul de instrucție în gînd, și-l va înlătura din camarilă."

— Ah ! Ah ! Și cine a făcut această mare descoperire ? va întreba maiestatea-sa.

Derderian îi va răspunde :

— Tretin, maiestate. Am spus noi maiestății-voastre că Tretin e un om și jumătate.

Regele se va bucura. Va zîmbi și va spune :

— Bravo, Derderian. Să mi-l trimiți la palat pe Tretin, să-l cunosc personal și să-l felicit.

El, Tretin, era mai mult decît mulțumit de rezultatele la care ajunsese. Dacă în bagajele lui Tair se găseau cîteva date cît de cît interesante, avea să fie, în viitorul apropiat, și mai mulțumit. Crimă.

Spionaj. O afacere necurată cu armament. Va ucide nu două, ci trei muşte — şi încă ce muşte — dintr-o singură lovitură. Ce-şi putea dori mai mult un judecător de instrucţie încă tînăr şi care năzuia să facă mare carieră ? Îl cam şifonase presa. Oamenii uită. Dacă el va birui, oamenii vor uita tot ce s-a scris rău şi urît despre el. Acum îl avea sub mînă pe Drugan. Numai pe Drugan ? Îl avea sub mînă şi pe Aramic Tair. Nu era exclus ca într-o zi să-i cadă în plisc şi nişte ziarişti. Poate Pelican. Poate Nedelcovici. Poate chiar Onufrie Butaru şi Stelian Protopopescu. Numai să aibă el răbdare. Să-i aştepte la potecă. Şi tărie. Să nu se frîngă acum cînd este atacat.

Primul-procuror Pitroc îl primi cu bunăvoinţă.

— Ei ! Ai descoperit America ? Cum s-a comportat frumosul levantin ? Tace ? Vorbeşte ? Sînt dornic s-o aflu.

Judecătorul de instrucţie îi povesti totul, cu amănunte. Cînd Tretin ajunse la afacerea cu armament şi primul-procuror Pitroc auzi pomenindu-se numele lui Sîmburaş, se posomorî.

— În această afacere, Sîmburaş nu e Sîmburaş. Desigur că îşi are asigurat comisionul, însă la spatele lui se ascunde o persoană mult mai importantă, dragă jude. Afacerea e mai complicată decît o vezi dumneata.

Tretin, căruia îi şi pierise pe jumătate elanul, riscă o întrebare :

— Urdăreanu ?

— Nu, răspunse Pitroc, nu poate fi vorba de Urdăreanu, ci de persoana care stă deasupra lui Urdăreanu.

Tretin înțelese. De teamă, îi înghețá capul. Totuşi orgoliul ieşi la suprafață şi îl domină. Zise :

— Aş propune să facem chiar în cursul acestei nopți o descindere în apartamentul lui Aramic Tair de la hotel „Splendid".

— Nu-mi asum răspunderea. Voi încerca să iau asentimentul ministrului Justiției. Dumneata rămîi aici şi mă aştepți. Plec după Derderian. Găsesc propunerea interesantă. Sper să-l conving pe ministru.

Se întoarse abia la miezul nopții. Pe Derderian nu-l găsise nici la minister şi nici acasă. Îl căutase prin toate marile restaurante, fără să-i dea de urmă. Tocmai cînd era gata să renunțe, îi zărise Lincolnul albastru tras în fața barului „Pisica Neagră". Se dusese şi trezise şoferul, care dormea cu capul pe volan. Îl întrebase :

— Eşti cu domnul ministru ?

— Da, îi răspunse omul încă buimac de somn. Cu domnul ministru şi cu încă altcineva.

Primul-procuror îşi lăsase paltonul şi pălăria la garderobă şi intrase în bar. Pe estradă o femeie fără oase se frîngea de mijloc şi se încolăcea ca şarpele. Îi aruncă o singură privire, apoi începu să-l caute pe ministru. Îl găsi într-o nişă, cu secretara voinică şi ciolănoasă, care mirosea a mort proaspăt, pe genunchi.

— Bine ai venit, Pitroc. Îmi pare bine că te văd şi pe dumneata umblînd prin baruri. Te mai des-

tinzi. Tot cu munca, cu munca... Ajunge omul să se îndobitocească. Îl poftise să ia loc la masa lui. Şi-i mai spusese: Vreau să fii dumneata cel dintîi care o află: mă căsătoresc, dragă Pitroc, cu dumneaei. Începînd de mîine nu mai e secretara, ci soţia mea. Sărută-i doamnei ministru mîna.

Îi sărutase mîna „doamnei ministru" şi spusese:

— Vă felicit, domnule ministru. Vă felicit şi vă urez noroc. Vă felicit şi pe dumneavoastră, doamnă ministru.

Ciolănoasa, care mirosea a mort proaspăt, îl mîngîie, pe sub masă, cu piciorul. Pitroc îi răspunse printr-o apăsare şi mai puternică.

— Cu dumneaei voi fi fericit, zisese Derderian. Noua mea soţie îmi va fi credincioasă, dragă Pitroc, şi nu mă va părăsi, cum m-au părăsit celelalte.

— Sînt încredinţat că aşa va fi, domnule ministru. De aceea v-am şi felicitat.

Femeia-şarpe îşi isprăvise exhibiţiile. Începuse dansul. Un vlăjgan cu părul ciufulit, îmbrăcat în haine negre, venise şi-i ceruse voie lui Derderian să danseze cu secretara voinică şi ciolănoasă. Derderian zise:

— Se aprobă.

— Îmi pare bine că am rămas între noi, domnule ministru.

Îi expusese situaţia. Derderian era puţin ameţit. Îl ascultase însă cu atenţie pe Pitroc şi-i spusese:

— Faceţi percheziţie. Am avut asentimentul palatului să-l arestăm pe Tair. Nu văd de ce nu i-am percheziţiona apartamentul. Cine ştie ce drăcie mai

scoate capul. Cel puțin, să ne distrăm ca lumea. Fără distracții, dragă Pitroc, viața ar fi destul de plicticoasă.

— Totuși, aș dori să-mi dați ordin scris.

Derderian scoase o carte de vizită din portmoneu și scrise :

„Ordon să se percheziționeze apartamentul lui Aramic Tair de la hotel «Splendid»."

— Ajunge, domnule prim-procuror ?

— Ajunge. Vă mulțumesc.

Percheziția o făcu Pitroc personal, ajutat de judecătorul de instrucție Tretin și de grefierul Augustin Eulampie, un bătrîn cu cap chel și colțuros, neobișnuit de mare. Augustin Eulampie era omul de care făcea haz întregul tribunal. De ce ? Pentru că avea mania nerentabilă de a aduna documente rare și ciudate și de a scrie literatură pe care nici o revistă nu accepta să i-o publice.

„— Asta e literatură ? i se spunea. Nu seamănă ce scrii dumneata nici cu ce-a scris Creangă, nici cu ce-a scris Caragiale. Cauți drumuri noi. Cauți și-o limbă nouă. Ești maniac, domnule Eulampie."

Pitroc și Tretin umblară prin hainele lui Aramic Tair și ca niște vechi meșteșugari ce erau îi umblară și prin cufere. Magistrații îl invidiară pe Tair pentru rufărie și pentru costume. Judecătorul de instrucție profită de un moment de neatenție a lui Pitroc și-și strecură în buzunar cîteva cravate. Hotărî să le poarte după ce levantinul va fi judecat și încarcerat.

Găsiră carnete de cecuri. Găsiră caiete cu însemnări. Găsiră prin buzunarele hainelor lui Tair

și-o sumedenie de scrisori, de bilete scrise în grabă de către cuconițe nostime ce urmau a fi identificate după numerele de telefon la care cereau să fie chemate. Bucuria judecătorului de instrucție fu fără margini cînd într-un fund de cufăr descoperi un pachet gros de scrisori adresate de Tia Cudalbu din țară sau din străinătate lui Aramic Tair. Primul-procuror Pitroc se bucură pentru altceva. Într-unul din caietele levantinului descoperi, printre multe alte însemnări și cifre, trei rubrici pe care le mai găsise și în caietul secret, pe care Drugan îl păstrase în sertarul său de la bancă. Aceste trei rubrici sunau astfel :

1. Amicis, ut juvent...
2. Inimicis, ne impediant...
3. Catellis, ne latrent...

În dreptul fiecărei rubrici erau trecute, la diferite date, inițiale misterioase și cifre.

— Domnule jude...

— Da, domnule prim-procuror...

— Vino să-ți arăt ceva...

Pitroc îi arătase lui Tretin rubricile și sumele.

— Nu înțeleg, spuse Tretin.

— Cum ? se miră Pitroc. Nu înțelegi latinește ?

— Nici boabă, răspunse Tretin. Am învățat realul.

— Află, dragă jude, că nici eu nu știu latinește. Am știut cîndva, însă nu știu cum s-a făcut că am uitat tot. Să facem, deci, apel la cunoștințele lui Eulampie.

Grefierul veni și traduse :

— 1. Pentru prieteni, să mă ajute... 2. Pentru

dușmani, să nu-mi pună piedici... 3. Pentru câței, să nu mă latre...

— Șperțuri, zise Pitroc.

— Sau comisioane, spuse Tretin.

Grefierul se retrase.

— Trebuie să-ți comunic, dragă jude, că rubrici și însemnări asemănătoare am găsit și în carnetul secret al bancherului Drugan.

Întîi, Tretin se însenină. Apoi se înfierbîntă de-a binelea.

— Spionaj... Dovada spionajului e făcută. Amîndoi se ocupau laolaltă cu spionajul...

Grefierul Eulampie, care inventaria cu meticulozitate profesională tot ceea ce găsise în apartamentul lui Tair, ridică fruntea înaltă și-l privi o clipă disprețuitor pe judecătorul de instrucție. Apoi continuă să-și întregească inventarul. Primul-procuror Pitroc însă zîmbi și-i spuse lui Tretin:

— Nu te repezi, domnule jude. Nu te repezi și nu te înfierbînta. Poate, la o cercetare mai atentă, vom găsi în hîrtiile levantinului și dovezile pe care le căutăm cu privire la spionajul pe care îl practică de mulți ani suspectul individ. Însemnările acestea dovedesc însă altceva: că Tair, ca și Drugan acordau cu larghețe unor înalte personaje politice care le înlesneau afacerile necurate comisioane grase. Vastă operă de corupție întreprinsă de Drugan, dragă domnule jude. Vastă operă de corupție întreprinsă, pe de altă parte, de levantinul Aramic Tair. De azi înainte datoria mea și a dumitale va fi — în afară de cercetările referitoare la crimă și la spionaj — să descifrăm aceste enigme, să aflăm

adică cine și cu cît s-a împărtășit din comisioanele și darurile lui Drugan și ale lui Aramic Tair. Văd aici înșirate zeci de semne. Acestea, după părerea mea, înseamnă nume de oameni. Dumneata va trebui să afli, dragă domnule jude, atît de la Drugan cît și de la Tair numele acestor oameni. Sînt îndreptățit să cred că toți, sau aproape toți, sînt oameni politici. Regele va fi mai mult decît mulțumit și de mine și de dumneata, dragă domnule jude. Îi vom da arme la mînă, cum nu a avut încă pînă acum, să-și întărească dictatura.

— Credeți că ne va decora, domnule prim-procuror ?

— Cine ? Maiestatea-sa regele ?

— Dar cine altcineva ?

— Ne va decora, ne va avansa. Ai avut o idee excelentă cu percheziția, domnule jude. O idee excelentă, excelentă ! Putem să ne socotim de pe acum niște oameni făcuți.

Luară documentele cu ei. Sigilară ușa apartamentului și plecară. Jos îi aștepta mașina lui Pitroc. Grefierul Eulampie se urcă lîngă șofer. În spate se urcară Pitroc și Tretin. Îl lăsară pe Pitroc acasă. Pe urmă îl duseră și pe Tretin la domiciliu.

Mașina era veche. Motorul se încălzea. Pe drum, spre marginea orașului, unde pe ulița Artileriei locuia Eulampie, grefierul îl rugă pe șofer să oprească.

Ningea. Vîntul vîntura cu dușmănie zăpada.

— Mi s-au înfierbîntat picioarele. Vreau să trec pe banca din mașină.

— Cum poftești, nene Lampi.

Grefierul schimbă locul și închise ușa mașinii. Șoferul porni cu motorul duduind. Grefierul vru să se așeze mai bine pe bancă. Simți că îl supără ceva. Pipăi și găsi pachetul cu scrisorile Tiei Cudalbu către Aramic Tair. Îl luă și-l strecură discret în buzunarul larg și adînc al paltonului vechi, pe care îl purta de peste douăzeci de ani.

La poartă, șoferul opri din nou.

— Îți mulțumesc, amice.

— Să trăiești, nene Lampi.

Vîntul care vîntura-și învălmășea zăpada se repezi asupra lui. Grefierul se ținu dîrz, intră în curte, trecu printre pomii negri și ajunse în prag. Scoase cheia și deschise. Casa măruntă și veche — fusese clădită pe la jumătatea celuilalt secol — îl primi.

Grefierul zăvorî în urma lui ușa. Aprinse lampa. Se dezbrăcă de palton. Aruncă în sobă cîteva lemne. Turnă peste ele gaz și le dădu foc. Scoase pachetul cu scrisori din buzunar, se așeză la masa lui de lucru, îl desfăcu și începu să examineze una cîte una scrisorile.

Grefierul Augustin Eulampie era una dintre cele mai interesante și mai pitorești figuri ale Bucureștilor din epoca de care ne ocupăm în aceste capitole. Însă cititorii mai trebuie să afle și din aceste rînduri, nu numai din ceea ce am izbutit a spune pînă acum, că epoca era grozav de zbuciumată și că nimeni, sau aproape nimeni, nu avea timp să bage în seamă pe bătrînul grefier și cu atît mai puțin să se intereseze de viața lui, de visurile

lui, care încă nu se veștejiseră, deși omul era de mult cărunt, de prețioasa lui arhivă și de extrem de valoroasele lui scrieri și însemnări.

Pot afirma fără să mă tem că unul sau altul se vor grăbi să-mi arunce vina de lăudăros că în ceea ce-l privește pe Eulampie, am fost, ca să spun așa, o excepție. L-am cunoscut și l-am admirat. Mai mult: l-am iubit cum nu știu să-mi fi iubit nici frații. Eulampie m-a răsplătit din plin. Prieteniei mele arzătoare i-a răspuns cu arzătoare prietenie. Dragostei mele adînci pentru el i-a răspuns cu adîncă dragoste. Numai într-un singur punct Eulampie mi-a rămas dator, însă, trebuie să mărturisesc cinstit, vina îmi aparținea numai mie. Eu îl admiram pe Eulampie ca scriitor și ca memorialist. El nu avea ce să admire la mine. Scrierilor mele nu le acorda nici un credit.

— Îți pierzi timpul degeaba, îmi spunea. Nu mai mîzgăli hîrtia. N-ai umbră de talent.

— Totuși, îi replicam, Eugen Lovinescu a scris despre mine că sînt „un gingaș pastelist".

Eulampie rîdea de mine și-și îngăduia să rîdă și de ilustrul critic.

— Tu și pastelist?! Și încă — auzi măgărie — gingaș! Nu ți-a văzut colții, Darie! Dacă tu prețuiești ceva, prețuiești numai din cauza colților pe care îi ai.

— Dar, nene Lampie, scriu și public.

— Ei și? Cine nu scrie și nu publică la noi? Scrie și publică pînă și Alexandru Theodor Stamatiad.

— Să nu te legi de maestrul meu.

— Şi dacă mă leg?
— Mă supăr, nene Lampi.
— Supără-te! Mie îmi placi cînd eşti supărat. Atunci semeni cu o furtună. Cînd nu eşti supărat, cînd nu-ţi scapără ochii, pari bleg şi prostuţ.
— Pentru asemenea vorbe, nene Lampi, dacă nu te-aş iubi, te-aş strînge de gît.
— Ar trebui să ai mîini de fier ca să-mi rupi mie gîtul.
Ne certam, dacă aveam vreme, şi ne ciondăneam ore întregi.
La începutul prieteniei noastre, m-am hrănit cu iluzia că bătrînul se ţine de glume ori că îmi neagă talentul numai ca, rănindu-mi greu şi continuu orgoliul, să-mi încerce tăria. Mai tîrziu însă, m-am convins singur nu numai că el credea profund în ceea ce îmi spunea, dar şi că tot ceea ce îmi spunea cu privire la lipsa mea de talent era adevărat. Însă — vai, vai mie! — era tîrziu, era chiar mult prea tîrziu.
De scris, chiar dacă aş fi vrut să mă las, nu mai puteam. Cărţile mele alergau prin lumea largă ca nişte cai sălbatici. Nu aveam cum să le mai prind din urmă şi să le pun frîu. Şi apoi mai era la mijloc şi vanitatea pe care nu izbutisem încă să mi-o ucid. Şi mai era la mijloc şi dorinţa de a nu le face pe plac confraţilor cărora fiecare succes al meu le otrăvea viaţa şi le alunga pe pustii pofta de mîncare şi somnul. Ca să nu mai vorbesc de tinereţea care îmi fierbea în trup şi care nu accepta să mă dau învins.

În sfîrşit, să trecem mai departe.

Acum un an şi ceva, Eulampie a căzut la pat. Mi-a scris o carte poştală.

Darie,

Mă sting. Vino să mai sporovăim.

Eulampie.

M-am grăbit să ajung în strada Artileriei, unde nu-mi mai călcase piciorul de multă vreme.

— Nu te-ai curăţat, nene Lampi.

— Nu, colţosule. Dar am să mă curăţ. Curînd de tot am să mă curăţ.

Trăgea din pipă. I se umflase pîntecul. Îi îngălbenise obrazul. Şi albul ochilor îi îngălbenise.

Era în miezul verii. Mahalaua dormita. Dormitau şi salcîmii, şi sălciile dormitau. Dormitau în grădina lui veche merii şi prunii, piersicii şi caişii încărcaţi de roadă. Numai albinele din cei cinci stupi de lîngă zidul casei nu dormitau. Le auzeam zumzetul harnic de uzină.

— Îţi place casa şi grădina mea? m-a întrebat.

— Îmi place. Parcă nici casa, nici grădina nu s-ar afla în Bucureşti.

— Mă gîndisem să-ţi las moştenire, însă am renunţat. Nu vreau să-ţi leg ghiulele de picioare. Şi apoi... M-a descoperit în bîrlogul meu de urs bătrîn şi fără dinţi o nepoată de soră. Se pare că acum cincizeci şi ceva de ani am botezat-o eu. O cheamă Augustina. Vreau s-o fericesc. O las moştenitoare. Dar şi pe tine te las moştenitor.

— Nu trebuie, nene Lampi. Dă-i tot ce ai Augustinei.

— Cum o să-i dau tot ce am? E o natantoală. Îi dau numai casa și grădina. Ție, Darie, îți las un lucru de mai mare preț: hîrțoagele mele, în care nu o dată ți-am îngăduit să-ți bagi nasul cîrn.

Cum cunoșteam cea mai mare parte din hîrțoagele lui Eulampie, este lesne de înțeles cît am fost de emoționat și cît i-am mulțumit.

— Nu-mi mulțumi, mi-a spus Eulampie. N-o fac din bunătate și nici din prietenie. Ci din interes.

M-am mirat:

— Dar ce interes ai avea dumneata, nene Lampi, să-mi lași mie arhiva dumitale? Prețuiește o avere.

— Prețuiesc. Hîrtii adunate și hîrtii mîzgălite. Dacă i le las moștenire nepoatei, înfășură brînza și pătlăgelele în ele, ori face curat prin casă și le aprinde, o dată cu gunoiul, în curte. Tu... Tu o să te uiți prin ele și, cum încă nu te-ai dezbărat de meseria scrisului, poate le folosești. Le iscălești și le publici. N-o să mai spună nimeni atunci că nu ai talent.

— Dar nu văd, în cazul acesta, ce ți-ar folosi.

— Mă! Eu te cunosc. N-o să te lase inima să nu pomenești și de mine — de mine, Augustin Eulampie — măcar ca strîngător de ciudate documente omenești.

I-am făgăduit solemn. Nu este momentul să povestesc acum și aici cum a murit nenea Lampi și nici să descriu tristețea cu care l-am dus eu la groapă. Însă nu pot trece peste faptul că a doua zi după înmormîntare, cînd Augustina Eulampie își lua în primire casa și grădina, eu intram — în fața

reprezentanților legii — în posesia curioasei arhive a răposatului.

Din această arhivă, în zilele care vor veni, voi transcrie aci paginile pe care le voi socoti strict necesare desfășurării acțiunii acestei lucrări. Și, o dată ce ți-am dat aceste lămuriri, te rog să-mi permiți, iubite cititor, să înnod firul povestirii, dacă va fi posibil, chiar de acolo de unde, fără să te consult, l-am rupt.

Prima scrisoare trimisă de Tia Cudalbu lui Aramic Tair, la Istanbul, era datată din 12 iulie 1937 și, după ștampila aplicată pe marca poștală, se vedea că este expediată din Brașov.

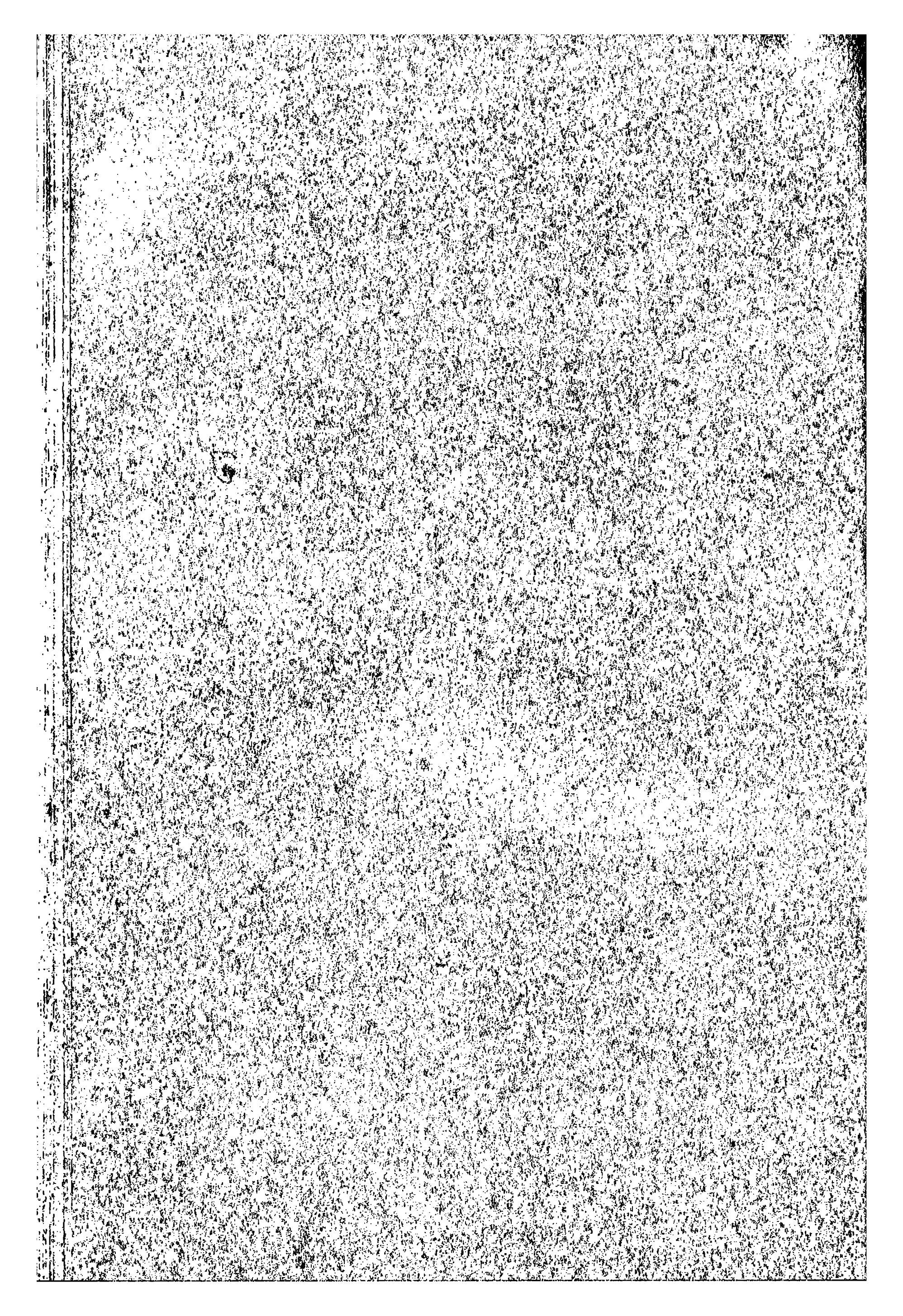
După ce bătrînul hapsîn, care era grefierul Eulampie, stabili data scrisorii și locul de expediție, desfăcu plicul, scoase scrisoarea caligrafiată cu litere mari și dezordonate și citi :

— „Dragul meu Aramic,

Mă aflu de trei zile în acest oraș ploios cu noul meu prieten, cu bancherul Drugan. Nici nu mi-aș fi închipuit că în acest om în aparență delicat și cu bune maniere..."

46

SOARE CU LACRIMI

Lumea !... Lumea era mică. Mică ? Nu. Lumea era mare. Nu avea început. Nu avea sfîrșit. Nu avea nici margini.

În munții plini de păduri bătrîne și întunecoase ai Maramureșului, satele erau rare, risipite pe văi și coaste, iar oamenii puțini. Atîta vreme cît trăise în acei munți, sus, la Condor, Rafirei i se păruse că lumea lui Dumnezeu era puțină și neînsemnată. Cunoștea Condorul și oamenii din Condor. Cunoștea și celelalte sate dimprejurul Condorului. Cunoștea aproape toți oamenii care viețuiau în acele sate. Mare, nesfîrșit de mare i se părea numai cerul. Multe i se păreau a fi numai frunzele arborilor, firele ierburilor și stelele de argint ori de aur ale cerului. Pe cînd era copil, Licu o întrebase, într-o noapte adîncă și limpede de vară :

— Mămucă, din ce sînt făcute stelele ?

— Din argint, Licule.

Copilul se gîndise o clipă, apoi spusese :

— Cele alburii sînt din argint. Argintul e alburiu. Am văzut bani de argint. Dar stelele galbene și cele care bat ușor în roșu din ce sînt făcute, mămucă ?

— Din aur, Licule.

— N-am văzut bani de aur.

Copilul era doritor să afle tot. Deseori o punea în încurcătură. Aproape că nu știa cum să-i răspundă și ce să-i răspundă.

— Luna din ce e făcută, mămucă? Luna e și albă și galbenă.

— Din argint amestecat cu aur, Licule.

Arestuirea lui Licu de către copoii inspectorului Grunz o silise pe Rafira să părăsească satul din munți, să-și piardă vitele și casa și să trăiască un timp în Satu Mare. Față de lumea din Condor și din toți munții, pe care ea îi cunoștea cum își cunoștea podul palmei, orașul de pe frontieră, cu centrul lui gălăgios și cu mahalalele lui răpănoase și întinse, i se păruse uriaș. Se obișnuise repede cu orașul. Se obișnuise repede și cu munca de slugă la locanta domnului Maicu. Mai greu îi venise să îndure jignirile și umilințele la care o supuneau unul sau altul. Ca să poată lucra și trăi, de dragul lui Licu și pentru a-i salva viața lui Licu, își ascunsese mîndria în inimă, iar inima și-o împietrise. Împietrirea voită a inimii se oglindea pe obrazul ei, și Rafira știa că dacă i-ar privi cineva cu băgare de seamă ochii, ar vedea că apele lor au rămas limpezi, însă au împietrit și ele. Nimeni nu avea timp să se uite la obrazul Rafirei și cu atît mai puțin la ochii ei, care se tot afundau în cap.

După ce îl chinuiseră în chip și fel, zile și nopți de-a rîndul, pe Licu îl trimiseseră la București împreună cu ceilalți oameni arestuiți la Satu Mare. Dorind să trăiască în apropierea fiului ei închis și mai ales să continue să încerce a-i da o mînă de ajutor, Rafira venise la București. Întîlnirea cu avo-

catul doctor Claudiu Pap o dezamăgise. În zadar își vînduse vitele. În zadar își vînduse și casa veche-străveche din Condor. Prefectul Marius Bold o înșelase. Avocatul doctor Claudiu Pap o înșelase. O înșelase, cu știința preotesei Tilda, și părintele Coriolan Bold, pe care Velica, schiloada, ajunsese să-l fericească.

Lumea din Condor era măruntă și neînsemnată pe lîngă lumea din Satu Mare. Acum, cînd ea se afla la București, își dădea seama că și lumea din Satu Mare era cu totul măruntă și neînsemnată față de lumea Bucureștilor. Ea intrase în această lume fără teamă că se va pierde.

Rămase multă vreme aproape nemișcată lîngă sobă. Gîndurile îi alergară sprintene spre Condor, spre Satu Mare. Se gîndi mult la fiul ei. Se gîndi însă și la Balc Oroș, la care nu se mai gîndise de mult. Pentru Balc Oroș lumea fusese mult mai mare decît pentru ea. Balc Oroș cunoscuse Maramureșul, întregul Ardeal îl cunoscuse. După ce îl luaseră în armată, Balc Oroș cunoscuse Buda și Viena. Ba, după cîte își amintea ea, soldatul Balc Oroș fusese purtat un timp pînă departe, la Praga. Războiul îi purtase bărbatul pe toate fronturile.

Mulți munți și multe cîmpuri, multe sate și multe orașe și grozav de multe făpturi omenești trebuie să fi cunoscut Balc Oroș. Cu cît umbli prin lume, cu atît vezi mai multe chipuri omenești. Dacă vezi numai un petic de pămînt și numai oamenii legați de acel petic de pămînt, lumea ți se pare mică. Lumea cîrtiței este atît cît poate umbla ea, cîrtița, pe sub pămînt, de la un mușuroi la altul. Pentru

broasca din fundul unei fîntîni, lumea se mărginește la ce se află în fundul acelei fîntîni. Pentru omizile care rod frunzele unui măr, mărul acela pe care îl rod e întreaga lor lume. Lumea ei, a Rafirei, e largă. Dar lumea lui Licu? La Satu Mare fiul ei fusese închis singur, într-o celulă, sub acoperiș. Aici, la București, se afla închis de unul singur, sau laolaltă cu alții?

Ea, Rafira, nu se speriase niciodată de singurătate. Iarna, Balc o lăsa singură, își lua securea și pleca în pădure, la tăiatul copacilor. Se întorcea acasă primăvara. Pe urmă, pe Balc îl trimisese la război împăratul din Viena. Și ea, Rafira, varăiarnă, rămăsese singură. Îl născuse pe Licu și-l crescuse. Avusese lîngă ea, cîțiva ani, suflet de om. Apoi crescuse mare Licu și plecase și el în căutarea pîinii. Căutînd pîinea, o întîlnise pe Neaga, blestemul vieții lui. Și după Neaga întîlnise închisoarea. Cînd va izbuti ea să-l scoată pe Licu din închisoare?...

Tînărul bălan, care o adusese în casa de la marginea orașului, băuse o ceașcă de ceai fierbinte, își dezghețase mîinile la sobă, apoi se îmbrăcase și plecase. Îi spusese fetei cu care semăna la chip:

— Mă întorc după ce se lasă întunericul. Pînă atunci să nu mă așteptați.

— Să fii atent, Miule.

— Voi fi, Anastaso.

Fata bălană trecuse în cealaltă odaie. Poate citea. Poate lucra cu acul. Rafira nu auzea nimic. Era ca și cum în toată casa s-ar fi aflat numai ea. Se duse la fereastră și privi multă vreme curtea plină de

mormane de zăpadă veche, peste care vîntul aducea și vîntura zăpadă nou. De cealaltă parte a uliței se mai aflau trei colibe. Șuvița de fum negru abia apuca să iasă pe coș. Vîntul se repezea asupra ei, o destrăma și o risipea.

Dincolo de cele trei colibe și de pomii goi și negri din jurul lor se întindea, alb și neted, pînă la marginea zării, cîmpul. De-a lungul uliței trecu un cîine jigărit către brutăria din colț. În urma lui se ivi un copil care își acoperise capul cu o căciulă mare și care trăgea după el o săniuță. La cîteva minute după aceea, copilul se întoarse și intră în casa al cărei coș fumega. Cîinele nu se mai întoarse. Cîrîiră peste case ciori, însă de văzut, nu se văzură. Pe bulumacul porții se opri o coțofană. Vîntul o clătină. Zbură coțofana. Se pierdu în vîntul și în văzduhul lui Dumnezeu.

Rafira privi încă multă vreme pe fereastră. Nu mai văzu nici om, nici pasăre. Dacă vîntul n-ar fi zbuciumat pomii goi și negri și n-ar fi învălmășit zăpada rară, care se cernea din cerul scund, peisajul ar fi rămas neclintit.

Auzi pași. Ușa se deschise. Din prag îi zîmbi fata bălană.

— Au mîncat și oamenii care și-au pierdut boii. Am întins masa. Vino să luăm și noi ceva în gură, mătușă.

Nu avea foame Rafira. De cînd aflase de arestuirea și închiderea lui Licu, ea nu mai avea nici foame, nici somn. Numai sete i se făcea uneori. Rafira știa însă că dacă omul nu mănîncă și nu doarme, firul vieții lui se subțiază și se curmă.

Atîta timp cît fiul ei se afla închis, ea voia ca firul vieții ei nici să nu se subțieze și nici să se curme. Ea voia să-și păstreze viața, pentru că numai astfel putea să ajute la salvarea vieții fiului ei. Deși nu mai avea foame și somn, îi poruncea gurii ei să mănînce, și trupului ei îi poruncea să doarmă. Gura o asculta. O asculta și trupul ostenit. Cel mai greu îi era să-și adoarmă capul. Oricît s-ar fi zbuciumat, gîndurile nu osteneau. Se zbăteau și se zbuciumau mai departe.

Mîncă ciorbă de praz cu orez și puțină pîine. Se închină și-i spuse gazdei mulțam. Fata bălană strînse masa, se îmbrăcă de plecat și-i spuse Rafirei :

— Am și eu puțină treabă prin vecini. Dacă vrei, încuie ușa pe dinăuntru și dormi.

— Nu am somn noaptea, necum ziua. Mai bine dă-mi ceva de lucru, să-mi omor mai ușor timpul. Dacă lucrez îmi sînt mai ușoare gîndurile.

Anastasa îi dăduse Rafirei un maldăr de rufe vechi, să le astupe rupturile cu petice. Rafira se așezase mai la lumină, lîngă fereastră.

— Cînd se întunecă, întorci butonul.

— Știu, răspunse femeia din Condor. Nu e întîia oară cînd mă aflu într-o casă de la oraș. La Satu Mare am lucrat într-o locantă și, dacă nu m-ar fi adus aici fratele dumitale, poate chiar astă-seară aș fi lucrat și aici tot într-o locantă. Știu să spăl vase fără să le sparg și mai știu și să mătur.

Anastasa plecă, și Rafira se așternu pe lucru. Timpul trecu greu. Pogorî înserarea mohorîtă. Rafira aprinse lumina, mai aruncă două lemne în

sobă, trase la fereastră perdeaua și continuă să aleagă petice potrivite și să le coasă. Cîrpea cămăși mai micuțe și cîrpea cămăși largi pe care mai înainte de a se rupe le purtaseră oameni voinici.

Pe cînd cîrpea cămășile, își dădu cu socoteala că rufele acelea nu puteau să fie ale unei singure familii. Păreau adunate de la mai multe familii sărace pentru a fi spălate și cîrpite și apoi dăruite spre folosirea altor familii și mai sărace.

— Tot săracul îl ajută pe sărac.

Cea dintîi se întoarse acasă fata. Se scutură de zăpadă, se dezbrăcă de haină, intră în odaie și se așeză pe un scăunaș lîngă sobă. Fața i se înroșise. I se înroșiseră și mîinile. Privi maldărul de cămăși reparate :

— Ai avut spor la lucru, mătușă.

— Am avut. Mîinile mele cam leneviseră în zilele din urmă și, cum nu sînt învățate cu lenevirea, începuseră să tînjească. Mă și mir cum pot trăi unii oameni fără să lucre. La noi, în munți, ca să trăiască, omul trebuie să lucre mereu. La oraș, la Satu Mare, am văzut mulți oameni care trăiau, și încă bine de tot, fără să lucre.

— Aici la noi, la București, sînt și mai mulți oameni care trăiesc fără să lucreze. Lucrează alții pentru ei.

Anastasa îi vorbi Rafirei despre București. Îi descrise cartierele mai vechi, din centru, cu case mari, adevărate palate, care au parcuri în jurul lor și care aparțin marilor moșieri ori marilor negustori și fabricanți. Îi zugrăvi apoi cartierele noi, care se ridicaseră, ca din pămînt, în anii de după război.

— În aceste cartiere și-au zidit palate cei care s-au îmbogățit în ultimii cincisprezece-douăzeci de ani.

— E mare orașul, spuse Rafira. Pe cînd trăiam în munți, la Condor, nici nu mi-aș fi putut închipui să se afle pe lume un oraș atît de mare.

— Da, orașul e mare.

— N-am apucat să văd decît o părticică din el.

— La primăvară o să fie timp frumos. O să te iau cu mine, mătușică, să ți-l arăt.

Rafira, nițeluș speriată, ridică fruntea. Întrebă :

— Cum la primăvară ? Dumneata crezi că eu am să rămîn în București pînă la primăvară ?

— S-ar putea să fie nevoie să rămîi și mai mult, mătușică.

— Nutream nădejde să mă întorc la noi în Maramureș mai devreme.

— Pricina pentru care ai venit dumneata la București nu e simplă.

— O cunoști ?

— Dacă nu am fi cunoscut-o, fratele meu nu ar fi plecat în căutarea dumitale și nu te-ar fi poftit să te ostenești pînă aici.

Tăcură multă vreme amîndouă. Și tăcînd, ascultară duduitul ușor al sobei, în care mai aruncaseră lemne, și vuietul viscolului de afară. Fata bălană se uită la ceas. Spuse :

— Este opt și un sfert, întunericul s-a lăsat de mult și fratele meu încă nu s-a întors acasă.

— Nu te neliniști, zise Rafira, se va întoarce. Poate locul unde s-a dus e departe. Mai e și viscolul, care îngreuiază mersul.

— Da, locul unde s-a dus fratele meu este destul de departe. Totuşi, el ar fi trebuit să se întoarcă pînă la opt.

Iarăşi tăcură îndelung şi nici măcar nu se mai uitară una la alta de teamă să nu-şi vadă scrise pe chipuri teama şi neliniştea.

Prin vuietul viscolului, auziră ţipete ascuţite la început. Pe urmă auziră hărmălaie. Rafira întinse gîtul. Apoi întrebă încet :

— Ce se întîmplă ?

Anastasa îi răspunse :

— Ceea ce auzi dumneata acum, noi auzim aproape în fiecare seară.

Rafira făcu semn că totuşi nu înţelege. Fata bălană zise :

— Brutarul... Topoloagă... Brutarul din colţ. Se îmbată şi îşi bate nevasta. Sar băieţii din brutărie şi-o scapă de jumuleală.

Ţipetele ascuţite ale brutăriţei mai continuară un timp, apoi se stinseră. Se stinse şi hărmălaia. Rămase numai vuietul vîntului.

Tînărul bălan veni însoţit de un rumîn vînjos, cu faţa slabă şi osoasă, oacheş, care să tot fi avut treizeci de ani. Noul-sosit dădu mîna cu tînăra gazdă, dădu mîna şi cu Rafira, care, la vederea lui, se ridicase în picioare.

Omul se descotorosi de căciulă şi de paltonul greu şi plin de zăpadă şi se aşeză pe marginea patului. Din felul în care se purta, Rafira socoti că este îndreptăţită să creadă că acel om nu intra pentru întîia dată în casa de la marginea oraşului. Ca şi cum s-ar fi aflat la el acasă, o invită pe Ra-

fira să ia loc. Rafira îi mulţumi. Pe obrazul ei împietrit se vedeau totuşi nădejdea că va auzi veste de la fiul ei sau despre fiul ei şi nerăbdarea ca această veste să-i ajungă cît mai curînd la urechi. Bărbatul osos nu se grăbi însă să-i dea vreo veste. Scoase tabachera din buzunar — o tabacheră neagră, pătrată, făcută din carton presat — luă tutun şi foiţă, răsuci ţigara, o aprinse şi trase pe gît cîteva fumuri. Apoi o întrebă pe Rafira :

— Ei ! Ce poţi să-mi spui ? De cînd ai venit din Maramureş ?

— Am picat în Bucureşti seara trecută, tocmai pe vremea asta.

— Unde şi cum ţi-ai petrecut noaptea ?

Rafira îi povesti tot ce se întîmplase cu ea.

— Da, da, spuse omul, ai dormit la Linca Licurici. E o fată bună. Da, da, şi te-a înşelat avocatul doctor Claudiu Pap. E un porc de cîine domnul Claudiu Pap, un mare porc de cîine...

Ţigara i se stinse la jumătate. O aruncă în sobă. Scoase tabachera neagră, răsuci şi aprinse altă ţigară.

— Aşa... Aşa... Va să zică dumneata eşti mămuca lui Licu Oroş.

— Da, eu sînt. Şi alt fiu în afară de Licu nu mai am...

— Ştiu, eu îl preţuiesc foarte mult pe fiul dumitale.

— Îţi mulţumesc pentru cuvinte, însă...

Tăcu. Vrusese să-l întrebe dacă are pentru ea vreo veste de la Licu, însă nu cutezase. Gîndise că s-ar putea să nu primească răspuns şi atunci ar

copleşi-o şi mai mult mîhnirea. Omul îi înţelese gîndul. Zise:

— Ai vrea să ştii unde şi în ce stare se află fiul dumitale?

— Aş vrea, răspunse Rafira, însă nu ştiu dacă dumneata cunoşti ori dacă se cade ca eu să te întreb. Cuget că o dată ce nu mi-ai agrăit fără să te întreb, ori nu cunoşti nimic despre fiul meu, ori cunoşti şi nu se cade să-mi agrăieşti.

— Licu se află sănătos, spuse omul. Şi nu mai stă singur în celulă.

— Har Domnului, se grăbi să zică Rafira, mai are şi el cu cine schimba un cuvînt.

— Se află laolaltă cu prieteni şi tovarăşi buni.

— S-o fi isprăvit cu anchetarea şi cu sfărîmarea lui?

— După cîte ştiu, nu. Ancheta merge mai departe. S-ar putea ca şi schingiuirea lui Licu şi a celorlalţi să meargă mai departe, însă limpede nu ştiu. Într-o zi, două, o să ştiu mai multe şi n-o să întîrzii să-ţi aduc şi dumitale la cunoştinţă. Pînă atunci îţi mai pot spune că ancheta, şi o dată cu ea şi chinurile la care sînt supuşi oamenii noştri, va ajunge la capăt chiar zilele acestea. Guvernul este hotărît să înceapă procesul comuniştilor imediat după Anul Nou. Şi pînă la Anul Nou nu mai sînt decît nouă zile.

— Aşadar îl vor judeca pe Licu...

— Nu numai pe tovarăşul Licu Oroş îl vor judeca în acest mare proces, ci şi pe mulţi alţi tovarăşi aduşi la Bucureşti, în acest scop, din mai toate colţurile ţării.

Chipul Rafirei se lumină dintr-o dată, de parcă l-ar fi văzut pe Licu liber. Zise:

— Așadar nu mult după Anul Nou o să-mi văd fiul.

— S-ar putea să-l vezi. La proces. O să ne străduim ca măcar cîțiva dintre noi să intrăm în sală, să asistăm la proces.

Nădejdile Rafirei se risipiră întocmai cum se risipea afară zăpada, pe care o spulbera și o învălmășea vîntul aprig. Întrebă totuși:

— Dar după proces... după proces, fiul meu nu va fi liber?

Omul cu fața oacheșă și osoasă scoase iarăși tabachera neagră, răsuci a treia țigară, o aprinse și o fumă cu sete pînă își arse buzele. Se ridică și se apucă să măsoare odaia cu pași mărunți.

Rafira îi auzea pașii și auzea cum afară vîntul vuia și răscolea, între pămînt și cer, zăpada. Omul cu fața oacheșă și osoasă se opri în dreptul ei, îi luă mîinile într-ale lui și-i spuse încet și cu voce caldă, plină de dragoste:

— Ascultă, mămucă Rafiră, trebuie să-ți vorbesc cinstit, cum i-aș vorbi mămuchii mele, dacă mămuca mea ar mai trăi! Tovarășii noștri care au căzut în mîinile autorităților au fost chinuiți cum nu se poate mai îngrozitor. Unii au fost chinuiți pînă au rămas fără suflare. Știm că tovarășul Licu Oroș, deși a fost supus la toate cruzimile, s-a purtat ca un comunist de frunte. A tăcut. N-a rostit nici unul din cuvintele pe care călăii se așteptau

să le rostească atunci cînd îl chinuiau. Tot așa s-au purtat și ceilalți tovarăși din Maramureș, în afară de un ticălos de funcționar de la poștă. Aici însă, la București, nu va fi judecat numai grupul de la Satu Mare. Vor fi amestecate la un loc mai multe grupuri. Regele și guvernul vor să strivească și să nimicească partidul nostru. Însă nu vor izbuti. Nimeni și niciodată nu va izbuti să sfărîme partidul nostru.

Rafira își trase mîinile dintre mîinile omului oacheș. Pînă atunci stătuse aplecată, frîntă din umeri, copleșită de durere, dar purtînd în inima ei și o fărîmă de nădejde. Se îndreptă. Și dintr-o dată, celor trei oameni, care se mai aflau în odaie, li se păru că Rafira e înaltă și tînără, plină de vigoare și de mîndrie. Rafira spuse:

— Licu va fi osîndit la temniță, poate că nu-l voi mai vedea niciodată.

Omul cu fața oacheșă și osoasă zîmbi:

— Nu te grăbi să cazi în deznădejde, mămucă. La proces, tovarășii noștri vor fi apărați de avocați. În afară de aceasta, se vor apăra și singuri. Tovarășii noștri știu să vorbească. Va vorbi și se va apăra și tovarășul Licu.

— Totuși, vor fi condamnați. Eu nu-l voi mai vedea niciodată pe Licu slobod.

— Vor fi condamnați. Cei mai mulți dintre ei vor fi condamnați. Aș grăi un neadevăr dacă ți-aș spune că trag vreo nădejde ca tovarășul Licu Oroș să fie achitat. El va fi condamnat. La cîți ani? Aceasta nu are nici o importanță, mămucă.

— Cum, spuse Rafira, cum să nu aibă ?

— Se vor schimba multe. În curînd se vor schimba multe. Trebuie să-ți păstrezi nădejdea întreagă, mămucă. Noi, comuniștii, vom birui. Înțelegi, mămucă ? Vom birui.

Omul cu fața oacheșă și osoasă îi mai vorbi încă mult timp. Rafira, deși îi ascultă cu atenție vorbele, nu înțelese mare lucru. Gîndul că fiul ei va fi judecat peste cîteva zile, condamnat și ținut la închisoare cine știe cîți ani de acum înainte o năucea. Îl va pierde pe Licu. Îl va pierde ? Ea, Rafira, va rămîne iarăși singură. Se va gîndi la Balc Oroș și la îndepărtata ei tinerețe. Se va gîndi la Licu. Se va gîndi la toți oamenii pe care îi cunoscuse și care-i fuseseră dragi. Se va gîndi la munții Maramureșului, la Condor și la casa ei din Condor, care, acum, era a prefectului Marius Bold. Omului, chiar dacă i se ia tot, îi rămîn gîndurile. Uneori gîndurile îi aduc omului suferință. Alteori însă gîndurile îi aduc omului alinare.

Nici Licu nu se va speria de singurătatea închisorii. El își va putea trimite oriunde, în lume, gîndurile. Fără îndoială că multe din gîndurile lui, Licu le va trimite către ea, către Rafira. Numai la Neaga să nu se gîndească Licu.

— O să mai trec mîine seară, sau poimîine seară pe aici, mămucă, să-ți aduc noutăți.

— Mulțam. Mulțam pentru toate.

Omul cu fața oacheșă și osoasă plecase. Avea drum lung și greu de străbătut prin viscol. Anastasa îi zise Rafirei :

— Rămîi la noi. Pînă se isprăveşte procesul. Pe urmă... Pe urmă, vom vedea noi... În nici un caz n-o să te lăsăm fără sprijin.

Peste grupul comuniştilor din Maramureş fuseseră aruncaţi, din ordinul inspectorului Cloanţă, cei trei Gînji aduşi tocmai din judeţul Teliu. Prin nordul judeţului începuseră să circule de la un timp manifeste ale Pardidului Comunist. Ţăranii arestaţi de jandarmi, bătuţi şi interogaţi, nu mărturiseau nimic.

— Cine v-a dat manifeste?

— Care manifeste?

— Acelea pe care le-am găsit asupra voastră.

— Nu ştim dacă sînt sau nu manifeste. Nu le-am citit.

— De unde le aveţi?

— Întrebaţi vîntul.

— Ce? Sînteţi nebuni? Cum să întrebăm vîntul şi de ce să întrebăm vîntul?

— Pentru că vîntul le-a adus şi le-a aruncat prin curţile noastre.

— Şi voi de ce le-aţi ridicat?

— Ca să le folosim.

— La ce să le folosiţi?

— Foiţa e scumpă. N-avem bani să cumpărăm foiţă.

Îi înghesuiau, le frîngeau oasele, îi lăsau fără dinţi. Nu izbuteau să scoată nici o mărturisire de la ei. Atunci intervenise Bosoancă. Se prezentase la prefectură şi stătuse de vorbă cu Zenobie Buşulenga, prefectul Frontului, care mai fusese şi

înainte prefect, pe vremea guvernării național-țărăniștilor.

— Degeaba arestează jandarmii țărani din nordul județului și-i supun la chinuri. N-au să ajungă la nici un rezultat, domnule prefect. Jandarmii arestează pe cei care citesc manifestele comuniștilor. Ar trebui să-i aresteze pe cei care împrăștie aceste manifeste.

— O dată ce ai venit la mine să-mi faci cunoscută părerea dumitale, sper, amice, că ai să-mi dai și o sugestie folositoare. Domnul subsecretar de stat Pompil Orbescu l-a trimis la mine acum cîteva zile pe inspectorul general Alistar Mînzu. Mi s-a trecut pe sub nas amenințarea că dacă nu dăm de urma celor care au împînzit județul cu manifeste comuniste, zboară scaunul de sub mine. Dumneata ai interes ca eu să rămîn prefect, sau nu ai?

— Dacă n-aș avea interes, nu aș fi venit la dumneata, domnule Bușulenga. Cunosc, aici și la București, și alte persoane oficiale. Totuși, nu m-am dus la altcineva. Am venit întins la dumneata.

Prefectul Bușulenga îi mulțumise, iar fostul deputat Bosoancă îi spusese mai departe:

— Iubite domnule prefect, și în trecut și astăzi, și probabil și în viitorul mai apropiat sau mai depărtat noi am făcut și vom face fiecare altă politică. Însă avem dușmani comuni. Și acești singuri dușmani comuni ai noștri sînt comuniștii.

— Da, ai dreptate, amice. Comuniștii sînt dușmanii noștri comuni. Deși pe alte probleme nu sîntem și nu vom fi niciodată de acord, această problemă, a distrugerii comuniștilor, trebuie s-o re-

zolvăm împreună. Această acțiune de nimicire a comuniștilor interesează îndeaproape monarhia, interesează guvernul maiestății-sale, mă interesează și pe mine personal ca proprietar, interesează și organizația legionară, din care dumneata faci parte de la un timp. Dar cum să le dăm de urmă comuniștilor ? S-au infiltrat și în sate, iar organele noastre parcă s-ar fi bolnăvit de orbul găinilor, nu izbutesc să pună mîna pe capătul firului. Cine aduce în județ manifestele ? Cine le răspîndește ?

— Tocmai de aceea m-am și deplasat acum, la vreme de iarnă, pînă la dumneata, domnule prefect. Guvernul maiestății-sale regelui ne-a aruncat și pe noi, legionarii, în ilegalitate. Noi însă — și dumneata ca prefect o știi foarte bine — continuăm să activăm. Victoria Germaniei în Polonia ne-a întărit în credința că n-o să treacă mult timp și vom fi obligați să preluăm puterea în această țară. Nu ar fi exclus ca atunci să colaborezi și dumneata cu noi. M-aș bucura. Pînă atunci trebuie să știi, domnule prefect, că eu am legături cu multe sate. Vreau să-ți spun că am oamenii mei, care nu-mi ies din cuvînt.

Prefectul Zenobie Bușulenga zîmbise :

— Știu, domnule Bosoancă, știu prea bine ! Eu te acopăr pe dumneata azi, s-ar putea ca mîine să mă acoperi dumneata pe mine. Pentru ce ne-am scoate ochii unii altora ? Iar dacă va fi posibil — și acum nu văd de ce nu ar fi posibil — voi colabora și cu Legiunea.

— Îți mulțumesc, domnule prefect. Sper, vreau să sper că va veni ziua în care îți voi aduce servicii asemănătoare și chiar ceva mai multe decît poți să-mi aduci dumneata mie astăzi.

Bușulenga se ridicase și-i întinsese mîna peste biroul prefectorial. Se ridicase și Bosoancă. Pe cînd își strîngeau unul altuia mîna, Bușulenga spusese :

— Să ne avem ca frații, dragă Bosoancă.

— Jur, răspunsese Bosoancă.

Prefectul se grăbise să-i răspundă :

— Și eu jur, dragă Bosoancă. Jur pe lumina ochilor mei.

Se așezaseră, emoționați, la locurile lor. Bosoancă simulase și o ușoară lăcrimare. Ștergîndu-și ochii, zisese :

— Știam eu, prefectule, că la dumneata voi găsi înțelegere. Deși ai făcut politică cu Mihalache și cu Maniu, iar acum ai trecut de partea lichelelor din Front, ai rămas tot om cinstit. De oameni cinstiți ca dumneata și pricepuți într-ale guvernării avem și noi nevoie.

— Nu se putea altfel. Amîndoi... Amîndoi sîntem romîni. Și ca romîni...

— Îți vorbeam de oamenii pe care îi am prin sate. Legionarii mei știu multe și mi-au comunicat multe.

— Îmi închipui.

— Dumneata, domnule prefect, ai auzit de neamul Gînjilor ? Trăiesc în nord, la Urlăvînt.

— Am auzit. De cîte ori au avut loc alegeri în județ, am avut de-a face cu ei. Mi s-au pus totdeauna împotrivă. Mi-au făcut totdeauna greutăți.

Mi-au scos peri albi. Dacă mi-ar sta în puteri i-aş trage în ţeapă.

— Gînjii răspîndesc manifeste comuniste în judeţ. După informaţiile temeinice pe care le am — şi nu de ieri, de alaltăieri — Gînjii au vechi legături cu comuniştii. Poate că unii dintre ei sînt chiar comunişti.

— Oamenii dumitale, legionarii, s-au ciocnit deseori cu ei ?

— S-au ciocnit şi se mai ciocnesc. Pe unde ajung, Gînjii vorbesc de rău nu numai partidul Frontului, dar vorbesc de rău şi Legiunea noastră. Vorbesc de rău şi Germania. Spun, între altele, că războiul se va întinde şi că pînă la urmă ostaşii domnului Adolf Hitler vor pierde războiul.

— Aceasta n-o spun numai Gînjii, aceasta o mai spun şi alţii.

— O mai spun şi alţii, este adevărat. Însă nimeni nu trîmbiţează că domnul Adolf Hitler va pierde războiul, cum o fac comuniştii.

— Şi ce propui dumneata, domnule Bosoancă ?

— Propun ca Gînjii de la Urlăvînt să fie arestaţi. Să înfundaţi ocnele cu ei.

— Dar sînt foarte mulţi, domnule Bosoancă. Dacă nu mă înşel, la Urlăvînt mai mult de un sfert de sat e locuit de Gînji. Ca să-i arestăm pe toţi ne-ar trebui un regiment de poliţişti.

— S-ar putea cere de la Bucureşti.

— Ar însemna să exagerăm.

— Atunci sînt de părere să fie arestaţi măcar cei mai colţoşi dintre ei. Jandarmeria locală îi cunoaşte.

— Desigur, oamenii dumitale au informat jandarmeria.

— M-am ostenit s-o informez personal, însă, spre mirarea mea, văd că încă nu s-a luat nici o măsură. De aceea am și venit la dumneata, domnule prefect.

— Îți mulțumesc încă o dată, amice Bosoancă.

Prefectul Zenobie Bușulenga se sfătuise prin firul direct cu inspectorul general de la Interne, Alistar Mînzu, și se căzuse de acord ca să fie ridicați de pe la casele lor și supuși unor aspre cercetări cinci sau șase Gînji. Atunci cînd se trecuse la efectuarea operațiilor de arestare, jandarmii, deși ceruseră și primiseră întăriri din satele vecine, nu izbutiseră să pună mîna decît pe trei Gînji. Ceilalți prinseseră de veste din timp și, la adăpostul întunericului, se strecuraseră afară din sat și se pitulaseră prin ascunzișuri numai de ei cunoscute.

Cei trei Gînji arestați fuseseră duși legați la postul de jandarmi. Familiile Gînjilor însă, trezite din somn de către jandarmi, se îmbrăcaseră și, cu mic, cu mare, se adunaseră în drum, în fața postului de jandarmi. Se apucaseră să strige:

— Nu bateți.

— Nu bateți oamenii.

— Nu v-atingeți de oameni.

— Nu bateți oamenii.

— Liberați arestații.

Jandarmii vruseseră la început să facă uz de arme. Însă gălăgia Gînjilor ridicase întregul sat în picioare. Oricît ar fi fost jandarmii de colțoși, nu

avuseseră curajul să se încaiere cu sutele de săteni care, întărîtaţi de silnicia jandarmilor, pe care îi urau, strigau într-una:

— Nu bateţi oamenii!

— Nu v-atingeţi de oameni!

— Daţi drumul oamenilor pe care i-aţi arestat!...

Şeful de post ieşise şi-i somase:

— Duceţi-vă pe la casele voastre. Am avut ordin să-i arestăm, şi i-am arestat.

— Nu ne ducem!

— Rămînem aici pînă daţi drumul oamenilor!

— Să nu-i bateţi, cum aveţi obiceiul!

— Să nu v-atingeţi de ei!

— N-o să le facem nimic.

— Daţi-le drumul!

— Nu putem să le dăm drumul. Am primit ordin să-i arestăm şi să-i ducem la Teliu.

— Cînd porniţi cu ei la Teliu?

— Mîine dimineaţă.

Satul rămăsese adunat în faţa postului de jandarmi. Gînjii, pe care jandarmii îi căutaseră fără să-i găsească şi care se pitulaseră prin preajma satului, auzind hărmălaia şi înţelegîndu-i pricina, se întoarseră şi ei în sat şi se amestecaseră în mulţime. Apoi se traseseră mai la o parte şi se sfătuiseră. După ce se sfătuiseră, unii intraseră din nou în mijlocul mulţimii şi o înfierbîntau să nu înceteze cu strigătele. Alţii însă se duseseră pe la casele lor şi făcuseră pregătiri pe care jandarmii, închişi în localul postului şi înconjuraţi de oameni, nici măcar nu le bănuiau.

— Nu bateţi oamenii!

— Nu v-atingeți de oameni !
— Dați drumul oamenilor !
Cîteva muieri mai dințoase și mai rele de gură le aruncaseră jandarmilor ocări și sudalme. Gînjii însă le dibuiseră prin întuneric și le spuseseră :
— Nu-i ocărîți.
— Nu-i spurcați.
— Nu le dați prilejul să folosească armele împotriva noastră.
Văzduhul era senin și cerul atîrna deasupra lumii plin de stele. Se lăsase ger. Oamenii își frecau mîinile și frămîntau zăpada cu picioarele să se mai încălzească.
— Nu bateți oamenii !
— Nu v-atingeți de oameni !
— Dați drumul oamenilor !
Dimineața, jandarmii îi urcaseră pe cei trei Gînji arestați și legați într-o sanie. În alte două sănii se suiseră șase jandarmi cu armele încărcate. Cinci sănii încărcate cu femei și copii mai mari de-ai Gînjilor le-o luaseră înainte. Alte trei sănii se înșiruiseră după jandarmi. Cînd ieșiseră din sat, jandarmii văzuseră o mulțime de Gînji călări. Unii escortau săniile din față, alții se țineau pe lîngă săniile din urmă.
— Unde vă duceți, mă ? îi întrebaseră jandarmii.
— Acolo unde vă duceți și voi.
— Luați-o înaintea noastră, ori rămîneți mai în urmă.
— De ce ? Vă supără că mergem și noi o dată cu voi la Teliu ? Drumul e slobod.

— S-ar părea că nu noi i-am arestat pe aceștia trei, ci că voi toți ne-ați arestat pe noi.

— Nu v-am arestat. Nu avem noi putere să arestăm pe nimeni. Ne ținem după voi ca să nu-i bateți pe drum ori chiar să-i împușcați pe oamenii pe care i-ați arestat.

Jandarmii nu avuseseră ce să le facă. Gînjii nu-i scăpau din ochi. Ca să nu le dea prilej jandarmilor să spună că ei, Gînjii, au încercat o rebeliune ori un atac armat asupra lor, sătenii plecaseră la drum nu numai fără arme de foc, dar chiar și fără obișnuitele ciomege. Trei Gînji veniseră cu fluiere și cu cavale. Unul adusese cu el un cimpoi. Mergeau călări cînd în urma, cînd înaintea săniilor cu jandarmi și cîntau cîntece de veselie, ca la nuntă.

Trecuseră, pînă să ajungă la Teliu, prin cîteva sate. Fluierele, cavalele și cimpoiul Gînjilor scoteau lumea din case și o umpleau de mirare.

— Încotro, fraților?

— La Teliu.

— Nuntă?

— Nu tocmai. Gineri avem trei. Ne lipsesc însă miresele.

Țăranii îi vedeau pe cei trei Gînji legați fedeleș și ghemuiți în sănii între jandarmi și înțelegeau despre ce este vorba. Rîdeau, cu gurile întinse pînă la urechi, de jandarmi.

— Dar bine i-ați legat!

— Știți să legați oameni!

— Știți să omorîți oameni...

— Cu Gînjii nu v-a mers, domnilor jandarmi.

Gînjii îi strîngeau pe jandarmi între săniile lor, cei călări se apropiau, își puneau fluierele și cavalele la brîu și începeau să strige cît îi ținea glasul :

— Nu bateți oamenii !

— Să nu v-atingeți de oameni !

— Dați drumul oamenilor !

— N-au furat !

— N-au ucis !

— De ce i-ați arestat ?

— Nu bateți oamenii !

— Dați drumul oamenilor !...

Ieșeau din sate. Săniile din față se mai depărtau. Cele din spate rămîneau ceva mai în urmă. Gînjii călări se răsfirau pe cîmp, în dreapta și în stînga șoselei. Cînd străbăteau strîmtorile dintre dealuri sau cînd treceau prin cîte o pădure, Gînjii se apropiau din nou de săniile în care se aflau cei trei arestați.

— Nu bateți oamenii...

— Nu v-atingeți de oameni...

Alaiul plecat în zori de la Urlăvînt ajunsese abia spre seară la Teliu. Acolo jandarmii își predaseră arestații. Gînjii continuaseră să facă tămbălău. Înconjuraseră comandamentul jandarmeriei și strigaseră :

— Nu bateți oamenii !

— Să nu v-atingeți de oameni !

— Dați drumul oamenilor !

— N-au furat !

— N-au omorît !

— Dați-le drumul...

Orăşenii se adunaseră ca la urs.

Prefectul însă se consfătuise cu celelalte autorităţi locale, apoi raportase asupra situaţiei şi la Bucureşti.

— Puteţi să-i risipiţi pe ţărani cu forţa ?

— Putem.

— Cu vărsare de sînge ?

— Da. Cu vărsare de sînge.

— Căutaţi şi evitaţi vărsarea de sînge. Nu e momentul.

— Atunci ce să facem ?

— Folosiţi-vă de vicleşuguri. Scoateţi-i pe cei arestaţi din jandarmerie şi trimiteţi-i cu trenul la Bucureşti. O să-i lăsăm noi fără măsele.

Două zile şi două nopţi, Gînjii călări, nevestele şi copiii Gînjilor strigaseră :

— Nu bateţi oamenii !

— Nu v-atingeţi de oameni !

— Daţi drumul oamenilor !

A treia zi comandantul jandarmeriei ieşise cu prefectul Zenobie Buşulenga înaintea Gînjilor şi le spusese :

— Vă agitaţi degeaba. Arestaţii au fost trimişi la Bucureşti.

Într-adevăr, cu puţin înainte, noaptea, pe cînd Gînjii călări dormitau, iar cei din sănii căzuseră de oboseală în somn adînc, cei trei Gînji arestaţi fuseseră scoşi în taină din clădirea comandamentului, duşi la gară şi trimişi, sub pază zdravănă, la Bucureşti.

La început, Gînjii, care veniseră împreună cu cei arestaţi la Teliu, nu crezuseră şi mai făcuseră

cîteva ore tămbălău. Autoritățile scoseseră două plutoane de jandarmi. Procurorul ieșise în fața jandarmilor, care așteptau ordin să tragă, și-i somase pe țărani să părăsească orașul. Gînjii se retrăseseră...

Licu Oroș, Gavril Toduță, Minu Uibaru, Marișca Balint și ceilalți îi ascultaseră pe cei trei Gînji povestind întîmplarea de la Teliu. Ascultase și Dragalina Farcaș, care sta ghemuit și izolat de ceilalți, într-un colț, cu capul mare și gras între mîini.

Licu Oroș îi întrebase pe Gînji:

— Cînd s-au petrecut toate acestea?

— Acum o săptămînă.

— Și la București cînd v-au adus?

— Acum cinci zile.

— V-au anchetat?

— Da, ne-au anchetat.

— Cine?

— Întîi ne-a anchetat unul căruia i se spunea „domnul director Lăpturel".

— Și mai pe urmă?

— Mai pe urmă ne-a anchetat altul. Cei care îl ajutau să scoată sufletul din noi îi ziceau „domnule inspector". Unul i-a spus: „Să trăiți, domnule inspector Cloanță"...

— V-au bătut?

— Dacă ne-au bătut!... Ar fi fost bine dacă ne-ar fi bătut. Bătaia o puteam răbda.

— N-ați răbdat?

— Am răbdat. Însă ne-a fost tare greu.

Gînjul smead spuse:

— Ne-au arestat degeaba și ne-au chinuit degeaba.

Gînjul bălan zise:

— Frații și verii noștri mai aveau manifeste.

— Mai aveau... Mai aveau atunci cînd ne-au arestat jandarmii pe noi. Însă acum aș pune rămășag pe capul meu că nu mai au nici un manifest, spuse Gînjul roșcovan.

— De ce? întrebă Licu Oroș. Nu cumva le-au dat pradă focului?

Gînjul smead se uită supărat la Licu Oroș. Se uită supărat și la ceilalți. Se uită supărat chiar la Marișca Balint. Zise către Oroș:

— Îmi pare rău că nu ne cunoști. Dacă ne-ai cunoaște, ai avea altă părere despre noi. Cum să dea Gînjii pradă focului manifestele partidului?

— Atunci poate că le-au ascuns? spuse Licu Oroș.

Îi răspunse Gînjul bălan:

— De ce să le ascundă?

Licu Oroș stărui:

— Atunci ce au făcut cu ele?

— Cum ce să facă? zise Gînjul roșcovan. Le-au împrăștiat prin sate.

— Nu le-a fost teamă că au să-i prindă jandarmii?

Acum Gînjul smead se supără de-a binelea.

— Dar dumitale ți-ar fi fost teamă?

— Nu, răspunse Licu Oroș, nu mi-ar fi fost teamă.

— Atunci de ce crezi că fraţilor şi verilor noştri le-ar fi fost teamă ? îl întrebă pe Licu Oroş Gînjul roşcovan.

Gînjul bălan spuse :

— Cine se teme de jandarmi, de poliţişti şi de iude ca domnişorul care stă ghemuit ca ariciul în colţ nu are ce căuta în partid.

Dragalina Farcaş nu mai reuşi să-şi păstreze calmul. Începu să strige ca ieşit din minţi :

— Nu mi-au spus că am să fiu bătut. Nu mi-au spus că am să fiu pălmuit şi călcat în picioare. Nu mi-au spus nimic...

— Taci, Farcaş, taci, îi spuse Licu Oroş.

— Cum să tac ? Nu mai pot să tac. Auziţi ? Nu mai am putere să tac...

— Dacă nu taci, s-ar putea să-ţi astup gura cu dosul palmei, spuse încet Gînjul smead.

— Nu trebuie să-ţi spurci palma pe gura lui, zise Gînjul blond. Ajunge piciorul.

— Nici măcar, îşi dădu cu părerea Gînjul roşcovan. Să-l lăsăm să urle pînă îl prinde siteveala.

Dragalina Farcaş sări în picioare şi se repezi la cei trei Gînji. Ridică mîinile în sus ca şi cum ar fi vrut să-l ia martor pe însuşi Dumnezeu din ceruri că spune adevărul. Strigă :

— Voi ştiţi ce mi-a făcut mie inspectorul Grunz ? Nu ştiţi...

— Spune-ne, zise Gînjul smead. Dacă vrei să aflăm, spune-ne. La ghicit nu ne pricepem.

Pe Dragalina Farcaş îl podidiră lacrimile. Zise printre suspine :

— M-au despuiat. Și după ce m-au despuiat, au asmuțit un cîine uriaș asupra mea, să mă sfîșie.

— Și tu, îl întrebă Gînjul, ce-ai făcut atunci ?

Dragalina Farcaș tăcu. Tăcură și ceilalți. Vorbi Galina Pora :

— Eu nu știu ce-a făcut, că, slavă Domnului, n-am fost de față. Însă văzîndu-l aici pe acest domnișor grăsun cum se zbate și plînge, pot să-mi închipui : a căzut în genunchi, i-a cerut inspectorului Grunz iertare și și-a trădat tovarășii...

Gînjul blond îl întrebă :

— Așa ai făcut, domnișorule ?

— Da, răspunse Dragalina Farcaș, chiar așa. Mă mir de unde știe femeia.

— N-am spus că știu, zise Galina Pora, am spus că-mi închipui.

Gînjii tăcură. Tăcură și ceilalți arestați.

Trecu ce trecu, apoi Galina Pora spuse :

— Mă, domnișorule mă, dacă Gherghe al meu te-ar fi luat tovarăș la măsluitul cărților, la contrabandele de vite ori la cele de aur și tu l-ai fi trădat, mă, domnișorule mă, Gherghe al meu de mult și-ar fi spălat cuțitul în pîntecul tău, mă domnișorule...

Dragalina Farcaș se trase la locul lui, în colț, plînse și suspină multă vreme, însă nici unul din arestați nu-i mai aruncă nici o vorbă.

Într-un tîrziu, Gavril Toduță îl întrebă pe Minu Uibaru :

— Cam cît să fie ceasul, Minule ?

Uibaru se uită la pereții cenușii, se uită la tavanul scund și mohorît al subsolului. Apoi trase

cu urechea la zgomotele de pe coridoare care ajungeau pînă la ei destul de puternice. Zise :

— Să tot fie zece, înainte de miezul nopții.

Ușa încăperii de la subsol se deschise. Comisarul Zainea se arătă în prag. Îi întrebă :

— Tot n-ați adormit, mă ?

— N-am adormit, îi răspunse Galina Pora.

— De ce ? spuse Zainea, de ce n-ați adormit ?

— Salteaua e de vină, îi răspunse Galina Pora arătîndu-i dușumeaua de ciment. Salteaua... E prea pufoasă.

Comisarul Zainea gustă gluma. Zîmbi și zise :

— Se află printre voi unul pe care îl cheamă Dragalina Farcaș ?

Omul care sta ghemuit în colț scînci :

— Eu sînt, domnule comisar. Eu sînt. Pe mine mă cheamă Dragalina Farcaș.

— Hai cu mine, mă, hai cu mine. Se pare că ești un personaj important. Te cheamă domnul inspector Cloanță, mă. Vrea să stea de vorbă cu tine între patru ochi.

La două zile după ce îi adusese pe Gînji în subsol și-i aruncase peste grupul arestaților din Maramureș, inspectorul Cloanță mai înghesuise în aceeași încăpere încă șapte oameni. Doi erau din Oltenia, dintr-un port de lîngă Dunăre, cinci din Constanța. Cîteva ore vechii locatari ai subsolului îi priviră pe noii-sosiți și tăcură. Același lucru îl făcură, la rîndul lor, și noii-sosiți.

Orașul era bîntuit de vînt și de zăpadă. Cu toate acestea fremăta de viață. Se apropia Crăciunul. Se apropia și Anul Nou. Ziarele erau pline

de noi amănunte cu privire la „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan" și la evenimentul cel mai de seamă care intervenise în această afacere și anume: arestarea supusului turc, a omului ciudat și plin de farmec pe care toți îl cunoșteau sub numele de Aramic Tair.

În ziua de 23 decembrie ziarele publicară o știre care suna astfel:

„Papa a intervenit ca în zilele acestea de mare sărbătoare și pînă după Anul Nou, pe frontul anglo-franco-german să nu se tragă nici un foc de arme."

Se găsiră destui oameni care spuseră:

— Pacea! Se încheie pacea!

— Gata! S-a isprăvit războiul!

— Dar dacă nu s-a isprăvit?

— În orice caz, pînă la primăvară se isprăvește.

În aceeași zi de 23 decembrie 1939, printre multe altele, Darie, care era plin de acreală și de amărăciune, notă în jurnalul lui secret următoarele:

„Acum cîteva zile m-am certat cu gazda mea din Șerban Vodă, doamna Agripina Mădălin, și m-am mutat pe strada Rinocerului, la numărul 33, la domnul doctor dentist Luduș. Odaia e largă și luminoasă. Nu trece nici un tramvai pe aproape. Am destulă liniște. Domnul doctor dentist Luduș e căsătorit. Pe doamna Luduș o cheamă Viorica. E o persoană drăguță, spălăcită, numai piele și os. Au și un băiețaș de cinci ani, căruia îi spun Lulu. Domnul doctor Luduș mi-a spus că pot primi și vizitele prietenilor mei, bineînțeles, dacă doresc și

dacă am prieteni. Doamna Luduş, întrecîndu-se în amabilităţi cu soţul, a adăugat:

— Cînd ai vizite poţi suna servanta şi comanda cafea. Vei fi slujit cu promptitudine. Vom nota, şi la capătul lunii vei plăti şi cafeaua o dată cu chiria. Ţine minte. Pe servantă o cheamă Barbara. E poloneză. Pretinde că strămoşul ei a fost conte.

Le-am mulţumit amîndurora, din inimă.

La plecarea mea din Şerban Vodă i-am dat fostei mele gazde noua adresă şi i-am spus:

— Dacă mă caută cineva, să fii drăguţă şi să-i spui că mă găseşte în Rinocerului 33, la domnul doctor dentist Luduş.

— Şi dacă te caută moartea?

— Dă-i noua mea adresă. Nu ezita. O aştept cam de multişor. Cum am s-o văd, am s-o cotonogesc.

În Şerban Vodă moartea nu m-a căutat. M-a căutat însă vechiul meu cunoscut din lumea literelor, prozatorul Ludovic Schimbaşu. Doamna Mădălin îl ştia.

— Du-te, i-a spus, în strada Rinocerului, la 33. S-a mutat la un dentist. O să-i hîrîie toată ziua în cap maşina dentistului.

Ludovic Schimbaşu a sărit din tramvai în tramvai, a alergat printre mormanele de zăpadă cu limba de-un cot şi mi-a bătut în uşă. Nu ştiam cine ar putea fi.

Abia mă trezisem din somn. Eram mahmur. Nu. Eram mai mult decît mahmur. Eram otrăvit. Am spus încet şi lenevos:

— Intră.

Văzîndu-l pe Ludovic Schimbașu atît de mult m-am bucurat, că era cît pe-aci să mă lovească damblaua.

— În sfîrșit, te-am descoperit.

— Cum ?

— Te-am căutat în Șerban Vodă. Doamna Mădălin...

— Așa e, i-am spus, uitasem. I-am lăsat doamnei Mădălin noua mea adresă.

— Dar ce ți-a venit să te muți pe Rinocerului ?

— Eu știu ? Poate mi-a plăcut liniștea cartierului. Poate mi-a plăcut numele străzii.

— S-ar putea, a binevoit să zică Schimbașu. Strada Rinocerului !... Sună frumos.

Și-a scos galoșii, paltonul și căciula și s-a așezat pe scaun. Am sunat. Servanta domnului doctor dentist Luduș, blonda Barbara, și-a vîrît nasul prin deschizătura ușii.

— Ce dorește domnul ?

— Cafele, i-am spus, vreau să-mi tratez musafirul. Mi-e drag, Barbara. Mă topesc după dumnealui. E cineva. Îi admir nu numai talentul, ci și caracterul.

Bucuroasă că i-am dat atîta atenție, blonda Barbara mi-a surîs și a plecat fredonînd o polcă poloneză. Ludovic Schimbașu mi-a făcut cu ochiul.

— Nostimă bucățică...

— Poate. Nici nu am avut cînd să mă uit bine la ea.

Ludovic Schimbașu mi-a spus :

— Nu te cred, dar, în sfîrșit, ce-ai mai scris ?

— Mare lucru nu. Cîteva poeme.

— Proaste, desigur.

— Am spus eu că sînt bune? Nici nu ţi le-am citit, nici nu ţi-am cerut părerea.

— Dragă, mi-a spus Schimbaşu cu reproş, te-am văzut la «Capşa».

— Se poate să mă fi văzut. Nu am, ca tine, familie. Mă duc uneori la «Capşa» pentru un şvarţ ori pentru un caputiner.

— Erai cu Ilion Căpuşă.

— Într-adevăr, am stat într-o zi la «Capşa» cu Ilion Căpuşă.

— Să nu mai stai, dragă, te vede lumea, dragă.

— Dar pentru ce să nu stau de vorbă cu Ilion Căpuşă?

— E pungaş, dragă, te compromite, dragă, e pungaş.

— Bine, Schimbaşule, îţi mulţumesc. N-am să mai vorbesc cu Ilion Căpuşă.

— Te-am mai văzut, dragă, vorbind şi cu Vîrtej.

— Da, am vorbit cu Vîrtej.

— Să nu mai vorbeşti, dragă, niciodată cu Vîrtej. Te compromiţi.

— De ce?

— E pungaş, dragă, e pungaş.

— N-am să mai vorbesc nici cu Vîrtej.

— Îmi făgăduieşti?

— Îţi făgăduiesc.

Ne-a adus Barbara cafele. Ludovic Schimbaşu i-a făcut şi ei cu ochiul. Poloneza a plecat. Schimbaşu a sorbit din cafea. A pus ceaşca pe măsuţă.

— E infectă.

— Cine? Barbara?

— Nu, dragă, cafeaua. Deși poloneza se laudă că se trage dintr-un conte, cafea nu știe să pregătească. Numai soacră-mea știe.

— Mă rog, dacă nu-ți place...

— Te-am văzut vorbind cu Arno Pelican.

— Da, uneori vorbesc cu Arno Pelican.

— Să nu mai vorbești, dragă, te compromiți.

— De ce mă compromit dacă vorbesc cu Pelican ?

— E pungaș, dragă, e pungaș.

I-am făgăduit solemn prietenului meu Ludovic Schimbașu că nu voi mai vorbi în viața mea nici cu Arno Pelican.

— Te-am văzut, dragă, vorbind cu dramaturgul Buburuz.

— Da, am vorbit cu Buburuz. Mi-a împărtășit proiectul lui. Vrea să scrie o dramă în cinci acte, în versuri, despre Vlad Înecatul.

— Să nu mai vorbești, dragă, în viața ta cu Buburuz.

— Și Buburuz e pungaș ?

— Cine ? Buburuz ? E cel mai pungaș dintre toți pungașii din lume.

Ludovic Schimbașu a rămas la mine în vizită nouă ore încheiate. Mi-a trecut pe sub ochi toate cunoștințele. Unii din oamenii pe care îi cunoșteam erau, după Schimbașu, pungași. Alții erau hoți. Alții, tîlhari de drumul mare. Pînă la urmă a trebuit să cad de acord cu el că singurii oameni cumsecade din lume eram noi doi.

Înainte de a se îndura să plece mi-a citit o povestire de trei pagini despre niște iepuri de casă

care gîndeau și acționau ca niște pungași. L-am întrebat:

— De ce n-o publici?

Răspunsul lui Ludovic Schimbașu a căzut prompt:

— Unde s-o public? N-am unde.

— Cum n-ai unde?

— N-am unde, dragă. Toți editorii sînt pungași.

După plecarea lui Ludovic Schimbașu am răsuflat.

Nu au trecut nici cinci minute și, după ce a bătut discret în ușă, a venit la mine doamna Viorica Luduș.

— Să ți-l prezint pe fiul meu. Mi se pare că încă nu v-ați cunoscut.

Băiețașul cu ochi mari și frunte înaltă mi-a spus:

— Am venit să-ți arăt ceva.

— Arată-mi.

Mi-a pus sub ochi o foaie mare de hîrtie. M-am uitat mirat și îndelung la ea.

— Ai talent, i-am spus. Ai mare talent. Vei deveni un pictor de seamă.

Băiețașul m-a întrebat:

— Ce zici de desenul meu? Îți place?

— Îmi place.

— Am desenat aici războiul.

— Da, i-am spus, ai desenat războiul, și nu l-ai desenat rău.

Pe foaia de hîrtie, băiețașul desenase o întreagă flotă. Vasele de război se bombardau reciproc. Obuzele zburau prin aer și explodau. Unele vase, lovite, erau pe punctul de a se scufunda. Altele luaseră foc. În văzduh escadrilele participau și ele la bătălie. În apă, sub vase, pești și homari, me-

duze şi lei de mare fugeau speriaţi spre adîncuri. Băieţaşul mi-a spus:

— Vietăţile de apă fug, se ascund în adîncul mării...

— De ce se ascund? l-am întrebat.

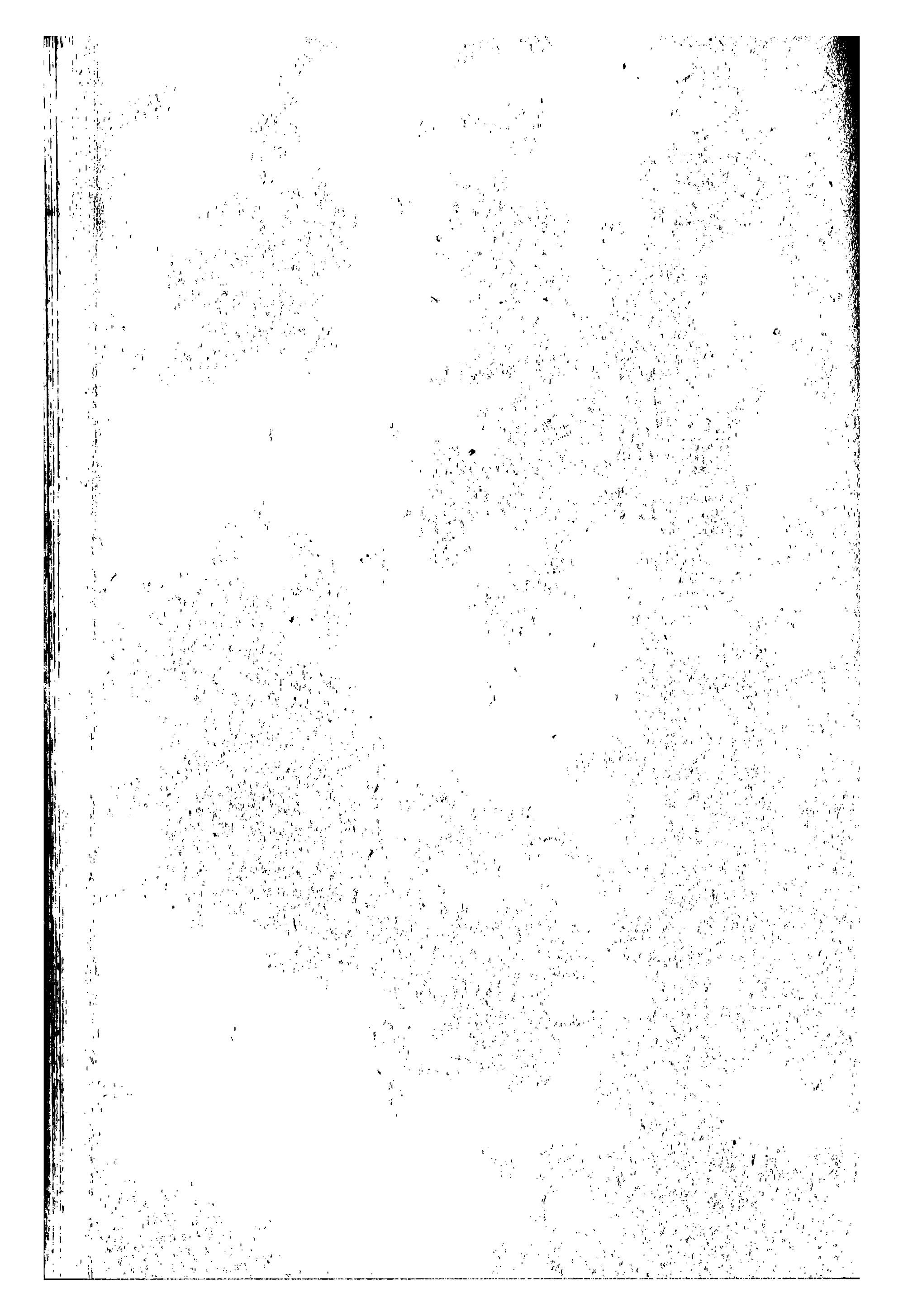
— Nu le place războiul. Se ascund de teama războiului.

Într-un colţ al hîrtiei, băieţaşul desenase, cu cap de om, soarele. Din ochii soarelui cădeau peste cumplita bătălie navalo-aeriană mari lacrimi.

— De ce plînge soarele? l-am întrebat pe tînărul pictor. Nu înţeleg.

— Cum nu înţelegi? E război. Soarele plînge de mila oamenilor care mor din pricina războiului. Cînd e război, soarele are lacrimi. Plînge.

N-am izbutit să scriu nimic toată ziua, deşi nu am ieşit din casă şi-am stat ore întregi aplecat deasupra hîrtiei. Mă tem că la noapte voi visa că soarele plînge cu lacrimi mari, peste lume."

47

SCRISORI ȘI JURNALE

Grefierul Augustin Eulampie citi una cîte una scrisorile în posesia cărora ajunsese din întîmplare și care fuseseră adresate de Tia Cudalbu ciudatului aventurier și om de afaceri, levantinul Aramic Tair. După ce le citi, le numără. Erau 127 de epistole, de la patru pînă la șase pagini mov, scrise cu litere mari, nervoase și fără nici o ștersătură. Îl iritară cîteva neologisme și cîteva expresii grosolane. Răposata avusese, fără să știe, talent literar. Se întristă. Dacă ar fi întîlnit, în scurtul ei drum prin lume, alți oameni, poate că Tia Cudalbu și-ar fi aflat un loc în literatură nu mai prejos decît al celebrei romanciere Cezara Babadag.

Pe urmă, întristarea îi pieri. De ce să regrete că n-a devenit scriitoare Tia Cudalbu, cînd el însuși nu izbutise, deși era mult mai înzestrat și mai pregătit? Dacă nu se mohora pentru propria-i soartă, ce rost avea să-și lase buna dispoziție umbrită de regrete pentru soarta altora? Ajuns cu gîndul aci, își spuse, cum avea obiceiul cînd se simțea copleșit de singurătate, cu glas tare:

— Ai îmbătrînit, Eulampie! Ai îmbătrînit și tot acru ai rămas. Ar fi timpul să devii bun, Eulampie.

— De ce să devin bun? Are cineva nevoie pe lume de bunătatea mea? Nu are.

— Dar nici de răutatea și de acreala ta nu are nimeni nevoie, Eulampie. E plină lumea de acriți, de răi și de răutăți.

— Nu am făurit eu lumea, așa că nu sînt răspunzător.

— Ba ești, Eulampie.

— De ce ? De ce sînt ?

— Pentru că nu ai făcut nimic ca să alungi răul din lume și în locul răului să aduci bunătatea. Toată lumea are nevoie de bunătate.

— Poate că nu are nevoie de bunătate chiar toată lumea. Iar pentru cîțiva, nu merită să te ostenești.

În odaia scundă, cu tavan și pereți afumați, se făcuse frig. Absorbit de pasionanta lectură, Eulampie uitase să mai arunce un lemn, două în sobă. Nu se mai ascultă pe sine însuși vorbind. Nu-și mai ascultă nici gîndurile. Ascultă vîntul care vuia sălbatic, izbindu-se de zidurile și de acoperișul casei, răsucind și supunînd la chinuri pomii negri și goi din grădină.

Curăță soba de cenușă. O umplu cu țăndări uscate și cu lemne. Stropi țăndările și bucățile de lemn cu gaz și le aprinse. Se gîndi o clipă dacă nu ar fi mai bine ca în loc să le păstreze, sporind cu ele bogata și interesanta lui arhivă, să arunce scrisorile Tiei Cudalbu în foc. De ce să le arunce în foc ? Se afla acolo, în acele pagini, povestea unui om. Dacă el, Eulampie, ar nimici povestea scrisă, ar fi ca și cum ar nimici însuși omul care o scrisese. Nu voia să nimicească pe nimeni. Nici măcar un gîndac.

Desigur că judecătorul de instrucție Tretin, observînd lipsa scrisorilor, a fost apucat de turbare. Cu atît mai bine. Tretin nu-i era simpatic. Nici primul-procuror Pitroc nu-i era simpatic. Cît despre Derderian, ministrul Justiției...

Veniră zorile alburii și-i alungară negura din dreptul ferestrei. Zorile alburii alungau de pretutindeni negura nopții, însă Eulampie nu văzu decît ceea ce se petrecea în dreptul ferestrei lui. Deseori noi, oamenii, nu vedem decît ceea ce se petrece la un pas de noi. Uneori, nu vedem nici atît.

În urma zorilor, luptîndu-se cu vîntul și cu zăpada răvășită, sosi și bătu la ușă lăptăreasa.

— Bună dimineața, domnule Lampi.

— Bună? Unde vezi dumneata că e bună? Dimineața e vînătă, urîtă și plină de viscol îndrăcit.

— Te-ai trezit devreme, domnule Lampi.

— Nici nu m-am culcat.

După plecarea ei, Eulampie își pregăti cafeaua cu lapte, pe care o sorbi fierbinte, în timp ce ronțăi doi covrigi cu susan înghețați.

Scrisorile Tiei Cudalbu către Tair! Ah! Ce capete de acuzare ar fi scos din ele judecătorul de instrucție Tretin! Cu ce nesaț le-ar fi citit Pitroc! Dar Derderian! Cît s-ar fi amuzat!...

Își prepară, cu belșug de dichisuri, turceasca și-și aprinse țigara. Osteneala, pe care i-o adusese în trup noaptea nedormită, se risipi. Ciolanele însă îi rămaseră tot grele. Îl mai și dureau. Vorbi cu ele cum ar fi vorbit cu niște oameni:

— Hai, hai, n-am vreme să vă las să leneviţi. O să leneviţi destul după ce voi muri. Nu vă supăraţi şi nu-mi mai faceţi mizerii. Nu mai am mult de trăit. Zece, în cazul cel mai bun cincisprezece ani... Vă povăţuiesc ca pînă atunci să vă ţineţi bine.

Glumea !... Poate avea să trăiască mai puţin. Forţele i se împuţinau de la an la an. Uneori i se părea că şi mintea i se împuţinează. Cu mintea împuţinată şi cu trupul obosit şi plin de meteahne, mai avea gust viaţa ? Poate că avea. Cu cît sînt mai şubrezi şi mai dărîmaţi, cu atît oamenii se agaţă mai mult de viaţă. Dar oamenii se agăţau de viaţă de dragul vieţii ? Nu cumva o făceau de teama morţii ? Dar de ce se temeau oamenii de moarte ? De viaţă trebuiau să se teamă. Viaţa uneori e lungă şi oamenii sînt nevoiţi s-o îndure pînă la capăt. De ce s-o îndure ? S-o trăiască. Avea el, Eulampie, motive să se plîngă de viaţă ? Nu avea. Soarta fusese darnică cu el. Îşi retrăi repede copilăria.

Crescuse, simplu, între pomii şi stupii grădinii. Îi făcuseră lui pomii vreun rău ? Nu. Dar albinele ? Nici albinele nu-i făcuseră rău. Pomii îi dăruiseră fructe. Stupii miere îi dăruiseră. Pomii, deşi îmbătrîniseră, îi mai dăruiau şi acum fructe. Stupii nu îmbătrîneau. Albinele ! Nu avea cum să le deosebească pe cele tinere de cele bătrîne. Mierea pe care i-o dăruiau stupii acum era tot atît de dulce ca şi mierea pe care i-o dăruiseră cu cincizeci de ani în urmă aceiaşi stupi.

Dar oamenii? Oamenii îi făcuseră vreun rău? Ei?! Cu oamenii era altă poveste. Unii încercaseră chiar să-l nimicească. Cu toate acestea el, Eulampie, îl prefera pe cel mai ticălos om celui mai amabil elefant, admițînd că se aflau pe lume și elefanți amabili. Erau oameni ticăloși pe lume? Erau! Și nu puțini.

Nu mai departe decît Panait Derderian... Îl cunoștea bine. Fuseseră colegi la Drept. Doi studenți favoriți avusese faimosul profesor Coco Demetrescu: pe Eulampie și pe Derderian. După licență, Derderian plecase la Paris pentru doctorat. El, Eulampie, încercase să intre în magistratură.

— Cine te recomandă, domnule Eulampie?

— Diploma mea.

— În afară de diplomă?

— N-am pe nimeni.

— Politică nu faci?

— Nu. Nu-mi plac nici liberalii, nu-mi plac nici conservatorii.

— Nu avem locuri, domnule Eulampie.

Încercase să intre copist la primărie.

— Nu avem locuri, domnule Eulampie.

— Măturător aș putea intra?

— Nu avem locuri, domnule Eulampie. Sînt toate ocupate.

Profesorul Coco Demetrescu se îndurase și-l recomandase lui Victor Veza, ministru din acel timp al Justiției:

„Iubite Veza, domnul Eulampie mi-a fost student. Este un excelent cunoscător al legilor. Ajută-l. Dă-i un post. Moare de foame, bietul om!..."

Ministrul îl primise în audiență. Îi privise obrazul rotund și fălcos, cu ochi ageri. Îi privise și hainele sărăcuțe, și ghetele scălîmbe.

— Colegul Coco afirmă că mori de foame. Colegul Coco exagerează. În Romînia n-a murit nimeni de foame.

Chemase pe directorul personalului :

— Domnul Coco Demetrescu ne roagă să-i găsim dumnealui un loc. Deși colegul Coco ne este adversar politic, aș dori să-l servim.

— Avem un singur loc vacant, domnule ministru.

— Unde ?

— Lîngă București.

— Foarte bine, foarte bine. Dă-i dumnealui numirea și adă-mi-o la semnat.

— Dar, domnule ministru, locul e modest.

Eulampie se grăbise să spună :

— Nu face nimic, domnilor. Oricît de modest ar fi locul, îl primesc.

Plecase mulțumindu-i ministrului. După un sfert de oră, domnul Blesian, directorul personalului din Ministerul Justiției, îi înmînase hîrtia rîvnită, îl felicitase și-i urase, călduros, succes în carieră. Pogorîse scările sărind cîte trei trepte deodată și, ieșit în stradă, în lumina puternică a soarelui de august, i se păruse că întreaga lume este a lui. Să scoată ordinul și să vadă unde și în ce post a fost numit ? Își înfrînsese curiozitatea. Se dusese la „Carul cu bere". Avea o monedă de cincizeci de bani în buzunar. Voise să bea o halbă. Să se răcorească. Să se bucure. Pe urmă... Pe urmă să ia

cunoştinţă de post. Şi dacă postul va fi bun, să mai bea o halbă.

Ajunsese la „Carul cu bere". Două halbe băuse. Apoi scosese hîrtia şi o citise:

„Domnul Augustin Eulampie, licenţiat în drept magna cum laude, este numit pe ziua de 15 august a.c. în postul de gardian la închisoarea Văcăreşti."

Să rupă numirea? Cum s-o rupă şi de ce s-o rupă? Pîinea era amară, dar era, totuşi, o pîine.

Aşa îşi începuse el cariera, ca paznic de închisoare. Trecuseră de atunci aproape patruzeci de ani. Caietele lui cu note din acel timp se aflau pe fundul lăzii. Poate că într-o noapte ar fi bine să se mai uite prin ele. După cîte îşi amintea, cunoscuse acolo, la Văcăreşti, un deţinut arestat pentru furt de argintărie din casa unei mătuşi. Tînărul pretindea că studiase teologia şi dreptul şi că-l cheamă Orbescu. Nu cumva acel Orbescu era una şi aceeaşi persoană cu noul subsecretar de stat de la Interne, Pompil Orbescu? Ei şi?

Multe văzuse Eulampie în România cea mică, peste care domnise aproape jumătate de veac regele Carol I. Multe văzuse şi în România regelui Ferdinand, a regenţei, şi care, de aproape nouă ani, era România lui Carol II, în care toate se încurcau, se învălmăşeau şi stăteau gata să se răstoarne. De s-ar răsturna odată! El, Eulampie, era un adevărat maniac. Nimic nu-l mulţumea şi toate cîte le văzuse ori numai le auzise, le însemnase zi de zi, ori mai precis noapte de noapte, în caietele lui.

Poate că aceste însemnări erau zadarnice. Cine avea să se mai uite prin ele și cînd ? Oamenii sînt grăbiți. Nu au vreme să răsfoiască hîrțoage vechi și, în general, nu au timp să se uite în urmă. Oamenii se uită mai ales înainte, să deslușească în viitor ce va fi mîine, ce va fi poimîine, ce va fi la anul...

El, Eulampie, cînd se uita înainte, nu vedea decît groapa care îl aștepta deschisă să-și odihnească bătrînețea-i și obositele-i ciolane pe fundul ei. Începu să rîdă. Își spuse iarăși cu glas tare :

— Ai devenit pesimist, Eulampie. Semn că ți s-a împuținat mintea. Te-ai prostit ca Tretin și ca Pitroc. Mai ai nițeluș și-o să te prostești și mai mult, ca excelența-sa Panait Derderian, care se însoară mereu și tot n-are nevastă.

Ziua crescuse. Auzi cum o fabrică din apropiere își cheamă cu sirena lucrătorii. Mai auzi vîntul vuind. Oamenii oboseau, îmbătrîneau și mureau. Numai vîntul nu obosea și nu îmbătrînea. Vîntul ocolea pămîntul și rămînea într-una tînăr și sprinten.

Trase perdeaua, aprinse lumina, pe care la ivirea zilei o stinsese, și se așeză la masă. Deschise caietul care purta pe scoarță numărul 329 și scrise : 23 decembrie 1939. Apoi notă :

„Aseară m-a chemat domnul prim-procuror Pitroc și mi-a spus :

— Domnule Eulampie, pregătește-te. Avem noapte mare

L-am întrebat, plin de respectul pe care i-l datorez gradului său :

— Percheziție ?

— Da, mi-a răspuns domnul prim-procuror Pitroc. Ai ghicit, moșule, percheziție.

Domnul prim-procuror Milea Pitroc, deși e mai tînăr decît mine numai cu doi sau trei ani — cînd eu îmi treceam licența el își lua cu cunună bacalaureatul — îmi spune „moș Eulampie". Zic că-mi spune „moș" pentru că deseori umblu neras și mi se vede barba albă.

— La vreo bancă, domnule prim ?

— Nu, moș Eulampie, la un domn, la un ticălos. Sper să găsim documente importante și să-l vîrîm la gherlă.

Am rămas la serviciu și am lucrat. La miezul nopții a venit judele instructor Tretin și-am plecat, toți trei, la hotelul „Splendid" cu mașina lui Pitroc. Domnul prim-procuror a cerut, în numele legii, să ni se deschidă apartamentul deținut de supusul turc Aramic Tair. Hotelierul a executat ordinul. Apartamentul luxos al turcului a fost percheziționat cu amănuntul. S-au confiscat toate hîrtiile turcului. Eu le-am inventariat. În timpul percheziției domnul jude instructor Tretin și-a însușit mai mult de o duzină de cravate. Domnul prim-procuror Pitroc și-a strecurat în buzunar niște pachete cu ciorapi de mătase. Mai pe urmă, judele instructor Tretin a examinat cu atenție niște butoni de aur și cîteva ace de cravată, tot de aur, încrustate cu perle. L-a chemat pe primul-procuror într-un colț și i-a arătat prada.

— S-o împărțim, i-a spus Pitroc lui Tretin.

— Dacă ziceți dumneavoastră... Numai să nu trăncănească Eulampie.

— Cine? Eulampie? Lucrez cu el de ani de zile. Nu vede nimic, nu aude nimic, nu înțelege nimic. E cam tîmpit. Socot că tîmpenia i se trage din burlăcie.

Pe fundul unui cufăr au dat peste o importantă sumă de bani: dolari, lire engleze și lire turcești, franci elvețieni și coroane suedeze.

— Tretine...

— Da, domnule prim-procuror.

— Ce facem cu gunoiul ăsta?

— Ce credeți dumneavoastră...

O treime din bancnote le-a luat Tretin, două treimi i-au revenit primului-procuror Milea Pitroc. Mie mi s-a dat să inventariez numai banii romînești. I-am trecut în inventar: 7214 lei... Tretin se bucura. Se bucura și Pitroc. Eu zic: să tot fii jude instructor și prim-procuror în Romînia!

— Ne-a scăpat ceva ce n-am văzut, domnule jude?

— Nu ne-a scăpat nimic, domnule prim-procuror.

— Avem experiență, Tretine.

— Avem, domnule prim.

Mie nu mi-au adresat nici un cuvînt. Nici nu trebuia. Am eu nevoie de cuvintele lor cum are chelul de tichie de mărgăritar.

În drum spre casă, judele instructor a uitat în mașină scrisorile Tiei Cudalbu, găsite în bagajele lui Aramic Tair. Aceste scrisori mi-au revenit, din întîmplare, mie. Le-am citit atent și am hotărît să

le păstrez în arhiva mea. După ce am ajuns acasă, am citit aceste scrisori. Cu ușoare îndreptări și cu puține adăugiri, scrisorile Tiei Cudalbu către Aramic Tair ar putea fi publicate. Ar interesa mai mult decît cel mai meșteșugit roman. Dacă, după ce voi ieși la pensie, Dumnezeu îmi va mai dărui zile, voi reciti aceste scrisori și le voi comenta mai pe larg în caietele mele de însemnări. Dacă omul care-mi va moșteni arhiva va voi să le publice, n-are decît. În groapa în care mă voi odihni atunci nici că o să-mi pese. Deocamdată, condeiul meu nărăvit la scris îmi dă ghes să mai notez aci cel puțin următoarele:

a) Tia Cudalbu nu l-a iubit pe Drugan. Dimpotrivă. L-a urît și l-a disprețuit.

b) Drugan n-a iubit-o pe Tia Cudalbu. A avut pentru ea o pasiune care nu are nici o legătură cu ceea ce în mod obișnuit pămîntenii, în uriașa lor prostie, numesc iubire.

c) Tia Cudalbu l-a înșelat pe Drugan, între alții și cu Aramic Tair.

d) Drugan știa că Tia Cudalbu îl înșeală. Era grozav de gelos. O amenința deseori că o va ucide. O dată chiar i-a spus:

— Eu nu mă tem să ucid om. Am mai ucis o dată.

Tia Cudalbu l-a întrebat:

— Ai ucis o femeie?

— Nu, i-a răspuns bancherul. Un bărbat.

— Pentru ce l-ai ucis?

— Mă încurca în afaceri.

Cred că a fost vorba de fostul asociat al lui Drugan, bancherul Opran Baboie. Aceasta însă o

notez aci cu toată rezerva, deşi în arhiva mea se află şi dosarul acestei vechi şi misterioase afaceri. Dacă scrisorile Tiei Cudalbu ar fi rămas în mîinile lui Tretin şi nu într-ale mele, judecătorul de instrucţie ar fi avut, în sfîrşit, o dovadă împotriva bancherului Alion Drugan.

e) În ultimul an, relaţiile dintre Tia Cudalbu şi Aramic Tair au devenit simple relaţii amicale. La repetatele insistenţe ale Tiei Cudalbu, levantinul s-a încurcat cu Loti Cudalbu, sora mai mică a răposatei. Aramic Tair i-a înmînat lui Marin Cudalbu numeroase sume de bani ca să-i cîştige bunăvoinţa.

f) Sîmburaş i-a propus Tiei Cudalbu s-o ducă la palat şi să i-o prezinte regelui. Tia Cudalbu a acceptat. Întîlnirea între Tia Cudalbu şi rege trebuia să aibă loc după Anul Nou.

g) Colbert Cudalbu a aflat de la Tia despre aceasta. Fata s-a lăudat. Colbert Cudalbu i-a comunicat noutatea lui Alion Drugan.

h) În ultimele două luni, Drugan era grozav de nervos, şi întrevederile dintre bancher şi Tia se soldau cu scandaluri.

i) Oricît se va zbate judecătorul de instrucţie Tretin şi primul-procuror Pitroc pentru a da de urma acestor scrisori, nu vor izbuti. În casa mea am nenumărate tainiţe. Într-una din ele voi ascunde scrisorile Tiei Cudalbu pînă cînd această afacere se va lichida într-un fel sau altul."

Închise caietul şi-l vîrî într-un sertar. Apoi, Eulampie se îmbrăcă şi plecă spre tribunal. Ajuns în uliţă şi văzîndu-se izbit din toate părţile de

viscol, mai observînd și uriașii nămeți de zăpadă care îi barau drumul, se întrebă dacă va reuși sau nu să ajungă la timp la serviciu. Întrebarea și-o puse cu mare neliniște. Căci Augustin Eulampie, între multe alte calități pe care le avea, era și un funcționar model.

Autorul acestei scrieri l-a cunoscut bine pe Eulampie, cum de altfel a și mărturisit mai înainte. El adaugă că dacă Eulampie s-ar fi căsătorit, ar fi fost și un soț model, iar dacă Dumnezeu l-ar fi blagoslovit cu copii, Eulampie ar fi fost — pot să și jur — și un tată model.

Cu chiu, cu vai, mai lunecînd, mai căzînd și ridicîndu-se, grefierul Augustin Eulampie ajunse la timp la tribunal, semnă condica, se scutură de zăpadă, intră în odaia în care lucra de obicei și, după ce își dezgheță mîinile, ținîndu-le un timp pe lîngă sobă, se apucă să-și pună hîrtiile în ordine. Chemă ușierul și-l întrebă :

— A venit domnul prim-procuror Pitroc ?

— Să fii dumneata sănătos, domnule Eulampie. Abia se luminase de ziuă, că ne-am și pomenit cu dumnealui. A venit cu o falcă în cer și cu alta-n pămînt.

— De mine a întrebat ?

— Numai de vreo zece ori.

— Și pentru ce nu mi-ai spus ?

— Cum era să-ți spun dacă nu m-ai întrebat ?

— Prost ești, Albeață. Ești prost, de dai în gropi.

— Prost, domnule Eulampie, că dacă n-aș fi fost prost, eram eu grefier, și dumneata om de serviciu.

— Domnul prim-procuror e singur?

— Cum o să fie singur? Nu e singur.

— Cu cine e?

— Cu domnul judecător de instrucție Tretin.

— Ar fi trebuit să știu.

Se grăbi spre cabinetul lui Pitroc. Întunecat la față de parcă i se înecaseră corăbiile, primul-procuror îl primi cu răceală.

— Am întrebat de cîteva ori de dumneata, moșule. Ai întîrziat.

Eulampie zîmbi.

— Dumneavoastră ați venit mai devreme decît de obicei, domnule prim-procuror. Om tînăr. Pe mine m-a împiedicat viscolul. M-am luptat mult cu viscolul și cu zăpada.

— Te cred. Totuși ar fi trebuit să vii mai devreme.

— Sînt la dispoziția dumneavoastră, domnule prim-procuror.

— Ascultă, Eulampie, nu cumva az-noapte a rămas la dumneata, din greșeală, un pachet cu scrisori?

Grefierul Augustin Eulampie se prefăcu slab de urechi.

— Cum? N-am înțeles bine ce-ați spus.

Pitroc ridică vocea ca și cum s-ar fi adresat unui surd:

— Nu cumva az-noapte, cînd am percheziționat apartamentul turcului de la hotel „Splendid", a rămas la dumneata, din greșeală, un pachet cu scrisori?

— A! Pachetul cu scrisorile răposatei?

— Da, da, acela.

Eulampie făcu un cap dezolat. Zise:

— Nu, domnule prim-procuror. Pachetul cu scrisori l-a luat domnul judecător de instrucție Tretin. Nu e așa, domnule judecător, că pachetul cu scrisori l-ați luat dumneavoastră? Eu l-am văzut întîi în mîinile domnului prim-procuror Pitroc. Pe urmă l-am văzut în mîinile dumneavoastră. Pe urmă v-am văzut cum l-ați băgat în buzunarul paltonului. Pe urmă nu am mai văzut de loc pachetul cu scrisori.

Judecătorul de instrucție Tretin zise:

— Da, tot ce ai spus dumneata este adevărat, însă... însă l-am pierdut. Poate mi-a căzut din buzunar. În orice caz, nu-l mai am. Poate... Poate l-am pierdut.

Eulampie ridică din umeri. Era treaba lui Tretin să se descurce. Primul-procuror Pitroc spuse:

— Mare pagubă, domnule jude. Scrisorile Tiei Cudalbu către Aramic Tair ne-ar fi lămurit asupra multor chestiuni pe care nu vedem cum o să le descurcăm.

— Sînt vinovat, zise Tretin cu cel mai umilit glas din lume. Îmi dau seama că sînt foarte vinovat, domnule prim-procuror. Dar dacă le-am pierdut... Tăiați-mă... spînzurați-mă...

Supărat, primul-procuror îi spuse grefierului:

— Poți să te duci, Eulampie. Cînd transcrii pe curat inventarul cu obiectele găsite la Tair, nu mai trece pachetul cu scrisori. Consideră că acest pachet n-a existat. Ai înțeles?

— Am înțeles, domnule prim-procuror.

Milea Pitroc și judecătorul de instrucție Tretin rămaseră închiși în biroul primului-procuror întreaga zi. Tot închiși în cabinet îi găsi și miezul nopții.

Ziarele făcuseră mare zgomot în jurul arestării supusului turc Aramic Tair. Vorbiră și de percheziția amănunțită de la hotel „Splendid", însă nu dădură amănunte reale, ci numai fantezii. Reporterii, în frunte cu Arno Pelican și Nedelcu Nedelcovici, îl pîndiră pe Augustin Eulampie cînd acesta se duse să-și ia masa de prînz, cum avea obiceiul, în circiumioara din preajma tribunalului, „La Veselul". Intrară după el, i se așezară nepoftiți la masă, mîncară cu el, băură, îl ademeniră cu vin vechi, veritabil de Nicorești...

— Bea, nene Eulampie, bea și spune-ne măcar cîteva mărunțișuri.

— Cu privire la ce?

— La percheziție.

— Care percheziție?

— Percheziția pe care ați făcut-o az-noapte la „Splendid".

— N-am făcut nici o percheziție.

— Dumneata nu. Dar i-ai însoțit pe primul-procuror Pitroc și pe judecătorul de instrucție Tretin.

— Cine? Eu?

— Da, dumneata, chiar dumneata, nene Eulampie. Ne-au spus oamenii de serviciu ai hotelului.

— Oamenii de serviciu?

— Da, oamenii de serviciu.

— De la care hotel ziceți?

— De la hotelul „Splendid".
— În viața mea n-am trecut pragul acestui hotel. Nici nu știu cam pe unde se află acest hotel.
— Îți bați joc de noi, nene Eulampie.
— Cîtuși de puțin. Însă nu știu nimic despre nici o percheziție.
După două ore ziariștii fură nevoiți să-l lase în pace. Eulampie se întoarse la tribunal, se încuie în biroul lui și continuă să transcrie pe curat inventarul hîrtiilor și al lucrurilor găsite în apartamentul lui Aramic Tair de la hotel „Splendid".

Bancherul Alion Drugan fu păstrat toată ziua la beci. Comisarul Zainea veni de cîteva ori și deschise ușa întunecoasei încăperi. De fiecare dată, Zainea lua cu el cîte un grup din oamenii arestați. Către amiază bancherul rămase singur. Auzi pași pe sală, cheia scrîșni în broască și comisarul Zainea intră peste el. Bancherul crezu că a sosit timpul să fie luat și trimis la interogatoriu. Gîndindu-se că se va întîlni iarăși cu Tretin, că va fi silit să stea iarăși și iarăși în picioare și să răspundă acelorași întrebări sîcîitoare, îl cuprinseră o mare plictiseală și o mare deznădejde. Se ridică și, potrivindu-și paltonul pe trup, se pregăti să-l urmeze pe comisar. Zainea însă rîse și zise:
— Poți să stai jos, domnule Drugan. Se pare că astăzi domnul judecător de instrucție nu are nevoie de dumneata.
— Mulțumesc pentru veste.
— S-a ivit ceva nou care o să-i dea și mai multă bătaie de cap.

Bancherul ar fi vrut să întrebe ce anume se ivise nou, ca să nu fie luat prin surprindere atunci cînd va fi dus la Tretin. Însă nu cuteză. Se miră de lipsa lui de îndrăzneală. Trebuia să îndrăznească. Orice i s-ar mai întîmpla de acum înainte, el trebuia să îndrăznească din ce în ce mai mult. Dacă oamenii aceştia — care au pus mîna pe el, îl chinuie şi-l dispreţuiesc chiar mai cumplit decît pe un infractor de rînd — îşi vor da seama că i-a slăbit voinţa şi i-a pierit îndrăzneala, vor face din el o simplă cîrpă şi-i vor stoarce toate mărturisirile pe care le doresc, începînd cu asasinarea actriţei Tia Cudalbu şi sfîrşind cu spionajul. Totuşi, nu-i adresă nici o întrebare comisarului. Zainea se miră că n-a stîrnit în mintea bancherului nici o curiozitate. Atitudinea de tăcere şi de nepăsare a lui Drugan nu o puse pe seama slăbiciunii în care căzuse bancherul, ci, dimpotrivă, pe tăria lui. Omul tare, omul stăpîn pe sine şi sigur de nevinovăţia şi de dreptatea lui, nu se sinchiseşte, într-adevăr, de nimic.

— Nu eşti curios să ştii despre ce este vorba, domnule Drugan ?

— Nu, răspunse bancherul. De vreme ce sînt ţinut arestat, anchetat pentru fapte pe care nu le-am comis şi maltratat, pot să afirm că sentinţa mea de condamnare a şi fost scrisă. Atunci, ce m-ar mai îndreptăţi să mă emoţionez că, pe parcurs, se poate ivi azi ceva, şi mîine altceva ?

— A fost arestat levantinul Aramic Tair, spuse Zainea. Un prim interogatoriu i s-a şi luat.

Lui Alion Drugan îi tremurară o clipă buzele vinete și mustățile. Se stăpîni și spuse tern:

— Aramic Tair? Dar ce legătură poate fi între mine și Aramic Tair? Aproape că nici nu-l cunosc.

— Unele ziare susțin că-l cunoașteți foarte bine!

— Foarte bine! Cuvinte fără miez. Foarte bine n-o cunosc nici pe nevastă-mea, deși am trăit cu ea aproape treizeci de ani sub același acoperiș.

— În sfîrșit, credeam că v-ar putea interesa.

— Îți mulțumesc, în orice caz. Dumneata, domnule comisar, ești singurul om de aici care s-a purtat cu mine cavalerește.

— Mă gîndesc și eu la viitor, domnule Drugan. Dacă scăpați...

— Fii sigur, domnule comisar, că nu voi uita.

Zainea îi dărui un chibrit și un pachet de țigări.

— Eu nu fumez. Mi le-am procurat special pentru dumneata. Dacă te întreabă cineva de unde le ai, să spui că ți le-a dat de pomană unul din pungașii care au dormit az-noapte aici. N-o să se mire nimeni. Uneori derbedeii și pungașii fac gesturi de acest fel.

— Crezi că le fac din milă?

— Nu. Din grandomanie.

Comisarul Zainea îl salută și plecă. Bancherul Alion Drugan se apucă să fumeze ca un șarpe. Aprinse țigară de la țigară. Fumul acru și amar îl ameți și îl liniști.

Nu trecu mult și iarăși cheia scrîșni în broască. Zainea îmbrînci peste Drugan doi tineri cu față smeadă și ochi galbeni. Le spuse:

— Să nu vă mai certați. Auziți? Și mai ales să nu vă încăierați, că vin la voi și vă fărîm.

Tinerii ținură capetele în jos și tăcură. Pașii comisarului se depărtară. Unul din ei zise:

— De ce m-ai vîndut, Rică?

— Eu? Te-am vîndut eu pe tine?

— M-ai vîndut, Rică.

— Nu te-am vîndut, Chirică. Să mă bată Dumnezeu dacă te-am vîndut.

— Atunci cine m-a vîndut?

— Nu știu, Chirică.

— Tu... Tu, și să nu știi! Tu m-ai vîndut, Rică.

Tînărul smead numit Rică nu mai zise nimic. Atunci Chirică se apropie de el și îi puse mîna în beregată.

— N-auzi, mă? De ce m-ai vîndut, mă Rică?

Se iscă o încăierare grozavă. Tinerii se loviră unul pe altul cu pumnii, își sîngerară nasurile, căzură pe jos, se prinseră și se izbiră cu picioarele, se descleștară și se încleștară iar și, tot lovindu-se, înjurîndu-se printre dinți și rostogolindu-se, ajunseră pînă lîngă Drugan. Cum sta ghemuit într-un colț, bancherul întinse piciorul și împinse oamenii încleștați în luptă ceva mai departe de el. Atît le trebui tinerilor. Se opriră din bătaie și săriră în picioare. Își potriviră hainele vechi și rupte, de haimanale, pe trup și-l priviră pe Drugan.

— Ce zici, Rică, de el?

— Ce să zic, Chirică, nu zic nimic.

— Cum? Nu zici nimic?
— Nu, nu zic nimic.
— Ba eu zic.
— Ei, zi, să te aud.
— De ce se amestecă el în cearta noastră?
— Întreabă-l pe el, de ce mă întrebi pe mine?
Smeadul numit Chirică se duse lîngă Drugan. Se duse lîngă Drugan și smeadul numit Rică. Smeadul numit Chirică îl întrebă pe Drugan:
— De ce m-ai lovit cu piciorul, mă borțosule?
Smeadul numit Rică adăugă:
— Și de ce te-ai amestecat în cearta noastră?
Bancherul Alion Drugan înțelese că oamenii fuseseră aruncați peste el în beci ca să-i caute rîcă și să-l bată. Era, și acesta, un mijloc de a-l supune la presiuni. Se uită la cei doi cu ochi blînzi. Le spuse:
— Căutați-vă de treabă.
Văzu însă că tinerilor le jucau umerii obrajilor și că se pregăteau să-l atace. Se sculă și-și aruncă paltonul gros și greu, pe care îl ținea pe umeri. Tinerii se traseră îndărăt. Rică spuse:
— Se pune în poziție de apărare, babalîcul...
— E dreptul lui, adăugă celălalt.
Întîi se repezi asupra bancherului, Chirică. Cu pumnul ridicat, îi căută tîmpla să i-o izbească. Drugan se feri la timp și-l pocni pe Chirică în bărbie. Pe cînd Chirică se împleticea, Rică sări și el asupra lui Drugan. Vru să-l izbească în pîntec, cu piciorul. Drugan i-l prinse și i-l ridică. Rică se frînse și căzu pe spate. Bancherul nu-și exploată dubla victorie. Se trase și mai mult în colț și se rezemă

cu spatele de perete. Cei doi tineri se tîrîră pînă lîngă ușă. Se sfătuiră din ochi. Scoaseră de la brîu șișurile. Pe Drugan îl trecură fiorii morții. Sudoarea rece ca gheața îi scăldă trupul. Își șterse fruntea și obrazul cu mîna, se încruntă și se pregăti să-și vîndă cît mai scump pielea. Chirică zise:

— Nu te speria, boierule. Nu vrem să te omorîm.

— De ce nu vreți? Omorîți-mă. Sînteți doi. Aveți și cuțite.

— Este adevărat că sîntem doi contra unul și că avem și șișuri, însă nu vrem să facem moarte de om, rîse Chirică.

— Nu vrem să te purtăm în spinare pe lumea cealaltă, zise Rică.

— Cum să mă purtați în spinare pe lumea cealaltă?

Chirică rîse și se adresă lui Rică:

— Te uiți la el? Pe cît e de boier, pe atîta e de neștiutor.

— Ce să-i facem? îi răspunse Rică. N-avem ce să-i facem, Chirică.

— Dacă cineva omoară om pe lumea asta, îl poartă în spinare pe lumea cealaltă, boierule. Și noi nu vrem să te purtăm și pe tine în spinare. Ești prea gras. Și îi mai avem și pe alții de purtat.

— Atunci, ce vreți cu mine? De jefuit, nu aveți de ce mă jefui. Nu mai am nimic asupra mea.

— Nu poate fi vorba de jaf, boierule.

— Atunci de ce poate fi vorba?

Chirică îi zise lui Rică:

— Ți-am spus eu că e prost.

— Da, îi răspunse Rică, ai avut dreptate. O fi fost el cine o fi fost, o fi omorît el pe cine o fi omorît, dar de prost, e prost de n-are pereche.

Chirică îi spuse lui Drugan:

— Boierule, noi am primit ordin să te batem măr. Poți să strigi cît poftești. N-o să vină nimeni să te scape din mîinile noastre. Așa că îți propunem un tîrg cinstit.

— Ce tîrg? întrebă bancherul. Nu înțeleg despre ce tîrg poate fi vorba.

— Îl auzi, Rică? E prost. E mai prost chiar decît mi-am închipuit pînă acum.

— Așa prost, Chirică, nici eu n-am mai întîlnit.

— Boierule, zise Chirică, iată care ar fi tîrgul: ne lași să te batem, ca să împlinim ordinul pe care l-am primit. Altfel, ne bate pe noi domnul comisar Zainea. Și nu numai domnul comisar Zainea. Ne mai bat și alții.

— Și dacă mă apăr? Am să mă apăr pînă la ultima suflare.

— Și ce-o să cîștigi? Dacă te aperi, înseamnă să ne lovești cum ne loviși adineauri. Și dacă ne lovești, noi te înțepăm cu șișurile. Și dacă în fierbințeala încăierării noi te înțepăm cu șișurile, s-ar putea ca, fără voia noastră, să te omorîm. Și noi nu vrem să te omorîm.

— Nu de alta, spuse Rică, dar ești gras și nu vrem să te mai ducem și pe tine în spinare.

— Îți propunem să te lași bătut fără să te aperi.

Drugan tăcu. Îi privi mirat și așteptă să audă ce-i vor spune cei doi mai departe.

Rică îi zise lui Chirică :

— Vezi, Chirică ? Nu e chiar prost de tot.

— Nu. E chiar deștept. Bănuie că mai avem să-i facem încă o propunere.

Între timp bancherul se gîndi că multe „tîrguri" făcuse el în viață, dar că la un tîrg atît de grozav nu se gîndise niciodată.

Rică îi spuse :

— În timp ce noi o să te batem, tu să țipi cît poți de tare.

— Pînă acum nu m-a bătut nimeni. Iar de țipat, nu am țipat niciodată, spuse bancherul.

— Ei ! Cu bătaia ai tot timpul să te înveți, mai ales după ce o să intri în pușcărie. De țipat, ce să-ți spun, boierule ! Să știi că nu e greu. Cu cît o să țipi mai tare, cu atît noi o să te batem mai cu milă.

Drugan se pomeni că-l interesează în cel mai înalt grad această problemă. Întrebă :

— Ce înseamnă „să te batem mai cu milă" ?

Chirică izbucni :

— Retrag ce-am recunoscut mai înainte. Boierul e prost.

— Ai dreptate, zise Rică. Recunosc și eu.

Chirică îl lămuri pe Drugan :

— Putem să te batem în așa fel încît să înnebunești de durere și să te lăsăm și schilod. Putem însă — bineînțeles, dacă vrem — să te batem „cu milă", adică mai mult să-ți facem semne și să te doară mai puțin. Pentru „milă" însă trebuie să ne dai ceva.

— N-am ce să vă dau, spuse Drugan, chiar dacă aș dori să vă dau ceva, nu am ce.

— Ți se pare că nu ai, spuse Chirică.

— Numai să vrei, și găsești, zise Rică.

— De pildă, adăugă Chirică, mie să-mi dai cămașa.

— Și mie izmenele și ciorapii.

— Cum ? Să rămîn fără cămașă, fără indispensabili și fără ciorapi ?

— Prostule, îi zise Chirică, dar ce ? Ar fi mai bine să rămîi fără viață ?

— Nu stărui, Chirică. Dacă vrea să-i luăm viața, să i-o luăm. Cum o să putem să-i ducem la spinare pe ceilalți oameni pe care i-am omorît, la o adică putem să-l ducem și pe borțos.

Chirică îi ceru lui Rică șișul. Rică i-l dădu. Chirică se apucă să ascută șișurile unul de altul. Bancherul Alion Drugan îi întrebă :

— Ce trebuie să fac ?

— Dezbracă-te.

— De tot ?

— La piele.

Drugan se dezbrăcă. Pielea i se încreți. Chirică îi puse hainele deoparte, chită. Cămașa, izmenele și ciorapii le luară și le duseră în cealaltă parte a încăperii. Puseră șișurile peste rufe. Chirică zise :

— Boierul e gras.

Rică își dădu și el cu părerea :

— Și păros. Parcă ar fi maimuță.

— Nu. Nu seamănă cu maimuțele, zise Chirică. Maimuțele sînt sprintene.

Se duseră la Drugan, îl luară între ei și-l împinseră pînă lîngă ușă. Pe pielea albă, păroasă și încrețită a bancherului apărură iarăși șuvoaie de sudoare.

— Țipă! Țipă cît poți!

Drugan țipă. Deși cei doi nu-l atinseseră măcar. Drugan țipă cît îl ținură puterile.

— Știe să țipe, spuse Chirică.

— Să vedem dacă știe și să rabde, zise Rică.

Îi prinseră obrajii grași între degete și-i răsuciră pînă se înnegriră. Îi făcură semne pe la gît. Îi umplură pieptul, coastele și spinarea de vînătăi. Iar Drugan, cu toate că durerile pe care le simțea erau ușoare, țipă și urlă cum nu se putea mai desăvîrșit. În fața ușii se adunaseră o sumedenie de oameni. În răstimpurile în care tăcea, bancherul le auzea șoaptele. Nimeni însă nu ciocănise în ușă și nimeni nu venise să deschidă și să-i potolească pe cei doi derbedei. Cînd socotiră că și-au împlinit datoria, Chirică zise:

— Să-l lăsăm.

— N-am nimic împotrivă.

Drugan își pipăi trupul. Apoi se îmbrăcă. Pantalonii, vesta și haina i se lipiră de piele și-l enervară. Cel mai mult însă îl supără lipsa ciorapilor. Contactul picioarelor goale cu pantofii tari era neplăcut. Totuși, dacă sta și se gîndea mai bine, scăpase ieftin. Băieții se purtaseră ca niște oameni de cuvînt. În definitiv nimic nu-i oprise să-l chinuie cu asprime și să-l înțepe cu șișurile. Se întoarse către ei.

— Vă mulțumesc. Vă mulțumesc din inimă.

— N-ai pentru ce, îi răspunse Chirică.

— Pentru puțin, boierule, zise Rică.

Chirică îmbrăcase cămașa lui Drugan pe sub zdreanța lui. Rică își pusese izmenele și ciorapii

bancherului. După cum își privea picioarele, se vedea cît de mult îl încîntau ciorapii aproape noi.

— Să nu cumva să te plîngi comisarului că ți-am luat ce ne-ai dăruit și că te-am maltratat cu milă.

— N-am să mă plîng.

— Ba să te plîngi. Să te plîngi că te-am bătut zdravăn. Să țipi și să urli, să protestezi și să ceri să fim pedepsiți.

— Dacă n-o să faci cum te povățuim, o să trimeată pe alții. Iar aceia, te asigurăm, n-o să se poarte ca noi. Noi sîntem băieți buni, zise Chirică. Cuțitari din Tei.

— Ca noi, să tot umbli prin pușcării și n-ai să mai întîlnești, își dădu cu părerea Rică.

Drugan își luă paltonul pe umeri și se așeză la locul cu care se obișnuise, în colț. Mai avea țigări și chibrituri. Se apucă să fumeze cu sete. Acum fumul amar și acru îl seca la inimă, însă el fuma înainte. Intră Zainea. Li se adresă celor doi tineri :

— Ce s-a întîmplat aici, mă derbedeilor ? Nu cumva v-ați atins de domnul Drugan ?

— Noi ? Nu ! Nu, domnule comisar.

— Atunci ce scandal a fost aici ? Mi s-a raportat c-ați făcut scandal.

— Ne-am certat între noi, domnule comisar.

— Da ? Pușlamalelor !... Haideți cu mine. O să vă învăț eu minte să mai faceți scandal. Vă dau eu vouă scandal, haimanalelor...

În aceeași zi de 23 decembrie 1939, regele, care încă din adolescență ținea un caiet în care din cînd

în cînd nota cîte ceva pentru viitorul său biograf, scrise următoarele:

„Am văzut-o azi pe Duduia. Albă. Grasă. E încă frumoasă. Mi-a servit cu tandrețe ceai. Seara trecută a fost vizitată de industriașul M. și de bancherii B. și L. Fiecare i-au adus cadouri superbe. Au rugat-o să stăruie pe lîngă Mine ca să nu-l iert pe Drugan. Industriașul M. i-a spus Duduii: «Drugan e dușmanul Măriei-Sale. Măria-Sa trebuie să vegheze ca Justiția să-l distrugă.» Duduia l-a întrebat: «Dacă Drugan va fi distrus cu totul, ce se va întîmpla cu „Banca Drugan" și cu întreprinderile finanțate de „Banca Drugan"?» Industriașul M. — ce grec parșiv! — s-a grăbit să-i declare: «Iau totul asupra mea, Duduie. Și-l interesez pe Măria-Sa, vă interesez și pe dumneavoastră, Duduie.» După plecarea industriașului M., au venit la Duduia bancherii B. și L. Duduia s-a temut că acești bancheri îi vor cere sprijinul pentru salvarea colegului lor Drugan. I-au spus Duduii cuvinte dulci și lingușitoare pe care Duduia le-a primit. «Sînteți îngrijorați de soarta domnului Drugan?» «Da, Duduie. Ne temem că acest bandit care ne face breasla de rîs va scăpa. Ziarele *Uraganul* și *Globul* au sărit în ajutorul tîlharului.» Duduia — înțeleaptă — le-a pus aceeași întrebare ca lui M. Bancherii B. și L. i-au răspuns: «Măria-Sa nu va avea pagubă. Garantăm. Dacă propunerea noastră se aprobă, sîntem gata să ducem tratative chiar cu Măria-Sa, Duduie.» Imbecilii. Se bucură că-l strîng cu ușa pe Drugan. Deviza mea e să-i distrug pe toți. Să le iau averile la toți... Afacerea Drugan se complică. Azi a inter-

venit pentru punerea în libertate a lui Drugan ambasadorul F. Mi-au cerut audiențe — probabil în același scop — miniștrii plenipotențiari B. și A. Le-am fixat audiențele cerute, după Anul Nou. Pînă atunci, mai cîștig timp. Curios !... Orbescu mi-a trimis un raport secret în care susține că și Ambasada Germană este enervată de arestarea bancherului Drugan. Se pare că respectivul le aducea și lor unele servicii. De la Externe mi s-a anunțat că sînt atacat de presa turcă în legătură cu arestarea suspectului Aramic Tair. Aștept și pentru acest caz o intervenție diplomatică. M-am sfătuit cu Duduia asupra situației. Este de părere că trebuie să rezist tuturor presiunilor. «Tu, tu ești un rege tare ! Trebuie să dovedești că ești și mai tare.» Mărețe cuvinte ! Pe Sîmburaș, pentru că a trăncănit, am să-l pedepsesc. Îl voi trimite departe de țară și departe de Mine, ambasador în America Latină. Moruzof susține că Pompil Orbescu e spion german. Pompil Orbescu mi-a arătat niște documente din care ar reieși că Moruzof lucrează pentru englezi. I-am comunicat acestea lui Ebianu. Acest distins tînăr care-mi veghează viața a zis : «Au amîndoi dreptate, Măria-Voastră». Și pentru că astă-seară m-am apucat să scriu aci fapte care te vor interesa — necunoscut biograf al Meu din viitor — mai notez cîte ceva din viața Mea. Meseria de rege e urîtă. Am greutăți cu miniștrii Mei. Ministrul Domeniilor mă fură. Mă fură Negrilă, guvernatorul Băncii Naționale, și mă fură Canciu, ministrul Meu de Finanțe. Dar cine nu mă fură ? Prințul N. — fratele Meu — îmi cere mereu parale. Sînt nemulțumit și de moș-

tenitorul Meu. Nu-mi seamănă şi mă cutremur de pe acum de ziua în care ţara Mea va încăpea pe mîna lui. Mă împac însă cu ideea că pînă atunci mai este mult. Mi-am pus în gînd să trăiesc, pentru a ferici ţara, cel puţin o sută de ani. Aşa să-mi ajute Dumnezeu."

Grunz se întorsese acasă, ca de obicei, cu puţin înainte de a se lumina de ziuă. Descuiase uşa cu grijă şi în antreu se dezbrăcase încet şi pe întuneric, să nu cumva s-o trezească pe Mamiţa din somn. De atîtea ori îi spusese cu dulce repros :

— Ah! Puiule, Puiule, vii totdeauna acasă în zori şi mă trezeşti tocmai cînd mi-e somnul mai dulce !...

— Meseria, Mamiţo...

— Meseria ! Ştiu... Am lucrat şi eu cîndva într-o meserie care nu mă lăsa să adorm decît spre ziuă. Te înţeleg. Ar fi bine totuşi dacă ai veni acasă mai devreme. Nopţile nedormite au început să te veştejească. Nu mai eşti tînăr, inspectore, şi a sosit timpul să te gîndeşti că viaţa e scurtă şi slujba lungă.

— Nu am pe cine să las în locul meu, Mamiţo.

— Cum nu ai pe cine ? Mai lasă-l pe prăpăditul de Orbescu.

— Subinspectorul nu e omul care să facă faţă serviciului.

— Poate că nu-l cunoşti bine, Puiule.

— Pe Orbescu ? Îl cunosc cum mă cunosc pe mine însumi.

Aşa era, cum spunea el, inspectorul. Avusese din nou discuţii dure cu maiorul Blîndu de la grăniceri

și cu cei trei frați Inocențiu. Ultima contrabandă de vite fusese cea mai importantă. Trecuseră dincolo, în Slovacia, peste trei sute de capete de vite. Landră îi adusese cifra exactă : 314 boi și vaci. Maiorul Blîndu și frații Inocențiu îi dăduseră altă cifră : 226. Prin urmare, nici maiorul Blîndu, nici frații Inocențiu nu înțelegeau să lucreze corect cu el. Grunz îl amenințase pe Blîndu :

— Am să te raportez la București. Am să cer să te schimbe.

Maiorul ridicase glasul :

— Dar ce crezi, frate Grunz, că eu am să tac ? Am să te raportez și eu la București. Am să cer și eu să fii schimbat. Ce ?! Nu cumva îți închipui că numai dumneata ai rude la Ierusalim ? Mai avem și noi.

Frații Inocențiu făcuseră apel la arbitrajul lui Peter Heger. Neamțul spusese :

— Să nu fie nici cum spune domnul maior, să nu fie însă nici cum susține domnul inspector. Să considerăm deci că s-au trecut dincolo 250 capete de vită. Să vedem cît s-a cîștigat și să împărțim între noi frățește.

Cît era el de inspector, nu avusese încotro. Primise hotărîrea neamțului.

Vrusese ca în timp ce el discuta cu maiorul, cu Peter Heger și cu frații Inocențiu în casa lui Geza, subinspectorul Orbescu să facă niște descinderi și, dacă va fi cazul, să opereze și cîteva arestări. După ridicarea și trimiterea la București a lui Ignatz Gross, patronul fabricii de cherestea, cîțiva dintre principalii colaboratori ai acestuia se agitau. Întoc-

meau proteste. Făceau intervenții și presiuni. Răspîndeau zvonul că Gross ar fi fost arestat pe nedrept, pentru că un om puternic din Capitală voia să-i ia fabrica de cherestea pe nimic și încă multe altele. Grunz îl căutase pe subinspector să-i dea instrucțiuni cu privire la descinderi și arestări. Subinspectorul Orbescu însă parcă se ascunsese în gaură de șarpe. Nu-l găsiseră. Grunz se văzuse nevoit să amîne operația pentru noaptea următoare. Acum, dacă Mamița îi va reproșa din nou că a venit prea tîrziu acasă, îi va spune cît de păcătos e subinspectorul și cum își neglijează serviciul. Se gîndea chiar s-o roage pe Mamița să nu-l mai primească în casă pe nemernic.

Intră în odaie desculț și în vîrful picioarelor. Își scoase și hainele. Rămase în cămașă, băgă de seamă că în casă e frig. Cînd dormea, Mamiței îi hîrîia gîtul. Ascultă. Nu auzi hîrîitul cu care se obișnuise de atîta vreme. Nu auzi pe nimeni respirînd. Pipăi patul. Vru să intre în așternut, lîngă trupul cald al Mamiței. Găsi patul gol.

Atunci Grunz se repezi și întoarse butonul. Odaia fu inundată de lumină. Grunz se uită împrejur și se văzu desculț și ridicol, aproape gol, multiplicat la nesfîrșit în numeroasele oglinzi de mare preț cu care Mamița își împodobise după gustul ei vastul dormitor. Se îmbrăcă și se încălță. Năvăli, sălbatic, peste femeia de serviciu, o sculă din somn și, în vreme ce femeia speriată își acoperea pieptul, o apucă de umeri și începu s-o zguduie :

— Unde e Mamița ? Spune-mi, unde e Mamița ? Dacă nu-mi spui, te omor.

— Stai, domnule, stai, nu mă omorî. Stai, că nu mi-s vinovată cu nimic.

— Unde e Mamița ? Spune-mi, unde e Mamița ?

— Doamna ? Și-a pus cîteva rochii și ceva rufărie în două geamantane și a plecat.

— Era singură ?

— Cum o să fie singură ? Nu era singură.

— Cu cine era ?

— Cu domnul subinspector Orbescu.

— Și unde s-a dus Mamița ?

— Unde s-a dus ? De unde vrei să știu eu unde s-a dus ? Nu știu. Ți-a lăsat o scrisoare.

— Unde e scrisoarea ?

— Pe măsuță. În dormitor. Dumneata nu ai văzut-o ?

— Nu. N-am văzut-o.

— Caut-o. Trebuie să fie acolo unde a lăsat-o conița. După ce a plecat conița cu domnul subinspector Orbescu, eu am încuiat ușa și m-am culcat. N-a mai intrat nimeni în casă.

Inspectorul se întoarse în dormitor. Oglinzile îl multiplicară iarăși la nesfîrșit. Nu avu timp să se uite la ele și să-și vadă chipul descompus. Pe măsuța de lîngă pat găsi, într-adevăr, scrisoarea. O luă. O deschise și citi :

Scumpe inspectore,

Am plecat la București cu Orbescu. Trăiesc cu el de cînd a venit la Satu Mare. M-a făcut și mă va face fericită. Ne căsătorim. Nu veni acum după mine. Ar fi zadarnic. Caută-mă în Capitală, peste o lună, să discutăm condițiile divorțului. Pînă

atunci sper să-ţi treacă furia şi nebunia. Dacă vei încerca să-mi faci mizerii, sînt hotărîtă să dau la iveală unele fapte ale dumitale şi să te înlătur astfel din calea mea. Te ştiu însă cuminte şi cred că vei continua să fii cuminte.

Banii şi bijuteriile le-am luat. Ţi-am lăsat, pentru cheltuielile mărunte, două mii de lei în sertarul biroului.

Cea care a fost a ta,
te-a iubit
şi n-ai ştiut-o păstra,
Mamiţa

Grunz se văzu părăsit. Dar nu numai părăsit, ci şi jefuit. Din imensa avere pe care o avea Mamiţa, la care se adăugase tot ceea ce adunase el din afaceri şi contrabande, nu-i rămăseseră decît două mii de lei. Mamiţa luase totul cu ea şi plecase cu Orbescu. Fără îndoială că mai tîrziu Mamiţa va cere să i se trimită la Bucureşti mobila, covoarele şi tacîmurile. Se va opune? Nici gînd. Va trebui s-o asculte şi mai departe pe Mamiţa. Altfel, femeia amăgită şi cu minţile sucite de tînărul Orbescu nu va întîrzia să-l denunţe. Abia acum înţelese Grunz pentru ce Mamiţa îl îndemnase cu atîta tenacitate s-o ucidă pe Iovca Silef. Furie oarbă îl cuprinse. I se întunecă mintea şi, apucîndu-l pandaliile, căzu pe covor. Se zvîrcoli. Făcu spume la gură. Ţipă şi urlă. Îşi sfîşie hainele şi îşi rupse cămaşa de pe el.

Femeia de serviciu se îmbrăcase. Auzindu-l cum urlă şi cum ţipă, veni. Deschise uşa şi-l privi din prag. Se sperie. Ieşi din casă şi plecă. Se gîndi să

se întoarcă mai tîrziu, după ce inspectorul va fi iarăşi în toate doagele.

După un timp inspectorul îşi veni în fire şi se potoli. Se văzu multiplicat la nesfîrşit în oglinzile de preţ ale Mamiţei şi se sperie de propriu-i chip strîmb şi încă răvăşit. Se sperie şi mai mult de spuma care îi înconjura gura şi de hainele făcute ferfeniţă.

Hainele rupte îi dădură o idee grozavă. Adică pentru ce, supărîndu-se de fuga Mamiţii cu tînărul Orbescu, să-şi rupă hainele lui — iar rochiile, oglinzile şi mobila Mamiţii să rămînă neatinse? Se culese de pe jos, se duse, ţinîndu-se de pereţi, pînă la bucătărie, luă toporul de spart lemne şi se întoarse în dormitor.

— Mi-a trecut furia? Mi-a trecut. Dacă nu mi-ar fi trecut, aş ţipa. Sînt calm? Sînt. Niciodată n-am fost atît de calm ca acum. Ah! Mamiţo! Îţi arăt eu ţie, Mamiţo! Te învăţ eu minte pe tine, Mamiţo.

Sparse oglinzile în cioburi mărunte-mărunţele, una cîte una. Pe urmă tăbărî pe rame şi nu se lăsă pînă nu le transformă în aşchii, bune numai de aprins focul. Sfărîmă, în acelaşi fel, patul şi garderobul. Apoi schimbă în ţăndări sufrageria. Aceeaşi soartă o avură şi icoanele, pe care, cu puţine zile în urmă, le admirase atît de mult rarul cunoscător care era Stînjinel. Mai rămăseseră întregi rochiile Mamiţei, hainele Mamiţei, rufăria Mamiţei, pălăriile şi pantofii de modă veche şi de modă nouă pe care le purtase şi pe care încă mai spera să le poarte Mamiţa.

— Nu, Mamiţo. N-o să le mai porţi, Mamiţo.

Cu un calm desăvîrşit, Grunz le adună pe toate şi le făcu grămadă în mijlocul odăii. Apoi se aşeză în genunchi pe parchet, şi, cu o răbdare drăcească, le tocă bucată cu bucată. Lovea cu toporul şi spunea încet :

— Na, Mamiţo. Rabdă, Mamiţo. Mai na una, Mamiţo. Vezi ce face din tine Grunz al tău, Mamiţo ?

Se duse la baie. Se spălă cu apă rece. Se bărbieri. Ba se şi pudră. Apoi se găti ca un ginere şi plecă. La cîţiva paşi de poartă întîlni o sanie goală. Se urcă în ea şi-i dădu vizitiului adresa Neagăi. Copiii se duceau grăbiţi la şcoală. Negustorii îşi deschideau prăvăliile şi dughenele.

În drum spre Neaga sania trecu pe lîngă cafeneaua „Micloş". Grunz îi spuse vizitiului să oprească şi să-l aştepte. Intră în cafenea şi ceru o cafea mare. I se aduse. O bău pe îndelete, fumînd trei ţigări. Cafeaua îl învioră şi mai mult decît îl înviorase aerul tare şi rece al dimineţii de iarnă. Plecă uitînd să plătească. Patronul îl petrecu pînă la uşă. Acolo îl salută şi îi făcu o plecăciune.

Grunz nu-i răspunse la salut.

Ajuns la Neaga, inspectorul vru să intre, însă uşa era încuiată. Ciocăni în fereastră. Neaga veni şi-i deschise. Se miră :

— Nu te aşteptam.

— Cu atît mai bine. Sper că surpriza te bucură. Am venit la tine să ne veselim.

Neaga îi spuse :

— N-ai vrea să te plimbi un sfert de oră ? Pe urmă te întorci şi ne veselim cît vrei. Punem şi patefonul să ne cînte.

— De ce să mă plimb?
— Să aerisesc odaia. Să fac curat.
— Glumești. N-am poftă de plimbat.
— Te rog, Grunz.
Insistențele femeii iscară în mintea lui Grunz o bănuială. O întrebă:
— Nu cumva ai pe cineva la tine?
Neaga bîlbîi cîteva cuvinte pe care inspectorul nu le înțelese. Vînăt de frig și de mînie, o împinse cu violență în lături și intră în casă.
Îl găsi în pat, îmbrăcat într-o pijama verde, și treaz numai pe jumătate, pe domnul Ianoș, director la „Banca Maramureșului".
Grunz o întrebă pe Neaga:
— Ce caută la tine domnul acesta?
Neaga își ieși din țîțîni.
— Cum ce caută? E domnul Ianoș, director la „Banca Maramureșului". Nu mi-ai poruncit dumneata să mă încurc cu el? Ei bine, m-am încurcat.
— Ți-oi fi spus, zise Grunz, ți-oi fi spus, însă am uitat. Și acum... acum vreau să plece. Numaidecît să plece.
Directorul „Băncii Maramureșului" se ridică. Spuse:
— Treci dincolo, te rog, domnule inspector.
— De ce să trec? N-am să trec de loc.
— Vreau să mă îmbrac.
— Poți să te îmbraci și față de mine.
— Mă jenez, domnule inspector.
— A? Te jenezi? Te jenezi de mine? Atunci trebuie să pleci chiar așa cum ești.

— Domnule inspector...

Grunz îl apucă de păr, îl scoase în antreu și, dîndu-i cu genunchiul în spate, îi făcu vînt. Domnul Ianoș alergă cîțiva pași. Se împiedică și căzu. Se sculă și, tremurînd de frig și de frică, se întoarse spre Grunz, care-l privea rîzînd din prag, și-l rugă:

— Îngăduie-mi să-mi iau măcar paltonul și pantofii, domnule inspector. Nu pot să străbat așa, la ora asta, orașul. Sînt notabilitate. Mă cunoaște toată lumea...

Drept răspuns, Grunz scoase revolverul și trase cîteva focuri în aer. Directorul „Băncii Maramureșului" o luă la goană. Ieși în stradă și începu să alerge și mai repede.

Copiii care-l întîlneau întorceau capul după el. Întorceau capul după el și negustorii care abia își deschiseseră prăvăliile și dughenele. Unul spuse:

— E domnul Ianoș, director la „Banca Maramureșului".

Altul adăugă:

— E domnul Ianoș, care a fost prefect de Maramureș pe vremea domnului Maniu. Strașnic prefect mai era domnul Ianoș...

— Săracul! O fi înnebunit...

— Aș! Domnul Ianoș e cam afemeiat. L-o fi prins careva la nevastă.

Îl văzură și doi vardiști. Îl fluierară.

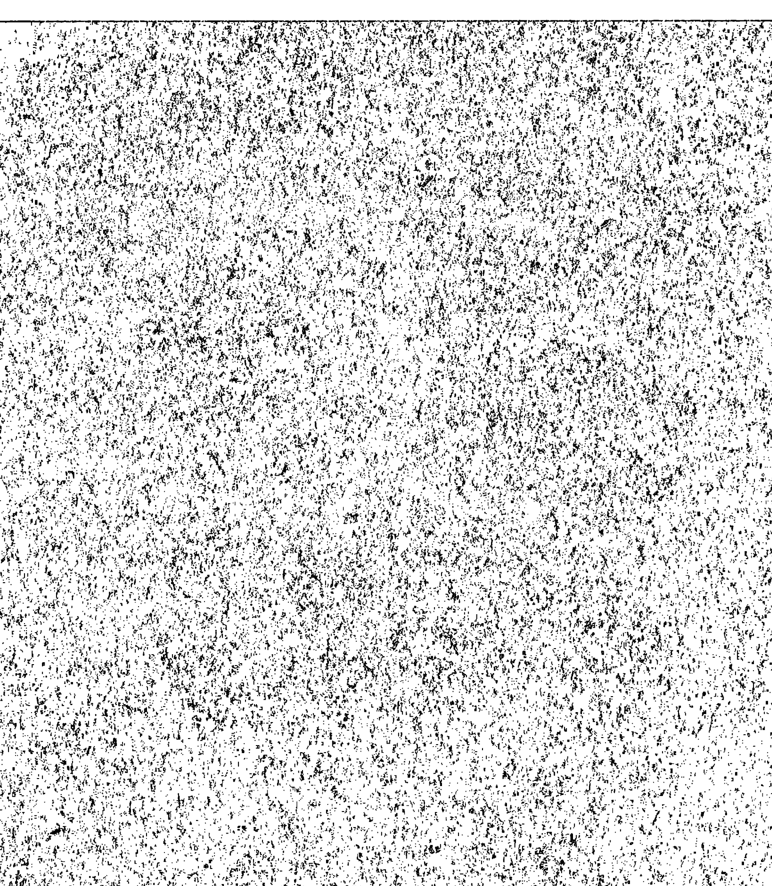
— Un nebun...

— Umblă desculț și în pijama...

Vardiștii, văzînd că nebunul nu ține seamă de fluierăturile lor, se luară după el să-l prindă.

— Stai, nebunule! N-auzi? Stai... Stai să te prindem.

Domnul director Ianoș de la „Banca Maramureșului" credea că printre urmăritorii săi se află și inspectorul Grunz. Se făcea, deci, că nu aude și fugea ca scăpat din pușcă, fără să se uite îndărăt.

48

MAZURCA

Din „Jurnalul secret al lui Darie" :

„24 decembrie 1939. Ziua de ieri, așa cum am notat mai sus, mi-am pierdut-o zadarnic. Aseară am adormit greu și tîrziu. Am avut somnul zbuciumat și puțin tulburat de vise. M-am trezit devreme. Vuietul cumplit al viscolului m-a trezit. Am aruncat un halat pe mine, mi-am vîrît picioarele-n papuci și am pogorît încet, să nu deranjez pe nimeni, scările. Cartierul era încă afundat în întuneric. Am atîrnat halatul de clanța ușii și am intrat, gol, într-un nămete. Mai mult de zece minute m-am frecat cu zăpadă din creștet pînă în tălpi. Spălîndu-mă cu zăpadă, mi se părea că mă spăl cu fîșii de cer. Cînd am simțit că mă pătrunde frigul, am luat halatul pe mine și am urcat repede. Ajuns în odaie, mi-am șters trupul cu un prosop cald, am îmbrăcat o pijama curată și am intrat în așternut. M-am apucat să citesc din Tacit. Acest autor este una din slăbiciunile mele. Nu am avut parte de lectură. Tocmai pe cînd mă plimbam cu împăratul Tiberiu prin împrejurimile Romei, afurisita de Barbara a întredeschis ușa :

— Nu vă este frig ?

— Nu, domnișoară.

— Nu ați dormit bine.

— De unde știi ?

— Locuiesc alături. Peretele e subțire. V-am auzit cum v-ați zvîrcolit toată noaptea în așternut. Vă răsuceați mereu, ca un pui în frigare.

— Adevărat. N-am dormit bine.

— Nici eu.

— Mie mi se mai întîmplă.

— Și mie, domnule. Să vă aduc cafea?

— Ți-aș rămîne recunoscător.

— De ce să-mi rămîneți recunoscător? Ce consumați trec la socoteală. Doamna Luduș mi-a făgăduit că dacă vă fac să consumați mai mult, îmi am și eu partea.

— Așa ți-a spus doamna Luduș?

— Așa.

— Atunci, adu-mi o cafea mare. Nu uita pîinea și untul.

— Nu am să uit. Am să vă aduc pîine mai multă și unt mai mult. Trebuie să vă îngrășați.

— Crezi că e necesar?

— Da. Acum sînteți uscat ca o scovergă.

Cafeaua fierbinte m-a încălzit. Pîinea și untul m-au săturat. Privindu-mă cu jale, Barbara mi-a spus:

— Să nu mai intrați gol în zăpadă.

— M-ai văzut?

— V-am văzut. Eu, domnule, văd tot ce se întîmplă.

— De ce să nu intru gol în zăpadă?

— Muriți. Răciți și muriți.

— De cînd mă știu, iarna mă spăl cu zăpadă, și iată, încă nu am murit.

— Văd că nu aţi murit. Dar într-o zi răciţi, tuşiţi şi muriţi.

— N-ar fi rău, Barbara. Mi s-a cam urît cu viaţa.

— O!...

Barbara şi-a pus mîinile la ochi şi a plecat. M-am dus la baie să-mi rad barba. M-am uitat în oglindă. Paloare de moarte îmi cuprinsese obrazul. Era, desigur, consecinţa nopţilor nedormite, a zilelor mohorîte şi, poate, şi a vizitei lungi pe care mi-o făcuse Ludovic Schimbaşu. Colegul meu de presă şi de literatură izbutise, între altele, să-mi umple inima cu venin. Sînt pe lume oameni care împrăştie în jurul lor buna dispoziţie şi bucuria, aşa cum trandafirul împrăştie plăcută mireasmă. Dar — o, Doamne! — tot pe lume sînt destui care strică, pe unde trec, văzduhul. Din nefericire pentru noi toţi, care nu avem curajul să-l izgonim din anturajul nostru, Ludovic Schimbaşu e dintre aceştia.

L-am cunoscut — mai bine nu l-aş fi cunoscut — cu aproape douăzeci de ani în urmă, la înmormîntarea de pomină a lui Bordea, cînd un comisar de poliţie a găsit bijuteriile pe care le reclama sora mortului — o teleleică şi jumătate — sub perna din coşciugul răposatului boier. De atunci Ludovic Schimbaşu îmi mănîncă sufletul. Între timp, a devenit jurnalist şi scriitor cunoscut. Chipul însă i-a rămas tot strîmb, sfrijit, chinuit, iar glasul tot de scapet. Limba tot de viperă i-a rămas. Gura tot rea, bănuitoare şi bîrfitoare, ca de ţaţă stearpă.

— Nu mai moare soacră-mea...

— De ce vrei să moară, Schimbaşule? Nu ai loc în lume de dînsa?

— Prezenţa ei printre cei vii mă indispune.

— E destul de drăguţă cu tine. Îţi dă casă. Îţi dă masă. După cîte mi-ai mărturisit, te atinge şi cu bani de buzunar. Ce vrei tu mai mult de la o soacră?

— Îmi dă. De toate îmi dă. Însă mi le scoate pe nas.

— Ce-ţi reproşează?

— Că nu cîştig. Că nu aduc bani în casă.

— Bine, dar ea nu ştie că din literatură nu se poate trăi? Ştie şi acum, ştia şi atunci cînd te-a primit să-i fii ginere.

— Ştie. Nu-i place să scriu. Vrea să lucrez ca funcţionar, la fabrica ei de clei. Mă vezi tu pe mine funcţionar la o fabrică de clei? Mă vezi tu pe mine lucrînd?

— De ce nu?

— Cum să lucrez? Scriu. Un om care scrie nu trebuie să mai muncească şi altceva.

— Cam cît ai scris anul acesta?

— Povestea cu iepurii, pe care ţi-am citit-o...

— Adică trei pagini de manuscris...

— Trei pagini! Dar ce pagini! Nemuritoare... Vrei să ţi le mai citesc o dată? Am demonstrat negru pe alb că iepurii sînt tot atît de pungaşi ca şi oamenii. Şi această demonstraţie, Darie băiete, este făcută pentru întîia oară în literatură. A? Ce spui? Să ţi-o mai citesc?

Ochii mici și vicleni îi sclipeau în cap. Am strigat:

— Ferească Sfîntul!

— Ești un păcătos. Și... Și habar nu ai de ce înseamnă literatură adevărată și inovație în literatura adevărată.

Ca să nu mai lungesc vorba, i-am spus:

— S-ar putea să ai dreptate.

— S-ar putea? Nu. Nu «s-ar putea». Sigur. Sigur am dreptate. Scriitorul adevărat trebuie să scrie puțin și bun. Și mai ales să scrie ce n-au mai scris alții. Pînă acum scriitorii au scris despre oameni. Despre iepuri n-au scris. Despre iepuri numai eu am scris.

A rămas un timp pe gînduri. Pe urmă, cu oarecare melancolie în glas, mi-a spus:

— Pe mine, de fapt, un singur om m-a înțeles.

— Cine? Aș vrea să-i aflu și eu numele.

— Căiuț. Poetul Căiuț. Trăiește în Franța. A părăsit de bunăvoie această țară.

— L-am cunoscut cu puțin timp înainte de plecarea lui la Paris.

— Da? Nu știam. La Paris... Ehe! Aici, Căiuț ar fi ratat. Ar fi rămas un geniu necunoscut și nefericit. Ehe! La Paris alt mediu, altă atmosferă. La Paris amicul meu Căiuț s-a realizat, și-a rotunjit personalitatea. Cu alte cuvinte, a devenit cineva. A publicat și două volume de eseuri. A revoluționat gîndirea. A dat o nouă strălucire limbii franceze. Tu ai citit volumele lui Căiuț?

— Le-am citit. Le-am citit chiar cu multă atenție.

Vorbeam cu vorbe domoale, cenușii. Glasul meu simplu și cuvintele obișnuite pe care le foloseam l-au supărat pe admiratorul lui Căiuț. S-a uitat la mine ca la un netrebnic și mi-a spus :

— Nu pari entuziast.

— N-am motiv.

— Gugumanule ! Căiuț e un geniu. Pledează pentru arta abstractă, adică pentru singura artă valabilă. A... Nu ți-am spus... Am primit chiar zilele acestea o scrisoare de la el. Francezii — îmi scrie Căiuț — sînt niște gușați. Se războiesc cu nemții. El, Căiuț, s-a izolat în mansarda lui. Pregătește al treilea volum despre arta abstractă... Și... Și mai pregătește încă o carte. Știi pe ce temă ? Nu știi ! Gugumanule !... Căiuț scrie o carte în care va arăta că omul care scrie și omul de artă în general trebuie să se țină departe de frămîntările sociale și, bineînțeles, departe de orice fel de politică... Ce te uiți așa la mine ? Nu-ți convine ? Ești un gușat. Are dreptate Balbus Mierlă cînd spune că ar trebui să fii împușcat. Rîzi ? De ce rîzi ? Mierlă e simpatic. Plecînd de la scrisoarea lui Căiuț, mă gîndesc să mă izolez și eu. Mi-a venit în cap o nouă poveste.

L-am întrebat pe Schimbașu fără nici o umbră de ironie :

— Tot cu iepuri ?

— Nu. Cu purici. Cu trei purici. Cred că într-un an, dacă mă supun unor eforturi serioase, o isprăvesc.

— Va fi, desigur, o poveste mai amplă.

— Poate. Mă gîndesc să depășesc trei pagini.

— Cu mult?

— Cu o jumătate de pagină sau chiar cu o pagină întreagă.

Oaspetele meu se sucea și se răsucea pe scaun, mă sfredelea cu ochii, aștepta să-l laud și să-i cer amănunte despre povestirea cu purici, care îi clocea în cap. Nu știu ce mi-a venit să-i arunc o întrebare care nu avea nici o legătură cu iepurii și cu puricii:

— Și ce vei face dacă va intra și Romînia în război?

— Nu mă interesează. Voi urma exemplul genial al lui Căiuț. Mă voi izola, îmi voi scrie și-mi voi cizela povestirea. Vreau să scot din ea un adevărat diamant. Vreau să depășesc nu numai tot ce s-a scris mai valoros în literatura universală — asta nu e greu — dar chiar ceea ce am scris eu însumi pînă acum.

După plecarea lui Ludovic Schimbașu, așa cum am mai notat în acest caiet, am rămas singur, am încercat să-mi adun gîndurile și să lucrez. Mi-a tulburat liniștea doamna Luduș, care mi l-a prezentat pe fiul ei, pictorul precoce. Pe urmă, pînă seara tîrziu, mi-a tulburat liniștea mașina cu bîzîit de avion a dentistului. Cînd infernala mașină a tăcut, a venit și mi-a ciocănit la ușă domnul Luduș. Spre deosebire de fața strîmbă, crispată și chinuită a lui Ludovic Schimbașu, fața doctorului dentist Luduș e calmă și e, toată, numai zîmbet.

— Un client și un prieten al meu a aflat că te-ai mutat la noi. Vrea să te vadă. Cum nu ai ieșit toată

ziua din casă — de altfel nici nu este de ieșit — m-am gîndit că vizita lui o să-ți facă plăcere.

— Desigur, domnule doctor, îmi face plăcere. Orice vizită îmi face plăcere! Cu atît mai mult vizita unui client care vă este și prieten. Pînă acum nici dumneata, nici onorata doamnă Luduș nu ați avut timp să mă cunoașteți bine. Mă omor după conversație și după vizite. Conversațiile și vizitele fac farmecul vieții.

— Noi, ardelenii — mi-a spus domnul doctor Luduș — sîntem toți prieteni între noi. Pot zice chiar că ne avem ca frații. Însă acest client și prieten al meu este și prieten al dumitale!

— Prieten al meu?

— Da, da, și încă unul la care se pare că ții în chip deosebit. Ai și de ce, domnule! E plin de înțelepciune, ca stupul de miere. Și e un tînăr de mare viitor. Eu îl cultiv. Te-aș povățui să faci la fel.

— Aș putea să-i cunosc numele?

— Dacă ți l-aș comunica, te-aș lipsi de plăcerea surprizei.

— Scuzați-mă, domnule doctor.

— Rețiproca.

Cu unii scriitori și ziariști ardeleni mă aveam precum cîinele cu pisica. M-am întrebat îngrijorat cam cine putea fi. Adevărul adevărat era că eu numai de conversație nu mai aveam poftă. Domnul doctor Luduș a plecat și s-a întors cu Balbus Mierlă. Filozoful m-a impresionat profund: avea ochii roșii și o falcă vînătă și umflată.

— Vă las singuri, ne-a spus doctorul. Dacă aveți nevoie de poloneză, dumneata, domnule Darie, cunoști obiceiul casei: nu ai decît s-o suni.
— Servus, dragule, mi-a zis Mierlă.
— Servus, i-am răspuns.
— Mă supără dinții.
— O să ți-i vindece domnul doctor Luduș. Se pare că e mare meșter în repararea dinților găunoși.
— Este. A învățat meșteșugul la doctori nemți, la Viena.
Vorbind, se strîmba îngrozitor și se ținea cu mîna de prăpădita-i falcă.
— Te doare?
— Mă doare de-mi vine să urlu.
Se aștepta să-l compătimesc și să-i spun: «Urlă, dragule, urlă cît poftești». Din gura mea însă a ieșit alt cuvînt. Nu i-am spus decît:
— Rabdă.
Filozoful s-a uitat la mine cu ochi fioroși.
— Se vede că nu te-au durut niciodată dinții!...
— Ba m-au durut.
— Și ce-ai făcut? Spune-mi repede, cum te-ai vindecat de durerea de dinți? Cum ai scăpat?
— Am răbdat.
— Cît ai răbdat?
— Am răbdat pînă nu m-au mai durut.
— Multe zile?
— Multe zile. Și chiar multe nopți.
— Eu, mi s-a destăinuit Balbus Mierlă, am un mare cusur: nu pot îndura durerile fizice. De du-

rerile fizice mă tem tot atît de mult cum mă tem de moarte.

— Nu te-a bătut nimeni, niciodată?

— Nu.

Se așezase pe același scaun de pe care abia se ridicase Ludovic Schimbașu. Gemea. Scrîșnea. Se frămînta. Mă temeam să nu rupă scaunul. Doctorul Luduș nu ar fi ținut socoteală că l-a rupt scumpul lui prieten și mi-ar fi urcat nota de cheltuieli.

Ca să-l fac pe Balbus Mierlă să-și mai uite durerea, am zis:

— În ultima vreme nu prea te-am văzut.

— Nu aveai cum.

— Am crezut că ești arestat.

— Mulți au crezut.

— Și nu ai fost?

— M-au căutat. Atunci, după moartea Chiorului... Dar ce? De cînd mă știi tu pe mine de fraier?

Uită că-l dor dinții. Își luă mîna de la falcă și rînji.

— Am prins de veste din timp și m-am dat la fund.

— Ai plecat din București?

— De ce să plec din București?

— Cum de ce să pleci? Ca să te ascunzi.

Balbus Mierlă începu să rîdă de-a binelea:

— Se cunoaște că n-ai făcut niciodată politică într-o mișcare clandestină. Se cunoaște că ești nătărău și că trăiești cu capul în lună, deși scrii articole bătăioase. Nicăieri nu te poți ascunde mai bine ca în București, băiete. Și în București nicăieri nu te poți ascunde mai bine ca în centru.

— O să țiu minte ce-mi spui. Dacă vreodată va fi nevoie să mă ascund de voi...

— De noi n-o să ai cum să te ascunzi. Sau, dacă o să încerci să te ascunzi, o să te dibuim.

Tăcu un timp. Își pipăi cu grijă falca umflată. Veni Barbara, deși nu o chemasem. Îmi spuse:

— V-am adus țuică fiartă. Doamna Luduș s-a gîndit că țuica fiartă o să-i mai ușureze domnului Mierlă durerea de dinți.

I-am mulțumit Barbarei și am rugat-o să-i transmită și doamnei Luduș mulțumiri pentru grija pe care o arată prietenului meu Mierlă.

— Așa gazdă n-ați avut dumneavoastră niciodată, domnule.

Am recunoscut și am băut țuica fiartă cu zahăr și cu piper, cu Balbus Mierlă.

— Noroc, Balbus.

— Noroc, mă.

— În sănătatea ta.

— Da, ai face bine să ții minte ceea ce îți spun acum. Poate nu peste mult o să-ți prindă bine. Nicăieri, în toată țara, nu se găsește un loc mai potrivit pentru ascuns ca Bucureștii, și mai ales în centru, în blocurile din centru.

Am lăsat gluma deoparte și l-am întrebat:

— Dar de ce crezi, Mierlă, că va trebui să mă ascund?

— Pentru că nu va trece mult și noi, legionarii, vom veni la putere. Ni se apropie timpul, băiete. O să preluăm puterea și o să omorîm, o să omorîm...

Nu-mi plăceau ameninţările pe care le rostea şi pe care eu le mai auzisem şi altă dată din gura lui. I-am spus cu răutate:

— Deocamdată v-a rărit vouă rîndurile Armand Călinescu şi cei care i-au urmat lui Armand Călinescu.

Pe Balbus Mierlă nu-l impresionă că-i amintii de camarazii lui ucişi de curînd. Zise zîmbind:

— Aş! Am mai rămas destui. O să omorîm, băiete, o să omorîm. Multora o să le omorîm şi familiile şi chiar copiii din faşă, acelora care vor avea copii de faşă. O să te omorîm şi pe tine. N-ai vrut să te potoleşti, cum te-am povăţuit de atîtea ori. În vara şi în toamna asta dosarul tău a crescut. Ai scris o sumedenie de articole împotriva noastră şi împotriva Führerului.

— Am scris, Balbus, şi o să mai scriu. Cîtă vreme o să mai ţin un condei în mînă am să scriu.

— Tot împotriva noastră?

— Tot.

— Atunci n-o să mai scrii multă vreme.

— De ce?

— Pentru că foarte curînd noi venim la putere. După ce venim la putere n-o să mai ai timp nici să-ţi tragi sufletul, necum să scrii.

I-am umplut lui Balbus Mierlă o ceaşcă de ţuică fiartă. Mi-am umplut şi mie ceaşca.

— Noroc, Balbus Mierlă.

— Noroc, mă.

Barbara s-a arătat din nou în deschizătura uşii.

— Doamna Luduş m-a trimis să vă întreb dacă v-a plăcut ţuica şi dacă domnului Balbus Mierlă i-a mai trecut durerea de dinţi.

— Ne-a plăcut, i-am răspuns. Păcat că a fost cam puţină.

— Pot să vă mai aduc, dacă doriţi şi dacă domnului Balbus Mierlă îi ajută.

— Adu-ne, Barbara. Mie îmi place, iar domnului Mierlă îi ia durerea.

— Să fie tot cu zahăr şi cu piper?

— Da, cu zahăr şi cu piper, Barbara.

Poloneza nici nu a închis bine uşa, că a şi deschis-o iar.

— Doamna Luduş ştie că domnului Mierlă îi place ţuica fiartă. Era mai mult ca sigură că o să mai doriţi. O aveam pregătită.

— Mulţumesc, Barbara.

Am umplut iarăşi ceştile.

— Noroc, Balbus.

— Noroc, mă.

Aproape că ne-am fript buzele. Ţuica doamnei Luduş — adusă din Ardeal în butoiaş de lemn — era grozavă. Tare. Dulce. Piperată. Să tot bei. După ce am mai ciocnit de cîteva ori, l-am întrebat pe Mierlă:

— Domnul doctor Luduş e de-ai voştri?

Am crezut că la această întrebare Balbus Mierlă ori va tăcea butuc, ori îmi va sări, ca un cocoş, în cap. Filozoful nu a făcut nici una, nici alta, ci mi-a răspuns sincer:

— Simpatizant, însă varsă cotizaţii ca şi cum ar fi legionar.

— Cînd o să fie, dacă o să fie, o să mă luați de aici ca din oală.

— De ce să te luăm? Te scoatem în stradă, te punem la zid și te împușcăm. O să avem prea mulți de omorît ca să ne mai pierdem vremea să-i ridicăm și să-i judecăm. Noi, băiete, avem în fața noastră exemplul Führerului, n-o să ne împiedicăm de legi și n-o să ne încurcăm în forme.

— Noroc, filozofule.

— Noroc, mă.

— Dar doamna Luduș este și ea simpatizantă?

— Și încă dintre cele mai înfocate. Este aproape tot atît de înfocată ca Dorina Țap. Și Dorina Țap e o figură în mișcarea noastră.

— Noroc, Mierlă.

— Noroc, mă.

— Te pomenești că și poloneza o fi tot de-a voastră?

— Dar tu ce crezi? Dacă n-ar fi, nu ar avea ce să caute în această casă. Soții Luduș n-ar ține slugă care să nutrească alte păreri politice decît ale lor. Sluga te trădează cînd te aștepți mai puțin.

— Atunci, pe mine pentru ce m-au primit chiriaș?

— Ca paravan. Dacă tu stai la ei, sînt mai feriți de bănuială.

— Și tu, Mierlă, pentru ce îmi spui mie aceste secrete?

— Pentru că te cunosc și sînt sigur că o să le păstrezi în tine ca într-un mormînt.

— Noroc, Balbus.

— Noroc, mă.

— Ascultă, Balbus, tu ai putea, dacă ai primi ordin s-o faci, să mă omori?

— Auzi vorbă?! De ce să nu pot? Ești pe listă. Este datoria mea să te omor. Nu e nici o nevoie să-mi dea cineva un ordin special. Așa că te-aș omorî cum mă vezi și te văd. Ți-am mai spus-o.

— Noroc, Mierlă.

— Noroc, mă.

Am sunat. Barbara a venit repede. Ne-a surîs.

— Să vă mai aduc?

— Da, Barbara, mai adu-ne.

— Doamna Luduș întreabă dacă nu ați dori și o gustare.

La rîndul meu l-am consultat pe Balbus Mierlă:

— Ce zici? Ideea nu e rea.

— Dimpotrivă. Dacă mîncăm ceva, mai ales sărătură, o să bem mai departe cu și mai multă poftă.

Poloneza ne-a adus al treilea clondir cu țuică fiartă. Ne-a mai adus șoric proaspăt de porc și niște cîrnăciori ardeiați prăjiți în untură. Țuica fiartă, poate și medicamentul pe care i-l administrase doctorul Luduș au făcut ca lui Balbus Mierlă să-i treacă durerea de dinți. A ros șoric ardeiat, a mîncat cîrnăciori, a băut mai departe țuică fiartă. Parcă i s-a mai dezumflat și falca.

— Noroc, filozofule.

— Noroc, mă.

— Și așa, Balbus, va să zică o să mă omori? N-o să treacă mult, o să vii să mă iei din pat, o să mă duci să mă pui la zid și — o să mă omori...

— De ce să nu te omor? Trebuie. Regele a pus să fie otrăvit profesorul Niță Ion. Cu alte cuvinte,

regele l-a omorît pe profesorul Niţă Ion. A dat ordin să-i mai omoare şi pe alţii. S-a indignat cineva? A protestat cineva? Regele îşi omoară adversarii. De ce nu ne-am omorî şi noi adversarii? Şi tu... Tu nu poţi pretinde că eşti prietenul nostru. Ai scris împotriva noastră şi împotriva Führerului sute de articole. Fire-ai al dracului să fii, le-ai mai scris şi bine. Cum o să te iertăm şi de ce să nu te omorîm? O să te omorîm ca pe un cîine, băiete...

— Ludovic Schimbaşu susţine că scriu prost.

— Schimbaşu! Mai bine să nu vorbim de el... Profesorul Niţă Ion îl preţuia. Avea o slăbiciune pentru el.

— Dumnezeu să-l ierte pe profesor.

Balbus Mierlă şi-a pus ţuică fiartă în ceaşcă. Mi-a umplut şi mie ceaşca şi m-a întrebat iritat:

— Dar de ce să-l ierte Dumnezeu pe profesor?

I-am întors întrebarea:

— Dar de ce să nu-l ierte? A păcătuit. A fost de partea voastră. Iar meseria lui Dumnezeu este să-i ierte, pe cei care au păcătuit, de păcate.

— A fost, a spus Balbus Mierlă, într-adevăr, profesorul Niţă Ion a fost cu noi. Însă dacă mai trăia — şi ar fi trăit sigur dacă nu-l otrăvea regele, era sănătos, om în putere — ne-ar fi încurcat şi ar fi trebuit să-l omorîm noi. De fapt, omorîndu-l, regele ne-a adus un serviciu.

— Cum v-ar fi încurcat?

— Ar fi încercat să submineze actuala noastră conducere, ar fi încercat să conducă el mişcarea noastră, şi noi, ca să scăpăm de el, am fi fost nevoiţi să-l ucidem. Trebuie să ştii, dragule, că noi,

după ce vom veni la putere, nu ne vom ucide numai adversarii. Îi vom ucide și pe legionarii care nu vor recunoaște conducerea lui Sima.

— Cine e Sima?

— Führerul nostru. El a pus la cale și a condus omorîrea lui Armand Călinescu... Tu nu ai auzit pînă acum de Sima?

— N-am auzit.

— Păcat. Însă o să ai tot timpul să auzi.

— Noroc, Balbus.

— Noroc, mă.

Tot bînd și mîncînd, tot mîncînd și tot bînd, Balbus Mierlă s-a îmbătat. Mi-a cîntat la ureche toate cîntecele lor pe care le știa, mi-a făgăduit că mă va cruța de suferințe împușcîndu-mă în cap și cu un singur glonț și a plecat împleticindu-se.

Așadar, în cursul zilei de ieri, Ludovic Schimbașu mi-a mărturisit că-l supără existența pe această lume a soacrei sale și că-i dorește, din toată inima, moarte grabnică. Balbus Mierlă mi-a mărturisit și el, la o ceașcă de țuică fiartă, cele notate aci. Nu este de mirare că somnul meu a fost scurt, greu și plin de visuri tulburi. Nu e de mirare nici că obrazul meu poartă paloarea morții. Trec la masa de lucru. Trebuie să încerc să scriu un poem. Sper să izbutesc."

În seara aceleiași zile, de 24 decembrie 1939, Darie a mai notat în „Jurnalul secret" pe care-l ținea următoarele:

„Cu toată vremea urîtă, anticamera domnului doctor dentist Luduș s-a umplut de clienți. La zece dimineața, aparatele doctorului au început să scrîș-

nească și clienții să urle. Am sunat-o pe Barbara. Poloneza s-a prezentat numaidecît. Mi-a surîs și m-a întrebat:

— Cu ce să mai servesc pe domnul scriitor?

— Ascultă, Barbara, te rog să-mi spui, în fiecare zi aveți atîta lume?

— Lume? Astăzi avem puțină. Cînd e timp frumos, domnul doctor abia pridideşte. Lucrează de dimineață pînă seara tîrziu. Uneori ne mai vin clienți și noaptea. Îl apucă pe cîte unul durerea de dinți. Vine. Sună. Face tărăboi. Trezește toată casa. Îi scoate domnul doctor dintele sau măseaua. Îl potolește. Plătește omul tariful de noapte. Pleacă.

— Mulțumesc, Barbara. Acum cel puțin știu ce mă așteaptă.

Poloneza s-a uitat la mine ca la un om ciudat:

— Nu vă place zgomotul mașinii?

— Îmi place, Barbara, cum să nu-mi placă? E ca o muzică.

— La început enervează. Pe urmă vă obișnuiți cu el. Nici nu-l mai auziți.

Văzîndu-mă neconvins, a adăugat:

— Ar fi păcat să vă mutați de la noi. Cartierul e foarte liniștit.

— Da, Barbara, cartierul, într-adevăr, e foarte liniștit.

Am luat viscolul în piept și, trecînd din uliță în uliță, m-am tîrît pînă în centru. Am intrat la «Capșa» înghețat os. Capul galben, de mort, al lui Ilion Căpușă mi-a zîmbit:

— Începi să îmbătrînești, băiete, și încă n-ai ajuns să-ți cumperi un palton care să-ți țină de cald. Dîrdîi ca prins de friguri și-ți clănțănesc dinții.

— Ce vorbă e asta? Am palton.

— Asta e palton? Foiță de țigară, nu palton. Eu mi-am cumpărat o blană. O să-mi fac pomană să-ți cumpăr și ție una.

— Cu bancnote bandajate?

— De ce nu? Sînt tot atît de bune ca și cele nebandajate. Și-am adunat atîtea, că aproape nici nu mai știu ce să fac cu ele!

— Depune-le la o bancă.

— Pentru cine?

— Pentru tine.

Îmi arătă gîtul.

— Se agravează de la zi la zi. N-am pentru ce strînge bani. N-am cui să-i las. Trebuie să-i mănînc singur. Și cît mai repede.

— Mănîncă-i sănătos.

— Asta și fac.

Toată lumea din cafenea nu discuta decît despre arestarea lui Aramic Tair și despre pericolul prin care trecuse, în beciul poliției, bancherul Alion Drugan.

— Prin ce pericol a trecut în beciul poliției Drugan?

— Cum? N-ai auzit nimic?

— N-am auzit.

— Primul-procuror Pitroc a pus doi derbedei să-l ucidă cu cuțitele.

— Și l-au ucis?

— Nu. Bancherul, în pofida faptului că se afla cu mîinile goale, s-a apărat ca un brav. Unul contra doi! Auzi, domnule! Unul contra doi!...

— De unde știți?

— Din *Uraganul.* Arno Pelican s-a întrecut pe sine. A scris un reportaj! O minune...

Am cerut ziarele și le-am răsfoit. Într-adevăr, reporterul *Uraganului* dăduse lovitura. În partea întîi a reportajului său arăta pe larg cum s-a deghizat în vardist, cum a pătruns în beciul poliției și cum, lipindu-și urechea de ușă, i-a auzit pe derbedei amenințîndu-l și lovindu-l, și pe bancher gemînd și urlînd sub lovituri. Despre faptul că tinerii derbedei din Tei îi luaseră lui Drugan cămașa, indispensabilii și ciorapii, Arno Pelican nu aflase încă.

— Justiția cam întrece măsura.

— La ce ne putem aștepta, dacă în fruntea justiției se află un individ spurcat ca Derderian?

— Babalîcul s-a căsătorit a șaptea oară.

— E în luna de miere.

— S-o fi dus și el la Sinaia.

— Aș! La Constanța.

— Stă înfundat în Cazinou. Joacă pe miare.

— Dacă are...

— Ce mai e cu Tair?

— Îl anchetează Tretin.

— Tair! Aramic Tair e spion. Cum de nu l-au mirosit mai devreme?

— De mirosit, l-au mirosit de mult, însă l-au ținut sub supraveghere ca să-i afle complicii. Se

spune că turcul ar avea o sumedenie de complici. Printre alții și pe Zeno Zadig.

— Zadig! Cine și-ar fi închipuit că piticul Zeno Zadig se află în slujba turcului...

— Nu ar fi de mirare să se afle că pe Tia Cudalbu n-a ucis-o Drugan, ci Tair.

— Mai știi? Pînă la urmă toate învinuirile au să cadă asupra lui Tair.

— Turcul o să plătească toate oalele sparte.

Cafeneaua era plină de fum greu și acru. Cînd intra sau ieșea cîte cineva prin ușa deschisă, cîteva clipe năvălea înăuntru un val de aer proaspăt și rece. Clienții de prin apropierea intrării sorbeau o dată din valul de aer rece. Apoi, aerul proaspăt se amesteca repede cu cel vechi și fumul devenea parcă mai dens, mai acru, mai înecăcios. Prin zumzetul obișnuit al vechiului local străbăteau comenzile:

— O cafea.

— Un șvarț.

— Un filtru.

— Un ceai cu rom.

— Un marghiloman.

— O secărică.

Către prînz a venit și Norocel Tăunosu. Și-a băut șvarțul. Și-a fumat trabucul. A făcut cîteva glume pe seama lui Derderian și a lui Pompil Orbescu. Cînd să plece, sătul de pălăvrăgeală și de bîrfă, m-am pomenit că-mi spune tam-nesam:

— E ajunul Crăciunului. Te invit să iei masa cu mine.

Plictisit, acrit și amărît de cîte se întîmplau, i-am răspuns:

— Mulțumesc. Sînt foarte încîntat de invitația dumitale, domnule ministru.

— Ministru! Domnule ministru!... Sună dulce în auzul meu cuvîntul ministru, însă, din nefericire, nu mai sînt.

— O să fii, nene Norocel. O să mai fii. Dumneata ești născut să fii mereu ministru.

— De te-ar auzi Dumnezeu! De-ai avea gura aurită...

M-am îmbrăcat și am plecat cu Tăunosu. Locuiește pe Brezoianu, în apropierea Cișmigiului. Am ajuns repede. Doamna Odochia Tăunosu, care mă cunoștea de mult, îmi prețuia versurile, dar nu mă putea înghiți pentru articolele mele de ziar, i-a spus soțului zîmbind, însă cu un ușor repros:

— Mi-ai adus musafir, Norocele, fără să te ostenești să mă avertizezi cu un telefon...

— Am de vorbit cu el.

— Puteați să vorbiți și la cafenea.

— Odochio!...

— Bine, bine, nu te răsti la mine, că nu mă supăr. E ajunul Crăciunului!... Mă duc să pun masa.

M-am simțit vinovat și am arătat prin gesturi că vreau să mă retrag. Norocel Tăunosu a zis:

— N-o lua în seamă. Așa sînt femeile, ciudate. Iar Odochia mea e mai ciudată decît oricare altă femeie. O iubesc însă și o suport. Pictează, cu real talent, icoane pe sticlă. Vorbește și albaneza.

Spunîndu-mi acestea, și încă multe altele pe care nu le-ar răbda hîrtia, fostul ministru m-a introdus

într-o încăpere vastă. Pereții erau acoperiți pînă la tavan cu rafturi încărcate de cărți.

— Biblioteca mea... Aici am toți poeții lumii, de la antici pînă la cei de azi. Aici, cărțile de specialitate, teologi. Dincoace, lucrări privitoare la politică...

Lîngă rafturi, masă mare, de scris, acoperită cu cristal:

— Aici îmi scriu poemele. Articolele, cînd fac gazetărie, le scriu la ziar. Articolele de ziar scrise acasă sînt lipsite de nerv.

— Și aceasta, am spus eu rîzînd, aceasta e fereastra pe unde intră îngerii cînd scrii versuri?

Norocel Tăunosu mi-a răspuns cu seriozitate:

— Nu, dragă, îngerii pot pătrunde într-o casă și prin ziduri.

Pe biroul lui Norocel Tăunosu se aflau două portrete înrămate. Pe cînd le priveam, poetul și pamfletistul Norocel Tăunosu m-a lămurit:

— Dumnezeii mei politici: domnul Benito Mussolini și domnul Adolf Hitler... Dumnezeii mei și viitorii stăpîni ai lumii.

— Lipsește Salazar, am observat.

— Îl aveam și pe Salazar. Însă de cînd a început să-l admire și Onufrie Butaru, l-am aruncat la coș.

— Dar Butaru se închină, ca și dumneata, și lui Hitler, și lui Mussolini. Ar trebui să-i arunci și pe aceștia.

— Hitler și Mussolini sînt prea uriași ca să-mi pot permite să le tratez portretele ca pe al lui Salazar. Apoi, de la Hitler și Mussolini aștept mult bine.

— Pentru dumneata, sau pentru țară ?

— Pentru mine. Dacă îmi va fi mie bine pot considera că îi este bine și țării.

Ca să-mi arate că la sfîrșitul ultimei fraze a pus glumă, Norocel Tăunosu s-a pornit pe rîs.

— Poftiți la masă, domnilor, ne-a spus doamna Odochia Tăunosu.

Am trecut în sufragerie și ne-am așezat toți trei la masă. A venit numaidecît, cu oala cu supă pusă pe tavă de argint, o țărăncuță măruntă, oacheșă și buzată, nu lipsită de oarecare prospețime și frumusețe. Deși buzata semăna pe undeva cu poetul în casa căruia mă aflam, nu mi-a trecut prin gînd că ar putea să-i fie neam.

— Lasă tava pe masă, i-a spus doamna Odochia. Mai departe servesc eu.

Norocel Tăunosu s-a împosocat. Parcă i-a căzut cerul în cap. Fata oacheșă și buzată s-a retras sfioasă, de-a-ndaratelea. Poetul și pamfletistul Tăunosu și-a întrebat nevasta :

— Cînd a venit tîmpita ?

— Cine ? Soră-ta ? Acum un ceas.

— Mă mir că n-au mîncat-o lupii pe drum.

Amabilă și toată numai zîmbet, doamna Odochia i-a răspuns :

— Poate o mănîncă la întoarcere.

— N-o mănîncă. Pe proști nu-i mănîncă nici lupii... Să plece ea la drum pe-o vreme ca asta ! Neamurile ! Ah ! Neamurile ! De n-ar fi... O să scap de neamuri cînd o să intru în pămînt...

— Dacă nu-ți plac, ar trebui să le-o spui de la obraz, bărbate.

— Mă mai ruşinez şi eu de oameni.

— Atunci îndură. Nu te mai văicări. Neamurile mele de ce nu te supără?

— Tu nu ai neamuri.

— Ba am, Norocele...

— Odochio!...

— Taci, frate, s-au cutremurat geamurile, atît de tare ai strigat.

— Odochio!...

— Tac... Iaca... Tac...

Doamna Odochia ne-a servit masa pînă la sfîrşit. Tăcut, am înghiţit mîncarea cu noduri. Cu noduri şi-a înghiţit porţiile lui masive şi Norocel Tăunosu. Numai doamna Odochia era veselă. Cînd ne-am ridicat să trecem iarăşi în bibliotecă, doamna Odochia i-a spus soţului:

— Poate că era bine s-o fi poftit şi pe soră-ta la masă.

— De ce? Dă-i să mănînce la bucătărie.

— Orişicît, Norocel, o soră îţi rămîne soră, chiar dacă n-a învăţat carte şi trăieşte din te miri ce la ţară.

— Odochio!...

În bibliotecă, Norocel Tăunosu mi-a împărtăşit proiectele lui:

— Mă pregătesc să scot un nou ziar. Se apropie ziua marii răfuieli. Va trebui să-l dărîmăm pe Buzat. Şi n-aş vrea ca ziua prăbuşirii Buzatului să mă prindă fără ziar.

— De ce?

— Fără un ziar al meu ar fi ca și cum m-aș afla în mijlocul unei haite de cîini cu mîinile goale. Cîinii nu pot fi ținuți la respect decît cu ciomagul.

— Intenționezi să duci campanie împotriva regelui și a camarilei? Mi se pare, dacă îmi aduc bine aminte, că ai mai încercat o dată. Atunci cînd ai condus *Zodiacul*.

— Chiar dacă aș dori, nu aș avea cum s-o fac. Nu mi-ar îngădui cenzura. Colonelul Dănuț își păzește bine stăpînul, care i-a aruncat și lui un os de ros.

— Atunci ce linie vrei să dai ziarului dumitale?

— Deocamdată l-aș sprijini pe Buzat. Voi încerca să mă împac încă o dată cu el. Însă cînd se va prăbuși, peste un an ori peste doi, îl voi ataca, voi dezvălui publicului toate matrapazlîcurile pe care le-a făcut și pe care le cunosc. Atacîndu-l pe regele căzut, îl voi intimida pe regele cel nou și-l voi sili să mă introducă în guvern.

— Ții atît de mult să fii ministru?

— Enorm. A fost visul vieții mele să ajung ministru. Puterea, dragul meu, îți dă o mare voluptate și o mare satisfacție. Habar nu ai.

Fata oacheșă și buzată ne-a adus cafelele. Norocel Tăunosu, care, între timp, se mai luminase la față, s-a îmbosocat din nou. Fata oacheșă și buzată i-a spus mai mult înțepată decît umilită:

— Să nu te superi, nene. N-am vrut să viu. Știam că nu-ți face plăcere să mă vezi. Dar m-a trimis mama. Nu i-a tăcut gura pînă nu m-a văzut plecată la drum.

— Mama! Tot mai trăiește?

— Mai trăiește, că nu s-a îndurat Dumnezeu să-i ia zilele.

— Și de ce te-a trimis la mine? Ce mai vrea de la mine? Ce mai vreți de la mine? De ce nu vă hotărîți odată să mă lăsați în pace?

Fata oacheșă și buzată, rușinată de ce îi auzeau urechile și de ceea ce avea să spună, și-a lăsat ochii în jos și a rostit încet:

— Mama a zis să ne dai bani. Pentru mălai. Și pentru nițică făină. S-avem măcar de făcut bolindeți. De Crăciun o să umble copiii prin sat după bolindeți, și dacă nu le dăm, rîde satul de noi.

— Cerșetori! De cînd vă știu, tot veniți și întindeți mîna. De unde să vă dau? N-am.

— Mama a zis că ai. Că ai fost ministru și că te-ai umplut de bani.

Ca și mai înainte, nici acum poetul pamfletist nu s-a jenat de prezența mea. Furios, a șuierat printre dinți:

— Ieși! Du-te la bucătărie și așteaptă.

— Mă duc, nene, dar să știi că mult nu pot să aștept. Am venit cu niște oameni de la noi, de la Tăunoasa, care au adus lemne la oraș, cu săniile. Cu ei am venit, cu ei trebuie să mă întorc. Pe viscol nu pot să mă întorc singură acasă.

— Mai ești și obraznică.

— Nu, nene, nu sînt obraznică. Dar dumitale ți s-a împietrit inima. Cînd mă gîndesc la asta îmi vine să-ți plîng de milă.

— Ieși! N-auzi? Du-te la bucătărie și așteaptă.

Fata oacheșă și buzată s-a retras. Indignat, Norocel Tăunosu mi-a spus:

— Grozavi sînt țăranii noștri, domnule... Grozav de încăpățînați. Ai văzut-o? Eu îi spun că nu am bani, și ea insistă. Pînă la urmă, va trebui să deschid baierile pungii și să-i dau. Nu scapi de ei ca de lepră. Ah! Țăranii! Țăranii! Mă întreb dacă li se vor lumina vreodată capetele. Și tot întrebîndu-mă am început să mă cam îndoiesc.

Am schimbat vorba. L-am întrebat:

— Și cam cînd ai de gînd să scoți noul ziar?

— Spre primăvară. Pînă atunci va trebui să fiu atent, să văd cum evoluează situația internă. Legionarii se agită. Se mișcă și generalul Antonescu.

Și-a aprins trabucul. Mi-am aprins și eu o țigară.

— Am să-ți fac o propunere.

— În legătură cu ce?

— Nu ai vrea să intri la ziarul meu?

— Am alte vederi.

— Știu. Însă ar fi timpul să renunți la ele.

— Îmi place să fiu consecvent.

— Consecvent! Numai boul e consecvent.

— Mulțumesc de apropiere.

— A fost întîmplătoare.

— Mă rog...

S-a dus la birou și a întors cele două portrete cu fața către mine.

— Îi vezi? Acești dumnezei ai mei sînt astăzi oamenii cei mai puternici din lume. La primăvară intră și Mussolini în război. Poate și Franco. Adolf Hitler se va năpusti asupra Franței și a Marii Britanii. Mussolini va ataca din sud. Poate va ataca și Franco. Führerul va ataca Rusia Sovietică. Ar-

matele germane vor da mîna cu armatele japoneze în Siberia. După aceea, va urma cucerirea Indiei și a insulelor din Pacific... Vom fi martorii acestor mărețe fapte de arme, care vor schimba fața lumii pentru cel puțin o mie de ani... Înțelegi?

— Da, înțeleg, însă nu cred că Germania și Italia vor cîștiga războiul. Dimpotrivă, cred că îl vor pierde. Dacă Romînia va trece de partea Germaniei...

— Va trece. Va trece. Asupra acestei chestiuni nu am nici o îndoială. Germania nu va îngădui Romîniei nici să se ridice cu armele împotriva ei, nici să rămînă neutră. Germania are nevoie de petrolul nostru, de grîul nostru, iar în războiul ei împotriva Rusiei Sovietice are nevoie și de soldații noștri. Burghezia va sprijini acest război. Strivirea Rusiei Sovietice va înlătura pentru totdeauna primejdia comunismului nu numai din țara noastră, ci din întreaga lume. Puterea Germaniei este înfricoșătoare și nu are egal pe glob, dragul meu.

— Tot ceea ce îmi spui acum am citit sub semnătura multora. Butaru, Stelian Protopopescu, doctorul Ilie cred la fel cu dumneata. De altfel, am citit aceste argumente chiar sub semnătura dumitale.

— Am crezut că este bine să ți le reamintesc. Treci la dreapta, băiete. Mai ai încă vreme. Treci la dreapta, pentru că viitorul este al dreptei.

— Adică al fascismului.

— Al fascismului, dacă îți place să numești dreapta fascism. Ia aminte. Acum se hotărăște soarta lumii pe o mie de ani... Ia seama... Fii băiat

deștept. Urcă-te în căruța noastră. E căruța veacului, a mileniului chiar.

În prag s-a arătat fata oacheșă și buzată, îmbrăcată ca pentru drum.

— Plec, nene.

Norocel Tăunosu a vîrît mîna în buzunar și i-a dat fetei două hîrtii bandajate, de cîte o sută de lei.

— Ține și spune-i mamei să nu te mai trimită. Este adevărat că am fost ministru, însă de bani nu m-am umplut, cum credeți voi.

— Mulțumesc, nene. Altceva ce să-i mai spun mamei?

— Să mă lase în pace.

M-am sculat. I-am spus:

— Îți mulțumesc pentru masă.

— Pleci?

— Da. Mai am ceva treburi.

— Fă-mi un serviciu. Arată-i soră-mii drumul spre Piața Mare, unde o așteaptă țăranii din Tăunoasa. Toantă cum e, s-ar putea rătăci și mi-ar mai da și altă bătaie de cap. Și așa am destule.

Buzatei, care aștepta în prag și care pusese mîna pe două sute de lei, i-a sărit țîfna.

— Toantă? Mă faci toantă, nene? Rîzi de mine, nene? Pentru că mi-ai dat pentru mama două prăpădite de sute de lei, mă faci toantă? Tu ești tont. Cu toate că ai fost ministru, ești tont.

Norocel Tăunosu a aruncat cu tamponul în ea și a înjurat-o de mamă.

— Cum de o înjuri așa? Mi se pare că aveți aceeași mamă...

— Avem, însă eu o înjur de partea ei.

Am plecat cît am putut de repede. Abia în stradă am îmbrăcat paltonul. În viscol, am întrebat-o pe sora lui Tăunosu:

— Să te însoțesc? Fratele dumitale se temea să nu te rătăcești!

— Nu trebuie, domnule. Cunosc drumul. Iar cît despre rătăcit, cred că frate-meu o să se rătăcească. I s-a urcat mărirea la cap.

Pînă la mine, în strada Rinocerului, am făcut un ceas și mai bine. Cartierul era într-adevăr liniștit. Nu auzeam nici fluieratul locomotivelor, nici huruitul de fiare vechi și ruginite al tramvaielor, ci numai vuietul vîntului, care răvășea zăpada proaspătă și pură. Anticamera doctorului Luduș era tot plină de clienți, cum o lăsasem, iar mașina infernală bîzîia și scrîșnea ca un motor uzat de avion. În acest bîzîit sîcîitor și în acest scrîșnet lugubru, la care se adăuga, din cînd în cînd, răcnetul unui client sau al unei cliente, am însemnat în caietul meu cele de mai sus. Sînt ostenit. Aș vrea să închid caietul, însă simt imperioasa trebuință să mai scriu în continuare măcar cîteva rînduri. De felul meu sînt om tare, rezistent, plin încă de viață și optimist.

Privesc cu încredere viitorul meu. Privesc cu încredere și viitorul acestui popor din care mă trag și în mijlocul căruia viețuiesc. Războiul vine. Se apropie. Vom trece printr-o baie de sînge și printr-un uriaș pîrjol. Fascismul va avea o victorie. Socot că această victorie va fi trecătoare. Dar cît va dura? Aceasta nu mai sînt în măsură s-o prevăd. Convorbirile de ieri cu Ludovic Schimbașu și

cu Balbus Mierlă m-au îndurerat. Vizita pe care i-am făcut-o azi lui Norocel Tăunosu și scenele la care fără voia mea am asistat m-au scîrbit. Știu că mîine dimineață sănătatea mea va învinge. Voi fi bine dispus, voi fluiera și voi lucra cu spor. Acuma însă s-a năpustit asupra mea, m-a învăluit din toate părțile și m-a cuprins o arzătoare sete de moarte. Bătrînul meu prieten Eulampie, dacă m-ar vedea, mi-ar citi în ochi tristețea și mi-ar spune:

— Încă nu ești destul de călit, Darie, deși ai trecut ca și mine prin ciur și prin dîrmon. Bea o cafea, aprinde o țigară, deschide o carte și lasă-te pradă unei lecturi ademenitoare și întăritoare. Aș putea, dacă nu-l ai, să ți-l împrumut pe înțeleptul Hafiz...

— Bătrîne! Bătrîne! Tristețea mea n-o pot alunga nici poemele lui Hafiz și nici poemele altor mari vrăjitori.

— Amorezează-te și afundă-te în chinurile și desfătările iubirii.

— Dumneata, nene Eulampie, mi-o spui? Nici nu știu dacă dumneata ai fost sau nu îndrăgostit vreodată!...

— Ai s-o afli după ce ființa mea mătăhăloasă și dezagreabilă nu va mai face umbră pămîntului.

— De unde?

— Din însemnările mele... Am să ți le las moștenire... Sper să le răsfoiești înainte de a le vinde cu cîntarul.

Mă uit la condeiul cu care scriu. Și-mi aduc aminte că am învățat să scriu cu degetul în praful uliței care trecea pe lîngă coșmelia noastră de la

Omida. Pe urmă am scris, din lipsă de condei, cu un cui strîmb și ruginit pe un ciob de tăbliță. Umblam ciufulit și desculț și nu aveam altceva de îmbrăcat decît o cămașă de stambă albastră, peticită cu petice mari de toate culorile...

A! Doamne!... Praful în care am scris cu degetul e tot praf. Pămîntul nu îmbătrînește. Dar degetul meu? Îl privesc. Degetul meu a crescut, a început să se umfle și să se încrețească. E altul. Ce s-o fi ales din ciobul de tăbliță pe care am scris primele cuvinte? Dar din cuiul acela ruginit care mi-a slujit drept condei? Și ce s-o fi ales din cămașa mea de stambă albastră și din peticele mari cu care era cîrpită? Dar din băiatul ciufulit și palid de atunci ce s-a ales? Nu știu. Nimic nu știu. Între băiatul acela, între cel ce am fost, și între cel ce sînt acum mai este oare vreo legătură? Mi se pare că nu mai este nici una. Hainele pe care le-am purtat, pălăriile cu care mi-am acoperit de-a lungul anilor capul, pantofii care mi-au ferit picioarele de pietrele ori de umezeala drumurilor au pierit. Cum? Nu știu. Nu mai știu. Cea mai mare parte dintre oamenii pe care i-am cunoscut, în anii copilăriei și ai adolescenței, au pierit și ei. Unde este obrazul aspru al bunicii de la Cîrlomanu și unde e barba galbenă a blajinului meu bunic? În ce s-au schimbat ochii frumoși ai mamei? Dar mîinile ei cu degete lungi și subțiri?

— Darie!...

— Da, nene Eulampie...

— Pune condeiul jos...

— Îl pun, nene Eulampie.

— Cheam-o pe Barbara.

Am sunat și numaidecît a venit Barbara.

— Ce poftește domnul?

— Cîți ani ai dumneata?

— Eu? O! Domnule!... Sînt bătrînă. Peste cîteva zile împlinesc nouăsprezece ani... Să-mi pregătești un cadou.

— Am să-ți pregătesc, Barbara.

— Da?

— Sigur, Barbara.

Poloneza mi-a zîmbit galeș.

— De ce m-a chemat domnul?

— Eu! Te-am chemat? Da... Da... Te-am chemat să-mi cînți o mazurcă.

Poloneza mi-a cîntat mazurca. Pe urmă, tot zîmbind, a plecat.

M-am dus la fereastră și m-am uitat peste oraș. Viscolul se potolise. Cerul se limpezise. Luceau, sus, stelele. În lumina lunii orașul copleșit de zăpadă se pregătea să adoarmă. Mașina infernală a domnului doctor Luduș zbîrnîia și scrîșnea. Mie însă mi se părea că o aud mereu pe Barbara cîntînd încet, numai pentru mine, mazurca."

În ajunul Crăciunului, ministerele luară vacanță. Regele plecă la Sinaia cu Duduia. Luă vacanță și tribunalul. Zeloși, plini de dorința de a se distinge și porniți împotriva celor doi arestați, primul-procuror Milea Pitroc și judecătorul de instrucție Tretin, după ce examinară cu cea mai încordată atenție hîrtiile confiscate la „Banca Drugan", la domiciliul bancherului, și pe cele descoperite în apartamentul

de la hotel „Splendid" al supusului turc Aramic Tair, adoptară o hotărîre eroică: să-l confrunte pe bancher cu Tair.

— Am să-ți dau și eu o mînă de ajutor, Tretine.

— Vă mulțumesc, domnule prim-procuror.

— Am să te asist la confruntare. Sper, cu experiența pe care o am, să-ți fiu de folos.

— Vă mulțumesc, domnule prim-procuror.

Bancherul, după ce comisarul Zainea îi luase cu el pe Rică și pe Chirică, rămăsese din nou singur. Îl cuprinse o cumplită slăbiciune. Vru să se ridice, însă nu-l ținură picioarele. Ca să-și alunge singurătatea care îl speria, dori să audă glas de om sau măcar pași de om. Se tîrî în patru labe pînă la ușă și își lipi urechea de ea. Auzi destule glasuri. Auzi pași care se grăbeau. Auzi și niște țipete de femeie.

— Ce mă voi face dacă acum comisarul Zainea sau altul ca el vor trimite din nou oameni care să mă bată ori chiar să mă omoare? Putere să mă apăr nu mai am. Și nu mai am ce să le dau derbedeilor ca să mă bată mai cu milă.

Lui Rică și lui Chirică le dăruise — era adevărat, nu de buna lui voie, ci silit — cămașa, indispensabilii și ciorapii.

— Aș mai putea să dau vesta. Aș mai putea să dau paltonul. Chiar pălăria aș mai putea s-o dau. Numai să nu mai fiu bătut.

Pe cînd se afla afară, liber, puternic, cu o armată de funcționari și de slugi la dispoziție, mai frunzărea uneori ziarele ori își mai pleca urechea și mai auzea ce spune unul sau altul.

Afla că se bat oameni, ba chiar că se împușcă. I se păruse firesc. Cine erau bătuți ? Oamenii arestați. De ce fuseseră oamenii aceia arestați ? Furaseră. Ce era mai potrivit decît să fie bătuți oamenii care furau ? Legea nu-i speria. Nu-i speria nici pușcăria. Poate că avea să-i sperie și să-i facă să-și bage mințile în cap și să nu se mai atingă de ceea ce nu era al lor — bătaia. Dar oamenii aceia, care după ce erau schingiuiți erau împușcați fără judecată și ca din întîmplare, ce vini purtau ? Vini mari ! Erau comuniști. Voiau să schimbe orînduirea socială. Voiau să schimbe felul de viață al oamenilor. Voiau să schimbe fața lumii. Să instaureze dreptatea. Dar ce ? Lumea nu era destul de bună așa cum era ? Și nu era și destul de dreaptă ? Lumea era și bună, era și dreaptă. Foarte bine procedau autoritățile atunci cînd îi arestau, îi schingiuiau și-i împușcau pe comuniști.

Așa gîndea el, bancherul Alion Drugan, atunci. Dar acum ?

Medită îndelung. Și constată cu satisfacție că și acum gîndește la fel. Hoții trebuie să fie pedepsiți cu pedepsele cele mai grele. Chiar cu bătaia. Cît despre comuniștii care voiau să răstoarne totul, fără îndoială că li se cuveneau chinurile la care erau supuși și gloanțele. Dar el, bancherul Drugan, nu făptuise hoții ? Cîtuși de puțin ! El făcuse afaceri. Afaceri legale. Îl învinuiau de asasinarea Tiei Cudalbu și-l mai învinuiau și de spionaj. După lege nu era destul să-l învinuiască. După lege, cei ce-l învinuiau mai trebuiau să și aducă dovezi care să sprijine învinuirile. Cum aveau să dovedească

acuzatorii că el a omorît prin otrăvire pe Tia Cudalbu? Şi cum aveau să dovedească aceiaşi acuzatori că el se ocupase cu spionajul sau finanţase o oficină de spionaj?

Regele şi camarila voiseră să-l despoaie de avere, să-i ia totul, să-l lase sărac lipit pămîntului. El, Drugan, rezistase. De aci i se trăgea nenorocirea. Ar fi putut încă să dea totul şi să scape, să iasă din procesul care i se pregătea cu atîta zgomot, curat şi sărac. Dar mai era el în stare, după ce se obişnuise cu bogăţia, cu puterea şi cu voluptatea pe care o dă bogăţia, să trăiască asemenea unui om de rînd? Poate că era. În orice caz trebuia să reziste. Să nu dea nimic. Trebuiau să-l salveze cei care, în ţară şi în străinătate, aveau interes ca el să nu se prăbuşească. Intenţionaseră, într-adevăr, cei doi golani să-l ucidă, sau numai se lăudaseră? O frică teribilă îl cuprinsese cînd văzuse şişurile. Îi fu ruşine că se lăsase stăpînit de frică şi le îngăduise celor doi să-şi bată joc de el şi să-l maltrateze cu milă. Frica însă îl mai stăpînea şi acum. Se hotărî s-o alunge. Îşi adună puterile, se ridică în picioare şi, mergînd drept şi cu fruntea sus, se duse în colţul în care se obişnuise să se aciueze în nopţile pe care şi le petrecea aci, la beci. Îl jenă lipsa cămăşii. Îl jenă şi mai mult absenţa ciorapilor. Îşi zise cu glas tare:

— Dacă vor mai arunca peste mine oameni cu poruncă să mă bată, am să mă opun, am să rezist şi am să mă apăr cu orice preţ. Da, da, bancherul Alion Drugan nu s-a moleşit. Voinţa bancheru-

lui Alion Drugan n-a slăbit. Bancherul Alion Drugan se oțelește.

Ușa hurui și se deschise. Comisarul Zainea îmbrînci în odaie o namilă de om. Din prag îi spuse ceea ce le spusese și celor doi golani cu șișuri :

— Să nu cumva să te atingi de boier. Să nu cumva să aflu că l-ai supărat cu ceva pe domnul, că te pun în fiare, asasinule !

Comisarul Zainea plecă. Bancherului îi îngheță inima. Namila avea peste doi metri înălțime. Nasul îi era turtit, fața plină de semne adînci, tăieturi de cuțit, ochii spălăciți și zbanghii, iar fruntea îngustă de numai două degete. Umerii namilei erau lați, iar pe trup carnea parcă-i fusese pusă la întîmplare și cu lopata. Drugan se uită și la mîinile uriașului. Erau neobișnuit de mari și neobișnuit de păroase.

Bancherul rămase neclintit și lipit de zid. I se păru că i-au crescut în cap o mie de ochi și că nici unul nu-i clipește. Avu impresia că, respirînd, șuieră și că acest șuierat ușor ar putea supăra și întărîta namila. Se apucă să respire încet-încetișor ca un copil îmbăiat și culcat în scutece moi și calde. Un timp, care bancherului i se păru nesfîrșit, namila rău croită nu-i aruncă nici o privire. Se lăsase pe vine și-și sprijinise capul mare cît banița și colțuros în mîinile-i păroase. Apoi se ridică brusc, se întoarse și se apropie cu pași largi și înceți de Drugan. Bancherului i se tăie respirația. Abia se ținu să nu se prăvălească. Spaima îl paraliză. Namila i se opri în față. Nu întinse mîna

să-l prindă de gît, cum se aștepta bancherul, și nici nu o ridică să-l izbească în creștet. Spuse blajin:

— Să mă ierți, boierule, că te supăr c-o întrebare. Nu ai mata cumva o țigară? N-am mai tras fum în piept de-o săptămînă, adică de cînd sînt arestat.

Lui Drugan i se muiară încheieturile. Căzu. Își luă și el capul în mîini și începu să plîngă. Lacrimi mari și calde îi izvorau din ochi și i se scurgeau șiroaie pe obrajii umflați și plini de vînătăi. Era a doua sau a treia oară de cînd, aflîndu-se arestat, îi venise să plîngă și plînsese. Plînsul îl durea, îl umilea, însă îl și ușura de spaimă și de neliniște.

Namila se aplecă asupra lui, îi mîngîie fața cu degetele groase și păroase și-l întrebă:

— De ce plîngi, mă omule? Ce e cu dumneata, mă omule?

Drugan ar fi vrut să-i răspundă. Ar fi vrut, mai ales, să se ridice, să-l îmbrățișeze și să plîngă pe umărul lui. Tăcu. Plînse și tăcu mai departe. Namila i se așeză alături, îl privi cu nesfîrșită milă și zise:

— Nu mai plînge, mă omule... Potolește-te, mă omule... Nu ajută la nimic plînsul.

Într-un tîrziu, Drugan se potoli. Căută în buzunar, găsi pachetul pe care i-l dăruise mai înainte comisarul Zainea și chibriturile. Le întinse namilei. Namila luă o țigară și și-o aprinse. Mai luă încă una și o înfipse între buzele bancherului.

— Trage și dumneata un fum. Alină.

Fumară amîndoi pînă isprăviră țigările.

Namila îl întrebă încet și drăgăstos pe bancher:

— Ți-a fost frică de mine, omule?

— Da, răspunse Drugan. Mi-a fost frică. Nu vezi că am obrazul plin de semne? Au băgat peste mine doi derbedei care m-au bătut. Am crezut că Zainea te-a adus aici ca să mă omori.

— Eu? Dar de ce să te omor eu pe dumneata, mă omule? Ce am eu cu dumneata? Că nici nevasta nu mi-ai furat-o, nici porumbul de pe foc nu mi l-ai luat! Și apoi, mă omule, eu nu omor oameni. Eu sînt boxer de meserie. Mă bat pe ring, pentru bani. Și de cele mai multe ori nici nu mă bat de adevăratelea, ci numai așa, de ochii lumii.

— Boxer?

— Da, domnule, boxer. Poate că vei fi auzit dumneata de boxerul Șerpe, campion la categoria grea! Eu sînt acela, mă omule. Eu sînt acela...

— N-am auzit, spuse bancherul. Îmi pare rău, însă n-am auzit.

— Mă mir. Poate că n-oi fi de pe la noi. Aici, la București, pe mine mă cunoaște toată lumea. Pot spune că mă cunosc pînă și copiii.

Drugan se gîndi la viața lui, care se risipise și se pierduse. Căzu în melancolie. Se înduioșă de propria-i soartă și mărturisi:

— Sînt din București. Am dus un fel de viață care nu mi-a îngăduit aproape nici un fel de bucurie. Am muncit pe brînci.

Namilei i se muie inima. Privi cu atenție hainele și paltonul lui Drugan. Își dădu seama după stofă

și după croială că sînt veșminte de om bogat, însă nu ghici după ele îndeletnicirea celui care le purta.

— Dar cam ce meserie ai avut dumneata înainte de a fi arestat?

— Una destul de chinuitoare și de urîtă.

Namila se trase îndărăt și-l privi pe bancher cu îngrijorare și teamă.

— Nu cumva ai fost judecător și ai judecat oameni și i-ai trimis la pușcărie, și acum ți-a venit și dumitale rîndul?

— Nu, spuse Drugan. N-am fost judecător.

Namila răsuflă ușurată. Zise:

— Eu unul cred că cel mai greu pe lumea aceasta este să fii judecător.

Drugan spuse:

— De ce? A fi judecător înseamnă a avea o meserie ca oricare alta.

— Vezi dumneata, mie mi se pare că nu ai dreptate. Judecătorul stă pe scaunul lui. Și prin față îi trec fel de fel de oameni. Unii sînt, într-adevăr, vinovați. Dar alții nu sînt. Și ce face judecătorul? Se uită prin dosare și citește niște hîrtii. Ascultă ce spun învinuiții și avocații învinuiților. Ascultă ce spun reclamanții și avocații reclamanților. Mai ascultă ce spune și procurorul. Pe urmă chibzuiește și dă o hotărîre. Uneori hîrtiile mint. Uneori și oamenii mint. Luîndu-se după hîrtii și după oameni, judecătorul poate da o sentință greșită, poate trimite oameni nevinovați la pușcărie și chiar la moarte.

Drugan tăcu. Tăcu un timp și boxerul. Apoi îl întrebă pe bancher:

— Dumneata ești vinovat?

— Nu, răspunse Drugan, nu sînt vinovat.

— Atunci pentru ce te-au arestat?

— M-au învinuit de omor.

— Și nu ai omorît?

— Nu, n-am omorît pe nimeni.

— Ai mulți dușmani?

— Am. Orice om are dușmani.

— Atunci au să te condamne.

— S-ar putea să mă condamne. S-ar putea însă să mă și achite.

Namila se plimbă prin odaie multă vreme. Fruntea îngustă i se încreți. Ochii i se stingeau obosiți și parcă adormeau. Drugan îi spuse:

— Pari obosit. De ce nu te odihnești? N-o să treacă mult și-o să mai aducă peste noi alți oameni. Atunci o să-ți fie mai greu să te odihnești.

— Nu sînt obosit. Mă gîndesc dacă nu cumva ești bancherul acela despre care se scrie în ziare că ar fi otrăvit o femeie tînără, o actriță.

— Da, eu sînt, răspunse Drugan încet.

Dintr-un salt namila fu lîngă bancher. Îl apucă de umeri, îl zgudui și-l întrebă:

— Cum ai putut să omori om, mă omule? Poți să-mi spui și mie? De ce ai omorît om, mă omule?

Lui Drugan, care cu puțin înainte luase hotărîrea de a nu se mai înfricoșa de nimic, de a rămîne

tare și stăpîn deplin pe voința lui, îi pieriră iarăși toate puterile. Totuși spuse:

— De unde știi că am ucis? Nu am ucis pe nimeni. De ce te faci judecătorul meu, mă judeci și mă condamni fără nici o dovadă? A? Cine ți-a dat dreptul să mă judeci?

Namila îi dădu drumul, își scutură mîinile mari și păroase de parcă ar fi umblat cu un lucru necurat și zise:

— Într-adevăr, nu am nici o dovadă că ai ucis. Probabil că nu are nici judecătorul care te instruiește. Însă nu se poate ca un om cu situația dumitale să fi fost arestat numai pe presupuneri. N-oi fi omorît pe actrița aceea, cu care trăiai. Se poate. Dar pe cineva trebuie să fi omorît.

— Ce te face să crezi aceasta?

Boxerul își reluă plimbarea prin încăperea scundă și sărac luminată. Iarăși i se încreți fruntea îngustă. Cînd bancherul nu mai aștepta nici un răspuns, namila spuse:

— Ochii! Te dau de gol ochii. Ai ochii unui om care a omorît om.

Între timp, peste orașul uriaș, plin de vînt și zăpadă, se prăvălise întunericul nopții. Comisarul Zainea înțesă odaia din subsol cu oameni de toate vîrstele culeși de prin cîrciumi de mahala, de pe sub poduri și din tăinuite cotloane. Namila se așeză lîngă Drugan în așa fel încît să ocupe cît mai mult loc. Un măruntel cu părul țepos îi spuse boxerului:

— Mai strînge-te, ce te-ai întins așa, ca o plăcintă! Mai strînge-te și mai fă loc și altora. Puturosule!...

Boxerul Șerpe se sculă, îl apucă de mijloc, îl ridică deasupra capului și-l azvîrli ca pe un pachet în cealaltă parte a încăperii. În cădere, mărunțelul cu păr țepos lovi cîțiva oameni. Unii țipară. Alții îl înjurară pe boxer. Namila, care lui Drugan îi vorbise cu glas blajin, urlă:

— Gura!... Țineți-vă gura, că vă sfărîm.

Își arătă pumnii mari, noduroși și păroși. Oamenii, înfricoșați, tăcură.

Namila îi spuse lui Drugan:

— Îi cunosc eu bine pe toți acești necăjiți. Dacă nu-i iei cu retevelul, ți se urcă în cap. Acum, după ce le-am băgat spaima în oase, ne vor lăsa să dormim liniștiți.

Bancherul se ghemui în colț. Namila se întinse pe jos, întoarse spatele către ceilalți, își puse mîna sub cap și adormi. De bancher însă somnul se apropie abia către ziuă.

Pe Aramic Tair îl aduseră după ce căzu seara și-l închiseră tot la subsol, în aceeași sumbră clădire, însă într-o odaie separată. Comisarul Zainea primise ordin să-l trateze pe turc cu oarecare grijă. Potrivit acestui ordin, comisarul Zainea veni în celula lui Aramic Tair însoțit de un vardist, care purta sub braț o pătură veche, soldățească. Zainea îi spuse vardistului:

— Dă-i turcului pătura. Să aibă cu ce se înveli. Să nu tremure de frig.

Aramic Tair îl rugă pe Zainea să-i facă favoarea de a-i pune la dispoziție și o pernă. Comisarul rîse:

— Pernă? Vrei pernă? Dar ce? În pușcăriile voastre din Turcia li se dau spionilor perne? Mai dormi și fără pernă, spionule!...

— De unde știi că sînt spion?

— Știu, zise Zainea, cum să nu știu?!

Aramic Tair glumi:

— Te rog, domnule, păstrează acest secret pentru dumneata. Cu ce te alegi dacă îl răspîndești? Cu nimic.

A doua zi îl duseră pe Alion Drugan la tribunal. În cabinetul judecătorului de instrucție îl așteptau pe bancher nu numai Tretin, ci și primul-procuror Pitroc.

Magistrații îl priviră un timp. Îl lăsară să stea în picioare. La gît i se vedea pielea. I se vedea pielea și la picioare.

— Hehe! zise primul-procuror Pitroc, bancher fără cămașă...

— Și fără ciorapi, domnule prim-procuror, adăugă Tretin.

— Ce spui de el, Tretine? Coșcogea bancherul, și și-a dat cămașa pe băutură... Iar ciorapii...

Se duse lîngă bancher și continuă:

— Iar ciorapii... Pe ce ți-ai vîndut ciorapii, bancherule?

Drugan nu spuse nimic. Se uită la chipurile obosite ale celor doi magistrați și gîndi: „Au lucrat toată noaptea. S-au pregătit să mă chinuie. Nu le voi face voia."

Primul-procuror Pitroc îi spuse lui Tretin :

— Te rog, domnule jude, fii bun și dă ordin să-l aducă aici și pe celălalt individ.

Tretin sună. Apăru grefierul Mavru. Tretin îi spuse :

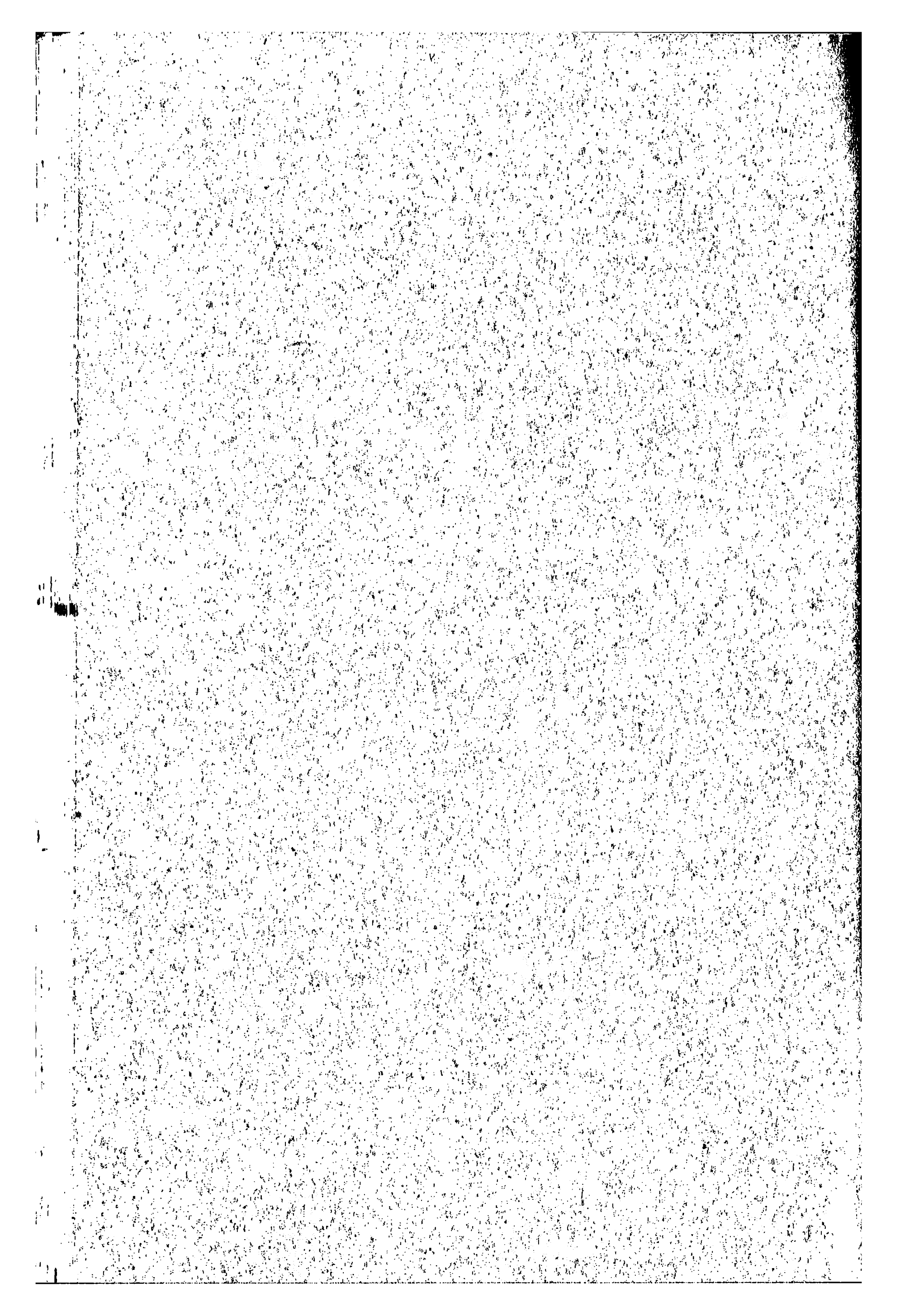
— Introdu-l...

Grefierul Mavru plecă. Se întoarse repede, însoțit de Aramic Tair. Apoi grefierul salută și se retrase.

Bancherul Alion Drugan îl privi pe Aramic Tair. Ochii turcului erau tineri și veseli.

49

ZI GREA

A doua zi după sosirea Rafirei, pe înserat, la ușa casei dintre zăpezile de la marginea orașului, prin vuietul năprasnic al vîntului amestecat cu zăpadă, se auziră ciocănituri. Rafira se opri din lucru, ridică ochii și privi fața bălană a Anastasei, pe care se și scrisese o umbră de îngrijorare. Inima i se strînse, însă frica nu se apropie de ea. Se apucă să împungălească mai departe cu acul. Anastasa spuse șoptind:

— Nu știu cine ar putea să fie. Nu aștept pe nimeni, iar fratele meu vine mai tîrziu, și cînd vine bate altfel la ușă.

Ciocăniturile se repetară stăruitoare. Anastasa păli de-a binelea. Se sculă totuși, ieși în tindă și se duse la ușă. După ce ascultă un timp, întrebă:

— Cine bate?

Îi răspunse glas de femeie rebegită de ger:

— Om bun, din Dobrogea...

Anastasa deschise ușa. O dată cu femeia rebegită de ger intră în săliță vîntul aprig și aduse cu el un vîrtej de zăpadă. Dobrogeanca se scutură de zăpadă. Anastasa nu o întrebă nimic. O pofti cu glas puțin în odaie și o rugă să se descotorosească de veșmintele-i grele și să se încălzească la foc.

Rafira lăsă lucrul și aruncă în sobă cîteva bucăți de lemne. Dobrogeanca își scoase de pe ea gheba

groasă și aspră, țărănească, apoi se dezbrobodi. Capul îi rămase acoperit numai cu un cimber negru. Se așeză pe un scăunel, lîngă sobă, și întinse mîinile umflate și roșii să și le dezghețe. Rafira și Anastasa se uitau la ea și tăceau.

Dobrogeanca să tot fi avut patruzeci-patruzeci și cinci de ani. Era potrivită de stat și vînjoasă. Avea obraz sănătos, nițeluș colțuros și smead, iar ochii mari și negri ca smoala. Femeia străină își trase mîinile de lîngă sobă și începu să și le frece una de alta. Spuse :

— Mă furnică...

— Se vede că au fost tare înghețate.

— Au fost. Cel mai mult însă mi-au înghețat picioarele.

— Așa se întîmplă totdeauna cînd mergi drum lung, zise Rafira. Picioarele îngheață os.

Îi priviră picioarele. Dobrogeanca era încălțată cu bocanci bărbătești. Anastasa îi spuse :

— Ar fi bine dacă ți-ai scoate bocancii. Ți s-ar dezgheța mai repede picioarele.

Dobrogeanca încercă să-și dezlege șireturile. Degetele umflate și roșii n-o slujiră îndeajuns.

— Dă-mi voie să te ajut, spuse Rafira.

Se aplecă, desfăcu șireturile și-i trase bocancii. Dobrogeanca își pipăi gleznele și degetele picioarelor. Zise :

— Parcă n-ar mai fi ale mele. Nici nu le mai simt. Parcă ar fi de lemn.

Rafira îi scoase și ciorapii groși, de lînă. Picioarele femeii erau albe ca zăpada, ca și cum ar fi fost cu totul lipsite de sînge.

— S-ar putea să-ți fi degerat picioarele, spuse Anastasa.

— S-ar putea, spuse dobrogeanca, fără nici un fel de părere de rău în glas. Li s-a mai întîmplat și altora.

— Dar de unde ești dumneata? o iscodi Rafira.

— Din Dobrogea, de la Isar.

Anastasa tresări și o întrebă repede:

— Și de cînd ai plecat dumneata de acasă?

— De la Isar? De la Isar am plecat acum trei zile. Era o vreme grozav de urîtă. Mai urîtă decît pe aici. Vuia ca turbat vîntul și învălmășea noian de zăpadă peste toată Dobrogea. Iar marea... Marea urla și sfărîma de țărm valuri mai înalte decît casa. Pînă la Constanța nu am avut necaz. M-a adus bărbatul cu sania. Nu am avut necaz nici pînă la Cernavodă. Necazul l-am avut pe Bărăgan. Trenul a fost prins și ținut în cîmp de viscol două zile și două nopți. Acolo am înghețat. Mă mir că nu m-am prăpădit de tot.

Rafira și Anastasa o luară și o întinseră pe pat. Anastasa pregăti și-i dădu să bea ceai fierbinte, iar Rafira îi îngriji și-i obloji picioarele.

După ce dobrogeanca își mai veni în fire, femeia din Condor o întrebă:

— Dar ce te-a adus pe dumneata la București acuma, în puterea iernii, și pe o vreme atît de cîinoasă?

Dobrogeanca își strînse buzele uscate și plesnite de ger și căută ochii tinerei gazde. Anastasa îi înțelese gîndul și, la rîndul ei, spuse:

— Da, da, o dată ce ai venit la noi și te-ai oste-

nit să ne cauţi şi să ne găseşti tocmai aici, la marginea oraşului, poate că ar fi potrivit să ne spui ce supărare îţi roade inima, ca să te putem ajuta. Sîntem oameni săritori şi, dacă o să fie nevoie să te ajutăm, n-o să ne codim.

Dobrogeanca nu se grăbi să-i răspundă nici Anastasei. Vreme îndelungată îşi frecă mîinile una de alta şi îşi strînse buzele albe, uscate şi crăpate de ger şi abia într-un tîrziu se hotărî să deschidă gura :

— Nu am venit de plăcerea de a vedea oraşul. L-am văzut altă dată vara, pe timp frumos. Noi, oamenii de la ţară, nu plecăm la drum de plăcerea de a pleca la drum, ci numai cînd avem treabă.

— Mi-am închipuit, zise Rafira, că nici eu n-am venit de plăcere. Eu mi-s tocmai din Maramureş, din munţi, de la Condor. M-a pus pe drumuri nevoia. Fiul meu, Licu, a fost arestat şi ţinut închis la Satu Mare. Acolo l-au chinuit ca pe Domnul nostru Isus Christos, numai că nu i-au dat să bea cupă amară şi nu mi l-au răstignit pe cruce. Şi... Şi de cîtva timp l-au adus aici, la Bucureşti. S-aude că-i fac proces. Se mai face şi altora proces.

— Dar ce răutăţi a făptuit fiul dumitale de l-au închis, l-au chinuit şi acuma îi mai pregătesc şi proces ?

— Nimic, spuse Rafira. Fiul meu nu a făptuit nici o răutate.

Dobrogeanca se adînci iarăşi în tăcere. Multă vreme îşi ţinu buzele strînse. Soba duduia. Afară vîntul vuia, învălmăşea zăpada şi alerga pe cîmpul neted şi nemărginit din apropiere. Adresîndu-se

mai mult Anastasei decît Rafirei, dobrogeanca spuse :

— Am venit să-mi caut fata, pe Ștefana. Sînt cîteva săptămîni de cînd nu am mai căpătat știri de la ea. Tinerii din Isar care se află aici la București la învățătură, ca și Ștefana, ne-au trimis vorbă că i s-a întîmplat o nenorocire.

— O nenorocire? întrebă Anastasa. Ce fel de nenorocire?

— Dacă aș ști, v-aș spune, însă mai mult decît atît nu știu nimic.

— Îi cunoșteai adresa?

— I-o cunoșteam. Locuia pe Apolodor.

— Și ai căutat-o pe Apolodor?

— Am căutat-o. Mi s-a spus că s-a mutat pe Dumbrava Roșie. Am căutat-o și pe Dumbrava Roșie. Am întrebat de fată, de Ștefana. Nu știa nimeni de ea. Am plecat. Cînd am ajuns în altă stradă, a venit la mine un tînăr și mi-a dat adresa acestei case. L-am întrebat dacă aici îmi voi găsi fata. Mi-a spus :

— Nu. Însă acolo ai putea să afli despre ea.

După multe ocoluri, am ajuns aici. Aștept să-mi spuneți dacă știți ceva. Pe fata mea o cheamă Ștefana Bogdanof și e studentă. Pe mine, Boiana Bogdanof mă cheamă. Și, cum v-am mai spus, sînt de la Isar, din Dobrogea.

Acum îi veni rîndul Anastasei să se adîncească în tăcere. Rafira o întrebă pe dobrogeancă :

— Dumneata ești bulgarcă?

— Da, îi răspunse Boiana Bogdanof. Sînt bulgarcă. În Dobrogea trăiesc și bulgari.

Rafira auzise pe cînd lucra la locanta domnului Maicu, la Satu Mare, că inspectorul Grunz ar fi omorît o studentă, o bulgăroaică, venită de la București, și că ar fi aruncat-o în apa rîului de lîngă oraș. Bănui că femeia care sta lungită în pat, cu mîinile umflate și roșii și cu picioarele degerate, ar putea să fie mama nefericită a fetei ucise de Grunz. Nu își închipui însă cîtuși de puțin că fiul ei o cunoscuse pe fata aceea și că se și îndrăgostise de ea. Totuși, inima uscată i se uscă și mai mult. Își simți inima în piept grea cît un bolovan. Să-i spună dobrogencei din Isar ceea ce auzise la Satu Mare despre studenta bulgăroaică ucisă de Grunz? Dar dacă bănuiala ei nu era întemeiată? Tăcu. Anastasa spuse:

— Eu o cunosc pe Ștefana Bogdanof, însă nu aș putea să-ți spun nimic, nici dacă se află în București și la ce adresă, și nici dacă o fi plecată pe undeva, prin provincie. Uneori pleacă pentru o săptămînă ori pentru două. Nu peste mult va veni frate-meu. Poate că el știe ce este cu Ștefana. Pînă atunci, ar fi bine dacă nu te-ai lăsa pradă îngrijorării.

— Știrea care a ajuns pînă la noi la Isar nu era bună. A vrut să vină la București soțul meu, însă nu a avut cum. A trebuit să rămînă acasă, să îngrijească vitele. Eu sînt prea șubredă ca să țin greul casei pe umeri.

Ca să-i abată gîndul chinuitor de la fata moartă ori pierdută în lume, Rafira o întrebă:

— La Isar nu sînt munți?

— Nu, răspunse Boiana, la noi e numai cîmp. Mai e și marea.

Rafira zise cu părere de rău:

— Nu știu cum e marea. Nu am văzut-o niciodată. Pînă acum cîteva zile, cînd am plecat de la Satu Mare spre București, nu văzusem nici cîmpul.

— Sînt multe de văzut pe lume, zise Boiana. Dacă vrei să le vezi pe toate, nu-ți ajunge o viață de om...

Veni și intră în casă, plin de zăpadă și înghețat, băiatul bălan. O văzu pe Boiana culcată în pat și cu picioarele goale și fără sînge în ele. Dădu bună seara. Își sărută și își îmbrățișă sora, apoi se duse lîngă dobrogeancă. Anastasa îi spuse:

— A venit după Ștefana. E maică-sa.

Miu se întunecă la față. Boiana băgă de seamă. Se sprijini în mîini și se ridică. Își trase picioarele și și le acoperi cu fusta groasă, lungă și creață. Anastasa continuă:

— Dada Boiana Bogdanof e îngrijorată. I-a ajuns la ureche vestea că Ștefanei i s-ar fi întîmplat o nenorocire.

Tînărul bălan zise:

— Oricui i se poate întîmpla o nenorocire, și mai ales nouă.

— Dacă știi ceva despre Ștefana, spune-mi, maică. Îmi arde sufletul.

Miu tăcu. Fața i se întunecă și mai mult. I se întunecară și ochii. Boiana Bogdanof îl rugă iarăși:

— Spune-mi ce știi. Spune-mi tot ce știi. Orice veste mi-ai da, cît de grea, voi ști s-o primesc cu

tărie, deşi alt copil în afară de Ştefana nu am... Dacă o mai am şi pe Ştefana...

Tînărul blond rămase mai departe tăcut şi întunecat la faţă. Boiana Bogdanof mai spuse:

— Şi eu, şi Iordan cunoaştem drumul pe care a apucat fata noastră. Ştia că sîntem oameni aprigi şi în stare să păstrăm taina. Pasul l-a făcut cu îndemnul lui Ilf, însă cu ştirea şi cu voia noastră. Ştefana îl iubea pe Ilf cum îşi iubea lumina ochilor. După ce a intrat în mişcare şi a cunoscut-o, Ştefana şi-a dăruit întregul suflet mişcării. Ilf a pierit. Şi de cînd a fost ucis Ilf, fata mea nu a mai trăit decît pentru mişcare. Aşa că, vezi, tinere, nu sînt pentru dumneata nici neştiutoare, nici străină. Spune-mi ce cunoşti despre Ştefana...

Rosti aceste cuvinte încet, cum ar fi rostit o rugăciune. Ascultînd-o, Rafira îşi spuse că tot aşa, încet şi dulce, rostea şi ea cuvintele atunci cînd vorbea cu alţi oameni despre fiul ei. Zise:

— Nici eu nu am alt copil, ci numai pe Licu, şi nu ştiu dacă o să mai mi-l văd vreodată.

— Cel puţin îl ştii închis, însă în viaţă, iar eu nu ştiu nimic despre Ştefana, în afară de ceea ce am auzit, de la unul sau de la altul, că ar fi fost lovită de o mare nenorocire.

— Prea multe nu ştiu nici eu despre Ştefana, zise Miu.

— Ştii totuşi mai multe decît mine, spuse Boiana Bogdanof. În orice caz, dumneata ştii ce i s-a întîmplat Ştefanei şi unde se află.

Tînărul bălan tăcu. Tăcu un timp, care tuturor celor din casa dintre zăpezile de la marginea oraşului

li se păru nesfîrşit de lung. Ochii tînărului bălan se umeziră. Băiatul îşi muşcă buzele adînc, pînă îi sîngerară. Ochii i se uscară. Privi în jos şi spuse încet:

— Îmi e grozav de greu să vorbesc, totuşi cred că sînt dator să nu-ţi ascund nimic...

Boiana Bogdanof luă mîinile băiatului între mîinile ei umflate şi roşii, i le strînse şi cu glasul pierit îl întrebă:

— Fata mea a murit?

Tînărul blond înclină capul:

— Da.

— A fost prinsă şi omorîtă?

— Da, spuse Miu. A fost prinsă şi omorîtă.

— Aici, la Bucureşti?

— Nu, zise Miu, la Satu Mare. A fost trimisă de partid să ducă nişte manifeste la Satu Mare. Acolo a fost arestată împreună cu alţi tovarăşi, între care şi tovarăşul Licu Oroş. Pe ceilalţi tovarăşi i-au chinuit numai. Însă pe tovarăşa Ştefana au omorît-o.

— A fost chinuită?

— Da. După cîte ştiu, a fost chinuită. A tăcut. A păstrat toate tainele. Şi a fost omorîtă.

— Se cunoaşte locul unde a fost îngropată?

— Nu. Încă nu se cunoaşte.

Boiana Bogdanof rămase multă vreme tăcută, cu obrazul împietrit prins între mîini. Suspină îndelung. Obrazul i se înnegri. Se mişcă şi se dădu jos din pat. Atinse cu picioarele goale duşumeaua curată. I se păru că o izbeşte cineva cu o rangă de

fier peste picioare și i le retează. Nu țipă. Nici nu se prăbuși. O întrebă pe Anastasa:

— Am umblat pe multe străzi astăzi. A mai fost și viscolul. Nu știu încotro e răsăritul. Spune-mi, te rog, încotro e răsăritul?

Anastasa îi arătă cu mîna fereastra. Boiana Bogdanof îngenunche. I se umplură ochii de lacrimi. Își împreună mîinile și începu să se roage pe șoptite:

— Iartă, Doamne, greșelile Ștefanei. Primește, Doamne, la sînul tău sufletul curat al Ștefanei mele...

Începu să se roage lîngă Boiana Bogdanof și Rafira Oroș.

Afară iarna se întețea și se asprea. Vîntul sălbatic învălmășea zăpada, o aduna pe lîngă uluci și pe lîngă case și o alunga pe cîmpul nesfîrșit de sub nesfîrșitul cer al nopții. Undeva, mai departe, se auziră glasuri de copii pătrunși de frig:

— Steaua Domnului... Steaua... Cine primește Steaua...

Din jurnalul secret al lui Darie.

„25 decembrie 1939. Seara. M-am trezit și astăzi tot înainte de a se lumina de ziuă. Tot vuietul vîntului m-a trezit. M-am dus la fereastră. Am tras perdeaua și m-am uitat afară. N-am mai văzut luna. Nici stelele nu le-am mai văzut. Cerul se acoperise iarăși cu nori. Ninsoarea se prăvălea din cerul negru asupra orașului adormit și tăcut. Vîntul o învălmășea și o risipea și apoi iarăși o învălmășea în vîrtejuri. Am aprins lumina și m-am uitat în

oglindă. Pentru întîia oară am observat că am fire albe în barbă. Am pogorît ca de obicei scara şi m-am spălat cu zăpadă. Cînd după zece minute m-am întors în odaie, am găsit-o pe Barbara îmbrăcată numai cu un halat galben de mătase.

— Ce cauţi la mine? Nu te-am chemat.

Probabil că glasul meu arăta supărare. Barbara mi-a spus:

— Te-am auzit cînd ai ieşit să te speli cu zăpadă.

— Ei şi?

— Aseară am băgat de seamă că ţi-a plăcut mazurca. Am venit să ţi-o mai cînt o dată.

— Dar ce crezi dumneata, Barbara, că eu nu mai am şi altă treabă decît să te aud cîntînd?

Şi-a ridicat vîrful nasului în sus şi a început să rîdă. Avea rîs tînăr, sănătos şi obraznic.

— Nu plec pînă nu-ţi cînt măcar o dată mazurca.

— Bine! Dar altădată să nu mai vii nechemată. Mă supăr. Şi cînd mă supăr...

— Înjuri?

— Da. Înjur.

— Şi eu ştiu să înjur.

— Să nu vii decît atunci cînd te chem. Înţelegi?

Mi-a făgăduit solemn. Sînt însă sigur că n-o să-şi ţină făgăduiala. După ce a plecat, m-a cuprins leneveala. Am rămas în pat şi m-am apucat să citesc. Cartea — *Note de călătorie în Japonia secolului al XVII-lea* — m-a prins. Afundat în lectură, n-am auzit nici vuietul viscolului, nici obişnuitele zgo-

mote ale casei. M-am și mirat cînd, intrînd la mine, domnul doctor Luduș m-a luat la trei păzește:

— A! Boierul! Ai devenit boier, domnule! Sînt douăsprezece ore!... Și dumneata trîndăvești în pat! La sfînta biserică ai fost?

— Nu. Dar de ce trebuia să mă duc la biserică, domnule doctor?

— Auzi întrebare! Cum de ce să te duci la biserică, domnule? Astăzi e Crăciunul. Orice creștin se duce la biserică și se roagă lui Dumnezeu.

— Dumneata ai fost?

— Am fost. Cu doamna. Noi nu scăpăm o duminică fără să ne ducem la biserică, necum o sărbătoare atît de mare cum este sfînta zi a nașterii Domnului.

— Nu obișnuiesc.

— Păcat!

Domnul doctor Luduș m-a mustrat aproape o jumătate de oră ca un judecător, dar vorbind cu plăcere, ca un avocat de mare clasă. I-am și spus-o:

— Nu te supăra, domnule doctor. Te-am ascultat cu răbdare. Te-a împodobit destinul cu frumosul dar al elocvenței. Cum de nu a ieșit din dumneata un avocat? Ai fi ajuns să cîștigi mare faimă.

— Noi, Ludușii, mi s-a destăinuit doctorul, sîntem cinci frați. Eu mi-s cel mai tînăr dintre ei. Ceilalți patru au devenit avocați. Părîndu-mi-se că s-a săturat lumea de atîția avocați Luduși, eu am luat hotărîrea să mă fac doctor. La frații mei, oamenii auzindu-i vorbind, cască gura. La mine, oamenii cască gura ca să le scot dinții care îi dor ori măselele cariate.

Mi-am dat seama că domnul doctor Luduş a glumit şi am rîs cu poftă. Aceasta i-a dat mare satisfacţie gazdei mele. M-a bătut pe umăr şi mi-a spus:

— Dacă doamna Luduş o să fie de acord cu mine, o voi trimite să te poftească să iei masa de prînz cu noi. Nu trebuie să te jenezi. Consumaţia se pune la socoteală.

Gîndindu-mă că aş fi silit să ascult anecdote, glume ardeleneşti şi sfaturi, m-a cuprins teama. I-am răspuns repede:

— Vă mulţumesc. Însă am făgăduit să ţin companie altor persoane.

Domnului doctor Luduş i-a părut rău.

— Poate cu altă ocazie.

— Cu altă ocazie, da.

S-a uitat la ceas. A zis:

— Se apropie ora unu. Ia un halat pe dumneata şi vino la fereastră.

Mi-am pus nişte papuci în picioare şi am luat pe umeri halatul. M-am dus la fereastră lîngă domnul doctor Luduş.

— Vrei să-mi arăţi cum viscoleşte? Într-adevăr, e minunată priveliştea. Viscoleşte frumos.

— Uită-te peste drum, m-a îndemnat doctorul. Nu se admite, domnule, să locuieşti pe strada Rinocerului şi să nu cunoşti tainele acestei străzi.

M-am uitat peste drum şi am văzut o casă mare, boierească, cu marchiză şi cu un singur cat, cum se construiseră destule, în acest ameţitor Bucureşti, prin preajma anului 1900, cînd eu încă nu venisem pe lume. Curtea era mare. În fund, grajd pentru cai şi odăi pentru slugi.

— Casă boierească, am zis, cu grădină cu nuci și meri bătrîni. E plin orașul de asemenea case și de asemenea grădini. Ce vezi dumneata deosebit aci? Și despre ce fel de taine poate fi vorba? Sînt lipsit de fantezie și nici să ghicesc nu mă pricep.

— La fereastra dinspre stradă perdelele sînt trase, mi-a atras atenția doctorul Luduș.

— Nimic mai firesc, domnule doctor. Viscolul...

— Perdelele rămîn totdeauna lăsate.

— N-o să-mi spui acum că această frumoasă casă este pustie sau că o populează fantomele! Coșurile, toate patru, fumegă.

Domnul doctor Luduș și-a îndreptat, la gît, ștaiful, care se strîmbase, și cu glas plin de reproș a zis:

— Ești și dumneata, ca oricare alt om născut și crescut în vechiul regat, lipsit de răbdare. Noi, ardelenii, sîntem altfel. Plini de tact, plini de răbdare.

— Și de înțelepciune, am adăugat eu.

— Nu ne lipsește nici înțelepciunea, a convenit domnul doctor Luduș, cum nu ne lipsește nici chibzuința în administrarea banilor. Dumneata, dacă ai avea bani, ai da cu ei de-a azvîrlita.

— Da, i-aș arunca în cele patru vînturi.

— Dacă n-o să-ți vină mintea la cap o să mori pe rogojină și-o să fii îngropat cu talerul.

— Mort să mă văd, că pe urmă fac eu rost și de parale pentru îngropare.

— Eu, domnule, tot ce cîștig investesc în valori sigure. Cu primii bani cîștigați mi-am cumpărat căscioara asta...

— Căscioară! Bloc cu șase etaje...

— Căscioară. Visez un bloc cu douăsprezece etaje.

— Să te ajute Dumnezeu să-l construiești.

— De ce să nu mă ajute? În fiecare duminică mă duc la biserică. Sărut icoanele. Mă rog. Mă închin.

— Cu doamna.

— Bineînțeles... Dar să revenim la bani.

— Să revenim.

— Apoi mi-am cumpărat mobilă. Acum mă aflu într-un stadiu superior: tezaurizez.

— Aur?

— Nu, nu numai aur. A! Privește!... Privește!...

Am privit. Și am văzut, prin zăpada spulberată și învălmășită de vînt, cum a ieșit din casa boierească de peste drum o cucoană bătrînă înfofolită în haine groase. S-a luptat cu nămeții de zăpadă, a ieșit în strada pustie, s-a uitat atentă în toate părțile și a pus jos, la vedere, un pachet înfășurat în hîrtie de jurnal. Mulțumită că nu a fost văzută de nimeni, s-a întors repede în casă.

— Uită-te acum la fereastra din margine, de lîngă poartă, mi-a spus domnul doctor Luduș.

Curios peste măsură de ce avea să se mai întîmple, i-am urmat sfatul. Perdeaua s-a mișcat și cucoana înfofolită și-a scos nasul și ochii pe la marginea ei.

— Vrea să vadă, am spus, cine e norocosul care va găsi pachetul cu cozonac și stafide. Probabil că bătrîna cucoană este, ca și dumneata, o bună creș-

tină. Bunii creștini îi ajută cu dragă inimă pe săraci.

— Creștină ? Desigur, domnule. Boierii și-au păstrat credința întreagă. Mai întîi, trebuie să cunoști că bătrîna știe cine va ridica pachetul. Al doilea, în pachet nu se află cozonac cu stafide. Ți-am mai spus o dată că ești lipsit de răbdare. Așteaptă. Rabdă. Cu răbdarea trece omul marea.

Am așteptat. De fapt, chiar dacă aș fi dorit-o, nu era în puterea mea să precipit, ca să spun așa, evenimentele. Cum însă ostenisem de atîta stat în picioare, am tras un scaun și m-am așezat comod pe el. A dat Dumnezeu și nu am așteptat prea mult. Venind de pe strada Leopardului, s-a arătat la colț o bătrînică zdrențăroasă. Imitînd aidoma gesturile generoasei boieroaice, care lăsase pachetul în zăpadă, s-a uitat și ea cu multă băgare de seamă în toate părțile. Vădit mulțumită că strada bîntuită de viscol era pustie, s-a apropiat de pachet. Atunci a privit ferestrele casei boierești. N-a văzut decît perdelele trase și nemișcate. A luat pachetul și a fugit repede, pe cît îi îngăduiau bătrînețile, pe după colț, pe strada Leopardului.

— Asta e tot ? l-am întrebat, oarecum dezamăgit, pe domnul doctor Ludus.

— Da, mi-a răspuns doctorul. Asta e tot. Ți se pare puțin ?

— Nu am înțeles mare lucru.

— Desigur !... Dar cum vrei să înțelegi dacă nu ai răbdare și nu aștepți să-ți spun povestea ?

— Este și o poveste la mijloc ?

— Dacă n-ar fi și o poveste la mijloc, întîmplarea nu ar avea nici un haz.

— Te rog, domnule doctor, spune-mi-o.

— Am să ți-o spun, a zis domnul doctor Luduș, însă cu o condiție.

— O primesc înainte de a ști despre ce este vorba.

— Mulțam frumos. Sun-o pe Barbara și comandă-i o ulcică de țuică fiartă cu zahăr. Mă omor după țuica fiartă...

Am apăsat pe butonul soneriei. A venit Barbara. Îi străluceau ochii.

— Ce dorește domnul?

— Țuică fiartă, cu zahăr.

O avea pregătită. Ne-a adus-o numaidecît. Ne-a umplut ceștile și a plecat fredonînd un vechi cîntec polonez pe care îl auzisem, cu ani în urmă, pe vremea vagabondărilor mele prin lume, într-o cîrciumă din Lodz.

— Noroc, domnule doctor.

— Noroc, domnule chiriaș.

Am băut. Doctorul Luduș și-a mai exprimat încă o dorință:

— Grozav ar fi dacă i-ai mai comanda Barbarei și niște cîrnăciori.

— Se poate. Cred că-i are pregătiți.

Ne-a adus Barbara și niște cîrnăciori ardeiați. Ne-am ospătat amîndoi destul de bine. Doctorul Luduș prinsese chef. Mi-a sugerat, pe departe, s-o poftesc la gustare și pe doamna Luduș. M-am scuzat:

— Sînt în pijama.

— Da, ai dreptate. Nu se cuvine. Noi ținem la protocol încă de pe vremea împăratului din Viena. Putem spune că protocolul ne-a intrat în sînge. Ca și educațiunea.

— Povestea, i-am reamintit respectuos, mi-ai făgăduit o poveste...

— No ! Că iar te grăbești.

— Nu mă grăbesc, dar...

— Peste drum de căscioara mea, în casa boierească despre care mi-ai mărturisit că-ți place, trăiește văduva Vernișan... Trebuie să fi auzit dumneata de Vernișan. A fost, în țara romînească, în mai multe rînduri ministru sub Carol cel bătrîn. Om chibzuit. Cu scaun la cap. Strîns la mînă.

— Am auzit...

— În ciuda timpurilor care s-au tot schimbat, văduva Vernișan a izbutit să-și păstreze, întreagă, averea moștenită de la răposat. Unii obișnuiți ai casei spun că nu numai că și-a păstrat averea, dar chiar și-a mai crescut-o. Din țăranii de pe moșiile ei scoate untul. Joacă și la Bursă.

— O cunoști bine ?

— Destul ca s-o pot vorbi de rău. Anul trecut i-am reparat dantura. La optzeci și cinci de ani i-au plesnit două măsele.

— Probabil că e femeie miloasă. Să pună pachete cu bunătăți în drum, pentru săraci, nu am mai pomenit.

— Miloasă ? Cu cîinii e miloasă și cu caii. Ai văzut-o pe zdrențuita care a cules pachetul din zăpadă...

— Am văzut-o.

— E sora mai mică a boieroaicei. S-a măritat, din dragoste, cu un risipitor. Risipitorul, după ce i-a tocat averea, s-a prăpădit... A ajuns cum ai văzut-o. Surorile, în tinerețe, s-au certat pe moștenire. Certate au rămas. Singura plăcere pe care o are văduva Vernișan este aceea de a-și vedea sora culegînd din stradă pachetul cu oase rămase de la masa ei. Pentru asta trăiește. Pentru momentul în care, pîndind după perdea, își vede sora culegînd pachetul. A? Ce zici? Scena se petrece zi de zi în preajma orei unu... Anul trecut mi-a spus textual: «Dacă moare neisprăvita de soră-mea, dacă n-o mai văd culegînd pachetul cu oase din fața porții mele, ce rost aș mai avea să mai trăiesc? Aș muri, domnule doctor».

Am ridicat din umeri. Domnul doctor Luduș și-a cerut scuze că m-a plictisit cu prezența lui și s-a retras. M-am îmbrăcat și, luînd viscolul în piept, m-am îndreptat spre centrul orașului. Cum eram sătul de conversație și dornic de singurătate, m-am ferit de marile restaurante și de obișnuitele cafenele pe care le frecventam în mod regulat și unde eram cunoscut ca un cal breaz. M-am aciuat într-o cafenea mică din strada Băcani. Foame nu-mi mai era. Am comandat un marghiloman. Pînă să mi-l aducă chelnerul somnoros, m-am pomenit că vine peste mine reporterul Arno Pelican de la *Uraganul*. Ocolind marile localuri și aciuîndu-mă aci, sărisem, cum se spune, din lac în puț. Nu aveam parte de singurătate. Văzîndu-mă, m-a salutat și mi-a spus:

— Îmi permiți să stau cu dumneata?

— Cu plăcere.

Nu-i cerusem nici o explicaţie. Mi-a dat-o singur :

— Redacţia e închisă. La mine e frig. O să pălăvrăgim un ceas, pe urmă o să mă retrag să-mi scriu reportajul.

— Mare pedeapsă ţi-a căzut pe cap ! Să scrii în fiecare zi o pagină de ziar !...

— De ce pedeapsă ? Scriu cu plăcere. Nu m-a bătut nimeni la tălpi să mă fac ziarist, dar o dată ce m-am făcut trebuie să lucrez.

— S-a mai ivit ceva nou în „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan" ?

— A fost arestat Aramic Tair.

— Aceasta nu mai e o noutate.

— Azi-dimineaţă, în zori, s-a sinucis călăreţul de circ Zeno Zadig.

— Aceasta e o noutate. Dar ce zic noutate ?! O adevărată bombă. Unde s-a sinucis ?

— În beciul poliţiei.

— Se afla singur în celulă ?

— Singur cuc.

— Şi cum s-a sinucis ?

— S-a dezbrăcat de cămaşă, şi-a rupt-o în fîşii. A înnodat fîşiile, le-a răsucit şi şi-a făcut ştreang. Şi-a pus ştreangul în jurul gîtului şi a tras de capătul lui pînă i s-a tăiat răsuflarea.

— Şi dumneata, reporter încercat şi om umblat prin lume, ai putut să dai crezare acestei poveşti ?

— Aceasta este versiunea oficială care mi s-a servit acum o oră. Care ar putea fi adevărul ?

— Părerea mea este că Zeno Zadig a fost asasinat în beciul poliției prin strangulare. Călărețul de circ știa prea multe și există persoane sus-puse care au avut interes ca pe gura lui Zeno Zadig să se aștearnă pecetea tăcerii...

— Așadar ai de înregistrat încă un asasinat polițienesc.

— Din nefericire nu este nici primul, nici ultimul.

Din restul conversației cu Arno Pelican nu mai găsesc nimic demn de notat. Ba nu. Parcă ar mai fi ceva. Arno Pelican mi-a povestit cum s-a întîlnit din întîmplare cu Ludovic Schimbașu. Publicistul l-a apucat de nasturele hainei, l-a tîrît într-o cafenea, l-a pus să-i plătească consumația, i-a făcut un elogiu lui Balbus Mierlă, apoi s-a ocupat de mine bîrfindu-mă preț de două ore încheiate. Primul cap de acuzare era: «Scrie. Scrie în fiecare zi. Un artist adevărat gîndește cinci ani și scrie cinci rînduri în cinci ore. Scriind mult, șchiopul a renunțat la artă. Eu nu...»

— Și tu ce i-ai spus?

— Ca un prieten adevărat ce-ți sînt, i-am cîntat în strună, și răul pe care Schimbașu a uitat să-l mai spună despre tine l-am spus eu.

— Ca să-i faci plăcere lui Schimbașu?

— Nu. Ca să-mi fac plăcere mie. Într-un fel, și eu sînt ca Schimbașu. Dacă nu-mi spurc prietenii și nu înnod intrigi mi se pare că trăiesc degeaba! N-am încotro! Așa mi-e firea.

Am rîs amîndoi. Arno Pelican a rîs de naivitatea mea. Eu, de candoarea lui.

«Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani, știu să mă feresc și singur.»"

• Dacă vîntul n-ar fi vuit, n-ar fi învălmășit și n-ar fi răscolit zăpada, orașul ar fi fost cuprins de tăcere. Pe străzi, abia ici-colo se vedea cîte un trecător zgribulit, mergînd cu pași repezi, cu gulerul paltonului ridicat și ținîndu-și pălăria cu mîna să nu i-o ia și să nu i-o rostogolească vîntul cine știe pînă unde. Marile restaurante și marile cafenele erau aproape goale. Întîrziau prin ele numai oamenii fără familie. Bucureștenii, în ciuda evenimentelor grave care se pregăteau, și în ciuda războiului care se apropia, petreceau, bînd, mîncînd, cîntînd și aruncînd cu căciulile după cîini.

— Ce-o fi o veni.

— Acuma e pace. Să trăim.

Unii trăiau. Mai erau însă și unii care mureau sau erau omorîți.

În cabinetul judecătorului de instrucție Tretin, primul-procuror Pitroc fu cel care luă ofensiva. Vru să le dovedească arestaților că el nu e ca Tretin, un magistrat oarecare, lipsit de bunăcuviință și de educație, care-și chinuie și-și tutuie clienții, și le spuse, amîndurora de la început, „dumneata".

— Dumneata, domnule Drugan, îl cunoști de mult pe domnul Aramic Tair ?

Bancherul tăcu cîteva clipe, apoi spuse :

— Nu-mi aduc aminte de cînd. De altfel, nici nu-l cunosc prea bine.

Pitroc zîmbi. Zise :

— Răspunsul dumitale nu mi se pare mulțumitor, dar, în sfîrșit, poate că în cursul zilei de azi o să-mi dai alte răspunsuri mai mulțumitoare.

— Dacă va fi posibil...

Pitroc își îndreptă toată atenția asupra turcului.

— Dar dumneata, domnule Tair, cam de cînd îl cunoști pe domnul Drugan ?

Întrebîndu-l, Pitroc își păstrase zîmbetul. Zîmbi și Aramic Tair și-i răspunse limpede :

— De șapte ani. Poate chiar de șapte ani și jumătate.

— Domnul Drugan ne-a mărturisit aci că nu te cunoaște prea bine pe dumneata. Oare domnul Drugan a spus adevărul ?

— Nu, zise Tair, domnul Drugan mă cunoaște bine. Mă cunoaște chiar foarte bine. Mă mir că se poartă cum se poartă.

— Îl auzi pe domnul Tair, domnule Drugan ?

— Îl aud, însă nu cred ceea ce aud. Eu și domnul Tair ne cunoaștem destul de puțin. Iar cît despre comportarea mea, nu domnul Tair are căderea s-o califice.

— Domnilor, zise Pitroc, sîntem cu toții oameni de lume. Vă rog pe amîndoi să înțelegeți că nu are nici un rost să vă contraziceți și să încercați să mă induceți în eroare. De la dumneavoastră sau de la alții, pînă la urmă eu tot voi afla adevărul care vă privește și pe care îl caut.

Aramic Tair îl întrebă pe primul-procuror :

— Îmi dați voie să vorbesc ?

— Da, chiar te invit.

— Eu nu mă pot pune de acord cu domnul Drugan. Eu sînt hotărît să vă răspund cinstit la toate întrebările pe care mi le veți pune. Nu mi-e teamă nici de dumneavoastră, nici de justiția pe care o reprezentați aici. Sfătuiți-l deci pe domnul Drugan să se pună dumnealui de acord cu mine. Atunci totul, dar absolut totul, va fi clar.

Pitroc zise :

— Domnule Drugan, atît eu cît și domnul judecător de instrucție Tretin, aci de față, te sfătuim să fii, în sfîrșit, om rezonabil și să nu ne mai faci dificultăți. Îngreunezi instrucția. Și îți îngreunezi și dumitale situația. Iată, astăzi e sfînta zi a nașterii Domnului. Toată lumea petrece. Toată lumea se odihnește. Numai noi ne pierdem timpul în tribunal. Și aceasta, din cauza dumitale, mai ales din cauza încăpățînării dumitale.

Alion Drugan rămase calm și rece. Spuse :

— Nu v-am rugat eu să mă confruntați astăzi cu domnul Tair. Era timp și mîine și poimîine. N-au intrat zilele în sac.

Primul-procuror Pitroc se indignă :

— Dar dumneata, domnule Drugan, nu înțelegi că trebuie să ajungem la capătul perioadei de instrucție și să deschidem procesul ? Mai avem și alte cazuri de care trebuie să ne ocupăm. Nu putem sta pe loc.

— Înțeleg. Însă de dragul dumneavoastră și al scurtării instrucției eu nu voi recunoaște niciodată că sînt vinovat. Nu recunosc și nu voi recunoaște pentru că, într-adevăr, nu sînt vinovat.

— Pînă la urmă vei recunoaşte, domnule Drugan. Avem destule mijloace să te aducem în stare să recunoşti tot ceea ce ai făptuit.

Bancherul îşi aduse aminte de bătaia îndurată de la cei doi tineri din Tei, care îl ameninţaseră cu şişurile şi-l dezbrăcaseră. În fond, Rică şi Chirică se mulţumiseră cu puţin. Dar cine îl putea asigura pe el, pe bancher, că peste un ceas ori peste o zi nu va fi trimis din nou la beci şi lăsat la discreţia altor deţinuţi care l-ar putea asasina ? Desigur că la astfel de mijloace făcuse aluzie primul-procuror. Se hotărî să tacă, sau în cel mai rău caz să vorbească puţin.

Judecătorul de instrucţie Tretin i se adresă lui Pitroc :

— Domnule prim-procuror, vă rog să-mi îngăduiţi să-i pun şi eu o întrebare domnului Aramic Tair.

— Poftim, pune-i, domnule jude.

— Domnule Tair, ai putea să ne spui ce fel de relaţii au existat între dumneata şi răposata Tia Cudalbu ?

Levantinul se întristă ca şi cum ar fi fost cuprins brusc de o adîncă durere, lăsă ochii în jos şi spuse :

— Întrebarea este mult prea delicată. Nu cred că ar fi potrivit să vă dau un răspuns cinstit, de faţă cu domnul Drugan.

— Tocmai de aceea ţi-a pus domnul jude întrebarea, pentru că e delicată, iar răspunsul dumitale vrem să-l audă o dată cu noi şi domnul Drugan. Să-l audă şi să-l usture.

— Mă rog, dacă nu se poate altfel, voi vorbi. Permiteți-mi însă ca înainte de a mărturisi adevărul în această chestiune, să-i cer scuze memoriei răposatei Tia Cudalbu și să vă declar că mărturisirea o fac silit de împrejurări neobișnuite.

— S-a luat notă, zise Pitroc.

— Am iubit-o mult pe răposata Tia Cudalbu și a fost metresa mea cu un an înainte ca răposata să-l fi cunoscut pe domnul Drugan.

Bancherul se cutremură și gemu. Nici Pitroc, nici Tretin și nici măcar Aramic Tair nu-i luară în seamă geamătul. Tretin îl întrebă pe Tair :

— Relațiile dumitale cu Tia Cudalbu au continuat și după ce actrița a căzut în mrejele domnului Drugan ?

Răspunsul turcului căzu limpede :

— Firește. Au continuat. În această privință eu nu sînt robul nici unei prejudecăți.

Bancherul gemu din nou. Pitroc se întoarse spre el și-l sfătui :

— Fii calm, domnule Drugan, fii calm. Astăzi e o zi grea pentru noi toți. Toți trebuie să fim calmi. Altfel nu ajungem la nici un rezultat.

— Dă-ne amănunte, domnule Tair, dă-ne cît mai multe amănunte, stărui judele instructor : avem nevoie de cît mai multe amănunte.

— Amănunte ! Ar fi să vă fur prea mult timp. De vreme ce m-ați arestat, presupun că nu v-ați mulțumit numai cu atît.

— Ce vrei să spui ? îl întrebă Pitroc.

— De vreme ce m-ați arestat, presupun că mi-ați supus unei amănunțite percheziții și apartamentul în care locuiam la hotel „Splendid".

— Presupunerea dumitale este îndreptățită, domnule Tair.

— Atunci, domnule judecător, este neîndoios că ați găsit în bagajele mele și colecția scrisorilor pe care mi le-a trimis, în răstimp de trei ani, Tia Cudalbu. Dacă vă veți da osteneala să le citiți, veți afla toate amănuntele pe care le doriți, ba chiar mai multe. Eu am găsit foarte interesante scrisorile Tiei Cudalbu. Le reciteam uneori. De aceea le și purtam cu mine.

— Nu am dat în bagajele dumitale peste scrisorile răposatei Tia Cudalbu.

Aramic Tair începu să rîdă cu poftă. Zise :

— Înseamnă că nu ați percheziționat bagajele mele cu atenție. Unui judecător de instrucție de la Istanbul nu i-ar fi scăpat nimic. Reluați percheziția și căutați scrisorile. Pus în fața lor, domnul Drugan va recunoaște multe lucruri din cele pe care astăzi le tăinuie.

— O vom relua, spuse Tretin, fără îndoială că o vom relua. Pînă atunci însă dați-ne cîteva amănunte.

— Vă rog, nu insistați, domnule jude. Dacă aș vorbi așa cum îmi cereți, ar însemna să-l supun pe domnul Drugan unor aprige suferințe. O astfel de comportare nu intră nici în vederile mele și nici în caracterul meu. Nu uitați că sînt oriental și deci, pînă la un anumit punct, cavaler.

Primul-procuror chibzui un timp, apoi spuse :

— Vom reveni ceva mai tîrziu asupra acestei chestiuni. Acum vreau să lămuresc cu dumneata o altă problemă. În bagajele dumitale s-a găsit, între altele, un caiet cu niște însemnări ciudate.

— Ce însemnări ? În bagajele mele existau multe hîrtii cu însemnări. La care anume vă referiți ?

— Ai răbdare, zise Pitroc. Ai răbdare, domnule Tair.

Scoase din buzunar un carnețel, îl răsfoi, spuse :

— Iată, aici de exemplu. Ai scris în susul paginii : „Amicis, ut juvent". Adică : „Pentru prieteni, să mă ajute". Apoi : „Inimicis, ne impediant". Adică : „Pentru dușmani, să nu mă împiedice". Apoi : „Catellis, ne latrent". „Pentru căței, să nu mă latre". Dedesubtul acestor fraze latinești, dumneata, domnule Tair, ai făcut o mulțime de semne, pe care noi încă nu am apucat a le descifra.

Aramic Tair se înveseli de-a binelea. Îl întrebă pe primul-procuror :

— Nu cumva acestea sînt faimoasele documente pe temeiul cărora îmi aduceți stupida învinuire că m-aș fi ocupat cu spionajul ?

Pitroc spuse :

— Dumneata nu ai fost adus aici ca să pui întrebări, ci ca să răspunzi la întrebări.

— Scuzați-mă.

— Ce poți să ne spui cu privire la aceste ciudate însemnări din carnetul dumitale ? Te avertizez că în cazul în care nu ne vei răspunde corect, noi avem mijloace să le descifrăm. Poate că le-am și descifrat.

— Atunci pentru ce mă mai întrebați ?

— Pentru că vrem să vedem dacă tot ceea ce am descifrat noi corespunde cu spusele dumitale.

— Domnilor magistrați, zise Tair, poate că dumneavoastră vă mirați că din momentul arestării mele și pînă acum eu nu m-am arătat în fața dumneavoastră nici înfricoșat și nici măcar speriat, deși v-ați bătut joc de mine și m-ați pus să trăiesc în condiții destul de grele.

— Nu ne-am mirat, spuse primul-procuror Pitroc, nu ne-am mirat cîtuși de puțin. Prin fața noastră au trecut pînă acum sute, dacă nu chiar mii de oameni. Unii au fost mai slabi și au cedat de la început. Alții au fost tari și au cedat mai tîrziu. Am cunoscut și cazuri de încăpățînare. Pînă la urmă, însă, noi am procedat în așa fel, încît nu ne-a scăpat din mîini nici un vinovat. Te asigur, în numele meu și al domnului jude instructor Tretin, că nu ne vei scăpa nici dumneata.

Aramic Tair rîse din nou.

— Mie nu-mi veți putea face nimic în afara mizeriilor la care mă supuneți. Nu sînt vinovat. Eu nu am făcut moarte de om, ca domnul Drugan. Eu nu am ucis nici una din femeile care mi-au plăcut. Și nu am ucis nici una din cele care nu mi-au plăcut. Le-am lăsat să-și trăiască mai departe viața.

Judecătorul de instrucție Tretin se repezi cu o întrebare :

— Cum ? Dumneata ai avut de-a face și cu femei care nu ți-au plăcut ?

— Un om cu situația mea are de-a face cu fel de fel de femei. Cu frumoase. Cu urîte. Cu des-

tepte. Cu toante. Nu eu am umblat după femei. Femeile au umblat după mine.

— Ai plăcut atît de mult femeilor ?

— Unora le-a plăcut chipul meu. Altora le-au plăcut banii mei.

În timp ce Aramic Tair vorbea, judecătorului de instrucţie Tretin i se acri atît de mult sufletul, încît îi fu silă de propria-i viaţă. Îi trecură prin faţă, într-o clipă, femeile pe care le cunoscuse şi care acceptaseră apropierea lui : epave spălăcite, căzături urduroase, jigărituri şi lepădături.

Îl urî pe frumosul şi bogatul levantin mai mult chiar decît pe Alion Drugan. Primul-procuror citi în ochii judecătorului de instrucţie mînia şi ura şi dorinţa aprinsă de a-l sîcîi pe Tair cu noi întrebări. Îi făcu semn să se astîmpere. Triumful asupra lui Aramic Tair voia să-l aibă el, Pitroc, nu judecătorul de instrucţie.

Îi spuse turcului :

— Dumitale nu ţi-a fost şi nu-ţi este teamă de noi, pentru că, probabil, eşti un om tare. Dar, aşa cum ţi-am mai spus, te vom frînge.

— Nu mă veţi frînge, domnule prim-procuror, pentru că nu mă voi lăsa frînt. Mie nu mi-e teamă de dumneavoastră, pentru că, în primul rînd, sînt nevinovat. În al doilea rînd, dumneavoastră aţi uitat un lucru elementar : eu sînt cetăţean străin, sînt supus turc şi sînt om de afaceri cu renume internaţional. Pentru punerea mea în libertate va interveni guvernul nostru şi vor mai interveni şi alte persoane mai puternice chiar decît guvernul nostru de la Ankara.

— Nu ne speriem noi nici de guvernul de care ne vorbești, nici de oamenii de afaceri la care faci aluzie.

Aramic Tair, și mai bine dispus decît înainte, rîse iarăși. Zise :

— Dumneavoastră nu, însă guvernul dumneavoastră da. El va trebui să cedeze presiunilor care se vor face mîine-poimîine asupra lui.

— Nu va ceda.

— Ba va ceda. În această privință dumneavoastră nu trebuie să vă faceți nici o iluzie. Comerțul Romîniei cu Apusul, din cauza războiului, este ca și paralizat. Cu Răsăritul nu aveți relații comerciale. Mai faceți unele tranzacții cu Elveția și cu Suedia. Baza comerțului dumneavoastră este acum cu Sudul. Iar eu sînt din sud. Mai mult : multe din firele care vă leagă cu Elveția și cu Suedia trec prin mîinile mele. Arestarea mea e o gravă eroare, pe care guvernul dumneavoastră o va plăti cu grele sacrificii. Am ținut să vă spun toate acestea nu pentru a vă sugera să-mi oferiți un scaun, mă țineți de două ore în picioare, ci pentru a vă deschide ochii cu un ceas mai devreme.

La această lungă perorație, primul-procuror Pitroc nu dădu nici o replică, iar Tretin răspunse cu un singur cuvînt :

— Spionule...

Aramic Tair ridică din umeri. Apoi spuse :

— Dacă aceasta este tot ce aveți să-mi spuneți...

— Nu, zise Pitroc. Acum trebuie să ne lămurești ce este cu aceste însemnări ciudate din carnetul dumitale. Ce se ascunde sub semnele misterioase ?

— Însemnările nu sînt misterioase decît pentru un ochi profan.

— Cum adică ?

— Orice om de afaceri le-ar descifra într-o clipă. Chiar şi domnul Drugan. Presupun că asemenea carnete aţi descoperit şi la dumnealui.

Pe primul-procuror Pitroc, în ciuda experienţei pe care o avea, îl luă gura pe dinainte :

— Da, şi la domnul Drugan am găsit cîteva carnete cu însemnări misterioase.

Bancherul protestă :

— Nu aveaţi cum găsi. N-am ţinut asemenea carnete.

— Ba am găsit. Sînt de cîteva zile în posesia noastră.

— Poate le-aţi găsit la altcineva şi le aruncaţi în seama mea.

— Însemnările sînt scrise de mîna dumitale.

— Neg. Protestez şi neg.

— O să vină o zi cînd n-o să mai negi.

— Ziua aceea, orice s-ar întîmpla cu mine, nu va veni.

— Vom vedea.

Pe Alion Drugan îl întărise fermitatea lui Aramic Tair, pe care, în fundul inimii lui, începu să-l admire, fără să înceteze de a-l urî. Aramic Tair zise :

— Domnule prim-procuror, vă rog, împrumutaţi-mi pentru cîteva minute carnetul să vă descifrez conţinutul lui...

Primul-procuror i-l întinse, spunîndu-i :

— Te fac atent, domnule Tair, că încercarea de a-l distruge nu-ți va aduce nici un folos. Carnetul dumitale a fost fotografiat pagină cu pagină.

— Nici nu m-am gîndit la așa ceva, domnule prim-procuror. De altfel, la rîndul meu, țin să vă comunic că în arhiva birourilor mele din Istanbul se găsește un carnet asemănător, al cărui conținut este aidoma cu al acestuia.

Zicînd acestea, luă carnetul din mîna primului-procuror Pitroc și deschizîndu-l spuse :

— Se află în acest carnet trei rubrici : Amicis, ut juvent. Inimicis, ne impediant. Catellis, ne latrent... Așadar : Pentru amici, să mă ajute. Pentru inamici, să nu mă împiedice. Pentru cățel, să nu mă latre... Este clar ?

— Da, spuse primul-procuror Milea Pitroc, pînă aici totul este cît se poate de clar. Dar mai departe ? Descifrează-ne ce ai însemnat mai departe.

— Voi descifra. Însă înainte de aceasta, aș mai avea ceva de spus.

— Poftim, spune... Și dacă dorești, poți lua loc pe scaun. Să nu ne crezi lipsiți de bună-creștere...

— Mulțumesc.

Aramic Tair luă un scaun, îl încercă să vadă dacă nu cumva e prea șubred, apoi se așeză.

— Eu, așa cum bine știți, sînt om de afaceri. Afacerile pe care le închei într-o țară sau alta nu le închei de dragul ochilor oamenilor din acele țări, ci din interes. Fac afaceri ca să cîștig bani, ca să-mi măresc capitalul. Însă cei cu care închei eu afaceri vor și ei să cîștige. Mai mult, în jurul celor cu care închei afaceri roiesc o sumedenie de indivizi.

Unii dintre aceşti indivizi sînt prietenii mei, sau sînt prietenii celeilalte părţi contractante. Alţii sînt duşmanii mei sau duşmanii părţii contractante. Unii ne pot ajuta. Alţii ne pot pune piedici. Atunci cînd mă pregătesc să închei o afacere, eu pun în calculele mele şi suma pe care se cuvine s-o dau prietenilor, dar şi suma pe care trebuie, vreau, nu vreau, s-o dau duşmanilor, ca să le închid gura. Şi apoi acestor sume le mai adaug una: suma pe care o dau presei ca să mă ignore, ca să nu se ocupe nici de afacerile mele şi nici de persoana mea. Un om de afaceri care nu este menajat de presă este un om pierdut, poate să se lase de meserie, să se facă văcsuitor de ghete sau să se spînzure. Aceasta se întîmplă în Turcia şi în Romînia şi în oricare din ţările în care eu am încheiat afaceri şi le-am dus la bun sfîrşit. În acest carnet, care, precum vedeţi, nu este cîtuşi de puţin misterios, sînt trecute persoanele din Romînia, prietene sau neprietene, precum şi ziariştii din Bucureşti care s-au împărtăşit într-o măsură mai mare sau mai mică din cîştigurile mele.

— Cu alte cuvinte, zise Pitroc, dumneata ai notat în carnet persoanele pe care le-ai mituit ca să faci afaceri în Romînia.

— Da, însă cuvîntul mită nu-şi are rostul. Înlocuiţi-l cu cuvîntul comision. Comisionul e legal. Iar eu am dat comisioane şi, dacă vreţi, cadouri.

— Mă rog, o să vedem noi dacă dumneata ai dat mită sau comisioane. O să vedem. N-ai nici o grijă. Presupunem însă că ai notat şi sumele date.

— Nu ar fi avut nici un rost să notez numai nume. Am notat și sumele. Doriți să vă citesc ce-am scris aici?

— Pentru ce mai întrebi? Citește. Dar nu. Încă nu. Așteaptă un moment. Să nu te punem să citești de două ori. Numai un moment.

Primul-procuror Pitroc se întoarse către judecătorul de instrucție Tretin și-l întrebă:

— Nu știi, la grefă se află cineva? Ar fi bine să consemnăm într-un act oficial ceea ce ne va citi din carnetul său domnul Aramic Tair.

— Mavru are petrecere în familie. I-a născut nevasta al optulea copil. L-a rugat pe Eulampie să-i țină locul. Cred că bătrînul o fi venit de mult.

— Cu atît mai bine. Tîmpitul înregistrează totul ca o mașină, fără să rețină nimic.

Tretin chemă ușierul. Îi porunci:

— Spune-i domnului Eulampie să vină.

Mătăhălos, colțuros, grefierul veni, salută și se așeză la masă, gata să scrie ceea ce va auzi.

— Citește, domnule Tair. Sperăm că prezența domnului grefier Augustin Eulampie nu te intimidează. Iar dumneata, domnule grefier, fă-ți meseria.

— Nu, nu, dacă doriți, mai puteți chema și pe alții să asiste. Nu mă jenez. Dacă nu m-am jenat să dau, nu văd de ce m-aș jena s-o spun.

— Citește, domnule, și, ar fi de dorit, fără comentarii. Comentariile lasă-le în seama noastră.

Aramic Tair citi:

— Import de aramă al firmei mele și al „Băncii Drugan".

Plătit:

— Pentru prieteni:

1. A. Zamora, ministru, lei 20 milioane.
2. I. Bogoi, secretar general, 5 milioane.
3. A. Papai, general, 8 milioane.
4. I. Cujbă, deputat, 3 milioane.
5. N. Corod, ministru, 3 milioane.
6. I. Baciu, general, 4 milioane.
7. B. Lincă, deputat, 2 milioane.
8. P. Cociu, manist, 5 milioane.
9. F. Garoiu, liberal, 6 milioane.
10. Butaru, ziarist, 10 milioane.
11. Stelian Protopopescu, ziarist, 12 milioane.
12. I. Fericeanu, ziarist, 1 milion.
13. T. Ciobîncă, ziarist, 1 milion.
14. J. Bobu-Cireșan, ziarist, 2 milioane.
15. Alexe Ciortan, senator, 3 milioane.
16. Sîmburaș și mai-marii săi, 100 milioane.

Aramic Tair citi încă multe alte nume și încă multe alte sume. Grefierul Augustin Eulampie îl ascultă pe turc cu atenție și notă totul cu exactitate, ca o mașină.

În timp ce Aramic Tair citea, iar Eulampie nota, Drugan stătea țeapăn, cu obrazul încrîncenat, iar primul-procuror Pitroc și judecătorul de instrucție Tretin făceau capete din ce în ce mai mirate și mai mîhnite. Mirarea le-o produceau cifrele, care, comparate cu modestele lor salarii și picușuri, le păreau pur și simplu astronomice, iar mîhnirea le venea de acolo că din acest fantastic dans al milioanelor ei nu se împărtășiseră cu nimic. Jale adîncă îi cuprinsese. Le venea să plîngă, să urle și să-și

dea cu pumnii în cap. Pentru ce se făcuseră ei magistrați și nu politicieni ori ziariști ?

În sfîrșit Aramic Tair tăcu. Ca abia ieșit dintr-un vis tulbure, primul-procuror Pitroc întrebă :

— Altceva ?

— Altceva nimic. Vi se pare puțin, domnule prim-procuror ?

— Nu, nu mi se pare puțin, însă mă întreb cît ai cîștigat dumneata și domnul Drugan la această afacere de v-a convenit să dați o sumă atît de mare prietenilor ca să vă ajute, dușmanilor să nu vă împiedice și cățeilor din presă să nu vă latre.

Neîntrebat, bancherul Drugan spuse :

— Eu nu am dat nimic. Eu numai am finanțat în mod legal afacerea și nu m-am ales decît cu comisionul strict legal, pe care l-ar fi luat oricare alt bancher care ar fi finanțat afacerea.

Aramic Tair îi răspunse primului-procuror:

— În ceea ce privește cîștigul meu, nu vi-l pot comunica, domnule prim-procuror. Este un secret profesional.

— Presupun însă că ai cîștigat destul de mult.

— Am cîștigat. În vreme de război se cîștigă mult.

Primul-procuror zise :

— Dar Romînia nu a intrat în război.

— Va intra. Peste o lună sau peste un an. Țara dumneavoastră are nevoie de armament. V-ați apucat să fabricați armament. Armamentul nu se poate fabrica fără aramă. Am procurat țării dumneavoastră o mare cantitate de aramă. Așteptam să fiu

decorat. În loc să mi se recunoască meritul, am fost arestat...

Pe primul-procuror Pitroc începu să-l roadă o mare curiozitate. Ca să şi-o satisfacă, îl întrebă pe Tair :

— Şi aceşti bani i-ai plătit persoanelor numite direct, sau prin „Banca Drugan" ?

— Atîţia bani, domnule prim-procuror, nu se plătesc niciodată cu bancnote. Ar fi trebuit să am la hotel maldăre de bani. Şi nici prin bancă.

— Atunci cum ?

— Prin cecuri emise către bancherul meu din Elveţia. Persoanele numite nu au încredere nici în stabilitatea politică din ţara dumneavoastră şi nici în leul dumneavoastră.

— Domnule Tair, acum, cînd dumneata te afli la ananghie, crezi că prietenii dumitale te vor ajuta, duşmanii te vor ataca, iar căţeii te vor lătra ?

— Cred că mă vor ajuta şi prietenii, şi duşmanii. Cred că mă vor ajuta încă mulţi oameni pe care nu-i cunosc. Iar cît despre căţei, oricît le-ai da, nu poţi fi sigur de ei. Unii mă vor lătra. Alţii se vor gudura la picioarele mele.

— De ce ?

— Vor spera, şi pe bună dreptate, că după ce voi ieşi din mîinile dumneavoastră îmi voi arăta recunoştinţa faţă de ei.

— Şi nu-i vei dezamăgi ?

— Nu, nu-i voi dezamăgi. Dimpotrivă, răsplata pe care o vor primi din partea mea va întrece cu mult toate aşteptările lor.

— Pentru astăzi mai am să-ţi pun o singură întrebare, domnule Tair. Apoi ne vom despărţi pînă mîine.

— O aştept, domnule prim-procuror.

— Cum se face că dumneata, spre deosebire de domnul Drugan, ne-ai dat în vileag atîtea nume?

— Dacă le-aş fi ascuns, aş fi făcut o mare greşeală. Dumneavoastră nu veţi păstra cele aflate de la mine numai pentru dumneavoastră, ci veţi raporta mai departe. Dacă mai-marii dumneavoastră vor avea interes să-i compromită pe toţi cei care au luat comisioane de la mine, va izbucni un scandal atît de mare, că în vuietul lui numele meu se va pierde sau va răsuna mai puţin. Dacă însă interesele cercurilor dumneavoastră conducătoare vor socoti că este mai potrivit să îngroape toată această afacere, mie va trebui să mi se dea drumul. De altfel, mie mi se va da drumul chiar dacă scandalul va izbucni. Aşa cum v-am mai spus, se vor exercita presiuni din afară asupra guvernului dumneavoastră, care nu va putea să reziste. Sînt cetăţean străin. Se va lua împotriva mea măsura expulzării. Mai tîrziu însă, lucrurile se vor schimba, aşa că eu tot voi mai avea prilejul să vizitez Bucureştii, domnule prim-procuror. Sper ca atunci să vă revăd în alte condiţii.

Cu acestea, ancheta condusă pe Pitroc luă sfîrşit. Aramic Tair fu trimis la beci cu indicaţia să fie ţinut singur în celulă şi, pe lîngă pătură, să i se pună la dispoziţie şi pernă, iar dacă va cere ţigări, să i se servească.

Bancherul Alion Drugan fu amestecat iarăşi cu o mulţime de vagabonzi şi hoţi. Cînd ajunse în subsol, însoţit de comisarul Zainea, bancherul găsi încăperea supraîncărcată. Zainea închise şi încuie uşa în urma bancherului. Aerul acru şi cald al încăperii îl sufocă. Se rezemă de uşă, gîndindu-se dacă peste noapte va putea să rămînă în picioare fără să se prăbuşească.

Îl văzu boxerul Şerpe. Se ridică, îşi făcu loc pînă lîngă Drugan şi-l trase după el. Îi alungă din preajmă pe cîţiva, cu lovituri de pumni şi de picioare, şi-i făcu loc lîngă perete. Văzîndu-l aciuat pe duşumea, la fereală, lîngă perete, boxerul Şerpe îi zise:

— Îmi pare bine că te-ai întors, asasinule. Poate mă mai milui cu o ţigară.

— Mai am cîteva, spuse Drugan. Astăzi m-au ţinut toată ziua în picioare. Nu am avut cînd trage un fum.

— Şi ţi-ai mărturisit crima?

— N-am mărturisit-o.

— Rău ai făcut. De ce te laşi chinuit? Pînă la urmă tot ai s-o mărturiseşti.

— Nu sînt vinovat.

— Aiurea! Tu ai omorît om, mă domnule. Ai omorît om cum te văd şi mă vezi.

Se înseră. Judecătorul de instrucţie Tretin se despărţi de Pitroc. Se despărţi şi de Eulampie. Grefierul se îndreptă, luptîndu-se cu vîntul şi cu zăpada, spre casa lui, de pe strada Artileriei. Tretin scoase portofelul şi-şi numără banii. Nu avu prea

mult de numărat. Se îmbrăcă și trecu Dîmbovița. Intră în locanta doamnei Deftu și ceru ceva de mîncare.

— Vă putem servi sărmăluțe.

— Fie și sărmăluțe.

— Și o sticlă de vin negru.

— Fie și negru.

Dacă i s-ar fi propus să mănînce cîlți amestecați cu clei ar fi acceptat fără să ezite.

Era posomorît și acrit. Zgomotul din jur îl enerva. Îl enervau și lăutarii, care se amețiseră și cîntau brambura. Ar fi vrut să se ducă undeva, într-o familie, să vadă în jurul lui chipuri plăcute. Nu avea familie. Nu avea nici prieteni. Ba, familie avea. Sora aceea care se spovedise lui Nedelcu Nedelcovici de la *Globul* și care izbutise să-l facă, într-o singură zi, de rîsul lumii. Mai bine n-ar fi avut-o. De supărare bău pînă căzu sub masă, unde adormi. Chelnerii și picolii nu-l supărară cu nimic. Îl lăsară să doarmă.

Abia intrat în cabinetul său, primul-procuror Pitroc îi telefonă la palat lui Urdăreanu și-l rugă să-l primească.

— Chiar astăzi ?

— Da, domnule mareșal. Am a-vă face comunicări urgente care vă vor interesa nu numai pe dumneavoastră, ci și pe maiestatea-sa.

— Tocmai mă pregătesc să plec la Sinaia, domnule prim-procuror. N-ai vrea să mă însoțești ? Vorbim pe drum.

— Cu plăcere, domnule mareșal. Îmi face onoare.

— Lasă onoarea. Să fii la gară într-o jumătate de oră.

În vagonul-salon al lui Urdăreanu era cald și plăcut. Mareșalul palatului îl ascultă cu interes pe Pitroc și trecu de două-trei ori cu ochii peste lista celor ce primiseră comisioane de la Aramic Tair. Se feri să facă vreun comentariu. Un bun curtean nu-și dă niciodată cu părerea asupra unei chestiuni înainte de a cunoaște părerea suveranului său. Pitroc însă, necunoscînd acest punct de vedere al lui Urdăreanu, îl întrebă:

— Oare, domnule mareșal, prezența pe această listă a domnului Sîmburaș și a atîtor înalți demnitari și faimoși oameni din presă nu va supăra pe maiestatea-sa?

Urdăreanu îi răspunse rece:

— Aceasta n-o pot ști, domnule prim-procuror. S-ar putea ca noutățile aduse de dumneata să-l supere pe suveran. S-ar putea însă ca aceste noutăți să-l bucure. Voi cunoaște adevărul după ce voi prezenta maiestății-sale această foaie de hîrtie frumos caligrafiată.

Trenul alerga prin noapte și prin viscol. O dată cu trenul alergau pe zăpada învălmășită și spulberată de vînt luminile din vagoane.

După două ore, cei doi pogorîră la Sinaia. La gară îi aștepta o mașină cu coroană regală. Se urcară în ea și plecară. Prin viscol și printre nămeți mașina urcă greu muntele.

La Foișor, primul-procuror Pitroc fu lăsat să aștepte în odaia aghiotantului de serviciu de lîngă intrare.

Urdăreanu îl găsi pe rege prost dispus, cu obrazul puhav, ca după o beţie crîncenă, şi cu ochii tulburi ieşiţi din cap.

— Duduia... Îmi face mizerii Duduia. Are nervi, Urdăreanule. Are şi gotorai...

Mareşalul palatului îi raportă :

— Am venit cu Pitroc.

— Cu Pitroc ? Pentru ce cu Pitroc, Urdăreanule ? A scos ceva de la Drogan ?

— Nu, zise Urdăreanu, de la bancherul Alion Drugan n-a scos nici un cuvînt. Bancherul a rămas tot încăpăţînat.

— Atonci de ce mi l-ai ados, Urdăreanule ? Ca să-l destitui ?

— Nu, maiestate, l-am adus cu mine pentru instrucţiuni. Derderian e la Constanţa. Numai maiestatea-voastră puteţi să-i daţi instrucţiuni. Aramic Tair...

— Ce e cu Aramic ?

— A vorbit.

— Şi ce-a mărturisit torcul ?

Urdăreanu îi întinse regelui foaia de hîrtie scrisă de Eulampie şi pe care se aflau înşirate patruzeci şi şapte de nume şi patruzeci şi şapte de sume de bani.

Regele citi lista o dată. O citi de două ori. De trei ori o citi. Apoi zise :

— Bene se traieşte în ţara me, Urdăreanule. Grozav de bene. Vezi ? Oamenii aceştia n-au moncit nemec şi au caştigat milioane. Bene se traieşte în ţara me, Urdăreanule.

— Da, maiestate, numai ticăloşii spun că se trăieşte prost la noi, maiestate, numai ticăloşii.

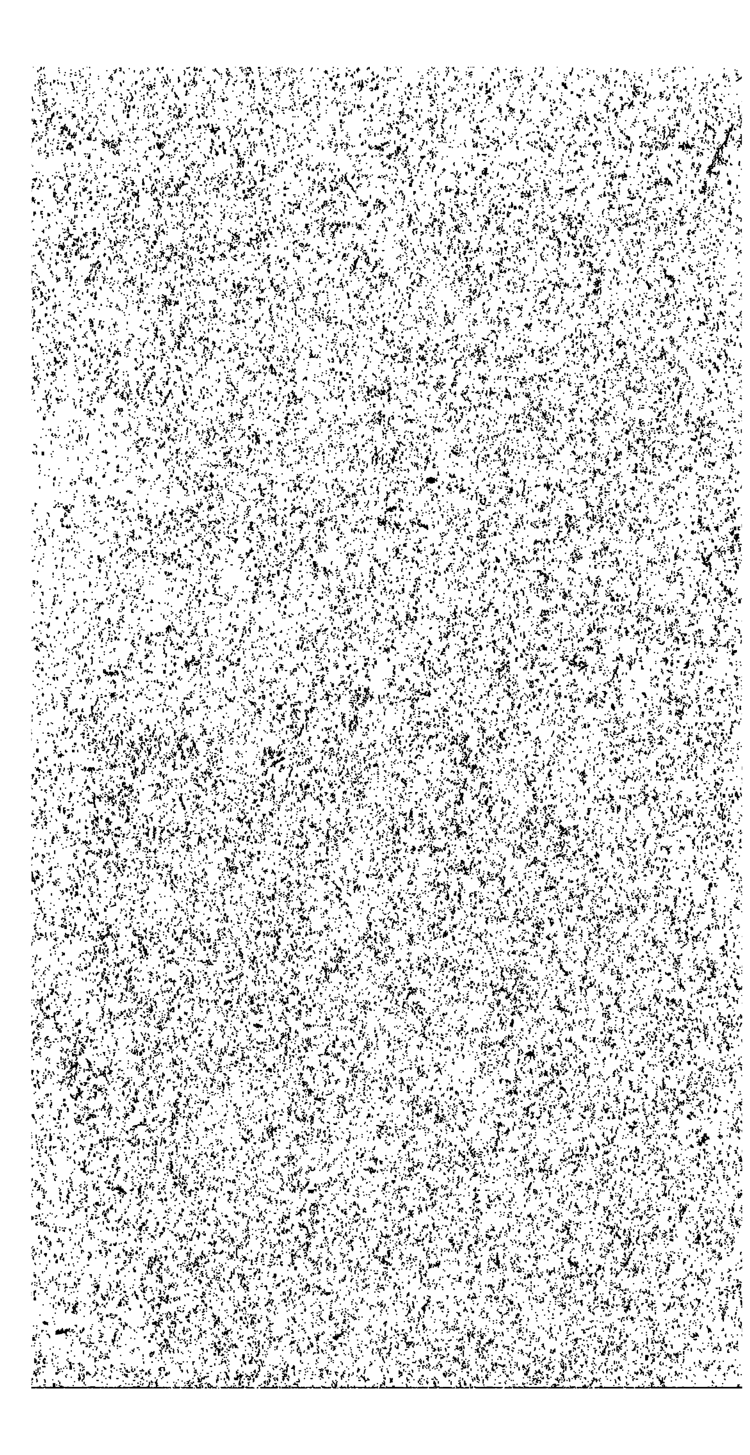
— O să le pon eu botniţa la toţi, Urdăreanule. Ordonă-i lui Pitroc să înceteze ancheta pana dopa sarbatori. Trebuie sa ma gandesc, Urdăreanule, sa vad ce este de facut cu aceşti bandiţi. Cu aceşti bandiţi şi cu Samburaş al nostru, Urdăreanule. Ai vazot cat a loat pongaşul ? Mie mi-a decontat nomai jomatate.

Urdăreanu coborî şi-i transmise primului-procuror ordinul regelui. Dădu dispoziţii să i se pună, pentru o noapte, o odaie la dispoziţie şi să i se servească cina. Urcă din nou la rege. Îl găsi vorbind tare şi repetînd automat aceeaşi frază :

— Bene se traieşte în ţara me, Urdăreanule. Bene se traieşte în ţara me...

50

NOAPTEA POVEŞTILOR
SAU
NU TĂIAŢI DEGEABA STOMACUL

Pe cînd se afla în drum spre Sinaia, primul-procuror Milea Pitroc se legăna nu numai pe pernele moi ale vagonului-salon, cu pază și coroană regală, ci și pe aripile calde ale unor mari iluzii. Regele îl va pofti în biroul său, îl va invita să-i facă un raport, îl va asculta cu interes, îi va cere lămuriri suplimentare, îi va strînge mîna, îl va felicita și, fără îndoială, îl va opri la masă. Acolo îl va asculta pe rege vorbind. Va rîde cu hohot de glumele pe care maiestatea-sa le va rosti, chiar dacă glumele vor fi nesărate, va plasa și el cîteva anecdote abia culese din tribunal și, mai ales, se va întrece în complimente la adresa Duduii. Dacă atmosfera o va permite, el, Pitroc, nu va scăpa prilejul să-l denigreze pe Derderian. În definitiv, de ce să fie mai departe Panait Derderian ministru de Justiție ?

Ar fi timpul, după atîtea și atîtea servicii aduse curții regale, să i se încredințeze lui departamentul. Ar mai modifica legiuirile și ar face o mare mișcare în magistratură. Și-ar răsplăti prietenii cu generozitate și și-ar pedepsi, cu cruzime, dușmanii. Pe unii dintre dușmani i-ar trimite prin cele mai mici și mai depărtate orașe de provincie. Pe alții i-ar pensiona ori chiar i-ar scoate cu totul din magistratură.

Începu să întocmească, în gînd, liste lungi. Constată cu plăcere că-l servește bine memoria. Nu uită nici un prieten. Avea puțini. Nu uită nici un dușman. Avea mulți. Îi trecu printre dușmani pe magistrații care i-o luaseră înainte în grad. Tot printre dușmani îi trecu și pe magistrații cu care avea raporturi reci sau pe cei care glumiseră cîndva, chiar pe timpul studenției, pe socoteala lui.

Se bucură pentru serviciile pe care le-ar putea aduce prietenilor. Se bucură însă și mai mult pentru răul pe care îl va face dușmanilor reali sau numai presupuși. Pe urmă, ca și cum ar fi fost chemat de rege pentru a depune jurămînt, își spuse :

— Ia să vedem cum ar suna :

— Domnul Milea Pitroc, ministrul Justiției...

— Domnul ministru Milea Pitroc...

— Domnul ministru Pitroc...

— Excelența-sa, domnul ministru Milea Pitroc...

— Excelența-sa Pitroc...

Ajunsese la concluzia că, oricum ar fi întors cuvintele în jurul numelui său, ele tot frumos sunau și tot pline de măreție.

În problema la ordinea zilei, a anchetării bancherului Alion Drugan și a lui Aramic Tair, primul-procuror așteptase să i se dea instrucțiuni s-o continue cu și mai multă asiduitate și s-o asprească. Toți cei ce primiseră comisioane de la Aramic Tair sau de la Drugan trebuiau, după părerea lui, să fie arestați, supuși anchetei și trimiși, fără întîrziere, judecății. Era evident că ancheta începută cu bancherul Alion Drugan și continuată cu Aramic Tair se amplifica, se complica, devenea fără precedent

în analele justiției romînești. Procesul?... Procesul avea să fie și el fără precedent. Un asemenea proces cerea ca în capul justiției să se afle nu un om corupt pînă în măduva oaselor, ca Panait Derderian, ci unul pur ca Pitroc.

— Domnul ministru Milea Pitroc.

— Excelența-sa Pitroc...

Pînă acum nimeni din neamul Pitrocilor nu ajunsese ministru. El, Milea Pitroc, va fi întîiul care va purta titlul de ministru, de excelență... Ehehe! Ehehe! Se născuse cu noroc. Se născuse în zodia porcului. Vorba ceea:

Fă-mă, mamă, dobitoc,
Fă-mă, mamă, cu noroc
Și m-aruncă-n foc...

Pe el, răposata maică-sa nu-l făcuse dobitoc. Îl făcuse și cu noroc, și deștept...

Regele însă, pe care îl servea cu credință și cu devotament de ani de zile, îl lăsase, ca pe un oarecare, să aștepte hotărîrea în odaia aghiotantului de serviciu, iar răspunsul, scurt și dezamăgitor, i-l trimisese prin Urdăreanu. Vai! Vai!

Fu condus la Casa Cavalerilor, unde i se puse la dispoziție o odaie cenușie și înghețată. I se aduse cină rece și o sticlă cu vin. Mîncă singur și bău singur. Mîncarea — friptură de căprioară — îi căzu greu la stomac, ca plumbul. Vinul i se urcă la cap și-l ameți. Uită jignirea pe care i-o adusese regele și prin minte începură să-i joace numele scrise caligrafic pe o foaie de hîrtie de Eulampie și mai ales

milioanele notate de Aramic Tair, cu semne misterioase, în dreptul fiecărui nume.

— Domnul ministru Milea Pitroc...

— Excelența-sa Pitroc...

— Să trăiți, domnule ministru.

— Omagiile mele, excelență.

— Am avut astăzi audiență la excelența-sa domnul ministru Pitroc...

Nu. Buzatu nu-l va ridica niciodată la o atît de înaltă demnitate. Buzatul își are oamenii lui, clica lui, cîrdășia lui. Buzatul nu va face niciodată din Pitroc un ministru, o excelență. Dacă ar izbuti să intre pe sub pielea Duduii ar fi altceva. Ar ajunge și ministru. Ar deveni și milionar. Milionar !...

Milioanele îi jucară un dans drăcesc și ademenitor prin fața ochilor.

Dori să vorbească cu cineva, să-și verse focul. Dori chiar să treacă la un act de curaj neobișnuit, să se plîngă cuiva de Buzat, să-l bîrfească pe Buzat, ba chiar să-l înjure. În casă însă nu se mai afla altcineva. Îl pătrunse frigul. Lemnele aruncate în sobă erau ude. Mocneau, fumegau, dar nu se aprindeau.

Se îmbrăcă, salută sentinelele pe care le întîlni și coborî muntele, prin viscol și printre uriași nămeți de zăpadă, spre oraș, în nădejdea că va găsi o cameră caldă la vreunul din hotelurile din apropierea gării. Ajunse în șosea. Viscolul aprig îl învălui și-l orbi cîteva clipe. Primul-procuror fu cuprins de frică. Se văzu înghețat tun, mort, mîncat de lupi ori îngropat de viu într-un uriaș nămete de zăpadă. Vîntul îl răsuci de cîteva ori pe loc. Pitroc se recu-

lese și o apucă pe șosea înainte. Merse cu capul în jos, ca să-și ferească ochii de viscol, cîteva sute de pași. Auzi brazii uriași vuind năprasnic. Înălță fruntea și se uită în jur. Se pomeni înconjurat de întuneric. Mai înainte îl stăpînise frica. Acum, dintr-o dată, îl copleși spaima. Se întoarse și văzu că luminile orașului rămăseseră în urmă. Își dădu seama că, în loc s-o apuce spre oraș, o luase către Poiana Țapului.

Începu să alerge prin viscol. Se împiedică și căzu de cîteva ori. Se ridică mereu și alergă. Ajunse în dreptul unor ferestre care erau luminate puternic, ca o chemare. Urcă printre brazii încărcați de zăpadă. Urcă și niște trepte și, cînd se văzu intrat în holul larg al Cazinoului, spaima îi dispăru. Inima însă continuă să-i bată iute, de parcă ar fi vrut să-i spargă pieptul și să sară afară. Se duse la garderobă și se dezbrăcă. O femeie veni cu o măturică și-i scutură pantalonii și încălțămintea de zăpadă. Primul-procuror voi să-i dea cîțiva lei bacșiș, se căută prin buzunare și nu găsi mărunțiș. Îi aruncă femeii un cuvînt:

— Mulțumesc.

Sala de joc era plină pînă la refuz de lume. Cu greu își făcu loc printre oameni pînă la barul din fund. Alcoolul băut la palat și care îl amețise un timp nu mai avea nici o putere asupra lui. Numai gura îi rămăsese acră și amară.

În sala luxoasă și destul de încăpătoare a barului, cînta orchestra de jaz a lui Gall, una din cele mai renumite ale vremii. Cîteva perechi băteau

parchetul lucios cu picioarele şi se schimonoseau. Pitroc privi perechile agitate şi scoase din minţi de muzica sălbatică şi nu se miră văzînd-o printre dansatori, vopsită şi gătită ca o sorcovă, pe băbătia Arabella Cornil, care trecuse de două ori prin cabinetul lui şi tot de două ori prin puşcărie.

Întîia oară, Arabella Cornil fusese judecată sub învinuirea că şi-a împuşcat amantul, un tînăr avocat blond şi rotofei, Vulpian. A doua oară o judecaseră sub bănuiala că şi-a otrăvit bărbatul, pe avocatul, fruntaş de barou, Alexe Cornil. Atît în primul, cît şi în al doilea proces al Arabellei Cornil, pledaseră liote de avocaţi. Îi mîncaseră două din cele şase moşii pe care le avea şi o scoseseră basma curată. Tînărul care o dansa avea, probabil, să i le mănînce pe celelalte patru, dacă nu cumva băbătia plănuia să-l ducă şi pe acesta, cu scandal, la mormînt.

Primul-procuror Pitroc găsi o masă şi se aşeză. Ceru lichior şi-şi clăti gura. Jazul încetă. Pătrunse pînă la el freamătul ca de pădure zbuciumată de vînt al sălii de joc şi huruitul uşor catifelat al bilelor. Alături se pierdeau, dar se şi cîştigau milioane. Ce-ar fi să încerce? Chemă chelnerul, îşi plăti consumaţia şi îşi controlă portmoneul. Găsi în el două mii două sute de lei. Lăsă în portmoneu două sute.

„De aceste două sute de lei nu mă voi atinge, orice s-ar întîmpla."

Se duse în sală, cumpără douăzeci de fise a o sută de lei de la casă, se apropie de ruleta cea

mare din mijlocul sălii și vru să înceapă să joace numaidecît, însă îi fu cu neputință să găsească un loc. Scaunele erau toate ocupate, iar în spatele celor ce avuseseră norocul să găsească locuri se mai aflau cel puțin trei rînduri de oameni care jucau peste capetele celorlalți. Primul-procuror Pitroc se informă cu răbdare și așteptă. Ar fi putut să se ducă să joace la alte mese unde nu era atîta aglomerație, însă îi intrase în cap că la masa aceea din mijloc și nu la alta avea să-și găsească el norocul cel mare.

Văzu dînd ocol mesei un cocoșat. Jucătorii de pe margine se apropiau de el și-i mîngîiau, ca din întîmplare, cocoașa. Cocoșatul, mîndru, elegant, spilcuit chiar, se făcea că nu bagă de seamă. Primul-procuror Pitroc, deși nu era superstițios, se simți cuprins dintr-o dată de arzătoarea dorință să mîngîie și el spinarea umflată ca o tobă a cocoșatului. Îi fu însă rușine s-o facă. Cocoșatul îi citi în ochi dorința. Tot în ochi îi citi și ezitarea. Trecu de cîteva ori pe lîngă Pitroc, se îndesă în el, însă magistratul tot nu-i pipăi cocoașa. Își luă inima în dinți, surîse și zise:

— N-are nici un rost să ezitați, domnule prim-procuror. Dacă aveți superstiții, mîngîiați-mi cocoașa. Mîngîiați-mă și dacă nu aveți superstiții. O să aveți noroc la joc.

Surprins, primul-procuror Pitroc îi mîngîie cu amîndouă mîinile cocoașa din spate, i-o mîngîie și pe cea din față și-l întrebă:

— Dar de unde mă cunoști dumneata?

Cocoşatul rîse şi-i răspunse pe un ton măgulitor:

— Vai, cucoane Pitroc, dar cine nu vă cunoaşte pe dumneavoastră? Sînteţi unul din oamenii mari ai ţării. Vă urez să ajungeţi şi mai mare.

Poate conversaţia dintre primul-procuror Pitroc şi cocoşat ar fi durat multă vreme, însă tocmai atunci se auziră nişte ţipete infernale. Două jucătoare, amîndouă cucoane din lumea mare, se luaseră la ceartă şi la păruială:

— Eu am pus mia de lei pe şaptesprezece cu cai.

— Ba eu.

— Mincinoaso!

— Lepădătură...

Se ocărîră. Se înjurară bărbăteşte. Se pălmuiră. Se zgîriară. Se loviră cu poşetele în cap. Îşi rupseră rochiile. Se traseră şi de păr şi se scuipară.

— Opreşte-te, doamnă Pomponiu. E ruşine, doamnă Pomponiu...

— Calmează-te, dragă doamnă Mazuru.

— Teleleica...

— Otrava...

Jocul se întrerupse. Oameni de serviciu, înveşmîntaţi în straie fastuoase, cu vipuşti galbene şi nasturi mari, auriţi, se grăbiră să le despartă. Le luară în braţe să le ducă undeva, într-un salonaş, departe de privirile curioase ale jucătorilor. Cucoanele din lumea mare însă se opuneau. Îi scuipau pe oamenii de serviciu în obraz, încercau să-i gherăie, să le scoată ochii şi să le rupă mustăţile şi tot băteau aerul cu picioarele.

Oamenii Cazinoului însă aveau destulă experienţă. Scene asemănătoare, ba chiar mai pitoreşti,

aveau loc de cîteva ori pe zi și de cîteva ori pe noapte. Se feriră. Le prinseră de mijloc și le imobilizară mîinile și picioarele și le duseră. Orchestra de jaz a maestrului Gall ieșise în pragul barului și, ca să acopere scandalul, făcea un zgomot drăcesc. Clarinetul țipa ca din gură de șarpe. Trompeta suna ca la atac, în timp de război. Toba bubuia ca un tun.

Primul-procuror Pitroc se folosi de învălmășeală, unora le rupse hainele, pe alții îi călcă pe picioare și ajunse lîngă masă, unde se așeză pe unul din scaunele părăsite de cele două cucoane, care se luaseră la harță și la păruială. Țipetele cucoanelor se îndepărtară și se stinseră. Scandalul se potoli. Tăcu și orchestra și se retrase la locul ei în bar.

— Faceți jocurile, domnilor...

— Faceți jocurile...

— Încep jocurile, domnilor.

Spiritele se calmară. Pitroc se hotărî să joace pe puțin și cu prudență. Pe ce se certaseră cucoanele? Pe șaptesprezece cu cai? Mîngîie îndelung cu mîinile, pe care simțea încă haina de stofă fină, englezească, a cocoșatului, fisele, apoi puse una pe numărul șaptesprezece. Bila începu să alerge. Se opri, după cîteva ezitări, tocmai la numărul pe care jucase, laolaltă cu mai mulți alții, și el. O undă caldă, aproape fierbinte, de mulțumire, îi cuprinse întreaga ființă cînd i se întinse în față, cu lopățica, treizeci și șapte de fise de cîte o sută...

Ușor se trăia. Bine se trăia. Riscase o biată sută. O așezase cu neîndemînare pe numărul șaptesprezece. Bila colorată alergase, alergase, ezitase, apoi se oprise tocmai pe numărul jucat de el. Și cîști-

gase, în mai puţin de un minut, trei mii şapte sute de lei. Strecurase fisele cîştigate în buzunar. Fisa de o sută îi purta noroc. Îi purta noroc şi numărul şaptesprezece. O lăsă deci tot pe numărul şaptesprezece. Se pomeni că se roagă în gînd : „Iartă-i, Doamne, păcatele fericitului care a născocit ruleta".

Cîştigă de cinci ori la rînd cu aceeaşi fisă, lăsată pe acelaşi număr, cîte trei mii şapte sute de lei. A şasea oară bila alergă şi se opri la zero. O pierdu. Nu-i păru rău după ea. Îi adusese cîştig. Pontă pe alt număr. Şi iar cîştigă.

„Bine se trăieşte. Uşor se cîştigă banul. Bine se trăieşte. Uşor se trăieşte".

După ce punea o fisă pe un număr, se uita atent la ceilalţi jucători. Unii erau calmi de parcă aveau chip de piatră. Nu-i bucura cîştigul. Nu-i întristau pierderile. Alţii arătau feţe chinuite, nervoase, ochi tulburi. Multora le tremurau mîinile chiar atunci cînd cîştigau. El, Pitroc, îşi dădu numaidecît seama : era un jucător nemernic, vrednic de dispreţuit şi de luat în rîs. Juca numai cu suta. Cîştigul însă îi venea prea încet, cu linguriţa parcă, pe cînd altora... Altora parcă le venea norocul cu carul. De ce juca el numai pe cîte o sută ? Acum ar fi putut juca pe mai mult. Slavă Domnului ! Balta avea peşte.

Începu să joace pe cîte două sute, ba chiar pe cîte trei. Cocoşatul îi purtase noroc. Cîştiga. Cîştiga mereu. Grămezi de fise după grămezi de fise veneau, împinse cu lopăţica fermecată, spre el. Le lua şi, fără să le numere, le punea în buzunar. Buzunarul din dreapta i se umflă şi i se îngreună.

Apoi i se umflă şi i se îngreună şi buzunarul din stînga. Ce stupizi erau unii jucători! Să-i iei la palme, nu altceva. Îşi puneau banii lor buni tot pe numere care nu ieşeau. Pe cînd el!...

Pierdu de trei ori la rînd cîte trei sute de lei. Îl ustură la inimă. Se ridică binişor de la masă, lăsă pe cîţiva să se bată pentru locul pe care-l părăsise, se strecură prin mulţime, se duse la casă, îşi deşertă buzunarele de fise, le rîndui şi le numără. Le numără atent, şi casierul trase sertarul plin de bancnote şi-i spuse :

— Aţi avut noroc, coane Pitroc. O sută douăzeci şi şapte de mii de lei nu e glumă. Să-i mîncaţi sănătos !...

Îi întinse pachetul cu hîrtii de o mie, toate bandajate. Pitroc numără şapte mii de lei şi le puse într-un buzunar lateral. Pachetul cel mare îl puse în buzunarul dinăuntru al hainei, în dreptul inimii. Casierul îşi îngădui să-i dea primului-procuror un sfat :

— Aţi face bine, domnule prim-procuror, dacă v-aţi duce la hotel şi v-aţi culca.

— De ce ?

— Să nu vă tenteze. Să nu începeţi să jucaţi din nou. Să nu rămîneţi lefter.

Pitroc rîse.

— Cine să joace ? Eu ? Sînt destul de stăpîn pe voinţa mea.

Trecu iarăşi cu greu prin grămada jucătorilor înfierbîntaţi şi se duse la bar. Se ospătă cu icre negre. Bău o sticlă de Cotnar. Sîngele i se încălzi. Suta şi ceva de mii de lei de lîngă piept îl ungea

pe inimă. Înghiţea o dată. Sorbea vin. Iar înghiţea. Îşi privea pieptul bombat numai într-o parte. Bucuria îi pieri. I se stinse şi flacăra fericirii.

„Dacă aş mai fi jucat un ceas, aş fi avut acum pieptul bombat şi în partea dreaptă, nu numai în partea stîngă. Da... Dacă aş mai fi jucat încă trei ore, aş fi atins jumătatea de milion."

Jumătatea de milion!... Faţa i se întunecă. O jumătate de milion era ceva. Şi totuşi, în comparaţie cu sumele pe care le mînuiseră Drugan şi Tair, o jumătate de milion nu însemna mare lucru. Biata lui presupusă jumătate de milion nu însemna mare lucru nici măcar comparată cu sumele pe care Aramic Tair le dăduse comisioane la importul masiv de aramă pe care îl făcuse în Romînia.

„Dacă m-aş apuca să joc iarăşi cu aceste şapte mii puse deoparte, poate că aş cîştiga într-adevăr o jumătate de milion. Dacă aş persista, poate că aş cîştiga chiar un milion. Un milion! Da, da, un milion parcă ar fi ceva. Dar de ce numai un milion? Poate m-ar ajuta Dumnezeu şi aş cîştiga două..."

Dar dacă va pierde? Ei şi? Va pierde cele şapte mii de lei pe care le pusese deoparte „pentru cheltuieli mărunte". De suma cea mare, pusă în buzunarul de lîngă inimă, nu se va atinge cu nici un preţ.

„S-ar putea ca o dată instalat la masa de joc să nu fiu în stare să mă stăpînesc şi să pierd şi puţinul pe care mi l-a dăruit norocul. Mai bine să beau. Să nu mai joc şi să beau."

Ceru încă o sticlă de Cotnar şi se desfătă îndelung cu fiecare picătură.

„Ah! Pitroc, Pitroc, noroc ai, dar n-ai curaj, Pitroc! În locul tău Drugan ar risca tot ce are și chiar ce nu are. În locul tău, Aramic Tair ar risca tot ce are și chiar ce nu are. Și tu, Pitroc, te temi că vei pierde șapte mii de lei!... Șapte mii de lei care ți-au căzut în palmă ca din cer..."

Diavolul îl ispitea? Nu. Nu era Diavol, ci îngerul lui cel bun, care-l însoțea pretutindeni, ca umbra.

Dansatori numeroși se schimonoseau și băteau parchetul cu picioarele. Arabella Cornil, uscățivă, cu botișorul vopsit ieșit înainte, era neobosită. Vlăjganul cu care o văzuse dansînd mai înainte juca. O trecuse, fără teamă că o va pierde, unuia din dansatorii profesioniști angajați ai localului. La o masă ceva mai departe de a lui se otrăveau cu cafele mari două cuconițe tinere și frumușele, însă indispuse.

„Poate că ar fi bine să le dansez pe amîndouă, pe rînd. În definitiv aici nu prea mă cunoaște lumea. Și chiar dacă m-ar cunoaște careva, ca bărbat necăsătorit îmi pot permite."

Le făcu ocheade. Cuconițele îi zîmbiră și se sfătuiră șușotind între ele.

„Sînt bărbat încă tînăr. Sînt și chipos. Am încă succes la femei, își spuse primul-procuror."

Una dintre femei, chiar aceea blondă, care îl atrăgea mai mult, veni și-i spuse:

— Îmi dai voie?

Pitroc sări în picioare de parcă ar fi stat pe arcuri:

— Poftiți, coniță. Vă rog, luați loc, coniță. Îmi face mare plăcere, coniță.

Conița se așeză fără fasoane. Îl atacă direct:

— Dumneata, domnule, mă placi pe mine, sau o placi pe prietena mea?

Primul-procuror Pitroc, amețit cum era de băutură, zise:

— Pe amîndouă vă plac, coniță dragă, pe amîndouă. Amîndouă sînteți tinerele. Amîndouă sînteți frumușele.

— Atunci, stimate domn, află că ne-am curățat, amîndouă ne-am curățat.

— Ce vrei să spui, coniță? Nu înțeleg.

— Ne-am curățat, stimate domn. Am jucat la ruletă și-am pierdut tot ce aveam asupra noastră.

— Vai! spuse Pitroc. Îmi pare rău. Îmi pare foarte rău, coniță dragă.

— Sîntem bucureștence, insistă femeia. Ne-ar trebui o mie de lei, să ne refacem. Împrumută-ne dumneata cu o mie de lei. Ne refacem și-ți restituim mia. Și ca dobîndă... Înțelegi, stimate domn, noi amîndouă... Cînd vrei... Unde vrei... La dispoziția dumitale... Sîntem femei de lume. Măritate. Ne ținem de cuvînt.

Lui Pitroc îi pieri surîsul de pe buze. A împrumuta bani în Cazinou înseamnă a atrage asupra ta ghinionul. Răspunse:

— Nu am, cuconiță, pe onoarea mea că nu am. Și eu am jucat. Și eu m-am curățat, coniță.

Femeia rînji și-i zise:

— Te cred, stimate domn. Să dea Dumnezeu să nu ai... Să dea Dumnezeu să te cureți de cîte ori o să joci.

Lui Pitroc i se chirci trupul sub haine. Nu era superstițios și totuși mîngîiase spinarea cocoșatului și avusese noroc. Nu se temea de loc de blesteme și totuși, dacă ar juca, blestemul s-ar împlini, și el ar pierde banii, banii pe care îi avea asupra lui. Ba nu. Își va dovedi că blestemul nu a prins. Va avea noroc la joc tocmai pentru că i se ceruseră bani cu împrumut și el refuzase.

Milionul! Îi trebuia milionul. Jucînd cu îndrăzneală pînă către ziuă, unul din multele milioane care se vînturau pe mesele de joc ale Cazinoului se va aciua în buzunarele lui. Apoi... Apoi va mai veni din cînd în cînd la Cazinou. O dată va cîștiga o sută de mii de lei, altă dată două sute de mii de lei... Bine se trăia... Ușor se cîștigau banii. Totuși. Poate că ar fi bine să se abțină. Să nu mai joace acum. Să se ducă să se culce și să revină mîine spre seară. În definitiv pentru ce s-ar grăbi să se întoarcă la București? Tribunalul se afla în vacanță. Îi va telefona lui Tretin să întrerupă ancheta pînă la noi ordine, să se mai odihnească și el. Și-a bătut destul capul cu încăpățînatul de Drugan.

Cu acest gînd se sculă și ajunse în sala de joc. Văzu un cîntăreț de la Operă — un tenor sprîncenat, după care se omorau cucoanele — străbătînd sala cu un coș în mînă. Coșul era plin pe trei sferturi cu fise de cîte o mie și de cîte cinci sute. Îl salută pe Pitroc:

— Să trăiți, domnule prim.

— Noroc, noroc. Cam cît ai acolo, cucoane?

Tenorul îi răspunse, strîmbînd din nas :
— Poate un milion. Poate două.
— Te duci să le schimbi ?
— Nici nu mă gîndesc. Trec în cealaltă sală să le dublez la drumul de fier.

Pitroc zări un loc gol la masa din mijloc, unde jucătorii se mai răriseră. Unii se curăţaseră şi părăsiseră localul. Alţii mai pierdeau, mai cîştigau, mai şi priveau, în orice caz nu se îndurau să se desprindă de masa de joc.

— Faceţi jocurile, domnilor...
— Faceţi jocurile.
— Jocurile...
— Faceţi jocurile...

Ah ! Cine a spus că el, Pitroc, nu are curaj ? Are. Acum curajul lui trebuie să fie tot atît de mare ca şi norocul lui.

Scoase toate cele şapte mii şi le schimbă. Ceru fise de o mie. Numărul şaptesprezece îi purtase noroc. Puse de şapte ori cîte o fisă de o mie pe numărul şaptesprezece şi pierdu de şapte ori la rînd. Nici vorbă să se ridice şi să plece, aşa cum plănuise. Era adevărat că el pierduse. Dar se aflau destui în jurul lui care cîştigau. Se pipăi la piept, în partea stîngă, bombată. Scoase plicul. Numără douăzeci de hîrtii şi le întinse şefului de masă :

— Douăzeci de fise a o mie...

Jucă şi năduşi. Năduşi şi jucă. De nesomn, de tutun, de emoţie şi de încordare chipul i se ofili şi i se descompuse. Buzunarele i se desumflară.

Pînă la urmă transformă în fise de un pol ultimii gologani.

— Se închid jocurile, domnilor.

— Cazinoul se redeschide astăzi după-amiază la ora patru.

— Cum astăzi ?

— Nu vezi ? A venit dimineața.

Primul-procuror Pitroc își luă paltonul și căciula de la garderobă. Se îmbrăcă. Afară vîntul sălbatic și rece care răvășea și spulbera zăpada îl prinse din toate părțile.

Se luptă cu vîntul. Se luptă și cu zăpada. O luă spre palatul regal. Urcînd muntele printre nămeți, se opri. Luă zăpadă și se spălă pe mîini. Se spălă cu zăpadă și pe obraz. Însă de dezmeticit nu se dezmetici. Bila ruletei i se învîrtea, sonoră, prin cap și ocolea mereu, cu persistență, toate numerele pe care el, primul-procuror al Tribunalului de Ilfov, Milea Pitroc, așeza cu mîinile tremurătoare fise.

Cu chiu, cu vai, ajunse la palat. La Casa Cavalerilor găsi odaia caldă. Lemnele, în sfîrșit, luaseră foc și arseseră. Sună.

Veni un om de serviciu :

— Cu ce vă pot servi, domnule prim-procuror ? Cafea cu lapte ? Șocolată cu lapte ? Avem și pateuri.

— Un cotlet cu cai, spuse Pitroc, servește-mi un cotlet cu cai.

Omul de serviciu îl salută și se retrase, îngînînd :

— S-a tîmpit și domnul prim-procuror Pitroc. S-a tîmpit de-a binelea. Auzi : cotlet cu cai... Poate vrea

cotlet de cal! De unde să-i găsesc eu acum cotlet de cal?

Regele se sfătui aproape două ore cu Urdăreanu.

— Eo sant de parere sa-i stranga Pitroc pe amandoi cu uşa, şi pe magarul de Drogan, şi pe magarul de Aramic.

— Dar nu se poate, maiestate, nu se poate. Pe Drugan, treacă-meargă, însă pe Aramic Tair e mai greu. Va interveni ambasadorul turc. Vor mai interveni şi alţi ambasadori şi miniştri plenipotenţiari. Punem în pericol şi afacerea încă nedefinitivată cu armamentul suedez.

— Ambasadori şi meneştri plenipotenţiari vor interveni şi pentru Drogan, Urdăreanule. Eo ansa trebuie se fiu on rege tare. Iar co armamentol soedez se covine sa-l avem. Ne treboie.

— Totuşi, maiestate...

— Nici on totoş, Urdăreanule.

— S-o consultăm, maiestate, pe Duduia. Duduia a dat totdeauna maiestăţii-voastre sfaturi bune.

— Dodoia are nervi. Şi cînd are nervi, Dodoia no da sfatori bone.

Mareşalul palatului stărui. Întoarse problema pe toate feţele, argumentă. Merse pînă acolo încît îi atrase atenţia Buzatului asupra jocului dublu pe care, fără îndoială, îl juca perfidul subsecretar de stat de la Interne, Pompil Orbescu.

— Orbescu face joc doblu. Dar nomai el face joc doblu în jorol meu, Urdăreanule? Toţi fac joc doblu. Ştiu, Urdăreanule. Şi fiul meu face joc doblu, Urdăreanule. Aşteapta sa plec sau să mor ca sa-mi

ia tronol. Dar n-am sa plec, Urdăreanule, din țara me, nici n-am sa mor, Urdăreanule.

Veni și-i întrerupse, poftindu-i la masă, Duduia. Era răcită. Avea nasul mare, umflat și ochii roșii din cauza răcelii, de care nu putea scăpa, dar și a plînsului, pe care nu izbutise să și-l stăpînească. Mareșalul palatului se înclină în fața ei și-i sărută mîna.

La masa pe care o luară în trei, regele bău de la început mult și căpătă chef. Scoase din buzunar lista pe care o caligrafiase frumos Eulampie și i-o întinse Duduii.

— Cetește ! Cetește c-o sa-ți treacă gotoraiul. Mi-a ados-o de la Bocorești premol-procoror Pitroc. Nataraul ! Nici no știe ce mi-a ados...

Duduia luă foaia de hîrtie și, ținînd-o în mîinile-i albe și grase, cu degetele vînoase, care începuseră să se îngroașe și să îmbătrînească, înainte de a o citi și-a-i înțelege cuprinsul, zise :

— Acest document a fost scris de un maniac bătrîn. Acest maniac pare însă a nu fi prost.

— Ah ! Dodoie, Dodoie !... Lasa grafologia... Patronde an text, an text...

Duduia citi documentul. Fața ei albă și grasă se împurpură de bucurie. Îl întrebă pe rege :

— Karl !... Cine zici că ți-a adus acest document ?

— Prostol de Pitroc. Neci no știe ce mi-a ados...

— Cu acest document, Karl, cu acest document îi ai pe toți la mînă. Poți să-i compromiți pe toți, Karl. Pe oamenii lui Maniu, ca și pe ai lui Brătianu. Pe oamenii lui Goga și ai lui Cuza și chiar pe legio-

nari, Karl. Toți au luat șperțuri de la turc, Karl. Toți au luat șperțuri. Și aici, Karl — ochii îi străluciră de bucurie — și aici îi văd trecuți și pe Butaru și pe Stelian Protopopescu și pe alții care ne-au înjurat, Karl. Pe toți poți să-i compromiți, Karl. Să vadă toată lumea că numai tu, Karl, ești vrednic să conduci țara, Karl. Ah! Karl! Karl! Nici nu mi-am închipuit că ziua de azi o să-mi aducă o astfel de bucurie.

Buzatul își ciupi de cîteva ori mustața scurtă și roșcată, îngălbenită ușor de tutun, zîmbi și spuse:

— Totol e bon, Dodoie, dar oiți ca pe aceasta lista este trecot și omol nostru Samburaș.

Duduia își încreți fruntea, pe care bătrînețea brăzdase semne adînci, greu de acoperit cu fard, și sprîncenele subțiri își pierdură arcuirea. Spuse cu glas grav:

— Sîmburaș! Te-am auzit, Karl, că vrei să scapi de el, să-l trimiți ambasador într-una din țările Americii Latine. Cred că nu trebuie. Sîmburaș ne-a înșelat deseori. Sîmburaș ne-a înșelat și în această afacere, cu arama, a lui Tair. A sosit timpul să te scuturi de el, Karl. Ne va înșela și în afacerea cu armamentul din Suedia.

— Propoi sa lasam sa fie arestat, Dodoie?

— Propun să dai ordin să fie arestat.

— Știe prea molte, Dodoie. S-ar putea sa vorbeasca.

— Pitroc va avea grijă să-l facă să vorbească numai cît trebuie. Arestarea lui Sîmburaș ar da

mare satisfacție opiniei publice. Dar unde e Pitroc? De ce nu l-ați poftit la masă?

— La ora aceasta cred că doarme. Dacă maiestatea-sa dorește, ar putea să fie invitat pentru mîine la prînz.

— Poftesc. Pana atunci avem vreme sa ne mai sfatuim.

Masa dură mult timp. Se luară hotărîri importante pe care nimeni în afară de ei nu le știu și nici nu le bănui măcar.

Între cer și pămînt, turme uriașe de nori vineți se frămîntau, se amestecau și cerneau zăpadă albă și pură asupra lumii. Deasupra norilor strălucea luna rotundă și plină, și străluceau stelele. Oamenii însă nu vedeau nici luna, nici stelele nu le vedeau. Oamenii vedeau numai zăpada pe care vîntul, care venea de departe, poate de dincolo de marginile pămîntului, o învălmășea și o spulbera. Însă erau și oameni, și nu puțini, care nu vedeau nici măcar zăpada și care abia auzeau, ca prin vis parcă, șuierul aspru al vîntului de miez de iarnă.

Becul atîrnat în tavan, mic și galben, arunca asupra lor lumină puțină și săracă. Scundă era încăperea, și pereții ei erau cenușii, plini de pete și de inscripții de tot felul, unele vechi și aproape șterse, altele mai noi.

— După șuierul vîntului, zise Licu Oroș, s-ar părea că și aici, la București, e iarnă grea, ca la noi, la Condor, în munții Maramureșului.

— Ninge într-una. De cîteva zile ninge într-una, spuse Marișca Balint.

— Mi-e dor de Gherghe al meu, zise Galina Pora.

— Mie mi-e dor de nevastă şi de copii, spuse Minu Uibaru. I-am lăsat fără lemne şi fără pîine.

— O să-i ajute tovarăşii...

— Şi pe tovarăşi cine o să-i ajute ?

Gavril Toduţă oftă. De cîteva ori oftă. Pe urmă se linişti. Unul din cei doi oameni din Oltenia zise :

— Bate vîntul. Cumplit bate vîntul. Iarna, cînd bate vîntul, Dunărea îngheaţă şi se schimbă într-un pod alb.

— Parcă numai Dunărea îngheaţă ? Cînd în miez de iarnă bate vîntul, îngheaţă şi marea. La noi la Constanţa...

Vru să înceapă o poveste. Se răzgîndi însă şi tăcu. Dragalina Farcaş începu să se vaiete :

— Dacă nu mă luam după voi, nu m-aş fi aflat aici. Stam la mine acasă, la Satu Mare, dormeam la căldurică, mă duceam la cinematograf, petreceam. Serviciul era serviciu. Leafa mergea. Nu mă durea capul.

Nu-i răspunse nimeni. După ce trecu un timp, Gînjul smead îi aruncă o întrebare :

— Ascultă, mă domnişorule, tu ce credeai ? Că au să vină numaidecît comuniştii la putere şi au să facă din tine ministru ? A ? Asta credeai ?

— Poate credeam şi asta. În nici un caz însă nu credeam că am să fiu închis şi bătut. Inspectorul Grunz a asmuţit un cîine asupra mea.

— A asmuţit un cîine asupra ta ? Mare lucru ! Te-ai speriat de un cîine. Te-ai speriat şi ai trădat.

— N-am trădat. Am spus ceea ce ştiam...

Alt Gînj se amestecă în vorbă:

— Lasă-l în pace. Nu bagi de seamă că, vorbind, domnișorul strică aerul ?

— Ai dreptate, hotărî al treilea Gînj.

Scoase pungociul cu tutun și adăugă:

— Mai bine să răsucim cîte o țigară.

Pungociul cu tutun și foița trecură din mînă în mînă. Aprinseră țigările și le fumară. Pe urmă iarăși se așternu între ei, grea ca de plumb, tăcerea. Trecu mult timp. Vîntul vui puternic și răscoli zăpada. Pe sală trecură în două-trei rînduri soldați. Bocancii sunară. Și iarăși vîntul vui neobișnuit de puternic și răscoli afară zăpada. Galina Pora spuse:

— Astăzi a fost Crăciunul.

— A fost, spuse Gavril Toduță.

Un Gînj rîse:

— Și de astăzi într-un an o să fie tot Crăciunul.

— Iar noi, adăugă alt Gînj, ne vom afla tot în pușcărie.

Al treilea Gînj rîse și mai tare și adăugă:

— Să nu cumva să credeți careva că nouă ne pare rău că sîntem acuma închiși și că la anul o să fim tot închiși. Nu ne pare rău. Cînd am fost primiți în partid ne-am gîndit că s-ar putea să fim prinși și închiși. Ne-am gîndit chiar că s-ar putea să fim împușcați.

Primul Gînj zise:

— Ne mirăm numai de un lucru: că nu ne-au dibuit și nu ne-au pus la păstru mai demult.

Al doilea Gînj spuse:

— Am pricinuit destule necazuri stăpînirii.

Al treilea Gînj adăugă :

— Și i-am mai fi pricinuit încă multe, dacă nu ne-ar fi dat în gît domnul Bosoancă.

Primul Gînj întregi :

— Și dacă la arestuirea noastră n-ar fi dat o mînă de ajutor domnul prefect Zenobie Bușulenga.

Al doilea Gînj rîse din nou :

— Ne-au prins, ne-au arestuit și ne-au închis aici. Poate că prin alte subsoluri îi mai țin închiși și pe alții. Dar noi sîntem mulți. Cu cît stăpînirea va asupri și va persecuta partidul nostru, cu atît vom fi și mai mulți. Va veni timpul cînd toată țara va fi cu noi.

Lui Licu Oroș îi crescu inima de bucurie.

— Poate că acest timp va veni mai curînd decît ne închipuim noi.

Vîntul vui puternic și răscoli afară zăpada. Norii groși și vineți continuară să se frămînte, să se amestece și să cearnă zăpadă peste lume. Deasupra norilor luna străluci liniștită ca totdeauna și stelele sclipiră și clipiră ca în fiecare noapte.

Ușa de fier scrîșni și se deschise. Intră un comisar însoțit de două femei. Le împărțiră celor închiși cîte o bucată de pîine și cîte o gamelă cu zeamă de linte plină de gărgărițe. Comisarul le spuse :

— Mîncați, mă, mîncați și voi, comuniștilor, zeamă caldă. Mîncați, mă. Și bucurați-vă, că azi a fost Crăciunul, mă.

Oamenii mîncară tăcuți. Peste o jumătate de oră comisarul se arătă din nou. Cele două femei de la bucătărie adunară gamelele. Una din ele se folosi de o clipă de neatenție a comisarului și strecură în

mîinile celui mai vîrstnic dintre Gînji un pachet de tutun și un colțuc de pîine neagră.

După ce comisarul și femeile care adunaseră gamelele și lingurile plecară, ceilalți doi Gînji, Marișca Balint și Galina Pora îl înconjurară pe Dragalina Farcaș. Funcționarul de la poștă se sperie și începu să scîncească și să se vaiete:

— Ce aveți cu mine? Nu v-am făcut nimic. Ce vreți de la mine?

Un Gînj zise:

— Nu te speria, domnișorule, că nu-ți facem nimic.

— Atunci, pentru ce ați venit la mine?

Alt Gînj spuse:

— Am venit să ne povestești o poveste din Maramureș. Vrem să auzim și noi ce fel de povești umblă din gură în gură prin Maramureș.

Femeile se înghesuiră în el, îl împinseră lîngă perete și se așezară între Farcaș și ceilalți în așa fel, ca acesta să nu mai vadă ce se petrece în restul încăperii. Galina Pora adăugă:

— În noaptea Crăciunului se spun povești. Spune-ne o poveste, domnișorule Farcaș. O poveste din Maramureșul nostru.

Dragalina Farcaș scînci ca un cîine bătut.

— Eu nu sînt din Maramureș. Eu sînt de la Oravița. Nu știu nici o poveste din Maramureș.

— Ba știi, stărui Galina Pora. Știi cel puțin una. Povestește-ne, domnișorule, cu cine ai venit în Fundătura Horvath? Pe mîna cui ai avut de gînd să-l dai pe Gherghe al meu și pentru ce? Poves-

tește-ne, domnișorule. În noaptea asta se spun povești. Povestește-ne.

În timp ce Dragalina Farcaș scîncea și se zbătea de moarte, iar cele două femei și cei doi Gînji rîdeau, al treilea Gînj scurmă cu atenție în pachetul cu tutun. Nu găsi nimic. Atunci se apucă și fărîmă în bucățele codrul de pîine, ca și cum ar fi vrut să-l împartă între toți cei care se aflau acolo. Într-una din bucăți găsi o hîrtiuță cît unghia, pe care erau însemnate litere minuscule. Întinse bucățica de pîine o dată cu hîrtiuța lui Licu Oroș. Ca la un semn, toți ceilalți se duseră și-l înconjurară pe Dragalina Farcaș.

— Hai, Farcaș, hai. Nu te codi. Povestește-ne. Spune-ne cu limba ta spurcată o poveste.

— Spune-ne, Farcaș, povestea din Fundătura Horvath.

— Hai, Farcaș, dă-i drumul.

— Nu te codi, Farcaș.

— Dacă le-ai spus ce le-ai spus polițiștilor, spune-ne și nouă ceva, Farcaș. Vorbește, domnișorule, că nu-ți cade limba.

Licu Oroș lipi hîrtiuța în podul palmei, își apropie mîna de ochi și citi:

„Rafira se află la București în grija noastră. Curînd începe procesul vostru. Curaj."

Duse la gură bucățica de pîine. O dată cu bucățica de pîine duse la gură și hîrtiuța cît unghia. Mestecă îndelung și înghiți. Era dulce pîinea neagră. Dulce de tot. Niciodată el, Licu Oroș, nu mîncase pîine mai dulce. Amară mîncase totdeauna. Și

sus, în munţii de la Condor, şi în oraş, la Satu Mare, pe cînd lucra la gară şi era căsătorit cu Neaga.

Amintindu-şi fără să vrea de Neaga, se întristă. Se gîndi la anii lui tineri, pe care şi-i irosise lîngă femeia care-l înşelase şi care dăduse pe mîna lui Grunz atîţia tovarăşi cinstiţi. Peste chipul spălăcit al Neagăi veni de undeva de departe, poate din ceruri, poate de dincolo de ceruri, obrazul frumos al Iovcăi Silef. Apoi veni o aripă mare şi neagră, care nu putea fi decît aripa morţii, şi acoperi şi acest obraz. Licu Oroş închise ochii. Zîmbi. I se arătă, ca o nălucă fumurie, Rafira.

Aşadar, Rafira părăsise casa din Condor. Părăsise munţii falnici acoperiţi de codri străvechi. Părăsise chiar acel oraş urît, de margine de ţară, care era Satu Mare. Venise la Bucureşti. Se aflau amîndoi în acelaşi oraş. El, Licu, într-un subsol imund de poliţie se afla. Dar Rafira ? Nu. Nu trebuia să-i poarte el de grijă mămuchii. Pe mămuca o dibuiseră cîţiva din mulţii şi necunoscuţii lui tovarăşi şi o puseseră undeva la adăpost. Deşi pînă atunci Rafira nu ieşise din munţi, harnică, dîrză şi descurcăreaţă cum era, nu se pierduse în lume. Ajunsese la Bucureşti şi se afla între tovarăşi. Poate că aştepta şi ea, cum aştepta şi el, cum aşteptau şi ceilalţi comunişti, procesul.

De ce se bucurau ei că li se apropie procesul ? Sperau oare că vor fi achitaţi ? Nu. Nu nutreau asemenea speranţe. Nimic nu e mai nepotrivit cînd eşti închis decît să nutreşti speranţe zadarnice. Speranţele neîntemeiate se spulberă şi lasă în locul lor un

fel de cenuşă amară, care otrăveşte sufletul şi descompune voinţa.

În achitare nu sperau şi nici nu trebuiau să spere. Însă, o dată trecuţi prin faţa tribunalelor militare şi osîndiţi, scăpau în bună măsură de silniciile, interogatoriile şi schingiuirile la care îi supuneau diferiţi inspectori şi directori. Nu-şi făceau nici o iluzie că la închisoare viaţa le va fi uşoară. Dimpotrivă, la închisoare viaţa lor va fi grozav de grea. Dar acolo se vor afla mai mulţi laolaltă, vor cunoaşte pe tovarăşii mai vechi, de la care vor avea multe de învăţat. O mare parte din partid şi cea mai mare parte dintre fruntaşii partidului se găseau în închisori, încă din zguduitorul an al grevei de la Griviţa. Vor învăţa. Şi pe urmă? Ce se va mai întîmpla cu ei pe urmă?

Licu Oroş se gîndi la războiul care bîntuia în Apus şi care, curînd de tot, avea să se întindă şi să cuprindă toată lumea şi care avea să aducă mari schimbări. Va veni ziua eliberării comuniştilor din închisori. Va veni ziua în care ei vor începe lupta pentru cucerirea puterii. Va veni şi ziua în care comuniştii vor cuceri puterea. Şi mai pe urmă?

Mai pe urmă vor veni zile şi nopţi, nenumărate zile şi nenumărate nopţi, nenumărate luni şi nenumăraţi ani în care comuniştii vor lucra cu temei pentru înfăptuirea unei lumi noi. Era oare speranţa aceasta una din acele speranţe care nu trebuiau nutrite, pentru ca nu cumva ea, neîndeplinindu-se, să nu lase loc deznădejdii şi descompunerii? Lui Licu Oroş i se păru că tocmai aceasta era speranţa care trebuia nutrită, că tocmai aceasta era speranţa de care unui

comunist nu-i este îngăduit să se despartă, pentru a rămîne mereu ferm, dîrz, neînfricat. Un luptător care nu crede pînă în măduva oaselor lui în cauza pentru care luptă nu va cîştiga niciodată bătălia. Un comunist care nu crede în viitor şi în biruinţa deplină a comunismului se mai poate oare numi comunist?

El, Licu Oroş, nu era om învăţat. Nu trecuse prin şcoli înalte. Citise puţin. Muncise la Condor. Muncise la Satu Mare. Îşi cheltuise ani buni prin cazărmi. Mai intervenise în viaţa lui şi căsătoria nepotrivită şi nefericită cu Neaga. Poate că gîndurile care-l frămîntau şi-l chinuiau uneori, iar alteori îl bucurau şi-i aduceau fericire, erau ale unui tînăr naiv. El însă credea cu sinceritate în ele. De la Gavril Toduţă, de la Minu Uibaru şi chiar de la Marişca Balint nu prinsese, la urma urmelor, cine ştie ce mari taine.

El, Licu Oroş, învăţase însă de la ei un lucru esenţial: că atîta vreme cît în capul statului se va afla un rege — indiferent de vîrsta sau de numele lui, de bunătatea sau de răutatea lui — şi ţara va fi condusă de oamenii bogaţi, muncitorii şi ţăranii cei mulţi şi săraci vor trăi o viaţă de lipsuri, de chinuri, de umilinţe şi de suferinţe. Drumul Romîniei în lume nu putea să fie altul decît drumul pe care apucase, după Marea Revoluţie din Octombrie, Uniunea Sovietică. Pe el îl atrăsese în partid tocmai dorinţa de a lupta şi el, după cîte puteri avea, împotriva acestor stări de lucruri, pînă la răsturnarea lor, pînă la schimbarea lor. Apoi... Apoi va lupta pentru ţara cea nouă, socialistă.

Îl despresurară pe Dragalina Farcaş şi se aşezară la locurile lor. Gînjul smead — care era cel mai bătrîn dintre Gînjii închişi — zise :

— Şi aşa, domnişorule, nu vrei să ne spui nici o poveste.

— Nu vrea, spuse Galina Pora. Deşi ştie, nu vrea. I-a secat glasul de parcă ar fi dat gură după lupi.

— N-a dat gură după lupi, zise al doilea Gînj. S-a înhăitat cu lupii.

— Dacă numai s-ar fi înhăitat cu lupii, încă n-ar fi nimic, zise al treilea Gînj. Domnişorul Farcaş a făcut ceva mai mult. A aruncat oameni de-ai noştri în gura lupilor, el, care s-a temut de un cîine.

— Inspectorul Grunz nu e lup, îngînă Dragalina Farcaş. E om. E om ca şi mine.

— Om ca tine, da, spuse Gînjul smead, însă nu om ca noi.

— Şi tu eşti lup, Farcaş, zise Gînjul roşcovan. Şi tu eşti lup, deşi ai chip de om.

Gînjul blond spuse :

— Viscoleşte. De cîteva zile viscoleşte năpraznic peste toată ţara. Acum, la vreme de ger şi de viscol, la noi în Moldova ies lupii flămînzi din codri, dau tîrcoale aşezărilor omeneşti să înhaţe vite şi să le mănînce, să-şi astîmpere foamea. Dacă prind oameni la drum şi oamenii nu au arme de foc să se apere, sar şi asupra oamenilor şi-i mănîncă. Aşa stă scris în legea lupilor. Dar nu împotriva unor astfel de lupi ne-am ridicat noi, domnişorule. Noi ne-am ridicat împotriva lupilor cu chip de om. Şi tu, după ce ai cunoscut cît ai putut cu-

noaşte partidul, te-ai dat de partea lupilor cu chip de om şi, pînă la urmă, ai ajuns şi tu lup cu chip de om.

Galina Pora se duse iarăşi lîngă Dragalina Farcaş şi-i zise:

— Urlă, domnişorule, urlă ca lupii!

Interveni, blajin, Licu Oroş:

— Lasă-l, tovarăşă Galina, nu-l mai îndemna să se ostenească. Nu ştiu de ce, însă sînt încredinţat că o să fim duşi curînd de tot — poate după Anul Nou, poate după Bobotează — la proces. Acolo, la proces, de voie, de nevoie, Dragalina Farcaş o să urle pînă o să rămînă siteav.

Gînjul smead întrebă în glumă:

— Împotriva judecătorilor?

— Nu, răspunse Licu Oroş, o să urle împotriva cui a mai urlat. O să urle împotriva noastră.

Gînjul roşcovan, căruia abia îi mijea mustaţa, glumi şi el:

— Poate că ar fi cazul să-i smulgem limba de pe acum. Un lup cu chip de om, dacă n-are limbă, nu poate să urle.

— Nu ne-ar sluji la nimic. Acuzatorii şi judecătorii noştri ar aduce în locul lui Farcaş alt lup. Poate că ar aduce chiar mai mulţi, zise Licu Oroş.

Gavril Toduţă se uită la Oroş şi spuse încet şi parcă într-o doară:

— Eu unul nu m-aş mira dacă Grunz va trimite la procesul nostru, ca să urle la noi, chiar o lupoaică de pe la Satu Mare.

Gînjii rîseră. Rîseră şi ceilalţi. Careva zise:

— Aş vrea să trăiesc s-o mai văd şi pe asta.

— Dacă n-o să te omoare în bătăi și o să ajungi cu zile pînă la proces, poate că ai s-o vezi. Ai s-o vezi și chiar ai s-o crezi.

Oamenii rîseră din nou. Rîse, și parcă mai tare decît ei, și Licu Oroș. Apoi se strînse în el, se chirci, se făcu mic de tot. Înțelese că Gavril Toduță cunoaște trădarea Neagăi și că, pe undeva, pe la marginea gîndurilor lui, îl face vinovat de căderea grupului de comuniști de la Satu Mare și pe el. Licu Oroș rugă în gînd pămîntul să se deschidă și să-l înghită de viu. Însă pămîntul, deși îi auzi rugăciunea spusă în gînd, nu se deschise și nu-l înghiți. Oamenii tăcură. Și, tăcînd, auziră iarăși vuietul năprasnic al vîntului, care, afară, învălmășea și spulbera zăpada albă și pură, pe care negri, groși și vineți nori o cerneau din belșug deasupra lumii. Mai auziră și bocancii sentinelelor, care se plimbau pe sală și păzeau ușile grele, de fier, închise și încuiate cu ivăre groase.

Într-un tîrziu, unul din cei doi oameni din Oltenia zise:

— De două zile și de două nopți, tovarăși, noi ne cunoaștem la față. În ce mă privește, aș vrea să mă cunoașteți și după nume.

— Dacă nu te lasă limba să nu ne spui cum te cheamă, spune-ne, zise Gînjul smead. Spune-ne. Copoii care te-au arestat și te-au trimis aici îți știu și numele și, fără îndoială, îți știu și unele fapte. Altfel nu te-ar fi arestat. Așa că domnișorul Farcaș, chiar dacă ar vrea să vîndă o prospătură copoilor de aici, n-ar avea ce să le vîndă.

— La noi, la Călărași, mi se spune Fărîmă.

— Frumos nume, zise Gînjul blond.

— Numele nu e urît, zise Gînjul roşcovan: Fărîmă... Parcă numele dumitale ar vrea să spună ceva.

Oamenii zîmbiră. Fărîmă spuse:

— Vorbirăţi despre lupi. Ei, fraţilor, pe lume sînt lupi şi lupi; lupi de pădure şi lupi de sat; lupi de pădure şi lupi de oraş. Să vedeţi ce mi s-a întîmplat mie şi cum mi s-a întîmplat. Acum cîteva zile am mirosit — băgaţi de seamă că am nasul cam lung şi cu miros bun — am mirosit, zic, acum cîteva zile că mă caută să mă arunce la zdup. Viscolea pe la noi pe lîngă Dunăre, cum viscoleşte şi acum aici. Poţi să te culci liniştit cînd ştii că te caută? Poţi să adormi cînd ştii şi pentru ce te caută? M-am îmbrăcat mai groscior. Mi-am luat noapte bună de la nevastă şi de la copilaşi — trei am, să-mi trăiască, şi ai dumneavoastră, dacă aveţi şi cîţi aveţi — şi am plecat, strecurîndu-mă pe lîngă gard şi printre nămeţi, să mă duc undeva, la vreun prieten, la vreun cunoscut, la vreun tovarăş şi să mă dau afund măcar pentru cîteva zile. Dar la Călăraşi n-ai unde să te dai afund. Oamenii se cunosc unii pe alţii ca pe nişte cai breji. Iar poliţia, ce să vă mai spun, ne cunoaşte pe toţi. Cu ciomăgelul la subţioară, am ieşit frumuşel pe întuneric din oraş şi am luat-o înainte prin viscol către comuna Măgura. Am eu acolo nişte prăpădite de neamuri — toţi săraci, lipiţi pămîntului, ca şi mine — la care aş fi putut să mă oploşesc pentru o săptămînă ori pentru două, pînă se mai drege vremea, ca să pot pleca în altă parte. Am mers eu ce am

mers, cam un ceas, poate să fi mers chiar două ceasuri, că orașul rămăsese în urmă și nu mai vedeam licărind nici o lumină prin întuneric, și mă luptam cu viscolul și cu zăpada... Obrazul îmi îngheța și spinarea îmi nădușea. Cînd, deodată, măi fraților, aud urlete de lupi. Mă opresc și mă uit împrejur. Nimic nu văd. Mai fac eu cîțiva pași înainte și iar aud urletele. Și iar mă opresc. Și, înainte de a mă opri, cît pe-aci să dau cu nasul într-un stîlp de telegraf. Puteți să mă credeți, fraților? Trebuie să mă credeți. Am lăsat ciomagul lîngă stîlp și, cît ai clipi din ochi, Fărîmă s-a schimbat în veveriță. Și am început să mă cațăr pe stîlp. M-am cățărat și am trecut dincolo de jumătatea stîlpului. Dar zăpada era înaltă. Și m-am cățărat pînă am ajuns cu mîinile aproape de ulcelele de care sînt legate firele telegrafului. Și mi-am strîns bine picioarele în jurul stîlpului. Și mîinile mi le-am strîns bine. Și, cu inima înghețată, m-am uitat în jos. Și am văzut, licărind în jurul meu, prin zăpadă, opt lumînări aprinse. Și se tot mișcau, două cîte două, lumînările în jurul stîlpului. Și eu auzeam urlete. Și vîntul șuiera peste cîmp. Și răvășea și spulbera zăpada. Și firele telegrafului șuierau și ele. Deasupra, întuneric. De jur împrejur, întuneric. Numai zăpada era albă. Și pe zăpadă, lupii, ca niște pete mari și negre, neliniștite. Și, ce să vă spui?... Am stat acolo, încremenit, cu lupii urlînd în jurul meu, pînă s-a făcut lumină. Și am stat și după ce s-a făcut lumină. Și viscolea... viscolea. Și nici o țipenie de om, cît era cîmpul de larg. Și mă gîndeam că o să înghet de

tot și o să alunec în jos pe stîlp și o să mă mănînce lupii. Și îmi părea rău după viață... Eee! și spre prînz auzii niște zurgălăi. Și mă uitai. Și văzui cum vine spre mine o sanie dinspre Călărași. Și numărai caii de la sanie. Și aflai că sînt patru. Numărai și oamenii din sanie și, după căciuli, văzui că sînt trei. Și mă bucurai, măi fraților, și simții că nu numai inima și sufletul mi se încălzesc, dar că mi se încălzesc și mîinile și picioarele. Simții, măi fraților, că și obrazul mi se încălzește, ba chiar că-mi arde ca flacăra. Și se apropiară greu caii, că erau nămeții mari și sania cu trei oameni încărcată. Și cînd se apropiară de mine, omul cu căciula mai mare, care mîna caii, îi opri și le spuse celorlalți:

— Uite un om în vîrful stîlpului și pe lîngă stîlp patru lupi.

Și doi oameni săriră din sanie și începură să tragă cu puștile în lupi. Și lupii o luară peste cîmp și se pierdură în zare. În viscol și în zăpadă se pierdură. Și oamenii se urcară în sanie. Și veni sania și se opri lîngă stîlp. Și din sanie se dădură jos doi polițiști. Și unul dintre ei îmi strigă:

— Dă-te jos, Fărîmă, că după tine am venit. Dă-te jos. Că dacă nu te dai jos te împușcăm.

Și mă dădui jos. Eram înghețat os. N-a fost nevoie să mă lege fedeleș. M-au pus între ei. Au întors sania și m-au dus la Călărași. Eh!...

— Pentru că, după cum văd, noaptea asta s-a schimbat într-adevăr într-o noapte a poveștilor, spuse muncitorul Niga din Constanța, îngăduiți-mi să vă spun și eu o poveste. Dar nu o poveste citită în vreo carte ori auzită de la altcineva, ci una ade-

vărată ca și a tovarășului Fărîmă. I s-a întîmplat unuia dintre prietenii mei, pe care-l chema Nicolae Șvitz.

— Vrem s-o auzim, zise Gînjul smead.

— Pînă acum vreo șase luni, lucram în petrol, la Moreni. Prietenul meu, Nicolae Șvitz, fusese sondor. Un accident îl lăsase infirm. Om cinstit era și lucrător harnic era. Avea o soție pe care și-o iubea. Și copii avea. Și după ce a rămas infirm s-a rugat la direcția societății Industria Romînă de Petrol, pe care pînă acum o slujise ca sondor, să-i dea ceva de lucru, ca să-și întrețină familia. Și l-au primit gardian. Și l-au plătit cu te miri ce pe zi. Cinci guri avea acasă. Și mai avea și datorii pe la prăvălii. Și a răbdat omul... Și a răbdat... Și văzînd în fața lui numai negru, a luat o hotărîre cumplită: să-și omoare familia... întreaga familie, ca să n-o lase să moară de foame, iar pe urmă, să-și dea și lui moarte. Cu toporul pe care-l avea pe lîngă casă și-a omorît copiii. I-a dat apoi cîteva lovituri în cap și nevestei. Nevasta a leșinat. Prietenul meu, Nicolae Șvitz, a crezut că a omorît-o. A plecat și s-a spînzurat de craca unui pom în pădurea dintre Moreni și Bucșani. În buzunarul hainei prietenului meu Nicolae Șvitz s-a găsit un carnet cu însemnări. În aceste însemnări, între multe altele, prietenul meu Nicolae Șvitz spunea:

„Cînd m-am hotărît să-mi omor copiii și soția, era 3 aprilie. M-am sculat, m-am îmbrăcat și am fumat o țigară. M-am gîndit că decît să moară de foame copiii și nevasta, mai bine să-i omor eu. Pentru că toți copiii se joacă, numai ai mei stau și

se uită. Pentru că nu sînt primiţi, din cauza sărăciei lor, nici la joacă, nici la şcoală. Acum eu i-am omorît, iar ei au scăpat de mizerie. Să nu li se facă autopsia, fiindcă sînt nemîncaţi de duminică, de la opt seara. Şi eu n-am mîncat astăzi, fiindcă n-am de unde. Nu tăiaţi degeaba stomacul, fiindcă este gol."

Către sfîrşitul însemnărilor lui, prietenul meu Nicolae Şvitz mai spunea:

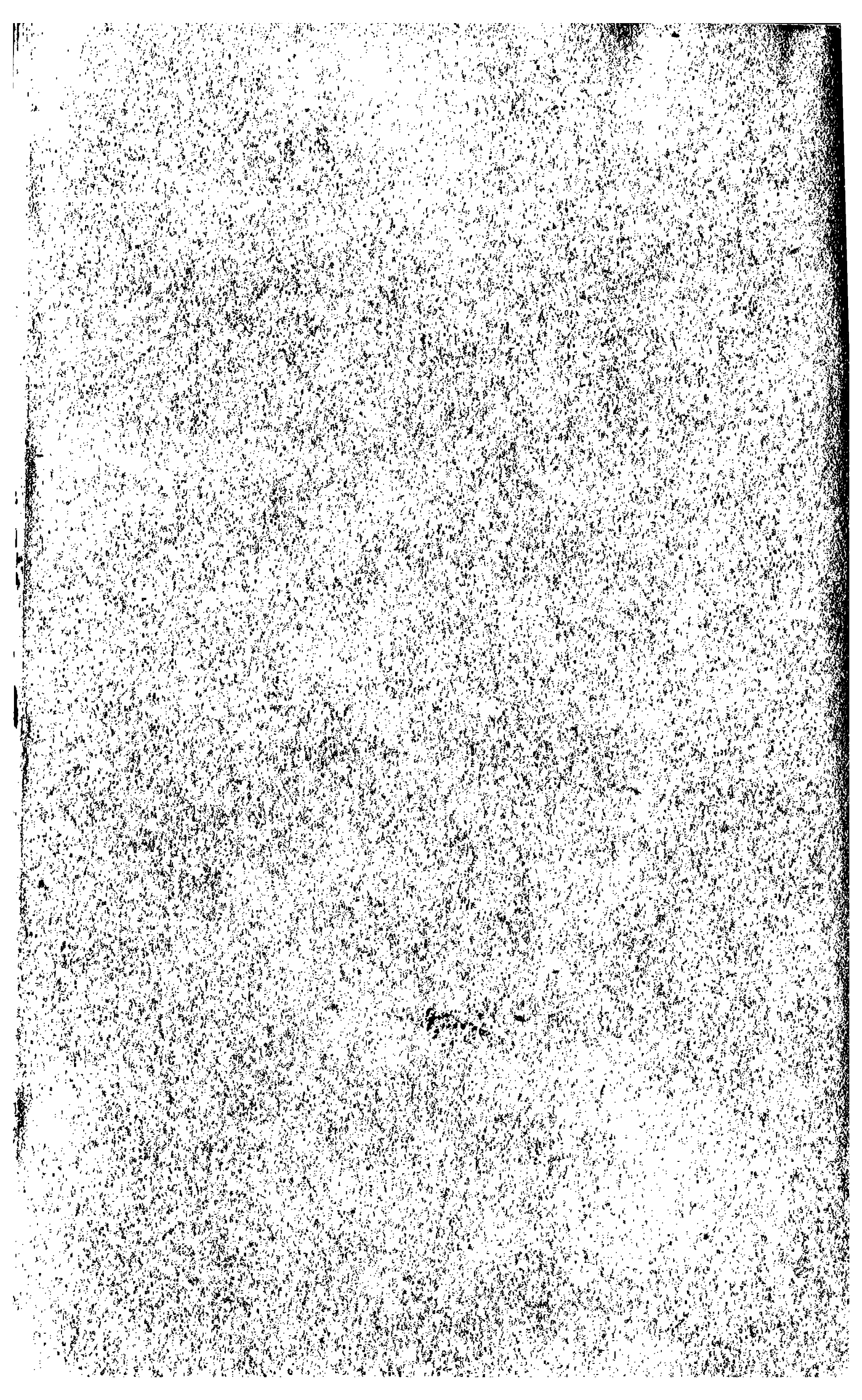
„Măi copii şi nevastă... aşteptaţi-mă şi pe mine. Acum este aproape ora trei. Mi-am mai pus o dată sfoara de gît, la perimetrul 6, dar ea s-a rupt."

Şi încheia:

„Nu tăiaţi degeaba stomacul, fiindcă este gol."

Turme uriaşe de nori se zvîrcoleau, se amestecau şi se frămîntau între cer şi pămînt. Deasupra norilor, groşi şi vineţi, strălucea luna rotundă şi liniştită ca totdeauna. Stelele sclipeau şi clipeau ca totdeauna. Însă oamenii nu vedeau nici luna, nu vedeau nici stelele. Multe erau şi multe se întîmplau pe care nu le vedeau oamenii. Ei auzeau numai vîntul, care vuia năprasnic, învălmăşind şi spulberînd zăpada care se cernea de sus albă şi pură. Şi vedeau numai ceea ce se întîmpla în jurul lor. Uneori nici atît.

„Nu tăiaţi degeaba stomacul, fiindcă este gol..."

CUPRINS

41. Galop 5
42. Fereastra 45
43. Căderea Tăunosului 87
44. Vîna de bou 133
45. Arhiva lui Eulampie 175
46. Soare cu lacrimi 215
47. Scrisori și jurnale 255
48. Mazurca 297
49. Zi grea 345
50. Noaptea poveștilor sau Nu tărați de-geaba stomacul 391